

2017/9

ყველაფერი ლიტერატურულ –
საზოგადოებრივი ჟურნალი

მთავარი რედაქტორი
ამირან გომართელი

მთ. რედაქტორის მოადგილეები
ბლათერ არაბული
სოსო გოლიაძე

რედაქტორთა ჯგუფი
ანდრო ბუაჩიძე
თამარ გელიტაშვილი
ელზა მეტრეველი

კომპიუტერული უზრუნველყოფა
და დიზაინი
ქეთევან მერკვილაძე
თამარ გელიტაშვილი

გარეკანზე – **ჰაინრიხ ბიოლი**

ჟურნალი გამოდის
თბილისის მუნიციპალიტეტის
ფინანსური მსახურით

მისამართი: თბილისი, ხიდის ქ.№1
ტელ.: 2-98-36-43
ciskari1852@gmail.com
<https://www.facebook.com/ciskari1852>

სარჩევი

პროზა		ჰაინრიხ ბიოლი – 100	
ლაშა ხეცურიანი	3	მანანა პაიჭაძე	83
აგვისტოს ჩუმი		ჰაინრიხ ბიოლი და	
მხურვალეზა		საქართველო	
<i>მოთხრობა</i>			
პოეზია		ახალი თარგმანები	
ნუციკო დეკანოზიშვილი	41	ჰაინრიხ ბიოლი	91
<i>ლექსები</i>		<i>სამი მოთხრობა</i>	
		<i>თარგმნა ხათუნა თოდუამ</i>	
პროზა		ინგლისური პოეზია	105
ლალი ბრეგვაძე-კახიანი	44	<i>თარგმნეს</i>	
ფილისტერის ვნებანი		ნინო სამურკასოვმა	
<i>მოთხრობა</i>		და	
		გიორგი ხულორდავამ	
ხრიტიანა. ესეისტიკა		ნაუჩითხეთ ვაბარაძეს	
ანდრო ბუაჩიძე	70	ვასო გულეური	112
მინდიას მეტამორფოზა		<i>ლექსები</i>	
მარიამ მირესაშვილი	77	არბრაჰიუ	
ქართველის იმაგოტიპი		ალინა ქადაგიშვილი	119
თანამედროვე აფხაზურ		როცა ფერები შენთან	
მწერლობაში		მოდიან	

ხელმოწერების გასაფორმებლად დაგვიკავშირდით ტელეფონის ნომრებზე: 595 45 20 50; 591 20 25 40; 599 56 56 44.

ლაშა ხეცურიანი

აგვისტოს ჩუმი მხურვალეა

ნებიერად მიწოლილიყო ფეხი გრილი ოთახის ტახტზე. შხაპიდან ახლად გამოსულს ტანი სანახევროდ შეემშრალე-ბინა; სხეული წყლის უფერული კრისტალებით დასცვაროდა და პატარა, თეთრი „ვაფლის“ პირსახოცი ფაქიზად, სიგრძეზე დაეფარებინა იქ, სადაც უნდა დაეფარებინა. ქალაქს შუადღის ხვატი უტევდა. შემთხვევითი გამვლელის აჩქარებული, თითქმის ისტერიკული ნაბიჯების ხმა ძლივს არღვევდა უჰაერო სიმშრალეს და ისე მოულოდნელად მიწყდებოდა, თითქოს ამ მინელებულ ჩქამებს პატრონი არასოდეს ჰყოლოდა. ფეხიმ ზანტად მოხარა ფეხი და თქვა:

წყეული უდაბნო... ჟანგბადი ბუნებრივი სახით არსებობს თუ აღარ? – ზერელედ სუნთქავდა, მოშიშვლებული მკერდი მკვირვ ბორცვებად ასკუპდა სხეულზე და მაცდუნებლად უტოკავდა, როდესაც პატარა, თეთრ პირსახოცს ისწორებდა, ტანის მთელ სიგრძეზე რომ გადაეფინა. სავარძელში კაცი ჩამჯდარიყო, სიგარეტს ეწეოდა და ეღიმებოდა. ამნუთას იმ გარემოებას გაემხიარულებინა, რომ პირსახოცისა და სხეულის სითეთრე სხვადასხვა ტონალობისა გახლდათ, თუმც უცნაურად ერწყმოდნენ ერთმანეთს. ნიუ-იორკის ბარებში წინა წელს დაკრული “Acid Jazz”-ის უცნაური მელო-

დია ფარფატებდა გაიშვიათებულ ჰაერში. ხმის გამაძლიერებლიდან ხილულ, მატერიალურ ფორმებად გამოსული ნოტები ჩვეულებრივი საუბრის მოსასმენი ზომისანი იყვნენ და სრულიად დამოუკიდებლად ცხოვრობდნენ, ოთახში მყოფთა შეუნუხებლად. სცენამ და სიტუაციამ „შემლილი, შემლილი, შემლილი სამყაროს“ პერსონაჟების სასაცილო მომენტი ამოუტივტივა გონებაში და ფეხის მიმართა:

ჩვენი დაძმების ეპოქის დეჟავიუ მაქვს, რა გამახსენდა...

ერთხელ, საახალწლო დღესასწაულებზე მშობლები სტუმრად წავიდნენ. წინა დღეს, 31-ში, მამამ საახალწლო საჩუქარი – მრგვალბაბინებიანი სტერეომაგნიტოფონი მოგვიტანა; საძინებლიდან გამოსულს საოცარი სცენა გადამიშალა: დები რაღაც უცნაურ მოძრაობებს აკეთებდნენ და მუსიკის ტაქტში ირწეოდნენ. ალბათ, ექვსი წლისა ვიქნებოდი; იმას კი ვხვდებოდი, რომ ეს შენელებული მოძრაობები ცეკვა უნდა ყოფილიყო, მაგრამ სრულიად სხვა ცეკვა, რომელსაც არაფერი ჰქონდა საერთო იმასთან, რაც კი ნანახი მქონდა. ტაქტში სინქრონულად ისხდნენ, თუმც ეგ იყო და ეგ... ორივენი თავ-თავის, ცალკე სამყაროში ჩაძირულიყვნენ. პირდაღებული ვუყურებდი და ისე მარ-

ტოსულად ვგრძნობდი თავს, აღარ ვიცოდი, მეტირა, მეყვირა თუ, საერთოდ, გადავკარგულიყავი და ამით დამესაჯა მთელი მსოფლიო. პირველი შემთხვევა გახლდათ, როდესაც უცხო, ჩემთვის მიუწვდომელმა გარემოებამ სრულიად მარტო დამტოვა განებივრებული, ნაბოლარა ბიჭი. ვიდექი ასე გახევებული დათვალს არ ვაცილებდი მათ. მუსიკა მთავრდებოდა; უფროსი – „დგაფუნა“ ზურგით კედელს მიეყრდნო და ნება-ნება ჩაცურდა მასზე!.. ხუჭუჭა თმა სახეზე გადმოჰყროდა, თვალეები მიელულა და საერთოდ, საერთოდ აღარ ჰგავდა ჩემს მშვენიერ დაიას... საშინელმა მრისხანებამ შემიპყრო და ვიყვირე: – ჩვენებს ვეტყვი, ყველაფერს ვეტყვი!

კედელზე მიყრდნობილმა დგაფუნამ თვალეები ეშმაკურად მოჭუტა და იკითხა, მაინც რის თქმას ვაპირებდი მე – პატარა, საზიზღარი ენატანია.

რის მოყოლას? – შევყვირე და ამ შეყვირებისას მივხვდი, სათქმელი მაინც დამაინც არაფერი მქონდა. ერთადერთი გზა დამრჩენოდა: ამ უცხო სამყაროსთან დამარცხება რომ არ მეღიარებინა, უნდა დამეცინა მათთვის.

რას და, აი, ამას ვაჩვენებ! – კედელს ავეკარი, თვალეები მაგრად დავხუჭე და საშინელი მანჭვა-გრეხით ჩავცურდი იატაკზე.

ხედავ, რა კარგად გამოუვიდა?! საოცარია... – შესძახა ნიამ. – ასეთი შესრულება არ მინახავს... კიდევ გააკეთე, რა? – უნდო თვალეებით ავხედე ორივეს. სრულიად სერიოზული, მეტიც, აღტაცებული სახეებით მიმზერდნენ. მეც ავდექი და მეორედ ჩავუყვივე კედელს.

ფები კისკისებდა და ყურადღებას აღარ აქცევდა თეძოდან ჩამოცურებულ თეთრ პირსახოცს.

„ბრავო! ბრავო!“ – ტაშს მიკრავდნენ დები და მკოცნიდნენ. ბედნიერი ბითური – აი, ჩემი სახელი იმ წუთას. ვგრძნობდი, დამცინოდნენ, თუმც უნე-

ბურად მივხვდი, რომ ძალიან მომწონდა ეს მუსიკაც და ასე ცეკვაც.

– შენი ჰიპური ნათლობა... რა საყვარელი იქნებოდი... პატარა ენატანია... ჰა-ჰა-ჰა, – ცოტა ხნით გამხიარულდა ფები. ტახტზე გადმობრუნდა, პირსახოცი ამჯერად ვერტიკალურად დაიფარა. სახეზე ღიმილი დასთამაშებდა. აშკარად გაართო ამ ამბავმა.

გახსოვს, ვის უსმენდნენ?

როგორ არა, “Deep Purple”-ის “Fireball”-ში რომ არის, კომპოზიცია – “Anyone’s Daughter”, – არც დაფიქრებულა პასუხზე კაცი.

ჭერს მიშტერებული ქალი ჩუმად ილიმებოდა. ტელეფონი აინთო და ხმა ამოუშვა: ზარი გაისმა. ფებიმ ხელი გადასწია და დასწვდა: – ჰაუ, ზებო, – გვერდულად წამოინია და იდაყვს დაეყრდნო. – რას შვები?

დუმილი.

კარგი, კარგი... აუცილებლად გამოვალ საღამოს...

დუმილი.

ჰა-ჰა-ჰა – გადაიკისკისა ხმამაღლა და კაცის გაბეზრებულ სახეს რომ შეხედა, შეკრთა, დანაშაულზე წასწრებული ბავშვივით მოიბუზა, – იცი, ახლა სტუმრად ვარ, მერე სახლში უნდა გავიდე, მოვწესრიგდე და მოვალ... – ისევ კაცს გადახედა და სწრაფად დაამატა: – დადამთან ერთად მოგვიანებით მოვალთ. ხომ გვეყოფა ყველას? – უკანასკნელი სიტყვები კითხვას ჰგავდა, ოღონდ, ისეთ კითხვას, რომელზეც მეორე მხარეს აუცილებელი თანხმობის მეტი აღარაფერი უნდა დარჩენოდა. ადამიანებზე ზემოქმედების მისი ბუნებრივი, თანდაყოლილი ნიჭი ყოველთვის აღაფრთოვანებდა კაცს...

ჯერ კიდევ მაშინ.

ჰეი, როდის!..

სიჭაბუკის ნეტარ მორევში თავდავინწყებით მოყვინთავე დადამი რუხი, თავვისფერი ქალაქის ერთ-ერთ ბუნავში სრულიად ფანტასტიკურ, უცნაურ,

მასზე ათიოდე წლით უფროს დამიანეს დაუშვებობდა. რუხ ქალაქში რამდენიმე მხატვარი ცხოვრობდა, თუმცა, მასზე მხატვრულად – ვერავინ. მუდამ კითხულობდა, მუდამ უსმენდა, მუდამ ხედავდა, მუდამ უყვარდა, მუდამ კაიფობდა, მუდამ სვამდა... საუკეთესოდ ითვლებოდა მთელი თაობის ექიმთა შორის. თავისუფლების ციაგი დაჰქონდა სხეულით და „ნეიტრონივით იზიდავდა გარშემომყოფ პროტონებს“, როგორც მახვილგონივრულად შენიშნა მისი ფიზიკის ლექტორმა. „რაც იუპიტერს ეპატიება, ის არ ეპატიება ხარს“. სწორედ რომ იუპიტერს ჰგავდა, იმდენად თავისუფალი, ცალკე მდგომი გახლდათ უსახური რუხი ქალაქისაგან... ყოველ შემთხვევაში, ასე დაინახა დადაშმა დამიანე. იყო კიდევ ერთი გარემოება, რაც აერთიანებდათ – ორივეს იმ წინაპრების სახელები ერქვათ, ვისზეც მხოლოდ ჩურჩულით ბედავდნენ საუბარს ოჯახის წევრები. მათი ხსოვნისთვის ლოტოსის ფურცლები უჩუმრად გადაეფარებინათ და ყოველგვარად ცდილობდნენ, ეს უცნაური სახელები რალაც მოდური ტენდენციისათვის გადაეხრებინათ. 24 წლის აჯანყებას შეეწირა ორივე – დანიელი წიფის გვირაბში ლოლობერიძის მეტყვიამფრქვევემ დახვრიტა, დადაშიკი პენსნეთი ამოიციო ზებიაშვილმა, რუსებს გააგებინა და ალპანის კომენდატურის კედელთან, ძუძუმტე ონიანთან ერთად, რომელმაც ნათელ-მირონი და ძმადნაფიცი არ მიატოვა, ნითელკოკარდიანი რუსის ტყვიით განგმირული დაეცა. საოცარი ის გახლდათ, რომ ზემოხსენებული ამბები კარგა ხნის დამეგობრებულბმა გაარკვიეს. რალა თქმა უნდა, იმ დაბოლილ საღამოს ეროვნულ-გენეტიკური შურისძიების შესახებ ამაღელვებელი შეხვედრა მოაწყვეს. ღამით, ღვინითა და ერთობით გაბრუებულები, ქალაქის ცენტრალურ მოედანს მიადგნენ და ლენინის ძეგლს დემონსტრა-

ციულად მიაშარდეს. დაცარიელებულ ქალაქში უცნაურად სწრაფად, სოკოებივით ამოყვინთეს ნაცნობ-მეგობრებმა, გაავებულ შურისმაძიებლებს ხელი წაავლეს და სასწრაფოდ გელას სახელოსნოში წაიყვანეს დასამშვიდებლად.

შამპანური, არაყი, პლასტილინი...

სიმართლე ითქვას, არც ფიბიზე უსაუბრიათ არასოდეს. ან კი, რა უნდა ეთქვათ. ცხადი იყო, ჰოლდენს ფიბი უნდა ჰყოლოდა, ფიბის – ჰოლდენი. შემდგარ მოცემულობასთან რალა ხელი ჰქონდა საზიზღარ, წვრილმან რეალობებს, მაგალითად იმის გარკვევას, ნამდვილად არსებობდა თუ არა იგი...

16 წლის ბიჭისათვის, რომლის გულში მხოლოდ წარმოდგენებსა და წარმოსახვებს ედო ბინა, მარტო სახელიც კი საკმარისი გახლდათ, რომ უზარმაზარი მორალური დილემის წინაშე აღმოჩენილიყო. ეტრფოდა ფიბის, რომელსაც არ იცნობდა. იმავდროულად, საკუთარი გრძნობები საშინელ მკრეხელობად ეჩვენებოდა დამეს წინაშე.

მოკლედ “Pulp Fiction”-ის ყველასათვის ნაცნობი სცენა გათამაშდა; ნანახი გექნებათ – გმირი მორალური ვალდებულებების შესახებ რომ ესაუბრება სარკეში საკუთარ თავს...

ფიბი მასზე ორიოდე წლით იყო უფროსი და ძმასთან ერთად ხშირად ჩნდებოდა სხვადასხვა საზოგადოებაში, სხვადასხვა ამბავში. დადაშის არსებობის შესახებ, რა თქმა უნდა, იცოდა, თუმც, სახელდობრ, რა – ამას უკვე ველარავინ მიხვდებოდა. მათი გზები არც გადაკვეთილა, ისე გაიყარა... ექვსი წლის განმავლობაში აღარც შეხვედრიან ერთმანეთს – სხვადასხვა ქალაქებში სწავლობდნენ და ანცად დასდევდნენ საკუთარ ახალგაზრდობას.

ვის ეცალა – სიჭაბუკის თავდავინყება დამდგარიყო... დრო იმდენი ჩანდა, დიდ კოცონებზე ინვებოდა...

მათი მეორე შეხვედრა კინოთეატრში მოხდა. ჩვენების დაწყებამდე

გვარიანად ტვინარეულები გიჟებივით შეცვივდნენ ის და ალიკო სანახევროდ ცარიელ დარბაზში. ამოჩემებულ სკამზე დაჯდომისას დამეს მოჰკრა თვალი. ერთმანეთს ხელი დაუქნიეს და შუქიც ჩაქრა. ერთი რიგით ქვემოთ იჯდა, მარცხენა მხარეს. ბობ ფოსის “All That Jazz” დაიწყო. „ჩიკაგომ“ დარბაზი უცებ მორაჯულა და ფილმის რიტმში ჩასვა. რუხი ქალაქის ჩაბნელებულ კინოდარბაზში რამდენიმე ათეული ადამიანი მღელვარებით შეჰყურებდა სიკვდილისა და სიცოცხლის მარადიულ თამაშს. ფოსისათვის დამახასიათებელი ბურლესკული ფერები დარბაზს ფენა-ფენა ედებოდა და ჯადოსნური კალეიდოსკოპის ეფექტს ახდენდა. ჯესიკა ლანჟი ისეთ მომხიბლავ სიკვდილს თამაშობდა, დაბოლილ ბიჭს ოდნავ უხერხული გრძნობები უტრიალებდა თავში.

ნამდვილი კინო...

რა თქმა უნდა, დარბაზში ისეთი კატეგორიაც იჯდა, ვისთვისაც ფილმი არანაირ ღირებულებას არ წარმოადგენდა. სწორედ ამგვარი ოთხეული უკანა რიგში ცმუკავდა და გაუთავებლად კამათობდა, გასულიყვნენ თუ არა დარბაზიდან.

ბიჭები მობრუნდნენ.

თუ საბაზრო გაქვს, ჩემი ძმა, გადი და გარეთ იბაზრე! – ალიკო სკამის საზურგეზე გადაიხარა და ჩანითლებული ლურჯი თვალეები მთავარ ტიპს დაასო.

რაა? – მეტი ვერაფერი ამოღერდა ტიპმა.

ქვაა! გარეთ გაგაგებინებ, გინდა? – ალიკომ საქმე იპოვნა. ფილმი არც მას აინტერესებდა მაინცდამაინც, თუმცა, დიდ სიამოვნებას იღებდა თამამი კადრების ჩვენებისას.

გარეთ რა გვინდა. ფილმს ვუყურებთ. – ბელადის ღირსების აღდგენა დანარჩენებმა სცადეს, ოღონდ ბეჩავად, უძვლოდ ინმარნებოდნენ.

მაშინ უყურეთ და ჩვენც გვაყურებინეთ, – დაკმაყოფილებულმა ალი-

კომ ცერა და საჩვენებელი თითებით კბილებზე მინებებული ტუჩები აიძრო და გამხმარ სავარძელში ჩაეშვა. უკანა მხრიდან ჩქამი არ ისმოდა. დარბაზში კმაყოფილების სიომ დაჰბერა.

საყოველთაო იდილია ხუთიოდე წუთს გაგრძელდა მხოლოდ...

ადექი, გავიდეთ აქედან! – ფეხზე წამოიჭრა უკანა დაჯგუფების დამცრობილი ლიდერი. – ეს რა სირულ კინოზე შემომიყვანეთ!

...მსხვერპლი...

ალიკო თვალის დახამხამებაში გადაფრინდა უკანა რიგში:

შენ ამბობ, რომ სირულ ფილმს ვუყურებთ ჩვენ, ყველანი... მე გეუბნები, რომ შენ თვითონ ხარ სირი! – და ლონიერი ტორებით ოთხივეს მიანვა.

ქალაქი პატარა იყო, ალიკო – საკმაოდ პოპულარული, სიმპათიური მოჩხუბარი, ამიტომ ყველამ, ვისაც დარბაზის დატოვების რცხვენოდა, სასწრაფოდ ცქვიტა ყურები; ხალისით ჩაენერნენ ნამდვილი კინოხელოვნების დამცველთა რადიკალურ რაზმში და წამოიშალნენ. სხვა გზა არ დარჩენოდა დადაშს და ისიც გასასვლელისკენ დაიძრა. ფოიეში გასულმა დალანდა, კინოთეატრის წინა, შემადლებულ ავანსცენაზე იმ უბედური ოთხეულის გარშემო მშერი სვავების გუნდი უკვე ფრთებს თუ ხელებს იქნევდა. ჩანდა, ალიკოს უკვე ეჯერა გული. მუშტს ისრესდა. თვალეებით ერთმანეთს შეეჩხნენ და გარეთ მყოფმა ანიშნა, რომ წასვლას აპირებდა. ბიჭმა ხელი დაუქნია და ფილმის საყურებლად შებრუნდა. მარტო ხომ არ დაჯდებოდა, დამეს რიგში შევიდა. მის გვერდით მოკალათდა. დამემ ხელი მხარზე მოუთათუნა. დაჯდა თუ არა, მიხვდა, რომ ფიბის შეხედა წელან, როცა თვალში მოხვდა ფოსის ფერთა გამის ჯადოსნური ანარეკლი უცხოოდ ნაცნობი გოგონას სახეზე.

დადაშს ფილმი ათასჯერ მაინც ექნებოდა ვიდეომანგნიტოფონზე ნანახი,

მაგრამ დიდმა ეკრანმა ისე იმოქმედა, რომ კინოს დასრულებისას უკვე შეყვარებული იყო. ჯესიკა ლანჟმა როი შეიდერი უკანასკნელად ჩაიხუტა.

დარბაზში შუქი აინთო.

ვიგებ შენს ამბებს, როდის ჩამოხვედი?

მივდივარ, მოვდივარ... ამაღამ უნდა წავიდე. დარეკეს, რუსებს იმათთვის მსხვილკალიბრიანი დაზგური ტყვიამფრქვევები მიუციათ... გვიბრაზუნებენ მაგრად. ეგ მერე იყოს. ახლა ჩემი და უნდა გაგაცნო.

ფიბი, ძვირფასო, გაიცანი დადაშ...

გოგონამ ძმას ახედა და ოდნავ გაწელილი, სულ ცოტათი გაბრაზებული, მომხიბლავი ხმით წარმოთქვა:

არა. ფიბი არა... ალბათ, ფეხი გინდოდა, გეთქვა.

მაპატიე, – სახე გაეზადრა დამეს, რომელსაც გვარდიის ფორმა ეცვა და ცხინვალისა და ორიოდე დღით ჩამოსულიყო. – აი, გაზრდილი ფიბი, ვინაც საკუთარი სახელი გააპროტესტა და ფეხი გახდა. ფეხი, ძვირფასო, გაგახსენდა დადაშ?

დადა? დები ხომ დადას გეძახდნენ. – ეს გოგო ნამდვილად სხვაგვარსკვლაველი იყო. საშუალოზე ოდნავ დაბალი, თხელი, მაგრამ სავსე სხეული... სადაც ცის სიღრმეებში მომზირალი დიდი, ჭკვიანი თვალეხი. თითქოს ცოტა ხნით შეჩერდა დედამინაზე, სულ ცოტა ხნით და ამიტომ ცდილობდა, მეტი შეეცნო, გაეგო, ენახა... და კიდევ, ძმის ხელი ორივე ხელით ეჭირა და სავარაუდოდ, არასოდეს გაუშვებდა.

ყმანვილკაცი მისთვის უკვე ჩვეულმა თავდაჯერებამ ანაზდად მიატოვა... ხმის ამოდებასაც ვერ ახერხებდა. მცირეოდენი შვება მხოლოდ იმან მოჰგვარა, რომ განსაკუთრებულად გულგრილი გამომეტყველებით დაუკრა თავი გოგონას.

„არ უნდა ექნა, დამესთან აშკარად გაყიდა თავი...“

მოლიმარმა დამემ ფეხის გადახედა, რომელიც ძმას თვალს არ აცილებდა, თითქოს რაღაცას სთხოვდა.

კარგი... გავისეირნოთ, მაგარი საღამოა. – თქვა მან.. სამხედრო სამოსი უხდებოდა. – თრიაქი მოგვიბოძა დღესქალაქის ავტორიტარულ-ავტორიტეტულმა საზოგადოებამ... ალბათ, პატრიოტიზმის მორიდებული მხარდაჭერის ნიშნად უნდა მივიღოთ...

ხმამალალმა სიცილმა მათი ერთობისკენ გადადგა პირველი ნაბიჯი.

ამ გასეირნებას მოკლე ხანში ფეხისთან შემთხვევითი შეხვედრა მოჰყვა... მერე კი, საღამოს, ქალაქის პარკში, გერმანელი ტყვეების მიერ აშენებულ, ხის უზარმაზარ ჩარდახში, სადაც ყოველი ჩქამი ექოდ იღვრებოდა, ერთმანეთს აკოცეს.

პრინცესა! ჰიპების პრინცესა! ასეთმა ვნებიანმა და იმავდროულად, სასაცილოდ დამორცხვებულმა კოცნამ, კოცნამ, ამ სიტყვის უსუფთავესი მნიშვნელობით, ბიჭი დაზაფრა. თვალწინ დამე ამოუტივტივდა – თავისი უფროსი მეგობარი...

ეს იყო და ეს...

მერე დამე მოკლეს. მოკლეს იქ, სადაც მაშინ კლავდნენ – ომში. დაკრძალვისას, როდესაც სახლიდან საკუთარ ეზოში გამოასვენეს კუბო, ვილაცის პატარა, თეთრმა ხელმა ფანჯრები გააღო და არეთა ფრანკლინის “I say a little prayer” მთელ ხმაზე ჩართო. დაკრძალვებსა დაპანაშვილებში გამობრძმედილი შეკრებილების სახეებზე პირის ნაცვლად შავი ღრმულები დაიხატა, როგორც იმ ნახატშია – ყვირილი რომ ჰქვია. დადაში ცხარედ ატირდა და მას შემდეგ, წლების განმავლობაში, იმ სახლისაკენ აღარც გაუხედავს.

დრო კი მიდიოდა, დრო – ყველაზე ძვირი სიამოვნება, მთელი მსოფლიოს საგანძურზე ბევრად აღმატებული ნომინალი.

ყველაფერი სწრაფად მოხდა, ძალ-

დაუტანებლად, ბუნებრივად. სამყარომ გარემოებათა დასტა მოლიმარი დილე-რივით დაარიგა...

შესაძლოა, იცნობთ; თქვენ ცხრა სა-ერთო მეგობარი გყავთ, – მათემატიკური სიზუსტით ამცნო ქსელმა. ცოტა ხანში მორიგი ინფორმაცია მიიღო, – თქვენი მოთხოვნა დადასტურებულია. ვირტუალურ მეგობრობას თავისი ხიბლი აქვს – პასუხისმგებლობის ხარისხი დაბალია, შეგიძლია, დაუმეგობრდე, მაგრამ არ იმეგობრო; თითის ერთი მოძრაობით უმტკივნეულოდ შეიძლება მეგობრის დაბლოკვა, განმეგობრება, გაქრობა...სამაგიეროდ, თუკი მართლა გსურს ურთიერთობა, კეთილი ინებე და წერა-კითხვა ისწავლე...

ზამთრის ბუნიობას, სწორედ მაშინ, როდესაც სტოუნჰეჯის არე ამო-მავალი მზითა და მიმდევრებით ივსება, რესტავრირებულ და ახლად შეღებილ ქალაქში ფეხის დაბადების დღეზე ჩავიდა. დიასახლისი თავის სტიქიაში გახლდათ... იყო სასმელი და მოსაწვევი, იყო მუსიკაც, თუმცა უფრო უსმენდნენ, ვიდრე ცეკვავდნენ.

სუფრის გარშემო უცნაურ ადამიანებს მოეყარათ თავი. ეს კაცს სულაც არ გაჰკვირვებია – ჰიპების დედოფლის დღეობაზე ჩავიდა, ბოლოს და ბოლოს... იყვნენ ქალის თანამშრომლები ფსიქიატრიულიდან, რომლებიც ისეთი დაძაბულები ისხდნენ, თითქოს ფსიქიატრიულში კი არა, საბავშვო ბაღში მუშაობდნენ. ისინი მალე წავიდნენ; გალოთებული, არცთუ ახალგაზრდა მეძავი გამუდმებით სადღეგრძელოს ითხოვდა; მისი პატრონი, მძიმე პრეპარატით თვალგავეშებული ძველი ბიჭი ხანგამოშვებით სწევდა თავს და უმეტყველო მზერას ავლებდა ოთახს. ეს წყვილი სტუმრის კი არა, უფრო თანმხლები პირების სტატუსს აკმაყოფილებდა. ტიპი, რომელსაც ეს უკანასკნელნი ახლდნენ, მსხვილძვალა, მრგვალთვალეებიანი, ზორბა მამაკაცი

გახლდათ. მას ზებო ერქვა. ზებო ჩუმი იჯდა და ხაზგასმული თავაზიანობით აფიქსირებდა: გარშემომყოფებს მხოლოდ იმიტომ იტანდა, რომ ფეხის სტუმრები იყვნენ. ერთადერთი ნაცნობი სახე, რომელიც სტუმართა შორის დალანდა, ფეხის დაქალი, სამი შვილის დედა და ოთხი შვილიშვილის ბებია – ნატა გახლდათ. დაქალოჩკების სიმცირე თვალში მოხვდა კაცს. „დაბერდნენ, ალბათ“ გაიფიქრა და ნატას გაუღიმა.

უბებჩაშავებული ფეხი დაჰქროდა მრგვალი მაგიდის გარშემო და ისე ხატოვნად ღელავდა, მისი არმცნობი აუცილებლად იტყოდა, რომ თამაშობდა. სინამდვილეში, ეს ისტერიკული ფორიაკი სრულიად ნათლად წარმოაჩენდა მის იმწუთიერ განწყობილებას. ქალი გადაღლილი ჩანდა...

წლები? არა, წლები რა შუაშია, მას ხომ ეგ არ ეხებოდა – სხვა ვარსკვლაველი იყო... უბრალოდ, უსაშველო დაღლილობა სჭვითადა მისი არსებიდან. დადამა რამდენი კითხვაც დაუსვა, იმედგაცრუებული ქალის პასუხები მიიღო. ერთი, რამაც მისი გული გაახარა, ის ფაქტი გახლდათ, რომ ფეხი მასთან ურთიერთობას ისე ჩაეებლაუჭა, უთუოდ წყალნალეხულისა და ხავსის ამბავი გაგახსენდებოდათ. თუმცა ამ კეთილგანწყობას გაურკვეველი აჩრდილი დასდგომოდა თავს, ირონიის საბურველში კომფორტულად მოკალათებული შიშის აჩრდილი.

შინ დაბრუნებული კაცი დიდხანს სცემდა ბოლთას ოთახში.

წარმოუდგენელია!..

არ არსებობს!..

რა სჭირს?!

ასე როგორ შეაშინა ცხოვრებამ ჰიპების პრინციესა? – ხმამაღლა ელაპარაკებოდა საკუთარ თავს...

ხომ მაპატიებდი, დამე, ოღონდ ასე არ დაჩაგრულიყო. ოჰ, ღმერთო, რა მარტო ყოფილა...

დილით დარეკა. ქალს პაციენტები ჰყავდა. მერე შუადღისას სცადა – ფეხი

ამჯერად სალონს სტუმრობდა. სალამოს დადაშის ტელეფონი ანკრიალდა.

როგორც იქნა, გავთავისუფლდი, დამანყვიტეს ნერვები... – ბოდიშს ასე უხერხულად იხდიდა ყოველთვის.

რა ხდება?

შენთან რა ხდება? მშვიდობაა? ხომ არაფერი გჭირდება?

შეიძლება, რაღაცები კიდევც ხდება, თუმცა არავის სჭირდება...

აბა, წვრილად მომიყევი, მაინტერესებს.

მეგონა, შენ მეტყოდი წვრილად.

აჰ, შენც წვრილად გაინტერესებს? მაინც რა?.. ვარ თუ არა ცუდად? არა, ძალიან კარგად ვარ. უბრალოდ, ვიღლები, აღარაა დრო?

ყველანი ვიღლებით, მაგრამ შენ ბევრი მოგსვლია.

ბევრი რამ გადამხდა, დამიგროვდა სევდა.

არ გინდა, რომ გაიღიმო? ოღონდ მართლა...

ხომ არ გავინყდება, მე პრინცესა ვარ და არა “Lucky Man”-ი... მასავით ვერ ვიღიმები.

რა მაგარია! შენს გახსენებაზე სულ ეგ მიტრიალებს თავში. სწორედ, გამთენიისას ვუსმენდი პრაისს..

ჩემზე ფიქრის გამო?

არა, ჰიპების პრინცესაზე ფიქრის გამო.

რა დაასკვენი?

მე ვფიქრობ, არ უნდა გაჩერებულიყავი. შენ მწვერვალები უნდა დაგეპყრო.

კარგი ერთი... – ხმა უფრო მჟღერი გაუხდა.

ეგრე რა... გაიღიმეთ, მონყალეო ქალბატომო. ახლა ხომ ჩვენი შემოდგომის ზაფხულია.

ჰა-ჰა-ჰა... სიტყვა „ჩვენ“ არ გეუცნაურა?

რატომაც არა? „ჩვენ“ ძალიან მომწონს.

თუ მასეა, იქნებ, ზაფხულის შემოდ-

გომაა და არა შემოდგომის ზაფხული? ასე არ ჯობს?

ჰმ, კარგი იქნებოდა.

რა გჭირს? ზუზუნს ხომ არ დაეჩვიე?

უნდა გითხრა, ამ ბოლო დროს საშინლად მომეწონა ეგ გასართობი, მაგრამ დღეს არ ვიზამ.

გუშინდელი შთაბეჭდილებების გაზიარების გუნებაზე არ ხარ?

შთაბეჭდილებები?.. მმ... ჩემს სტუმრებს გულისხმობ? – მალე მოერია თავს და საკონპენსაციოდ ტონში სიცვიე გააკრთო.

ამ ჯერზე მხოლოდ შენზე შექმნილ შთაბეჭდილებას ვგულისხმობ, – დააზუსტა კაცმა.

ერთი წუთით, ფანჯარას მივხურავ, ქარმა შემოგლიჯა, – გაისმა ნაბიჯები, მერე ფანჯრის ჩარაზვის ხმაც შემოესმა დადაშს. კიდევ ის იყო, რომ მთელი ამ პროცესის განმავლობაში ყურმილში ქალის გახშირებული სუნთქვა ისმოდა. ბოლოს სავარძელშიც ისეთი შარიშურით მოთავსდა, რომ კაცმა ეს სცენა სრულიად რეალურად დაინახა. – აი, მოვედი, უკაცრავად. – სანთებელას ჩხაკუნს ნაფაზის დარტყმა მოჰყვა.

აბა, მოვემზადე... რას იტყვი ჩემზე?

შენ ძალიან კარგი გოგო ხარ.

გმადლობთ, ძალიან სასიამოვნოა შენგან ამის მოსმენა.

სხვა რამეს ხომ არ ელოდი?

შენ გაარკვიე, ეტიკეტს ვიცავ თუ მსიამოვნებს... – გამოისროლა ქალმა.

ჰო... ვგონებ, აუცილებელი ფორმალობების ეტაპი დავძლიეთ...

დიდი დანაკარგების გარეშე? – იკითხა ფეხიმ.

შეიძლება თამამად ითქვას, მსხვერპლი არ ყოფილა, – ქალის კისკისზე გაეცინა კაცსაც. „რა უცნაურია, ხმა საერთოდ არ შესცვლია“.

მაშინ, გკითხავ, რაც ძალიან მაინტერესებს: რატომ ცდილობ გაქრობას, ფეხი? რატომ კეტავ კარებს? სად არი-

ან შენი მხიარული დაქალები? ნუთუ სიბერის მოახლოებამ დაგამწუხრა? ადრე მგონია ეგ ამბავი; ორი წუთის წინ წამოგცდა, რომ ზაფხულის შემოდგომა გჭირს. ასეთ დინამიკაში ხედავ ამ ეტაპს?

ჰმ... ვეჭვობ, ბევრი კითხვა დამისვი, თანაც ზედმეტად კატეგორიული ტონით, – ოდნავ დაიძაბა ქალი.

ვფიქრობ, ამ კითხვებს სამყარო სვამს, როდესაც შენზე შეაჩერებს მზერას... მე უბრალოდ ვამბობ...

ჰოოჰ, კარგი რა, დადა, გუშინ... გუშინ შენ გადამარჩინე... გეფიცები, აზრზე არ ვიყავი, როგორ შემეთავსებინა თანამშრომლები და დანარჩენები... ძალიან, ძალიან დიდი მადლობა უნდა გითხრა საინტერესო თემებისთვის... ყველაზე იმოქმედა...

განსაკუთრებით იმ გოგოზე იმოქმედა კონიაკმა, – გაახსენდა კაცს.

იცი, რა უბედურია?

ჰო, ყველაფერი ენერა სახეზე.

ძალიან მეცოდება, ყოველთვის, ყოველთვის ვცდილობ, რაღაცით დავასაჩუქრო, გავამხნეო. ხომ იცი, ეგაა ჩემი კარმა.

ზუსტად ვიცი, როგორ არ ვიცი, მაგრამ, ისიც მახსოვს, შენს კარმას ყოველთვის ანათებდა სხვაგვარსკვლავიდან გამოყოლილისხივი.

ჰა-ჰა-ჰა... დადა, ხუმრობ თუ მკერავ? დაუფერებელია... – გვარიანი პაუზა აიღო და განაგრძო: – რაკი ასე გაინტერესებს, გულახდილად გეტყვი: კარგად ვგრძნობ თავს.

სად? ნახევრად გაგიჟებულ თანამშრომლებსა და ამ უცნაურ ხალხში გრძნობ კარგად თავს?! კოლეგებს რომ შევეშვათ, იმ ტიპებთან რაზე საუბრობ? რომ მონევთ, რას აკეთებთ?.. ფსკერზე დაცემულთა ხსნის გეგმებს განიხილავთ ჭაობში?

დადა, ახლა უკვე შემანუხებლად კატეგორიული ხარ! ამის მოსმენას არ ვაპირებ. იცოდე, ყურმილს დავკიდებ,

რა უფლება გაქვს?... – ყურმილს იქით ვნებები გამძაფრებულიყო.

მაპატიე, ვერ მოვზომე... მართლა ვინანიებ, – უკან დაიხია კაცმა. – შენი ხმა რა ტონალობითაც უნდა ისმოდეს, მაინც მსიამოვნებს... კადრები მოდის. გახსოვს, პოკერი რომ ვითამაშეთ? შენ მაშინ კაზინოში დადიოდი ჯენისსა და მის სატრფოსთან ერთად.

რა უსინდისო ხააარ... რა გამახსენე. შენ ბანქო ჩაანყვე... ნამდვილად ვიცი, რომ ჩაანყვე... – მოგონებამ ფეხის ხმა გაუბზარა და ალბათ, ოდნავ პულსაციაც აუჩქარდა, რადგან საუბრის ტემპს შესამჩნევად მოუმატა.

როგორ შეიძლებოდა მე რაიმე ჩამეწყო, ის ხელი ხომ შენ დაარიგე, – სიცილით იუარა კაცმა.

არ არსებობს, მე ოთხი ქალი მომსვლოდა, შენ კი ოთხი პაპა! ამას არასოდეს დავიჯერებ.

კონია ერისთავი, მარიკას ბაბუა, პანაშვიდზე მისულა ერთხელ; ფრიად საპატივცემულო კაცი გარდაცვლილიყო და მთელი ქალაქი შეყრილიყო სამძიმრის გამოსახატავად. მეორე სართულზე ამავე ქვის კიბეზე მოძრაობა შეჩერდა. სწორედ ამ დროს თავსხმა წვიმამ დაუშვა. რიგი არ იძვროდა. უსაშველოდ დამწუხრებული შუახნის კაცი კარებში გაჭედულიყო და მთელი ხმით, ისტერიკულად გაჰყვიროდა: „არ მჯერა, ბატონო, არ მჯერა, არ შემიძლია ამის დაჯერება!“ ჭირისუფალი ხმამალალი ვაებით აძლევდა ბანს. მთელ ამ დრამატულ სცენაში წაგებულნი ღია კიბეზე შემომდგარი რიგი აღმოჩნდა. კონიამ უცებ შეაფასა საშიშროება, რომ, თავსხმა წვიმის გადამკიდე, შესაძლოა, სხვისი პანაშვიდის ნაცვლად, საკუთარზე აღმოჩენილიყო და შესძახა კარებში გაჭედის: „რას გეტყვი, იცი, ჩემო ბატონო? ვისაც გვჯერა, გავგატარეთ. ბიჯოს!“

მცირე ხანს ამავე მოტივებზე გაგრძელდა ლალი საუბარი. საბოლოოდ

ისე აღმოჩნდა, კავშირის ხანგრძლივობას საზოგადოებაში მიღებული ეთიკური საზღვრები არ დაურღვევია.

გამიზნულად, წინასწარგანზრახვით დროულად დაასრულეს ლაპარაკი? შესაძლოა, თუმცა უფრო დამაჯერებელია, რომ ქვეცნობიერმა იმუშავა – საუბარი ზუსტად იმ დროს დასრულდა, როცა უნდა დასრულებულიყო.

ღამე არცთუ კომფორტულად გაატარეს. ლოგინში ჩაფუთნული ფეხი ტელევიზორთან თვლემდა, ხანდახან წამოიწეოდა, პულტს ხელს ნაავლებდა და ავტომატურად რთავდა არხებს. ფერთა, ხმათა და სახეთა რიალი თიშავდა. პულტს მტევნის მისავათებელი მოძრაობით მიაგდებდა საწოლის გვერდით მდგარ ტუმბოზე და ისევ გაირინდებოდა. კაცი კომპს მიუჯდა და სტატიების კითხვა დაიწყო. კითხულობდა დინჯად, დანვრილებით; მითითებულ წყაროებსაც კი ეცნობოდა; ამ ყველაფერს ისე აუჩქარებლად და გულმოდგინედ აკეთებდა, ეჭვი არ იყო, დასაძინებლად წასვლის გადავადების, მარტივი ილეთი მოეძებნა. მეტიც, იმის სპეკულატიური დაშვება, რომ წაკითხულის გარკვეული, საკმაოდ დიდი ნაწილი საერთოდ არ მიჰკარებია მის გონებას, სულაც არ იქნებოდა წარმოუდგენელი

თავი მეორე,

სადაც აღწერილი უნდა ყოფილიყო გაზაფხულის დადგომა... გაზაფხული ყველასთვის დგება... მით უფრო ცხოვლად დგება იმ თაობისთვის, ვისთვისაც, ყოველივე, სიყვარულთან დაკავშირებული, პირველია და განუმეორებლობის მძაფრ შეგრძნებას ტოვებს. ამ ამბის გმირებისათვის ეს დრო კიდევ ერთხელ დადგა – თებერვლის თოვლჭყაპით, მარტის ქარებით, აპრილის ზემიებით... და ერთი უცნაური ახალი ამბით – ერთმანეთით...

ტრივიალური მიზეზის – რიცხვით უკვე მერამდენე გაზაფხულის შემოსვლის გარდა – მე, როგორც ავტორი,

ოდნავ გადაღლილი ვარ გაზაფხულების საკუთარი აღწერილობებით, რადგან გადაკითხვის შემდეგ მათი სრული უმრავლესობა მძიმე, შეუმდგარ შთაბეჭდილებას ტოვებს. იმის გამო, რომ ჩემი ხელობით ბევრი ვერაფერი შევწინააღმდეგე გაზაფხულის მისტიკური ქანდაკების სამსხვერპლოს, ცხადია, გამიჩნდა სრულიად ბუნებრივი კომპლექსი, რომლის გამოისობით გადავწყვიტე, საერთოდ გამოვტოვო ეს თავი. მაპატიებენ გმირები, რადგან მათ სხვა არჩევანი არცა აქვთ... თუ ასე თამაში არ სურთ, სხვის მოთხრობაში მოხვდნენ... სიუჟეტურ ხაზში ამ მოკრძალებულ ჩართვას დავამატებდი: გაზაფხულის პოეტიკით დაინტერესებულებს გირჩევთ, ამ თემით დასატკობად ისეთ სერიოზულ ავტორიტეტებს გადაავლოთ თვალი, როგორც შოთა და უილიამი ბრძანდებიან. და ბოლოს, თუკი მკითხველი მაინც გაჯიუტდება და განაცხადებს, რომ, რადგან გაზაფხულის დადგომა არ არის აღწერილი, წიგნს დააბრუნებს, აქედანვე ვაფრთხილებ, ფულს უკან ვერ მიიღებს, რადგან ჩემი ერთგული ბანკი ნებისმიერი გადარიცხვისთანავე მიყადალებს ანგარიშს....

...მე ჩემი გითხარით...

(გაურკვეველია, ამგვარი ჩანართები ავტორის სტილია თუ ახირება... ასეა თუ ისე, ამ ეტაპზე ჩვენ გადავწყვიტეთ, ისინი უცვლელად დავტოვოთ. მეორე გამოცემას (საეჭვოა, ამის აუცილებლობა დადგეს...) უკვე აკადემიური რედაქცია მოამზადებს, რომელიც საბოლოოდ დაადგენს, დარჩეს თუ არა ეს გაუგებარი ოპუსები წინამდებარე თხზულებაში. პატ. რედაქცია 2074. 017.11).

ვერ არი, ხო, მატორზე? – ოთახში ორნი ისხდნენ, ზებო და სულხანი.

როგორც მოსალოდნელი იყო, სამსალჭალა ნელსაც მაგრად მუშაობდა. ნამალს მყიდველებთან უკვე ხუთი წლის ბავშვებს ატანდნენ ბარიგები.

ფაქტს ტრუსებში ჩაუჩურთავდნენ ბიჭუნას და ისიც საქმიანი სახით მობრუნებინებდა პაკეტს გზასთან გაჩერებულ მანქანებთან... მოკლედ, ოთხი-ხუთი წლის ბორჩალოელების კუთუები ბევრს ჰქონდა ქალაქში ნანახი. ბევრს, ვის... ე.წ. მორბენლებს, უფულო, გაბოროტებულ ტიპებს, რომლებიც წინ და უკან მოძრაობაში დღეში სამჯერ იჩხერდნენ და თვალსა და ხელს შუა იღუპებოდნენ. სულხანი ამ კატეგორიას არაფრით მიეკუთვნებოდა; იგი „ა“ კლასს წარმოადგენდა. წამალი თვითონ პოულობდა მას... ფები ძალიან გულშემატკივრობდა სულხანს, რადგან თავგადასავლების მოყვარული ლამაზი, მაღალი ბიჭის ბავშვობამ მის თვალწინ ჩაიარა და სრულიად დარწმუნებული გახლდათ, რომ არა აღზრდისმიერი ნაკლულოვანებები, ამ ყმანვილისგან კეთილი, კარგი ადამიანი დადგებოდა და არა ავადმყოფი მონსტრი. ქალის მღელვარება განსაკუთრებით შესამჩნევი ხდებოდა, როდესაც ვიღაც, ამ შემთხვევაში, სუხი (ახლობლები ასე ეძახდნენ) დოზას უსაშველოდ გაზრდიდა. თავის პირდაპირ მოვალეობად მიაჩნდა, აბსტინენციისაგან გამონვეული სხვადასხვა პრობლემის თავიდან ასაცილებლად პროფესიონალური რჩევები მიეცა, ნაცნობ ექიმებთან ეტარებინა, ვისაც მკაცრად ავალდებულებდა ავადმყოფის სააქაოზე გამოთრევას. ყოველივე ამას ისეთი წრფელი გულით აკეთებდა, რომ შეუძლებელი იყო, ახალგაზრდა კაცს მისდამი მადლიერების გრძნობა არ გასჩენოდა.

ამდენად, სუხის და არა მხოლოდ, საპასუხო დამოკიდებულება ბუნებრივი აუცილებლობა გახლდათ, რადგან ყველამ იცოდა, რომ ფების არასოდეს არავინ მიეტოვებინა გასაჭირში. ზემოხსენებული საზოგადოების დამოკიდებულება ქალისადმი მედლის ერთ მხარეს წარმოადგენდა. სამაგიეროდ, ქალაქის გარკვეულ, ყველასათვის ნაცნობ, სწო-

ბურ-ელიტარულ წრეებში (რომელთა, საზოგადოდ, უღიმღამო ბავშვობის ერთადერთი ნათელი წერტილი, მარადი შურისა და აღტაცების საგანი სწორედ და-ძმის, ჰოლდენი-ფიბის უცნაური ტანდემი იყო), მისი ქმედებები მუდმივი განსჯისა და ჭორაობის საგანი გახლდათ. ქალი მუხლჩაუხრელად განაგრძობდა მოწყალების დის თამაშს. რა თქმა უნდა, თამაშს, რადგან ბოლომდე ვერავის დაეჯერებინა, რომ იგი სრულიად უანგაროდ შებმოდა ქალაქელ ნარკომანებზე, ლოთებსა და ათასგვარი დაავადებებით შეჭირვებულ ადამიანებზე მზრუნველობას. საბოლოოდ ყველამ ერთად იპოვნა გამოსავალი, ალბათ, იმწუთას კოლექტიური „ვერიკაც“ შეწყვირეს და დაასკვნეს, რომ არსებობდა მხოლოდ ორი ვარიანტი: ქალი ან ოდნავ ვერ იყო, ანაც ოდნავ ვერ იყო და თან წამალს იკეთებდა, რის გამოც სოლიდარობის გრძნობა უჩნდებოდა დაავადებული ნარკომანებისადმი. ამ დასკვნის გამოტანის გარკვეული (ფრიად საეჭვო) საფუძველი ნამდვილად არსებობდა – ფები გიჟდებოდა მოსაწევზე. მისი გახარება თუ სურდა ადამიანს, მოსაწევზე უნდა დაეპატიჟებინა. ეს უკვე იმდენად მყარი საბუთი იყო მისი ალტრუიზმის განსაქიქებლად, რომ აზრი აღარ ჰქონდა მტკიცებას, დავასა და კამათს ბალახისა და მძიმე ნარკოტიკების სხვაობის შესახებ... როგორც კი ქალაქის ინტელიგენციამ გამოსავალი იპოვნა, საკუთარ სწობიზმს მშვენიერი ნიღაბი ჩამოაფარა და ქალის მიმართ შემბრალებლურ-შემწყნარებლური დამოკიდებულება დაამკვიდრა.

რას ფიქრობდა ფები? იგი ყოველთვის თვლიდა, რომ მისი ხელების თავისუფლება იქ მთავრდებოდა, სადაც სხვისი ცხვირი იწყებოდა. დარწმუნებული იყო, რომ თანაგრძნობა სიყვარულის ერთი უმნიშვნელოვანესი შემადგენელი იყო. ქალაქის აზრი სრულიად არ აინტერესებდა, რადგან სწობებთან

ურთიერთობა ბავშვობიდან აღიზიანებდა – იგი ხომ ფიბის აგრძელებდა!.. რაც შეეხება მოსაწევს, ეს ის კუნძული გახლდათ, სადაც მარტოობისაგან შექმნილი ქალი მცირე ხნით ახერხებდა ძალების აღდგენას.

...არადა, სულხანზე უნდა გვესაუბრა, თუმცა იქ, სადაც ფები არსებობდა, განა შეიძლებოდა ფერმკრთალ, უსახურ, ბოროტებით დაავადმყოფებულ თუ ავადმყოფობით გაბოროტებულ ტიპებზე დროის კარგვა? ეგენი ხომ ყველგან არიან...

...და მაინც, სულხანის ბიოგრაფია რამდენიმე სიტყვაში მოთავსდებოდა: სკოლა, ქალაქის ქუჩა, ციხე, ქალაქის ქუჩა, რუსეთში მოგზაურობა, ციხე, ქალაქის ქუჩა, ევროპაში ბედის ძიება, ციხე, დეპორტაცია, ქალაქის ერთ-ერთი გასართობი კლუბის მენეჯმენტი.

ნეტავ, მასე იყოს... – ზებო ფულის მსხვილ დასტას ითვლიდა.

არ მითხრა, რომ ნარმაღია... – გაეცინა სუხის. – გიჟის თვალები აქვს, ეგენი მაინც ვიცი.

სუხი, ჩემი ძმა, ფსიქიატრის დიპლომი ჰამბურგის ციხეზე მოგცეს? – სხვათა შორის იკითხა ზებომ. მისი მსხვილი თითები გემრიელად ითვლიდნენ ფულს.

მაგას დიპლომი რად უნდა, – იუკადრისა სულხანმა. – შეხედე, მოუსმინე, რეებს ბოდავს...

არასწორს ბოდავს რამეს? – ფულის თვლა შეწყვიტა ზებომ და სათვალის ზემოდან გადახედა სავარძელში მჯდომს. მერე დასტა უჯრაში ჩააგდო. ფეხზე წამოდგა, მაგიდას შემოუარა და სულხანის მოპირდაპირე მხარეს სავარძელში ჩაჯდა.

არასწორს, რა? – დაიბნა სულხანი. – ისეთ რამეებს ბაზრობს, რომ პონტია, ძმაო... ეგ ისეთი რამეა, ტიპზე რომ იცი, ბოზია და ფაქტი არ გაქვს, თვალი მოკვდა...

რაკი ვერ უმტკიცებ, ამიტომ ამბობ, რომ გიჟია. პასუხსაც აღარ აგებ? გი-

ჟი თავისუფალია, ხო?... ეგრე აყომარებ ამ ბაზარს, ძმაო? არა!.. ეგ რალაცას ჩხლართავს... ეგ ზუსტად იმ დროს გაიჩითა, რომელზეც მეუბნებოდნენ.

ვაჰ, მართლა, ტო? – სუხის თვალებში ინტერესმა იელვა. – კანტორაში? – და წარბები მალლა ასწია.

რაც კი სარკაზმი მოეძებნებოდა სხეულში, ზებომ ერთ გაღიმებაში მოაქცია, თავი დანანებით გადააქნია და ისევ ფეხზე წამოდგა.

მოკლედ, „სან-ბაბილას“ ბალის სასტავს უთხარი, რომ ფიბისთან მიმსვლელების აზრზე იყვნენ.

განენონ?

შენ, მგონი, მართლა გაგაგიჟა ამდენმა წამალმა.

ჰო, რა... – ამოიხვნეშა სუხიმ, როგორც კი საუბარი მისთვის სრულიად გასაგებ თემას შეეხო.

ჰო, ჰო... გამოფხიზლდი, ახლა თუ დაგვენძრა, ბოლომდე დაგვენძრევა. ახლა თუ დავზადნავთ, გადაგვივლიან... ყველაფერი დამთავრდება, სულ ყველაფერი... უნდა ვილოცოთ, რომ ციხე გვაკმარონ... იქაც იმდენს დაგვირიგებენ, გარეთ ვერ გამოვალთ...

აუუ, მაიცა რა, ძმაო! ტორმუხს მიაჭირე! მაგის გასტრალიორი დედაც, ჯეკ... რა გჭირს?!

მაგ კლიენტზე კი არ გეუბნები, ძმაო! მაგ ტიპს მოვაგვარებთ... მთავარია, გავიგოთ მარტოა, თუ ნასედეკაა... მე საქმეს გეუბნები, თუ შენ მზად ხარ... ქალაქში უნდა ავმოძრავდეთ. საჭიროა! გესმის?

წამალი დადონ და ორ კვირაში მთელ ქალაქს დავაყენებთ ფეხზე. გარანტიას ვიძლევი, ქუჩას გადმოვქაჩავ სერიოზულად...

მორფინისტებს, შე ჩემა? წამლის მკეთებლებს ენდობი?

ზებო, ატრაკებ, მე მოგკვდე... პრისტიუნიკების ნახევარი მაინც, თუ მეტი არა, წამლის მკეთებელია დღეს. გეუბნები, ფაქტი დაიდება და ორ კვირაში აპარატების დარბაზში ტევა არ იქნება.

გაუჩხირე და მიუშვი... რას ამბობ, ჰმ, – დაასრულა მონოლოგი სუხიმ და სავარძელზე კმაყოფილი გადაწვა.

ეგაა შენი სიტყვა? – თვალი თვალში გაუყარა ზებომ.

ფაქტი დაიდოს, ძმაო, და გეუბნები, არჩევნების დღეს ყველას დავანგრევთ.

არჩევნების დღე უკან გაიკეთე, ვერაფერს როგორ ვეღარ ხვდები, ბიჭო? სასროლი იქნება, ძმაო! აბა, ცხინვალი რა ჩემს ფეხებზე უნდათ, იქიდან უნდა შემოვიდნენ ჩვენები... ჰოდა, ეგ ამბავი რომ დაინყება, ისვრი? შეიძლება ისეთიც გაგეჩითოს, რომ იცნობ, გიცნობს, შენი დეიდაშვილის მამიდაშვილის ქმარია... არ ესვრი? მაშინ მოიგებენ და დავილუპებით. აზრზე ხარ, ეს რა ბაზარია?

შენ რა იცი, რომ ეს ბაზარია?

ზარმა დარეკა:

ჰოო, როგორ ხარ? – ზებო სავარძლის საზურგეს მიანვა. – არა, ვისვენებდი. კარგი დრო გავატარეთ გუშინწინ.

შენ როგორ ხარ? – როგორც იქნა, ფებიმ მოიცალა მისთვის.

გმადლობ, თავად როგორ გიკითხო?

არა მიშავს, ზებო, ოდნავ გადაღლილი ვარ. რა ხდება „ენტერთაინმენტში“?

ჰო, მართლა... შენ ხომ აქაც გააფორმეთ ამას წინათ და რატომ არ დადიხარ? – კითხვითვე უბასუხა ზებომ და თან სიცილიც მიაყოლა, უფრო სწორად, ერთი ჩაცინება დაურთო ზედ სიტყვებს.

ჰა, – ჩაიცინა ქალმაც. ზებოს ჟრუანტელმა დაუარა. – სამსახურში მოვალ, თუკი რაიმეს დამახვედრებ.

შენ მოდი და დაგახვედრებ, – მოჭრა ზებომ იმ ტონით, რომ ეგრძნობინებინა: „ოღონდ აქ იყავი და ყველაფერი გექნება“.

ძალიან კარგი. თუმცა, მარტო არ ვიქნები.

კაცი დაიძაბა.

ვისზე ამბობ?

ჩემს ნათლულზე, გიოზე ვამბობ. თუ პრობლემაა, არ შეგანუხებ.

ზებომ ამოისუნთქა.

რას ამბობ?... ახლავე გამოდით. ასე აჯობებს, მერე მძიმე გრაფიკი მაქვს და შეიძლება თქვენთან ყოფნისთვის ვერ მოვიცალო... – არანაირი გრაფიკი არ ჰქონდა იმ საღამოს, უბრალოდ, უნდოდა, მალე მოსულიყო ქალი. მალე დაენახა მისი სხეული, რომელიც ისევე იზიდავდა და თრგუნავდა, როგორც მაშინ, შორეულ ბავშვობაში.

ლოგინად ჩავარდნილ მამასთან თვეში ორჯერ მათი უბნელი ცისია ექიმი გადმოდიოდა, რათა ავადმყოფის მდგომარეობას დაჰკვირვებოდა. კაცის გამოჯანსაღებაზე აღარავინ ლაპარაკობდა. ინვა გახევებული სხეულით და სანოლის კვარცხლბეკიდან მრგვალი თვალებით შეჰყურებდა ფანჯარას, სადაც მისთვის ჯერ კიდევ ხელშესახები სამყაროს უმცირესი ნაგლეჯები ცვლიდნენ ერთმანეთს – ცის მეთათსედი ნაწილი, ნახევარი ხე, მზის ყვითელი სხივები, რომლებიც ოთახში გიჟებით შემოცვივდებოდნენ და მტვრის უმცირეს ნაწილაკებს აფორიაქებდნენ. ცისია ექიმი ყოველმხრივ ეხმარებოდა დედას, საცოდავ, შრომასა და ჯაფაში გაღეულ ქალს. დასაძინებლად დანოლილ ზებოს ხშირად ზმანებია, რომ ცისიას შვილი იყო. როგორც კი ამ სიზმარში აღმოჩნდებოდა, თამაში იწყებოდა. აი, აუზში წყალი გამოცვალეს; ცისფერი ფილებით მოპირკეთებული კედლები წყალს გასაოცარ ელვარებას ანიჭებეს; ბიჭი ყვინთავს თვალგახელილი და წყლის ქვემოდან აივანზე შემომდგარ დედას ლანდავს, რომელიც ილიმება და მას დაჰყურებს; ფრუტუნით ამოყვინთავს და თავს აქეთ-იქეთ აქნევს... წყალი შხეფებად წვიმს. – სასწრაფოდ ამოდი და გაიმშრალე, საუზმე მზადაა... – საოცარი ის გახლდათ, რომ ყოველთვის, როდესაც დედა (!) ცისია იტყოდა სიტყვა „შვილო“-ს, ყველაფერი ქრებო-

და და გულდათუთქული პატარა ზებო (პრინციპში, მამინ ზებო არ არსებობდა, წითელი ბელადის, კავკასიელი შივას სახელი – იოსები ერქვა... იქნებ, ბიბლიური იოსები წარმოუდგათ მის მშობლებს თვალწინ და არა მრისხანე შივა? ვინ იცის?..) მაგრად ხუჭავდა თვალებს და ბალიშში პირქვე ჩამხობილი გაუნძრევლად სუნთქავდა საკუთარ ოხშივარს. მის ზმანებებში კიდევ ერთი უცნაურობა სჭვიოდა, რასაც თვითონვე აფიქსირებდა ბიჭი; ცისიას შვილები არ არსებობდნენ, არ მოსულიყვნენ ქვეყანაზე და არც აპირებდნენ გამოჩენას. ღამეული ოცნება დღის განმავლობაში მძიმე ლოდად აწვა იოსების შეურყვნელ სულს. ბიჭი საკუთარ თავს პირობას უდებდა, რომ არასოდეს აღარ გაიფიქრებდა მსგავს საშინელებას, რომ დედამისი მსოფლიოს ყველა დედაზე უფრო დედა იყო და სხვა არავინ სჭირდებოდა... მოდიოდა ღამე... გაფაციცებული ბავშვი მტკიცე გადანყვებით ნვებოდა ლოგინში... ყველაფერი კარგად მიდიოდა და სწორედ იმ დროს, როდესაც ნაბიჯი იმ სამყაროში უკვე საბოლოოდ გადადგმულია და უკან დაბრუნება შენზე სულაც არ არის დამოკიდებული; იმ წამს, როცა სიმსუბუქე იღვრება სხეულში, თითქოს ინტრავენურად მიიღე გამოხდილ წყალში გახსნილი ოპიუმი და დაიძვრება შეუქცევადი ტალღა თავისით... როცა შეჩვეულ დეკორაციას აღიქვამ, თუმცა, კედლები, კარადა, სანოლი – ყველაფერი იხდის ხორციელ სამოსს და შენ აღარაფერ შუაში აღარ ხარ... აი, მაგ დროს, იოსები ისევ ცისიას შვილი ხდებოდა... ასე გრძელდებოდა დიდხანს... როდესაც ფიზი, მასზე ოდნავ უფროსი გოგონა, სხვათა შორის, ცისიას ნამდვილი შვილი, ესალმებოდა, ბიჭი ცისიას მიმზიდველ სიტბოს გრძნობდა და ღიზიანდებოდა...

დრო! თანაბარზომიერი ტაქტის გარდაუვალობა... ადამიანის გონების პროდუქტი, შურისძიების იდეალური იარაღი...

ქალებო, დაგვტოვეთ, გთხოვთ. – დამარცვლით ნაიჩურჩულა კონსტანტინემ – ტახტზე გამოტილი ახოვანი კაცი სიმსივნეს შეეჭამა. დადაშს სიგიჟემდე უყვარდა ბიძა. არწივისებური გამოხედვა ჰქონდა კონსტანტინეს, კეხიანი ცხვირი, ზღვისფერი თვალები, ამაყი შუბლი... მოკლედ რომ ვთქვათ, მასთან ერთად ქუჩაში გასვლა ერთი სიამოვნება გახლდათ. ქალები ამკარად, მორიდების გარეშე უძვრებოდნენ თვალებში და ისიც გულუხვად არიგებდა საპასუხო სიტბოს. ბიძასთან ხელჩაკიდებული ნაყინითა და „პედრო ფვაჩკით“ განებივრებული პატარა დადაში ვერ ხვდებოდა, რითი დაიმსახურა ესოდენ ხშირი ფერება უცხო დეიდებისგან და სრულიად ლოგიკურ ამპარტავნობას შეეპყრო... მოგვიანებით, სიჭაბუკეში, როდესაც ათას ერთი ღამის ნოველა „ქალთა მზაკვრობის შესახებ“ უკვე მერამდენედ ნაიკითხა, ბევრი იცინა, ყველაფერს მიხვდა და კონსტანტინე დაუდგა თვალწინ.

მთელი ცხოვრება ნარკომანების ლანძღვაში ვიყავი. მით უფრო ვლანძღავდი მათ, ვინც ეს პრეპარატები გამოიგონა და დალუპა კაცობრიობა, – მოულოდნელად წამოიწყო ავადმყოფმა. ოთახში გამეფებულ სიჩუმეს საათის წიკნიკი არღვევდა. – მხოლოდ ახლა, ამ სატანჯველში ჩავარდნილმა გავაცნობიერე, ალბათ, როგორ ეტკინებოდა, როგორ ინვალებდა, საერთოდ, რა დღეში იქნებოდა ადამიანი, რომ არა მორფი... დაიმასხოვრე, რომ მიხვდე რამეს, სულაც არ არის აუცილებელი, რეალურად შეეხო მას. ყველაფრის სწორად გაგება შეუძლია ამ უცნაურ მასას. – ძლივძლივობით ასწია ხელი და საჩვენებელი თითი საფეთქელთან მიიღო.

ჩამქრალ თვალებში უცხო სივრცეები ილანდებოდა უკვე. უეცრად სახე მკაცრი, კონცენტრირებული გაუხდა და მოითხოვა, რომ დადამ მისკენ გადახრილიყო.

ჩვენს ეზოში რომ ღიმილის ხეა,

ხომ გახსოვს? – როგორ არ ახსოვდა დადაშს ლიმონის უზარმაზარი ბუჩქი, სურნელოვანი ყვავილებითა და ყვითელი ნაყოფით გადაპენტილი, რომელსაც ოჯახის წევრები არ ეკარებოდნენ. ლიმონი დილით, უზმოზე, რიტუალურად, ყოველგვარი აღფრთოვანების გარეშე გაიკრიფებოდა. ჩალის კალათაში ლამაზად ჩალაგდებოდა. კალათას ქალები და ბავშვები ეკლესიაში წააბრძანებდნენ. მღვდელი, რომელზეც დადაშის ოჯახში მაინცდამაინც სახარბიელო აზრი ვერ შექმნილიყო, სასწრაფო წესით გასცემდა განკარგულებას, რომ კელაპტარი გამოეტანა მესანთლე ქალს. კელაპტარი ინთებოდა – ღონიერი ალი ჰქონდა, თბილი და ლიცლიცა. პანაშვიდი გადაიხდებოდა; „მამაოს“ სიის ჩამონერა და სახელების კითხვა აღარც კი სჭირდებოდა.

...ეს ის დრო იყო, როდესაც დადაში ტომ სოიერის სამყაროში ცხოვრობდა.

როგორც კი მღვდელი ბუტბუტს დაინწყებდა, ხან ფეხისგული მოექავებოდა, ხან ზურგისკენ წაიღებდა ხელს, ხანაც ჩინური კედები – „ორი ბურთი“ მოუჭერდა სასტიკად და ისეთ მიუღებელ მოძრაობებს აკეთებდა, როგორცაა ასკინკილაზე დგომა, ფეხის წვერებზე აწევა და ა. შ. ერთხელ მღვდელმა კითხვაც კი შეწყვიტა და აცქმუტებულ ბიჭს მრისხანედ გადახედა. დადაშ მარტო რომ ყოფილიყო, აუცილებლად წახდებოდა, თუმც, მის ზურგს უკან მდგომმა ქალებმა ისეთი საპასუხო მზერა დაუბრუნეს მწირველს, რომ მან მხოლოდ ამოიოხრა, ფსალმუნების წიგნში თავი ჩარგო და კითხვა განაგრძო. ლიმონით სავსე კალათა მაცხოვრის ხატის ქვეშ იდო, სუნს აფრქვევდა და უცხო, საკუთარ გარემოს ქმნიდა. ნელ-ნელა საკმევლის ბოლსაც მისწვდებოდა, ჩაეხვეოდნენ ერთმანეთს, შეერწყმებოდნენ და სიძველისაგან ჩამავებულ ფრესკებს თითქოს ახალ სიცოცხლეს უბრუნებდნენ...

ხომ იცი, იმ ლიმონს რად არ მოვიხმართ?

დადაშმა თავი დაუქნია. – ვიცი, კოტე ბიძია. ვიცი. – მომაკვდავი მაინც განაგრძობდა, თითქოს აღსარებას ამბობდა. – მკვდარძალ ბოლშევიკებს რომ წართვეს გვამი, ქალებს გადაუნყვეტიათ, იმ ალაგას დაემარხათ ჩუმად და მერე გადაესვენებინათ ჩვენს სასაფლაოზე. მერე ეკლესია დახურეს, სასაფლაო მოშალეს და მის მაგიერ კლუბი წამოჭიმეს. ყველა საფლავი დაიკარგა. ჩემს ბავშვობაში, როცა აღდგომის დღესასწაული აკრძალული იყო და მონაფეხის ხელებზე წითელი საღებავის კვალს ეძებდა დირექცია, მხოლოდ დადაშის საფლავს ერგებოდა პატივი, კვერცხი გადაგვეგორებინა მის ძვლებზე... მე და მამაშენმა ერთმანეთს შევფიცეთ, რომ დადაშის მკვლელს მოვკლავდით... ააჰ... – ამოიგმინა სულთმობრძავმა და ხმას დაუწია:

მე და მამაშენმა ერთმანეთს შევფიცეთ, რომ 28 აგვისტოს დადაშის და კიდევ ჩვენი სამი კაცის მკვლელობისთვის შურს ვიძიებდით.

დადაში შეეცადა, მხარი აეხა ბიძისათვის:

დიდი ბაბუს საფლავზე ვიყავი, კოტე ბიძია. გადავწყვიტე, შევკრიბო მათი შვილთაშვილები, ვინც იმ ადგილას არიან ერთად ჩაყრილები. ის კაციც გავიცანი, იაკოფა ურიას ძმისშვილი, მოხუცია და ლაილაშის სინაგოგას და სასაფლაოს ეგ უვლის. სიხარულით აღმითქვა დახმარება, რომ იქ დახვრეტილთა საძმო სამარე მთლიანად გასუფთავდეს და ბარელიეფიც გაკეთდეს, სადაც სამოცდათვრამეტივეს გვარი იქნება მოხსენიებული. ჯვარიც დავდგათო, ეგენი ყველანი ქართველები იყვნენო, თან რა ქართველები...მერე რა, რომ ებრაული სასაფლაოა, არავის ეწყინებაო...

ჰმ... კარგია. იაკოფა... – სცადა გალიმება კონსტანტინემ. – შენ ისიც იცი,

აღბათ, ზებიაშვილს რაც მოუვიდა?..

დადაშმა თანხმობის ნიშნად თავი დაუქნია.

...სისხამ დილით ზებიაშვილი ხიდზე შეხვდა ბებიას. გვიან მიხვდა ორივე, რომ ეს შეხვედრა ვარსკვლავებს დაეგემათ და იგი აუცილებლად შედგებოდა. დილის სიგრილე, ლურჯი, კისკასაცა, დათოვლილი მთების მწვერვალები ფილოსოფოსებივით დასდგომოდნენ ხეობას თავზე და ელოდნენ, რა მოხდებოდა ფართო ხიდზე, სადაც ქალი და მამაკაცი ერთმანეთისაკენ მიდიოდნენ... სხვა სულიერი არ ჭაჭანებდა ირგვლივ... თითქოს სოფლის მოსახლეობა ვიღაცას სახლებში ჩაეკეტა და ისინიც გაყურსულნი ელოდნენ მოსახდენს... არც ერთი არ აპირებდა შეჩერებას. შავებში ჩაცმული, წელგამართული, თეთრად მოელვარე ქალი ცხრაგრამიან ტყვიად გადაქცეულიყო და შურისძიების ბეჭედი მწარედ დაერტყა შუბლზე. ერთმანეთს უახლოვდებოდნენ, ხიდის შუახაზზე ორი სხეული ჯიქურ მიაბიჯებდა. ათი ნაბიჯი რომ დარჩა, თინას თვალებმა ელდანაკრავივით გააშემეს კაცი და გავეშებულ მზერას სიტყვები ექოდ გამოედევნენ: – გზას ნუ მიღობავ, წყეულო! – ქალის თვალები ისეთ მრისხანებას აფრქვევდა, როგორც, აღბათ, ლომებს, ვეფხვებს, ან გიურზებს უელავთ... ყველა ჩამოთვლილი ცხოველის სიალმასე ერთ ქალში მოქცეულიყო. გვერდზე გაინია წამხდარმა, ქალმაც იქით გადადგა ნაბიჯი. – მომწყდი თვალებიდან, შე გლახის ჭირო! – სრულიად გაუცნობიერებლად გადადგა ზებიაშვილმა ნაბიჯი ხიდის მოაჯირისაკენ... მერე კი ისე მოხდა, როგორც უნდა მომხდარიყო: აკანკალებული მამაკაცი მოაჯირს გადაეკლო და დიდი სიმაღლიდან მუხლამდე წყალში ჩავარდა... ფეხებდალენილი კაცი მენისქვილეს შეუნიშნავს ნაპირზე დაგდებულ, ზურგზე მოუგდია და შინ წაუთრევია. ჰყვებოდა თურმე მენისქვილე,

ხმა არ ამოუღია ფეხებდამტკრეულს, კანკალებდაო მხოლოდ. სოფლიდან მალე გაქრა მათი ოჯახი, თუმც, როგორც ბოროტ სულებს სჩვევიათ, წასვლამდე მაინც ვერ მოისვენეს და თავლა გადაუნვეს ოჯახს. თავლა უკვე ჩამორთმეული იყო და კოლმეურნეობას ეკუთვნოდა. ამოინვა კოლექტივის ოცი სული საქონელი. სამი წელიწადი იჯდა კოლონიაში ხანძრის გაჩენის ბრალდებით დაპატიმრებული დადაშის მამა. აბა, სხვას ვის უნდა მოსვლოდა აზრად, რომ საერთო-სახალხო ქონება ცეცხლისათვის მიეცა, თუ არა „წყეული ბატონების წყეულ თესლს“... რაც იყო, იყო.

ამ მოგონებამ სულ მცირე ხანს გასტანა. მეორე ნაწილიც ზეპირად იცოდა ორივემ. ათი თუ თხუთმეტი წლის შემდეგ დადაშის მამა რუხ ქალაქში გადააწყდა ზებიაშვილის შვილს, მშენებარე კორპუსის მესამე სართულის კედელს ლესავდა ხანძრის ნამდვილი გამჩენი; უცვნია მასაც. გაქცეულა პატარა ზებიაშვილი, უმოაჯირო კიბეებზე თავი ვერ შეუმაგრებია და დასკდომია კვახივით მიწას. შეკრებილა ხალხი და გარიდებია დავითი მორიგ უსიამოვნებას. თაბაშირში ჩასმული კაცი ღამით რაღაცამ გააღვიძა. ტკივილებისგან გათანგულმა იგრძნო, ვიღაც დაჰყურებდა. თვალი გაახილა და მისკენ პირდაფრენილი იარაღის ლულა დალანდა... ქვეშ ჩაუფსია მწოლიარეს. ასე იყო ეს ამბავი და დადაშმა ყველაფერი ზეპირად იცოდა, კონსტანტინე კი კიდევ რაღაცის თქმას აპირებდა – წვალობდა, თავს ებრძოდა, მაგრამ მაინც აპირებდა...

მისმინე, დადაშ, წამოდი იმ ქალაქიდან, არ მინდა, რომ იქ იყო... აქეთ წამოდი და გახსოვდეს, რომ ყველა შენი მისახედია, არ ხარ შენ ეგ კაცი... თანაც... მე შენ... მე შენ გიკრძალავ... გიკრძალავ მკვლელობას...

დადაში მართლაც წავიდა ქალაქიდან, დროდადრო ახსენდებოდა ბიძა-

მისის სიტყვები და საჭიროების შემთხვევაში, ძალდაუტანებლად სპეკულირებდა ნაანდერძევის შესრულების აუცილებლობით. ძლიერ ახალგაზრდა გახლდათ, რომ თავი ემტვრია მიზეზზე, რამაც სულთმობრძავს ეს სიტყვები ათქმევინა. ისტორია, ფაქტობრივად, დასრულებული იყო, მეტი რაღა უნდა მოეკლათ ის უბედურები ან ბებოს, ან მამას... მერე თავისითაც მოკვდნენ, ალბათ... ძალი მიაკვდათ სულში...

დრო კი გადიოდა... სრბოდა უმისამართოდ, თუმცა, როგორც ყოველთვის, ადამიანები მაინც მიჰყავდა ერთადერთ მისამართზე – ბედისწერასთან შესახვედრად.

ENTERTINMENT

მომყევი, არ ჩამორჩე! – გადმოხედა ფიბიმ და გასართობი ცენტრის კარი შეაღო. ჰოლის მრუმე სინათლეები მათ სახეებს ლურჯი ელექტრიკის ფერებში ჰხვევდა. მარჯვნივ, ავტომატების დარბაზიდან სათამაშო აპარატების წკარუნი და მუსიკა ისმოდა, უფრო, ნოტების ნაგლეჯები. მარჯვნივ, მინის კარს მიღმა, „პრეფერანსკლუბის“ შემადგენლობა ფუთფუთებდა. სახელი ოდნავ გადაჭარბებულად ეჩვენა დადაშს, რადგან ერთ დიდ მაგიდასთან პოკერს თამაშობდნენ, მეორე, შედარებით მომცრო მაგიდა, დომინისტებს დაეპყროთ. სეირის მოყვარულები ხან ერთ მხარეს გადადიოდნენ, ხან მეორეს მიაშურებდნენ და წაგრძელებული კისრებიდან სოკოებივით ამოსვლოდათ სერიოზული სახეები..

დადაშს საკუთარი თავი გაახსენდა; სულ რაღაც ათიოდე წლის წინანდელი საკუთარი თავი – კაზინოებში მოწრიალე, „პრეფერანსკლუბებსა“ თუ აპარატებთან ღამისმთეველი. როცა არ ათენებდა, ესე იგი, უცებ აგებდა; საწოლზე დაგდებულს მთელი ღამე აძაგძაგებდა, დაბალი ხარისხის წამალმა რომ იცის აგდება, ზუსტად ისე... თვალის დახუჭვა და ბარაზნების ტრიალი ერთი იყო...

ტრიალებდნენ ნიშნები, ლიმონები, მარწყვები, ინდიანა ჯონსები, მტრებისა და მეგობრების სახეები. გულისრევა ეწყებოდა და მეორე დღის გათენების გარდაუვალობა აგიჟებდა. მარადი უფულობა, ადამიანების დაკარგვა და მეყსეული გამდიდრების აბსტრაქციაში ცხოვრება...

სწრაფად გაიარეს დარბაზი და ბარს მიადგნენ, სადაც გოგონების ბანდა უსაქმოდ ტყეპნიდა დახლს იდაყვებით. მათ დანახვაზე ჯგუფს დაბადების დღის მეძავი გამოეყო, ახალმოსულებს მივარდა, ორივენი მხურვალედ გადაკოცნა და ხმამაღლა, დაქალებს რომ გაეგონათ, შინაურულ-კულტურულად მოიკითხა.

გმაღლოთ, ჩემო კარგო, შენ როგორ ხარ? – ფიბიმ მისი აღტყინება გაიზიარა და წვრილად დაიწყო მეძავი გოგონას ამბების გამოკითხვა. ისიც კი იცოდა, თუ რა ერქვა მის უმცროს ძმას, რომელიც სოფელში იზრდებოდა. დადამ უყურებდა ქალს და ცდილობდა, აღფრთოვანება დაემალა. თვითონ მას არასოდეს უთაკილია ნებისმიერი ტიპის ადამიანთან ურთიერთობა, შეიძლება ითქვას, ყოველთვის წუხდა და თანაურგრძნობდა დაბეჩავებულ, გზასაცდენილ და უბედურ ხალხს, თუმც მაინც იმ აზრამდე მიდიოდა, რომ ადამიანი, უმრავლეს შემთხვევებში, თვითონ აკეთებს არჩევანს... და მერე, საკუთარი ცხოვრებით უკმაყოფილო, ეძებს, იგონებს, პოულობს ყველა იმ მაპროვოცირებელ მიზეზს, რის გამოც ასეთ დღეში აღმოჩნდა. მათგან საკუთარი წილი პასუხისმგებლობის არალება აცოფებდა და აგრესიულს ხდიდა...

მაგრამ ფები სხვა იყო, სხვა ვარსკვლაველი... იქ, ზემოთ, მათთან, ალბათ, სულ არ უღრმავდებიან ისეთ უმნიშვნელო საკითხს, როგორც სხვისი პასუხისმგებლობაა, მთავარი ისაა, ფეხზე წამოაყენო, სიყვარული დაანახო, სული და გული გადაუშალო. „იქ,

აღბათ, ერთი ჩვეულებრივი გოგო იქნებოდა“. გაიფიქრა და გაელიმა.

როგორც იქნა, ბარის დახლს დააღწიეს თავი და სამზარეულოს კარი შეაღწეს. ცარიელ სამზარეულოში რატომღაც მოხარული ცხვრის ხორცის სუნი იდგა... რატომღაც, რატომ?... ფიბის ნაბიჯი არ შეუწელებია და პირდაპირ მეორე კარისაკენ გასწია. მეორე ოთახში სანერი მაგიდა, ტახტი, სავარძლები, ძველი, მასიური სეიფი და ბილიარდი იდგა. ცარიელ კედელზე ხატების კუთხე მოეწყოთ. ღამლამობით ტახტზე ამკარად ვიღაც იძინებდა, რადგან სქელი გადასაფარებლის ქვეშ თეთრეული ილანდებოდა. სამზარეულოდან შემოსული სუნი ისედაც დამძიმებულ ჰაერს სუნთქვისათვის მთლად გამოუსადეგარს ხდიდა. ოთახში ოთხი კაცი იჯდა, რომლებიც მოსულებს ფეხზე წამოუდგნენ და მიესალმნენ. შემდეგ ორმა სტუმარმა ბოდიში მოიხადა და გავიდა. ზებომ ფეხის ადგილი დაუთმო, თვითონ სანერ მაგიდასთან დაჯდა და მოსაწვევის გამზადება დაიწყო.

მაგრად დააბოლა...

ათიოდე წუთის განმავლობაში აზრებს ვერ უყრიდა თავს დადაში. ქიმიას არ ჰგავდა, რადგან სუნიც ჰქონდა და გემოც, მაგრამ ქიმიური ძალა ჰქონდა... როგორც იქნა, გონს მოეგო და პირველი, რაც გააკეთა, გარინდებულ ფეხის გაუღიმა. ქალს სახე გაუცისკროვნდა, მაგრამ მეყსეულად, შეცბა, გვერდზე გაიხედა, სანერი მაგიდისკენ, საიდანაც ზებოს თვალები ელვარებდა... მერე სახეზე ხელები მაგრად ჩამოისვა და სრულიად სერიოზული დაუბრუნდა ოთახს.

„ამას, მგონი, ეშინია ამ კაცის“, კი არ გაიფიქრა, დაასკვნა დადაში. დაასკვნა და თვითონვე დაიზაფრა. „ვის? ფიბის? ამ კაცის ეშინია? რა მკრეხელობაა... რა ხდება?“ თითქოს მათ შორის საიდუმლოებით მოცული რაღაც იყო, რომლის განძარცვის უფლებას არავის მისცემდნენ. ის, რომ ზებო ფე-

ბისადმი გულგრილი არ იყო, ცხადზე უცხადეს ამბად მიაჩნდა დადაშს, თუმცა ისიც ფაქტს წარმოადგენდა, რომ საკუთარი გრძნობების გამოხატვის ფრიად უცნაური ფორმა აერჩია – თითქოს კედელი ჰქონდა აღმართული საკუთარი არსების გარშემო და რომელიღაც სათოფურიდან უჩუმრად იცქირებოდა. გულდასმით ისმენდა ყველა სიტყვას, პასუხს ბოლომდე აწონ-დაწონიდა და მერე იძლეოდა, კარგად შეფუთულ აზრებს ისვრიდა, ძირითადად, ჰო-საც ამბობდა და არა-საც... ვერაფერზე შეედავებოდა ადამიანი. სანაძლეოს დადებდა დადაში, რომ ზებო საუბრის თემებს წინდანინ ამუშავებდა და მერე თითქოს სხვათა შორის შემოადგებდა. დადაშს რამდენჯერმე ჰყავდა უკვე ზებო ნანახი, რა თქმა უნდა, ფეხისთან ერთად და ყოველი შეხვედრის შემდეგ უჩნდებოდა განცდა, რომ ამ კაცს საიდანაღაც იცნობდა. ასეთ ტიპებს მანამდეც შეხვედროდა. მათი აბსულუტური უმრავლესობა თითქოს პიროვნებას წარმოადგენდა, მაგრამ მხოლოდ თითქოს... მის წინაშე აქაც ტიპური მსახური იდგა. სხვა ადამიანისა ან რაღაც მექანიზმის მსახური, რომელიც ბრძანებას იმდაგვარად ასრულებდა, თითქოს თვითონ გადაეწყვიტა ასე. მაგრამ ფეხისთან მისი ურთიერთობა მაინც განსაკუთრებული იყო. მისი ხმის გაგონებაზე ქალი იძაბებოდა. როდესაც დადაში გაილაღებდა და ზებოს შემოგდებულ იდეებში კარგად შეფუთული კერპების მსხვერველს შეუდგებოდა, ფეხის მოუსვენრობა იპყრობდა, დამნაშავე სახით გადახედავდა ზებოს, რომელიც გაფაციცებით უსმენდა კაცის სიტყვებს, მსჯელობას... მცირე ხნის შემდეგ ქალი ველარ უძლებდა და საუბრის შეწყვეტას ითხოვდა, რადგან გრძნობდა, დადაში მზად იყო, თემას მიბმული მთელი სისტემა დაეშალა.

საუბარი ნელ-ნელა გახურდა.

ამ საღამოს ზებომ ალტრუიზმის,

როგორც მოვლენის, ახსნა-განმარტება მოითხოვს. საზოგადოდ, ამ დროს ისეთ საცოდავ, ბეჩავ გამომეტყველებას იღებდა, დადაშს ერთი სული ჰქონდა, გადაეხარხარა. ეს აზრი მხოლოდ იმიტომ უკუაგდო, რომ სიტყვა ალტრუიზმი ფებიმ ახსენა ამას წინათ! დიახ, ფებიმ, ვინაც სიკეთის ცოცხალ განსხეულებას წარმოადგენდა, დადაშს ზებოს ალტრუიზმზე გაუმახვილა ყურადღება. დანვრილებით მოუყვა, როგორ ზრუნავდა მასზე სრულიად უანგაროდ, როგორ ეხმარებოდა ნებისმიერი პრობლემის უმტკივნეულო მოგვარებაში, როგორ გადაატანინა მასთან ამგვარმა, უშურველმა მეგობრობამ მარტოხელა ცხოვრების უმძიმესი დღეები და წლები.

რაზეც ხელი მიმინვდებოდა, ყველაფერი ვნახე, ნავიკითხე, – დაინყო ზებომ. – მაინც ვერ მივაგენი ალტრუიზმის სწორ განმარტებას. რა არის იგი – მიდრეკილება, ავადმყოფობა თუ ხასიათი? იქნებ, დამეხმაროთ, გავიგო?

ეს იმ ადამიანებს უნდა ვკითხოთ უპირველესად, ვინც ალტრუისტია, – დაინყო დადაშმა. – არა მგონია, ავადმყოფობასთან გვექონდეს საქმე, თორემ ჩვენი ფსიქიატრი ვის დააცლიდა ამ თემაზე საუბარს. – და ფების გადახედა. თვალეზანთებული ფიბი სასწრაფოდ ჩაერთო საუბარში.

არავითარ შემთხვევაში არ არის ავადმყოფობა. შესაძლოა, ადამიანებმა რალაც გადახრად მიიჩნიონ ცხოვრებისადმი ვილაცის ამგვარი დამოკიდებულება, მაგრამ ჩვენ ხომ არ ვეკუთვნით მათ რიგებს? როგორ შეგიძლიათ დაუშვათ, რომ სიკეთის კეთება ისევე არის ავადმყოფობა, უფრო სწორად, სინდრომი, როგორც კლუპტომანია?

ჰო, მაგრამ ყველაფერს საზღვარი აქვს. განა ნორმალურია, აკეთო სიკეთე, აკეთო და ბოლოს არათუ მაღლიერი დაგრჩება ვინმე, პირიქით, დაცინვის ობიექტი ხდები.

როგორც კი ალტრუისტი ეგრე იწყებს აზროვნებას, – დაიჭირა ტალღა დადაშმა, – მაშინ ცხადი ხდება, იგი ალტრუისტი კი არა, ჩვეულებრივი თაღლითია, რომელიც თურმე ნიღაბაფარებული ეხმარებოდა გარშემომყოფებს. უამრავი მაგალითი გვაქვს დღევანდელ ყოფაში, როგორ ნადირობენ ხალხზე, როგორ ართმევენ მთავარს – ღირსებას, რის გარეშეც ადამიანი არარაობა ხდება. სწორედ ამის გამოძახილია „ვეფხისტყაოსნის“ ერთი ფრაზის ახლებური განმარტება, რომელიც ამას წინათ გვამცნო „დრუიდმა გურუმ“: თქვენი აზრით, როგორ განიმარტება შოთას ფრაზა, – „რასაცა გასცემ, შენია, რასც არა, დაკარგულია“? ტვინი რომ არ იჭყლიტოთ, სიტყვასიტყვით გადმოგცემთ: „ეს ფრაზა,“ გამოგვიცხადა დრუიდმა გურუმ, „მეტს არაფერს ნიშნავს, თუ არა იმას, რომ, როდესაც ვინმეს ფულს მივცემ, ესე იგი, ის უკვე ჩემია“... ახლა ამ წინადადებას კარგად დაუკვირდით, რას ნიშნავს იგი, წარმოგიდგენიათ?! ჩვენში საფუძვლიანად დამკვიდრდა ქველმოქმედების საკმაზით სხვისი სულების ყიდვა. ასეთ ალტრუისტს ალტრუიზმი სრულიად ავინყდება, როდესაც მავანი, ვისაც სიკეთე გაუკეთა, აღარ ემორჩილება და მის ნებას არ აღასრულებს. ოოო, თქვენ მაშინ ნახავთ, სინამდვილეში როგორი ბოროტი ყოფილა იგი... საშინელი იქნება მისი შურისგება, ყველა მანქანას ამოძრავებს, ყველა ბერკეტს და შეეცდება...

გაჩერდი! – შეჰყვირა ფებიმ. – ახლავე გაჩერდი! აღარ მინდა ეს უაზრო საუბარი! თვისებაა ალტრუიზმი! თუ ხარ, ბოლომდე ხარ, თუ არადა, არა! არაფერი საკამათო ამაში არ არის... დავილაღე... სახლში მინდა. წავიდეთ? – დადაშს შეხედა.

როგორც იტყვი. გავისეირნოთ, თუ ტაქსი გამოვიძახო?

მე წავიყვან... – მრავლისმეტყველად

გაისმა ზეზოს ხმა.

არა, ფეხით წავალ, აზრზეც მოვალ. თანაც შენ აქ საქმეები გაქვს. დადაშ, წავიდეთ, გთხოვ.

მასპინძელს დაემშვიდობნენ და ცარიელ ქუჩას გაუყვნენ.

აგვისტო ღამის მელოდიას მღეროდა – ცხელს, ჩახუთულს, გამოცარიელებულს. დადაშს გაახსენდა, როგორ დარიალებდა ხოლმე აგვისტოს ქალაქის ქუჩებში ეკლიანი ბალახის მრგვალი ბურთები, რომლებითაც უდაბნოს ხორშაკი ქარი თავდავინყებით თამაშობდა. შხამიანი ეკლებით გარემოცული მრგვალი მცენარეები უცხოპლანეტელებივით შემოესეოდნენ ქალაქს და ქუჩებს, რომლებიც სწორედ ქარის მიმართულებით დაეპროექტებინათ გერმანულ ტყვეებს, საცეკვაო დარბაზად ან სულაც მომლოცველთა მსვლელობად აქცევდნენ... კანტიკუნტად მავალი მანქანები ინსტინქტურად ერიდებოდნენ თედოს სიმაღლის უცნაურ ბურთებს – არსებებს, მისიონერებს, თვითმკვლელებს, რომლებიც ქალაქის ქუჩებში დაფარფატებდნენ.

უდაბნოს მორიგი მისტერია.

მცენარე-ორაგულელები...

მშობლიურ ალაგს მოწყვეტოდნენ ისინი და თესლის დასაყრელად ერთადერთ და განუმეორებელ მოგზაურობაში წამოსულიყვნენ...

აუცილებელი სიკვდილი სხვათა შესაძლო დაბადებისათვის...

დიდი ხანია, მათი ცეკვა აღარ დაეულანდა დადაშს, მთებსაც უცხოდ შეენარჩუნებინათ წელს სიმწვანე...

დადაშ, რას ერჩი ზეზოს? – ფეხი სადღაც სივრცეში იყურებოდა. თვალები უელავდა, თითქოს ტირილს ძლივს იკავებდა.

ასე შესამჩნევია? – კითხვა დაუბრუნა კაცმა.

შესამჩნევი აღარ ჰქვია. ერთი ის არის, არ ლანძღავ, თორემ ძალიან ცუდად ექცევი. ასეთი მოპყრობა არაფ-

რით დაუმსახურებია არც შენგან და მით უმეტეს, არც ჩემგან.

კი, მაგრამ შენ ხომ არ ექცევი ასე? პირიქითაც კი მგონია. შენ იმდენად მძაფრად რეაგირებ მის დასაცავად, რომ ეს მდგომარეობა ოდნავ, გულისამრევიც კია.

დადა, მისმინე, ჩემო სიყვარულო... შენ მიყვარხარ, მიყვარხარ ისე, როგორც არავინ ამ სამყაროში... მაგრამ... ზეზო ჩემი მეგობარია. როდესაც კი მიმმართავს ან არ მიმმართავს, ყოველთვის უშურველად დგება ჩემს გვერდით.

და მერე რიტორიკულ კითხვებს სვამს ალტრუიზმის შესახებ? სასაცილოა...

შენ თვითონ მეუბნებოდი, რომ მეგობრები არ დამეკარგა ჩვენი ურთიერთობის გამო. ახლა რა შეიცვალა?

ის, რომ ვერაფრით გავიგე, ეგ რა სახის მეგობრობაა... არ მომწონს, როგორ მოგმართავს, რას გეუბნება, როგორ გამომცდელად გიყურებს, რატომ აძლევს თავს უფლებას, არ გაგაფრთხილოს საფრთხის, პრობლემის შესახებ და მერე, როგორც ამბობ, უშურველად დაგეხმაროს... ამ ყველაფერზე შენი რეაქცია სრულიად გაუგებარია... ხმალამოლებული იცავ და თვალებს არ ახელ... მითხარი, ოდესმე რაიმეს შეპირებიხარ?

ქალმა დადაშს შეხედა და წაიჩურჩულა:

არაფერს, არასოდეს. – გაყინული სიტყვები ლოლუებით დაამსხვრია აგვისტომ დადაშისკენ მიმავალ გზაზე.

კარგი. მინდა, სახლში დროზე მივიდე, დავიღალე.

ერთს გეტყვი და დავამთავროთ. გაგეცინოს, უნდა, წესით... ასე ზუსტად მორგებული მეტსახელი იშვიათად მსმენია. გახსოვს, „დათა თუთაშხიას“ ზეზო? ორმოში რომ ზის ყრუ-მუნჯი კაცი, ზარი უჭირავს ხელში. ვითომ, უნდა გაიგონოს, როდის მიაღწევნა გა-

მოსასვლელს გვირაბის მთხრელები...
რამ მოაფიქრა, ნეტა, ეს პერსონაჟი?

მერე? – ფეხის არ ეცინებოდა, თუმც
ყველა სიტყვას ხარბად იჭერდა.

შენი მეგობარიც იმ ზებოს ჰგავს.
შენ სადღაც მიწისქვეშეთში გათხრევი-
ნებენ მადანს, იქნევ წერაქვს და დარ-
წმუნებული ხარ, რომ ყრუ-მუნჯი ზე-
ბო გაიგონებს, როდის მიუახლოვდები
გამოსასვლელს. იმედი გაქვს მისი, ენ-
დობი, გიყვარს კიდეც რალაცნაირად...
ის არის შუქურა, რომელიც დღენიადაგ
მიყურადებულა, შენი წერაქვის ჩქამი
შემოესმას. ამ დროს ქანცი გწყდება,
წერაქვს იქნევ და ზებოს იმედს მაინც
არ კარგავ, რადგან უკანასკნელი ბურ-
ჯია ოცნებებისა... ის კი ყრუა, სინამ-
დვილეში...

ქალი ჩუმად აგრძელებდა გზას და
რატომღაც მაღლა, ცისკენ იყურებო-
და, სადაც ვარსკვლავთა ალღუმი აგ-
ვისტოს დასკვნით წარმოდგენებს ან-
ყობდა.

დადა, რა საოცარი ფანტაზიები
გაქვს! თითქოს ყველაფერს ვხედავ,
როდესაც გისმენ. ზებოს ასე კარგად
რომ არ ვიცნობდე, შეიძლება დამეჯე-
რებინა ყველა სიტყვა, რაც მითხარი.
მაგრამ, საქმე ის არის, რომ ეს ამბავი
არანაირად არ უკავშირდება თუთაშხი-
ას ზებოს. – დამნაშავედ გაუღიმა ქალ-
მა, თითქოს ბოდიშს უხდიდა ამ სიტ-
ყვებისთვის. ზებო კლასელებმა შეარ-
ქვეს, რადგან ზეზიაშვილია გვარად –
იოსებ ზეზიაშვილი...

რა თქვი?.. რა გვარია?!

ზეზიაშვილი; არ იცოდი?.. რა დაგე-
მართა?.. რატომ გადაფითრდი?..

ხანდახან ჩერდება დრო. იშვიათად,
მაგრამ მაინც... ჩერდება მაშინ, რო-
დესაც წყალს მიეძინება. წყალიც ხომ
დროა – „ვერავენ შევა ერთ მდინარეში
ორჯერ“... გაჩერდება, ირგვლივ მიმო-
იხედავს, დატკბება საკუთარი ნახელა-
ვით და კმაყოფილი ისევ გადადგამს
ნაბიჯს. დრო, რომელიც ყველასია და

არც არავისი. კერძო და საერთო...

„შემოგდებული“ მგონია ეგ ტიპი. –
თქვა ზეზომ.

მარტო შენ ფიქრობ ასე თუ იმათი
აზრია? – დაინტერესდა სუხი, რომლის
მარტივი გონება უკანასკნელ დროს უნ-
დობლობას და იჭვნეულობას შეეპყრო.

საქმე არცთუ კარგად მიდიოდა.
ჯგუფების შექმნა ჭიანჭურდებოდა –
რესურსები არ ჰყოფნიდათ. წინა და-
ვლებისას, რასაც მოითხოვდა, ყველა-
ფერი (თითქმის ყველაფერი) თვალის
დახამხამებაში მის ხელთ ჩნდებოდა –
ფული, წამალი, მოსაწვევი, იარაღი... ახ-
ლაც ყველაფერს ჰპირდებოდნენ, მაგ-
რამ თავის დროზე... ამ ეტაპზე მხო-
ლოდ ერთი შესაძლებლობა დარჩე-
ნოდათ ხალხის დასათრეველად – ნისია
აპარატებზე მოთამაშეებისათვის – რა
თქმა უნდა, მხოლოდ საჭირო ტიპებს
უხსნიდნენ საკრედიტო ხაზს, მსუყედ
დატვირთავდნენ ვალებით და მის ხელ-
ში ჩაგდებას რალა ედგა წინ. პრინციპ-
ში, ამ სქემით ყოველთვის მუშაობდნენ.
შესაძლო მტრების გაჩერების საუკეთე-
სო გზად ითვლებოდა ეს კომბინაცია.
„კურდღელი“ აგებდა, აგებდა, აგებდა
და მერე ნისიაზე იწყებდა თამაშს, იქ-
ნებ, რალაც ამოეგდო; ფსონები იზრდე-
ბოდა, კლიენტი უფრო მეტად ეხვეოდა
შარში; მთავარი ის იყო, მისი რეაქცი-
ები სწორად შეეფასებინათ. გართობის
სურვილი საკუთარი ფულის წაგების-
თანავე ქრება ასეთ დროს; მას გაჯი-
უტება მოჰყვება კვალში „როგორც კი
ავდგები, ვილაც ნაბიჭვარი მოვა, ხუთ
ლარს შეტენის და მთელ ფულს მოხ-
სნის“ - დაახლოებით ასეთი ფიქრები
ტანჯავს მის გონებას. მოდის ნისიის
ეტაპი, როცა ზუსტად იცი, რომ შე-
ნი დათრევა უნდათ, მაგრამ ვერ მი-
ვართმევთ!.. ერთი კარგი ამოგდება
უნდა და ყველაფერი თავის ადგილზე
დაბრუნდება, მხოლოდ ერთი კარგი
ამოგდება... მონუსხული ტვინის აზ-
როვნების მიმართულებები წამდაუნუმ

იცვლება და ერთმანეთს ენაცვლება იმ ადამიანების ფერმკრთალი, შორეული სახეები, ვისთანაც ჯერ კიდევ შეიძლება ფულის სასესხებლად მისვლა. ამასობაში კი ბედის ბორბალი ჯიუტად განაგრძობს უკან სვლას და აგერ, მეორე კრედიტია უკვე საჭირო. მენეჯერი მხრებს იჩეჩავს და ხუთ წუთს ითხოვს, სანამ პატრონებთან დალაგებს ამ საკითხს.

როგორ არის, უკვე გათავხედდა თუ ჯერ ზრდილობიანად ითხოვს? – კითხულობს პატრონი.

კი, კი, ზრდილობიანია, ჯერ არ იგიუნება.

გადამხდელია?

ამის გადახდა არ გაუჭირდება, სჩანს. – მენეჯერი სტაჟიანი პროფესიონალი გახლდათ – კომუნიკაბელური, ფხიზელი, საშინლად ეჭვიანი და რა თქმა უნდა, დაუნდობელი. ამ საქმიანობას ჯერ კიდევ 90-იან წლებში ვაგზლის მოედანზე მიჰყო ხელი. ბევრი ფულიც უშოვნია, კიდევ გალახულა, კიდევ დაუჭრიათ, ქალებიც მოუხსნია აპარატებთან, წაგებულნი ქალები... სწორედ წაგებულებმა მიიყვანეს იმ საინტერესო დაკვირვებამდე, რომ ლუდომანია სრულიად უღირსებოს ხდის ადამიანს და ყველაფერზე მოაწერინებს ხელს. თამამად შეიძლება ითქვას, ამ ადამიანური ნაკლით მანიპულირების გარეშე ვერასოდეს გააჟივავდა ისეთ ქალებს, როგორც მაშინ. რა თქმა უნდა, ესეც თამამის ნაირსახეობას წარმოადგენდა. წაგებულნიც დარჩენილა... თან, როგორი! ბოლოს და ბოლოს, რომ არ წაეგო, აქ, ამ სუნიან, სხვის დანესებულებაში რა ესაქმებოდა, ახლა საკუთარი აპარატებით გაძედილი დარბაზი უნდა ჰქონოდა დედაქალაქში... იქით მოატყუა ქალმა. სამი ათასის კრედიტი აართვა, მერე საყვარლობაზე დასთანხმდა და პირველივე პაემანზე კაცის ნაქირავებ სახლში გიჟები დააყენა თავზე. ყველას იცნობდა სახეზე, ყოველ მათგანს წაე-

გო დიდი თანხა მის აპარატებთან...

...ოთხი თვე საავადმყოფოში ეგდო ძალღივით, ნისიები ვეღარ ამოიღო, სამსახურიდან გამოუშვეს... დაბერებული, მოტეხილი დაბრუნდა ქალაქში და კარგა ხანს სრულ აპათიაში ცხოვრობდა. ძალიან რომ მოშივდა, სამსახურის ძიება დაიწყო და ბედმა გაუღიმა – „ენტერთაინმენტში“ მოენყო დარაჯად. სათამაშო კლუბის გახსნისთანავე შეფთან შეხვედრა მოითხოვა. ორი საათი დახურულ კარს მიღმა რაღაც ისაუბრეს. კაბინეტიდან გამოსულს მენეჯერის სტატუსის დამადასტურებელი ბრძანება ეჭირა ხელში.

მაგის ხელიდან გაშვება არ მინდა, ორი-სამი ათასიც შევტენოთ, ისე, რომ არ მოგვიტყდეს. აპარატი გუშინ გადავაყენე, ორი კვირა წაგებაზე იქნება, – მშვიდად თქვა მენეჯერმა.

მოკლედ, უყურე, არ გადამნიფდეს. – გასცა ბრძანება სუხიმ.

მენეჯერი გავიდა.

ასე ვერაფერს ვიზამთ. – გამოცრა სუხიმ. – ჩვენ თუ ჩვენი ფული ვხარჯეთ, ეგრე სადაა, ძმაო! ჩვენს ზურგზე გადაივლიან, მოიგებენ, დასხდებიან კაბინეტებში და ისე დაგინყებენ ყურებას, ვითომ არც გიცნობენ. ჩვენ კი აქ შარში ვართ. ნახევარ ქალაქს ვიმტერებთ მაგათი გულისთვის, თორემ სულ არ მკიდია ვილაცებთან დაჯახება?

სუხი, ნუ ზუზუნებ, რასაც ვაკეთებთ, ჩვენთვის ვაკეთებთ. შენ როგორ გგონია, მეხალისება ამ ორომტრიალში გახვევა? ან ის ხომ არ გგონია, რომ იდეინად ვუჭერ მხარს ვინმეს? მე მკიდია, თუ მკიდია, მაგრამ რაღაც პონტში ერთ მხარეს გვინევს დგომა.

მაშინ, მე გეტყვი, ძმაო. გადავთვალოთ, საით უფრო მეტ შარში ვართ და მეორე მხარეს დავდგეთ... – ბოლთის ცემა დაიწყო სუხიმ.

ეჰ, სუხი, სუხი... რა მაგარი აზრები მოგდის ხოლმე. ასე მარტივად რომ იყოს, შენ დამასწრებდი თვლას?

ჰო, ვიცი, ჩემზე მაგრად თვლი, მაგრამ, სიმართლე თუ გაინტერესებს, მე ეგენიც მაგრად მკიდა. პირადად არანაირი პრობლემა არ მაქვს არც ერთ სასტავთან. სუფთა ვარ და ხელს ვერავინ დამადებს...

ეგ სულ რიჟაა... მოვრჩეთ მაგ ლაპარაკს, ყველაფერს გავიგებთ მალე, თანაც არ დავინვებით... ჯერ გადახტომა-გადმოხტომის დრო არ დამდგარა, როგორც კი დადგება, პირველები მოვალთ აზრზე და ისე დავტყდებით, კაცისეული ვერ გაიგებს.

თუ დატყდომას ვაპირებთ, ამხელა ფულს რატომ ვყრით ჰაერში? ეგენი ჩვენ არ გვენდობიან, ჩვენ ხომ, მით უმეტეს, არ ვენდობით... მაგრამ ისე გამოდის, რომ ჩვენ ამ ყომარში ვიხარჯებით... რა პონტია?

შაური წინ, ორი შაური უკან, სუხი... დაყენდი, ყველაფერს მოვაგვარებ. – ზებოს გულგრილობა აცოფებდა სულხანს.

თუ ჩემი ძმა ხარ, ზებო... ამდენი ხანია, პირადად ვერ აგვარებ, ხან წნევა გაქვს და ხან გული განუხებს; იმდენ ხანს ელოლიავე იმ გოგოს, სანამ ვილაც გადამთიელი არ გამოჩნდა...

სუხი, დაყენდი, მითქვამს შენთვის... – ზებო წამოწითლდა. – არ გეხება ეგ ამბავი და ნუ შეიხებ, არ ღირს.

ძმაკაცები ხომ ვართ, ჩემი აზრი არ უნდა გითხრა? არც გაინტერესებს?..

უნდა მაინტერესებდეს? მიდი, თქვი!..

ჰოდა, გეუბნები, ფები მაგარი გოგოა; გიჟია ცოტა, მაგრამ მაგარი ქალია... კურდღელი ნაღდად არაა, ვიცი ეგ... რამდენიც არ უნდა კერო, მაგას რამსი არ აერევა – თუ თვითონ არ უნდა, რომ აერიოს. ძმაკაცობიდან სიყვარულის ჩალიჩი მაგასთან არ გავა, ძმაო. თავს დაგაბრედინებს ბოლო ტაიმში... მაგაზე არ გიფიქრია?

ზებო საფერფლეში ჩაგდებული ჩაუმქრალი სიგარეტის კვამლს შეჰყუ-

რებდა. ნვრილი ზოლი საფერფლის კიდეს ამოცდებოდა ვერტიკალურად და გარკვეულ სიმაღლეზე ცახცახი შეიპყრობდა, მთლიანობას კარგავდა და ასე გაფანტული ქრებოდა ჰაერში.

„უფიქრია თუ არა?.. ეეჰ, რა არ უფიქრია...“ საკუთარი ფიქრების გამხელის სურვილი რომ გასჩენოდა ოდესმე და მათი მცირე ნაწილიც რომ გაეთქვა, სუხი მართლა გიჟად შერაცხავდა.

ჩანდა, სულხანს ეს ამბავი ანუხებდა, ამიტომ ზებომ გადანყვიტა, ბოლომდე მოესმინა. ყოველ შემთხვევაში, გაჩუმება ამჯობინა.

მოგეკიდა ხელი და წაგეყვანა. გეთქვა, რომ მის გარეშე აღარ შეგიძლია. რატომ არაფერს ეუბნები, რანაირი კაცი ხარ, გამაგიჟებ შენ... ის ტიპი რომ გამოჩნდა, დადამ თუ დადა, თუ რა ჰქვია იმ ჩემისას, ვერ მოწვი, რაც მოხდებოდა? ცვეტში ვიცოდი, ძმაო... რა ნასედკა, რის ნასედკა, ერთი გადარეული უსაქმურია, ისე გავწენავდით, თავის მკვდრებს გადაასვენებდა აქედან და დატყდებოდა...

დავკარგავდი ფების... – მოკლედ მოჭრა ზებომ.

დაკარგავდი არა... – დამარცვლით გამოითქვა პასუხი.

ავგისტო ისევ უჭერდა მარწუხებს. ჰაერი თითქოს ცოტავდებოდა. ღრმად ჩასუნთქვა სულ უფრო ჭირდა... მეტად იღლებოდა ადამიანი ზედმეტი სუნთქვით, მოძრაობით, საუბრითა და ფიქრით.

ახლა არ გყავს დაკარგული? ახლა უფრო დაკარგე და სანამ ბოლომდე გამქრალა, ერთ რამეს გეტყვი: გამოუცხადე იმ ქალს, შენ რა გინდა, იქნებ, ცოტა მაინც დაფიქრდეს, რა უნდა თვითონ და რა წაადგება მის ცხოვრებას. ეგ ტიპი მაგას დაბრიდავს თუ არ დაბრიდავს, ისე გადააგდებს, რომ ერთი-ორი წელი აზრზე ვეღარ მოიყვან. გავიდა ცხოვრება, შენი პრეტენზია კი არ ჩანს, ძმაო... გამოჩნდი და შენ გვერდით ვართ, გავწევთ ყველას... ჰო,

მართლა, ზღვაზე არ აპირებს დასასვენებლად წასვლას? ჰოდა, შენ წაიყვანე, ძმაო, იქვე ახლოს ოთახი იქირავე და დაილაპარაკეთ ყველაფერზე. იმ ტიპთანაც გააბაზრე, რომ მიდიხარ, აუცილებლად მოვა შენი ბალახის მოსანევად... მაგრად ცხოვრობს, რა... შენს მოსანევს ეწევა, შენს ქალთან...

ტრაკი დააყენე ბიჭო... – ზებო არ ხუმრობდა.

ბოდიში, ზებო, – უკან დაიხია სულხანმა. – მაგრად ვნერვიულობ, ძმაო, შენზე. კაცი რომ შეგხედავს, სახეზე განერია, რა დღეშიც ხარ... ასე ყველაფერს გავაფუჭებთ... თან ახლა, როცა მაგრად აზრზე უნდა ვიყოთ, ვინმემ არ გვაჭამოს.

მართალს ამბობდა სუხი. ცუდი დრო დამდგარიყო. ასი თვალი და ასი ყური გჭირდებოდა კაცს, რომ საიდანლაც გამოვარდნილი შარი არ დაგჯახებოდა. ირგვლივ მტრები იყვნენ, მისი კეთილდღეობით გაბოროტებული, კბილებდაკრეჭილი, გარსშემოჯარული ხროვა... ზებო იმასაც გრძნობდა, რომ ეს ხროვა ერთფეროვანი მასა არ იყო. ყველაზე საშიშ და ვერაგ ძალას გადამხტარი ინდივიდები წარმოადგენდნენ. ტიპები, რომელთაც უნდა დაემტკიცებინათ, რომ ძველ ბანდასთან, ძველ საქმეებთან, ძველ იდეოლოგიასთან აღარაფერი აკავშირებდათ და მზად იყვნენ, საკუთარი ცოდვების შემსწრე ყოველი პირი გაენადგურებინათ. სიმართლე ითქვას, არც თვითონ იტყოდა უარს ახალ ბანაკში გადაბარებაზე, თუმცა აქაც, სადაც იყო, სრულიად ნომინალურ წევრად ითვლებოდა გასული საუკუნის 80-იანი წლებიდან მოყოლებული. ბოლო წლებამდე არც არავის გახსენებია. თავს იმხნეებდა, რომ სიმართლის მხარეს იდგა... ჰმმ... რომანტიკულობით ზებო არასოდეს გამოირჩეოდა, მეტიც, ამ გრძნობას სრულიად უსარგებლო სისუსტედ თვლიდა. უბრალოდ, ყოველთვის დგებოდა იქ, სადაც

ფული ხელმისაწვდომ მანძილზე იყო... სწორედ ხელმისაწვდომზე – ფანტასტიკურად ითვლიდა ბანკნოტებს...

დადა, ბოდიშს ვიხდი, გაგაღვიძე? – გაისმა ფების ხმა. თვალმოჭუტულმა დადაშმა ტელეფონს დახედა, თორმეტი დანყებულყო.

კიდევ კარგი, გამაღვიძე. – დილით უთენია დანვა. მეეზოვე ცოცხს გამეტებით უსვამდა ასფალტს, უხეში ცოცხის ასფალტზე ხრიალმა შეანუხა და სანოლისკენ გაეშურა. აგვისტოს ღამეებში არ უნდა იძინო. უნდა იარო, სკვერში ჩამოჯდო, წერო, იფიქრო, იოცნებო... ყველაფრის გაკეთების დროა ძილის გარდა. სადღაც პირველი საათისთვის სიოდ ამოიხვნეშებს ღამე და ნანატრ სიგრილეს მოჰპერავს სიციხით გათანგულ ქალაქს. გორები ხმება. ოქროსფერი გახდა უკანასკნელ ორ დღეში მწვანე ბალახი; კიდევ ორიოდ დღეც და გახუნდება ოქროსფერი, რათა უდაბნოს თეთრს დაუთმოს გალერეა. ავტომობილების აწეული ფანჯრებიდან გათანგული ადამიანების სახეები სჩანს; კონდიციონერები ჩართული აქვთ, თუმც მანძი ქოშინებენ და უიმედობის განცდას აღვივებენ. ცოტა ხალხია ქალაქში და დარჩენილთაგან კიდევ უფრო ცოტა ილიმება.

დადაშ ილიმება...

ილიმება ამ ხმის გაგონებისას.

კარგად იმუშავე, დადა? კმაყოფილი ხარ? წამაკითხებ? რამდენი გვერდი თარგმნე? – არ ცხრებოდა ფები.

რა მაგარია! – წამოიძახა დადაშმა.

რაზე ამბობ? რა არის მაგარი? მითხარი, რა...

მაგარი ისაა, მე მგონი ისევ ფები ხდები... ის ვინც იყავი, მხიარული, სიცოცხლის მოყვარული, ლამაზი... ოჯახისშვილი... – დაამატა ბოლო სიტყვა ცნობილი ფილმიდან.

ჰა-ჰა-ჰა. ოჯახისშვილზე არაფერს ვამბობ, მაგრამ ლამაზი ცოტა ზედმეტი ხომ არ არის?

სილამაზის კატეგორიები ხომ არ გაგვერჩია დილიდან? – შეუბრუნა კითხვა კაცმა.

ააჰ, არ ღირს, – ფები კეკლუცობდა. – უნდა მომატყუო, ამიტომ არ მაინტერესებს.

სად მოგატყუებ, არ გაინტერესებს?

ვფიქრობ, ყოველ სამ წინადადებაში ერთი გადაჭარბებული იქნება, მეორე ტყუილი, ხოლო მესამე შესაძლოა, სიმართლესთან ახლოს იდგეს.

ასეთი დეტალური კლასიფიკაციით საგონებელში მაგდება, – თქვა კაცმა და სანოლიდან წამოდგა. თაკარა მზე მისი ფანჯრების წინ გადაშლილ სკვერს უტყვდა. მხოლოდ ბრონეულის ქვეშ მდგარი სკამი მოქცეულიყო ჩრდილში. – ისევ ცხელა. მართლა, რას შვები, მზადება როგორ მიდის?

მშვენივრად. დღეს ბევრი საქმე მაქვს. საცურაო კოსტუმი უნდა შევიძინო, კიდევ ნაჭრის ფეხსაცმელები... იქიდან „ენტერთაინმენტში“ გავივლი. ძალიან მერიდება ზებოსი, ამდენი ხანია, მეპატიჟება, შენთვის რაღაც მაქვსო, მე კიდევ სულ უარს ვეუბნები... არ ვექცევი ნორმალურად, არაფრით დაუმსახურებია ჩემგან.

დადამ დუმდა.

ახლა გაიღვიძა.

სიბრაზისაგან წამოჭარხლდა და ღრმად ამოისუნთქა. დილანდელი სიზმარიც გაახსენდა. ეზმანა, თითქოს ზღვის ნაპირას მიხეტებული ზებოსთან ნარნარად მოსეირნე ფების წაანყდა. გველნაკბენივით მკვეთრი მოძრაობა გააკეთა.

დადამ, სად ხარ? – ფების ხმა გაეზზარა. – თუ გინდა, ერთად ავიდეთ, დაგირეკავ და გამოდი.

არა. გმადლობ. დაკავებული ვარ. – როგორ არ უნდოდა ისევ იმ ჭაობში ჩაძირვა, საიდანაც მხოლოდ გაღვიძების მოკლე მონაკვეთში ამოდიოდა ხოლმე. „გიკრძალავ მკვლევლობას, არ ხარ შენ მაგის კაცი“, – მუდმივად ჩაესმოდა

ზმანებით შემკრთალს სულთმობრძავი ბიძის სიტყვები. როგორ ამშვიდებდა წინათ ეს სიტყვები... რატომ აღარ მოქმედებენ ისინი ძველებურად და რატომ არ ედებიან დადაშის გულს სალბუნად? „არ მოკლა“, – მუდმივად არწმუნებდა და საკუთარ თავს, როდესაც რისხვა, გენეტიკურად ნაგროვები რისხვა სუნთქვას უშლიდა და აღვიძებდა.

დადაში თითქმის ყოველთვის, უფრორე დღისით, მშვენივრად აკონტროლებდა საკუთარ თავს. ეს თვისება იმ ადამიანებთან ურთიერთობისას შეიძინა, რომელთა უმრავლესობა უკვე სამარეში იწვა და ვისი სახელებიც სხვადასხვა კონტექსტში აუცილებლად მოხვდებოდა თანამედროვე ისტორიის ფურცლებზე. დიადები და გმირები, რიტორები და ნყალქვეშა ნავები, პატრიოტები და მოლალატიები, რომლებიც, გატეხის მიუხედავად, მაინც სამშობლოს სიყვარულით ჩავიდნენ მიწაში. სწორედ ბორხესის „მოლალატისა და გმირის შესახებ“ გახლდათ მისი პირველი თარგმანი, რომელმაც დისიდენტურ წრეებში დაინტერესება გამოიწვია, დადამ სრულიად სამართლიანად თვლიდა, რომ ინტერესი არა თარგმანმა, არამედ თვით ნაწარმოებმა განაპირობა. არ სწყენია მთარგმნელს ავტორისაგან დამცრობა...

...რა სასაცილო იქნება ჯადოქარ ბორხესზე ნაწყენი კაცი...

ძალიან გთხოვ, დადამ, ასე ნუ მექცევი. მე ხომ... მე ხომ მას მეგობრად ვთვლი.

...რა უნდა ეპასუხა ამ სიტყვებზე?

როგორ აეხსნა ფებისთვის ყველაფერი?

შეიძლებოდა კი, საერთოდ, ახსნა რამისა? ის, ვისაც მისი სისხლი ემართა, მის საყვარელ ადამიანს მართავდა თითქოს. ფების ყოველი სტუმრობა ზებოსთან აქამდეც ალიზიანებდა კაცს, მაგრამ ახლა ბედისწერის სუნთქვა ისე ძალუმად ისმოდა...

იცვი, რა ვქნათ? შენ მოიარე ყველაფერი, საქმეები მოაგვარე და მერე ერთად ვისადილოთ. დადაშ... – ფები ამ სიტყვებით დაუკმაყოფილებელი დარჩა. – თუ შენ არ გსიამოვნებს, იქ რა მინდა, არ წავალ... უბრალოდ, ვიფიქრე, გავაბოლებ და სიესტისთვის მოვემზადები... შენთან ერთად გასატარებელი სიესტისთვის.

მე დღის პირველ ნახევარში არ მცალია. – მოუჭრა კაცმა, რომელსაც საუბრის ხალისი გაქრობოდა. ყველაფერთან ერთად, გრძნობდა, რომ ქალს უკვე ზღვა ედგა თვალწინ და მას აგვისტოს ნანატრი პაემანი ძალიან, ძალიან სჭირდებოდა. „არაფერი უთხრა, მან უნდა დაისვენოს, ბოლოს და ბოლოს, იმისთვის არ შეხვდნენ ერთმანეთს, რომ ფებში გაანათოს?“. დაუინებოთ უმეორებდა საკუთართავს.

საყვარელო, გამოდი ჩემთან, როდესაც მოიცლი. წადი, ინახულე მეგობრები... უფლებებზე ხომ არ ვნადირობ, ეგ შენი ცხოვრებაა.

ფებში მცირე ხნით იყურა. – მართალი ხარ. – თქვა ბოლოს და ცივად დაკიდა ყურმილი.

ჩვენი ბიჭი გვატყობინებს, რომ უცნაური სუნსული შეიმჩნევა ქალაქში. თეთრ და შავ ტონებში გადანყვეტილ კაბინეტში ორი ახალგაზრდა მამაკაცი იჯდა. სპორტული აღნაგობის, სუფთად ჩაცმული ადამიანები აშკარად რომელიღაც ძალოვან სტრუქტურას მიეკუთვნებოდნენ.

მაგ სუნსულს, რა ხანია, ველით! როგორც იქნა! ძალიან კარგი... თხუთმეტ წუთში საკონფერენციო დარბაზში შეკრიბე ჯგუფი.

რა თქმა უნდა, ბატონო პოლკოვნიკო, მაგრამ მანამდე ერთი კაზუსის შესახებ პირადად თქვენ უნდა გითხრათ. ერთ-ერთ ფოკუსჯგუფში – „ენთერთაინმენტში“, ხომ გახსოვთ ეს კლუ-

ბი, კინორევოლუციის დროს ქუჩაში რომ ზედმეტად აქტიურობდნენ... დიახ, სწორედ მაქედან უცნაური ამბები გამოდის.

ოჰ, ეგ კიდევ რა ციხესიმაგრედ იქციეს ამ ნაძირლებმა... რა ხდება ასეთი უცნაური?

მოკლედ, მაგათ რომ აუცილებლად გააღვიძებდნენ, ცხადი იყო. პენსიონერების, ბიზნესმენებისა და ინტელიგენციის ბაზებმა უკვე სრული ტემპით დაიწყეს მუშაობა. ბიზნესმენები დამფრთხალები არიან, პენსიონერები ძლივს დაიარებიან, სათვალავში ვერ ჩააგდებთ. ქალაქის ინტელიგენცია კი ჰყავთ დათრეული, მაგრამ სად მაშინდელი და სად ახლანდელი მდგომარეობა... თვითონ ამ ინტელიგენციას ვერ ჰყავს დათრეული ვერავინ.

არც არასოდეს ჰყოლიათ. – გაანყვეტინა პოლკოვნიკმა. – ისინი ყოველთვის ბმაში მოიაზრებიან... კრიმინალთან ბმაში ეგ უკვე სერიოზული ძალაა.

დიახ, სწორედ მანდ ვარ, – დაიბრუნა სიტყვა მაიორმა. – საქმე ის გახლავთ, რომ კრიმინალია ძალიან აჭრილი. უფრო სწორად, ეგ განყოფილება ვერ მუშაობს.

ჰოო, ცხადია, რუსული დაჯგუფება მაგ მიმართულებითაც სუსტდება... ყველა დასავლეთისკენ იყურება ამ ბოლო დროს... მმმ... ყველა, მეტ-ნაკლებად გონიერი.

საქმე ის არის, რომ მათ კლუბს ერთი კაცი სტუმრობს ამ ბოლო დროს ხშირ-ხშირად. ოფიციალურად – ქეშაობენ, თუმცა ჩვენი ინფორმატორი ირწმუნება, რომ იქ სერიოზული სჯა-ბა-ასი მიმდინარეობს, უფრო სწორად, ის დადაშ გ-ძე მაგრად უბრაზუნებს პატრიოტულ თემებს...

არ მითხრა, ის ჩვენი ქალაქელი დადაშ გ-ძე დაბრუნდა? ჰა-ჰა-ჰა... – გადაიხარხარა პოლკოვნიკმა, თუმცა უცებვე მოექუფრა სახე. – რამდენი ხანია, რაც მანდ მოძრაობს?

მეოთხე თვე მთავრდება უკვე.

მეოთხე თვე? რატომ არ ჩამაყენე საქმის კურსში? მეოთხე თვეა, აქ ვილაც რალაც კომბინაციებს ათამაშებს, შენ კი დაგიღია პირი და ამთქნარებ... – გაცოფდა პოლკოვნიკი.

აყვანილი გვყავს, ბატონო ოთარ. გადაადგილების მარშრუტები ვიცით, ფეხისთან აქვს რომანი, კა-სთან... ჩანს, სერიოზული ურთიერთობა აქვთ.

რა თქმა უნდა, ფეხისთან ექნება რომანი, აბა, სხვაგვარად იმ წრეში როგორ მოხვდებოდა? ასე წელია, აქეთ არ გამოუხედავს. სრული დოსიე გამოითხოვე, უნდა გავარკვიოთ, მარტოა თუ დავალებაზეა. დედაქალაქში ხშირად დადის? გაიგეთ, იქ ვისთან აქვს კონტაქტი. იქნებ, უკმაყოფილოა ვინმე ჩვენი? ეგ თუ დავალებაზეა, ესე იგი, ჩვენი მდგომარეობა უფრო რთულად არის, ვიდრე წარმოგვედგინა. კარგი, ათ წუთში ვიკრიბებით. ყველა ფიგურანტის დოსიე იყოს ადგილზე. ნადი.

მაიორი გავიდა.

პოლკოვნიკი სავარძლის საზურგეზე გადაწვა, თვალები მოჭრუტა და ფიქრებში ჩაიძირა. „რატომ ჩამოხვედი, პატივცემულო? არ დამინყო ახლა, რომ მართლა გიყვარს... ჰმ, შენ? კისერს მოვიჭრი... ვიცნობ შენნაირებს, ვითომ გიყუბს რომ თამაშობენ და აზრზე სანამ მოხვალ, გაგწენავენ... კარგი, მაშინ რა ხდება? ჩამოხვედი, რომ ეგ წერტილი ააფეთქო, გასაგებია... მაგრამ, საინტერესო ისაა, ეგ ოპერაცია სად დაიგეგმა, ჩვენ რომ ამოგვაგდეს? ვინ ფინტაობს? იქნებ, მონიტორინგზეა, თუმცა ოთხი თვე ბევრია სამაგისოდ... არა, არა... დიდი შანსია, რომ უჩვენოდ აპირებენ რალაცას... არ გამოვა ეგრე, ქალაქელების გარეშე ამ ქალაქში უჩვენოდ ბანკს ვერავინ მოხსნის... თამაშში შემოვდივარ, დადამს მოვმწყემსავ და გავიგებ, ვისია... მერე ვნახოთ“.

მოვედი. – მიკროფონში შემკრთალი

ხმა გაისმა. დადამს ნალველი გადაეყარა გულიდან. გასაღები გადაატრიალა და ფეხის გზა დაუთმო. ეშხიანად გამოიყურებოდა ქალი. შავ-თეთრად წვრილად დაზოლილი, მოტკეცილი კაბა მაცდურ სხეულს ამზეურებდა; გამომწვევი იყო, მხოლოდ ვულგარულობის არაფერი ეცხო. კოხტა სხეულმა უცხო სურნელი დატოვა გზად, როდესაც ახლოს ჩაუარა, შეუჩერებლად აკოცა და ოთახისკენ გაემშურა, რომ დასიცხული სავარძელში ჩამჯდარიყო.

კომმარია გარეთ... – თვალები მოექრუტა და ალბათ, ამინდზე საშინლად აღელვებულმა მარაოს ქნევა დაიწყო გამმაგებით.

ცივი ყავა მოგიხდება. – თქვა და დაშმა და სამზარეულოსკენ გაიწია.

ფეხის ხმა არ ამოუღია. თვალები ფართოდ გაეხილა და დაჟინებით შეჰყურებდა კაცს.

ის იყო, ბოთლის ნჯღრევა დაიწყო, რომ მისკენ აჩქარებით მომავალი ქალის ხმა შემოესმა.

დადა, იცი რა მოხდა?

დაბოლდი? – ისე იკითხა, არც შეუხედავს. იცოდა, გრძნობდა, ქალი იქიდან მოდიოდა. – ამ ფორმაში გააგიჟებდი შენს მეგობარ ზებოს. სულ დაკარგავდა მეგობრობაზე წარმოდგენას... – უკანასკნელ სიტყვებში ისეთი სარკაზმი ჩააქსოვა, თვითონვე შერცხვა.

დადა, მოიცადე... რალაც უნდა გითხრა... – გამშრალი ტუჩები დაჭიმვოდა, თვალებშიც რალაც ისე უელავდა, რომ კაცი მიხვდა...

ზებოს მანქანით წავალთ ზღვაზე... დღეს მითხრა, რომ სამიოდე თავისუფალი დღე გამოუჩნდა და რაკი ჩვენ, გოგოები მივდივართ, ბარემ ეგეც წამოვა.

„შენი დედა მოვტ--ნ!“

ვის ეკუთვნოდა მის გონებაში დატრიალებული ღრიალი, ეს საშინელი სიტყვები – საკუთარ სიზმრებს, ზებოს თუ ფეხის?..

ვიცოდი, – წყნარად წარმოთქვა და

ბოთლის ნჯღრევა განაგრძო.

ფები თვალს არ აცილებდა კაცს. მერე ალაპარაკდა... საუბრობდა მცირე ხანს, თუმცა აშკარად დიდხანს და გულდასმით ნაფიქრს და კიდევ უფრო დაპატარავდა, როდესაც მონოლოგი უცებ დაასრულა. ასე ემართებათ ხოლმე სტუდენტებს, გამოცდისთვის რომ დაიზებინებენ საკითხს და ისე სწრაფად ჰყვებიან, თვითონაც იმედგაცრუებულნი რჩებიან. მონოლოგს რომ მორჩა, აზრზე მოვიდა და გადაფითრდა.

რა იცოდი? საიდან? – ინსტინქტურად წაავლო ხელი მაჯაზე კაცს. – რას ნიშნავს, იცოდი? ვინ გითხრა? დღეს დილით გადაუწყვეტია, შენ არ უნდა გცოდნოდა. – თვალსა და ხელს შუა დაპატარავდა ქალი და დადაშს მოეჩვენა, რომ მხოლოდ დაჭიმული ნერვების გორგალი თრთოდა მის წინაშე.

ჰო, ეგ კარგა ხანია ვიცი, – როგორც მოახერხა, გაიღიმა კაცმა. – სხვანაირად არც შეიძლებოდა.

წამოდი... გთხოვ, წამოდი. ერთად ვიქნებით, გთხოვ... – ხმა უწყებოდა ქალს.

ყავა მაღალ ჭიქებში ჩამოასხა და მაგიდაზე დადო. ფები ჭიქას დასწვდა და სულმოუთქმელად გამოცალა.

კიდევ? – ბოთლი ასწია დადაშმა.

დადა, როგორ მოვიქცე, ადამიანს დასვენებაზე უარი ვუთხრა?

„შენი დედა მოვტ-ნ“...

შენ ვინ გეკითხება სხვის დასვენებას? – გააღმასდა დადაში.

ფებმ მისკენ გაიწია. დადაში უმაღლესზე წამოდგა.

მოსაწვევიც გექნება, ძალიან გაგიმართლა. ჩაგიყვანენ, ჩამოგიყვანენ, გონიოში ბუშტებიან ბარში იარე სალამობით, კარგი ბანდა ჰყავთ...

დადა... დადა... მისმინე ერთი წუთით... ხომ შეგიძლია, მომისმინო! – სწრაფად გამოთქვამდა სიტყვებს, თითქოს სურდა, ლაკონური და ამომწურავი წინადადება მოეძებნა, რამდე-

ნიმე ჯადოსნური სიტყვა...

ზარის ხმა გაისმა... ფები გაიწია ტელეფონისკენ, თუმცა იმავ წამს შეჩერდა... როგორ არ უნდოდა, ზებო ყოფილიყო.

უპასუხე, – მშვიდი ხმით მიმართა დადაშმა.

„თუ ის არის, მოვკლავ!..“

გისმენთ, – დასწვდა ყურმილს ქალი და თითქოს ტელეფონის გათიშვა დააპირა, მაგრამ გადაიფიქრა და სმენად იქცა. – დადაშს? კარგი, გადავცემ აუცილებლად. ახლავ ვეტყვი... – ყურმილი ჩამოსწია და მიმქრალი ხმით წაიჩურჩულა: – დადა... ზებომ, იქნებ, ორივენი ამოხვიდეთო, ახლა მომიტანეს სრულიად განსაკუთრებული ბალახიო, ამბობს...

მართლა?! რას მეუბნები, რა სიხარულია... – კაცი შეშლილს ჰგავდა, თუმცა ცდილობდა, მშვიდად, ოდენ ირონიულად ელაპარაკა. – გადაეცი, რომ აუცილებლად ვესტუმრებით დღეს საღამოს.

არა, დადა, არა... მე არ წამოვალ... ზებო, დაგირეკავ ხუთ წუთში. ტელეფონი ტახტზე დააგდო. – დღეს არ მიწადა იქ მისვლა, შენთან მიწადა ყოფნა. გთხოვ... – ნერვიული გორგალი ისევ თრთოდა.

გთხოვ, ფები, ნუ მეტყვი, რომ განშორების წინ ერთად არ დავბოლდებით და მერე შენი სახლამდე მიცილების შანსს წამართმევ...

...ორ წუთში მოვალ, გადავიცვამ... – გამოსძახა უკვე საძინებლიდან.

საღამო მშვიდობისა, როგორ ბრძანდებით? – ბარმენი გოგონა მონუსხული უყურებდა ფების და თვალეში ის სითბო ედგა, რომელსაც მხოლოდ ძვირფასი ადამიანის დანახვაზე ასხივებს ხოლმე ადამიანი.

გმადლობთ, თქვენ? – ქალის მღელვარებაშეპყრობილი სხეული ბარმენის ტონმა მიიზიდა და წამით შეაჩერა. დადაშმა გზა უკანმოუხედავად განაგრძო.

ფეხიმაც წინ წადგა ნაბიჯი, წინ, დახუ-
რული კარებისაკენ.

ისევ აქოთებული სამზარეულო, ისევ სუნი, მრეცხავი ქალის ჭუჭყიანი თეთრი წინსაფარი და უზომოდ სქელი გავა... კიდევ კარები... სუნთქვაშეკ-
რულმა დადაშმა კარი გამოალო და ფე-
ბი გაატარა.

დედას შევ--ი...

გამოცრა კბილებში ოთახში შესულ-
მა დადაშმა. ფეხის თითქოს დენმა და-
არტყა, ააძაგძაგა, მაგრამ თავს მოე-
რია, გაიღიმა და მიმოიხედა.

ოთახში მყოფი ორი მამაკაცი ფეხ-
ზე წამოდგა. უცნობმა ფეხის აკოცა და
მისი მტევანი ორივე ხელით დაიჭირა,
როგორც თვალი პატიოსანი – წამით
ნათხოვარი.. წარმოსადეგი კაცი იყო,
ახოვანი, მონითურო თმა-წვერი უმშვე-
ნებდა ცისფერ თვალებს. ნათრიაქები
ჩანდა.

როგორ ხარ, ჩემო კარგო?

არა მიშავს, თემო, უარესადაც ვყო-
ფილვარ, – წუნუნით არ უთქვამს ეს
სიტყვები, უბრალოდ უპასუხა. – დადამ,
გაცივანი, თემო, ფანტასტიკური ნეირო-
ქირურგი, და, საერთოდ, ფანტასტი-
კური ადამიანი... – წარუდგინა დადამ
და თემო ერთმანეთს. ოთახი, ზებო,
მოხარული ცხვრის სუნი გულისრე-
ვის სპაზმს იწვევდა – სახისა და ყე-
ლის კუნთებს უჭიმავდა ზამბარასავით.
მის თვალსანიერზე შემდგარი ნებისმი-
ერი მკვეთრი მოძრაობა დეტონატორის
ფუნქციას შეასრულებდა – იცოდა ეს
და მზად იყო. ასეთი შეგრძნებები ად-
რეც არაერთხელ განუცდია – „კლა-
სიკა“... გაუელვა გონებაში. ვნებათა
სიმძაფრის მიუხედავად, თემოს იერსა-
ხემ სიმშვიდის დისონანსური ნოტა გაა-
ჩინა. დადამ ფანჯარაში გადაეყუდა და
სუფთა ჰაერი ხმამაღლა ჩაისუნთქა. ეს
ჟესტი ფეხის, და არა მხოლოდ მას, შე-
უმჩნეველი არ დარჩენია.

რისი სუნი დგას ოთახში? – ისე
იკითხა ფეხიმ, თითქოს სამზარეულოს

არსებობა არც იცოდა.

კატებს ვხარშავთ და ძაღლებს ვაჭ-
მევთ. – ზებოს პასუხმა დანასავით გა-
ინკრიალა.

ფეხი სავარძელში ჩაეშვა და პატარა
მაგიდაზე გადაშლილ ნახატს ყურად-
ღებით დააკვირდა. რუკაზე ადამიანის
ტვინი სხვადასხვა ჭრილებით იყო და-
ტანილი. გამოყოფილი სეგმენტები ფე-
რებით აეჭრებინა უცნობ მხატვარს,
უფრო მხატვარ-პედაგოგს.

ძალიან მაგრად ვარ... ნეტავ, დრო-
ზე მოვიდე აზრზე, სამუშაო მაქვს, –
თქვა თემომ, ტახტზე გადანვა და ხე-
ლები სახეზე აიფარა.

არ გავერთოთ? – ყასიდად იკითხა
ზებომ და ბოთლი გამოაძრო მაგიდის
უჯრიდან.

ზებო პაკეტს ხსნიდა. ფეხის თვალე-
ბი ჭერში მიებჯინა, დადაში ოთახისკენ
შემობრუნდა. ქირურგი ტახტიდან სა-
ნახევროდ წამოწეულიყო და ეტყობა,
მას უყურებდა, რადგან კაცის მოტრი-
ალებისას თვალები აუნრიალდა, სანამ
ფოკუსს დაიჭერდა.

აბა, რა უნდა ვქნათ... ზღვაზე სველი
და ჭრელი გართობის წინ რუხ უდაბნო-
ში უნდა მოგწყურდეთ და გამოიშროთ
ტვინები. – განა ახსნა სჭირდება იმ
ტონს, რითაც იგი გამოითქვა დადაშის
მიერ?.. – შენ, – მიმართა ზებოს, – ეგ
ბოთლიც დასაკლავია, გაპოხილია უკ-
ვე...

დღეს არა, – მიუგო ზებომ. ერთი
შეხედვით, მშვიდად იყო, მაგრამ ხელე-
ბი ისე უკანკალებდა, კინალამ დააბნია.

მართალი ხარ, ზღვაზე გაგისწორდე-
ბათ... წარმოიდგინე, მომრგვალებულ
ჰორიზონტს რომ გადახედავ შემალლე-
ბული ბორცვიდან, მზე ჩადის, თქვენ კი
დაკლული ბოთლის ფისს ეწვეით... ყვე-
ლა „გივის“ ოცნებაა...

მისი დახატული პეიზაჟის შეფასება
ოთახში მსხდომთაგან არავის უცდია,
მეტიც, თითქოს არავის სმენია დადა-
შის სიტყვები.

თემომ ბალახზე უარი განაცხადა და რუკას ჩაუჯდა.

ხუთი წუთის შემდეგ...

მზად ხართ? – იკითხა დადაშმა. – ჩალაგდით, უკვე? – ფეხის მიუბრუნდა, თან თქვენობით ფორმაზე გააკეთა აქცენტი. ფეხიმ დიდი თვალები მიანათა, მაგრამ კაცს მრისხანებისაგან აღქმითი სენსორები დაჩლუნგებოდა. სხვა დროს ქალის გამოხედვას გაიგონებდა... ჰო, გაიგონებდა, თვალებით როგორ ეუბნებოდა: დადა, დადა, დადა...

ბალახის არომატი მოხარული ცხვრის ხორცის სუნის სამოსში გახვეულიყო და ფეხის მზერას გაუმჭვირვალე ფარდად ეფარებოდა...

დუმილი ფეხისკენ სახემიქცეულმა ზებომ დაარღვია:

აი, ეს გიტარა ნავილოთ. ნახე, პატარაა, კოხტა, მანქანაში თავისუფლად მოვუძებნი ადგილს.

გიტარა? – გაცეხებული სახით მიუბრუნდა ფეხი მასპინძელს.

პლაჟზე გაგვისწორდება სალამოს.– უკან არ იხევა ნამხდარი ზებო.

ასე არ გაგვისწორდება, აი, ბაფთას თუ შეაბამ, მაშინ მაგრად გაგვისწორდება... – გადაიკისკისა ფეხიმ.

დადაში ფანჯრისკენ შეტრიალდა და აგვისტოს ღამეულ ხმებს მიაყურადა ვითომ, სინამდვილეში, ქალის რეპლიკამ სიცილი მოჰგვარა და ზამბარასავით დაჭიმული სხეული ოდნავ მოუდუნდა.

შავი ქოლგებიც ნაიღეთ, თითოს თითო რომ ერგოს... – ფეხის მხარე დაიჭირა ქირურგმა.

ზებო უხმოდ ადგა. გიტარას ხელი მოჰკიდა და აპარატების დარბაზში გამავალ კარში გაუჩინარდა.

ოთახში კვლავ სიჩუმემ დაისადგურა. ნეიროქირურგი ნიგნში ჩაძირულიყო და განსხვავებული ფერით შეფერილი რკალის ინგლისურენოვან განმარტებებს უკირკიტებდა.

უკაცრავად, თუ საიდუმლო არ არის,

იქნებ, ამიხსნათ, ტვინის რომელ უბანს შეისწავლით?? – შეცვლილი თემით დაარღვია დუმილი დადაშმა.

ფეხის ეს ჩართვა აშკარად მოეწონა. ეს რკალი მეზენცეფალონი გახლავთ, შუა ტვინი... – მოკლედ განმარტა ქირურგმა.

რა ფუნქცია აკისრია?

მეზენცეფალონი უპირობო „რა არის“ რეფლექსის ფუნქციებს ახორციელებს. – დაასწრო ქირურგს ფეხიმ.

ძალიან საინტერესოა. „რა არის“ რეფლექსის მექანიზმის დადგენა რა თვალსაზრისით ნასწევს წინ ადამიანისმცოდნეობას? პრაქტიკულ თვალსაზრისი მაინტერესებს.

უზარმაზარი მნიშვნელობა აქვს, დადა... – ასეთ, ნეიტრალურ თემზე მსჯელობას, როგორც ხავსს, ისე ეკიდებოდა ფეხი.

ჯერ ერთი, მისი სტიმულაციის შესაძლებლობა საშუალებას მისცემს კაცობრიობას, კიდევ უფრო ცნობისმოყვარე გახდეს, ინტერესების კიდევ უფრო ფართო სპექტრი გაუჩნდეს, წინ...

დარბაზიდან მჭახე ხმები გაისმა. კედელმა და კარმა ოდნავ დაარბილეს შორეული ბრახვანი, თუმც აშკარა იყო, იქ ვილაცამ რალაც დააგდო. დააგდო, რადგან მჟღერი ნოტაც შემოფრინდა უმალ სიმჭახესთან ერთად.

ქირურგი წამოხტა. კარებთან მიიჭრა და გამოალო. დადაშ ვერ ხედავდა დარბაზს, მაგრამ კარგად ხედავდა ქირურგს და მის რეაქციებს. იგი რალაცას მიაშტერდა, მერე უკან მოიხედა და დამნაშავეს ხმით წარმოთქვა: – არაფერი მომხდარა. ბოდიშს ვიხდი, ახლავე დავბრუნდები.

მარტონი დარჩნენ. უკანასკნელი რამდენიმე კვირის განმავლობაში ხშირად რჩებოდნენ მარტონი, ზაფხულის ხვატით დაშინებულ ქალაქს მათთვის ჯერ ვერ მოეცალა. საუბრობდნენ ყველაფერზე – სამყაროზე, მუსიკაზე, სიყვარულზე, ერთმანეთზე, სხვებზე, მუ-

სიკაზე, ერთმანეთზე...

დადაში ხანდახან ფიქრობდა, რომ ქალში ჩაბუდებული ყინული დნებოდა, მაგრამ დღეს სხვა დღე იყო, სხვა დრო, ვინმესთვის წამი, მავანისთვის კი მთელი სიცოცხლე იდო ამ და წინა ერთობას შორის.

რაც ახლა ხდება, შენ ნორმალურად მიგაჩნია? – ვერ მოითმინა დადაშმა.

რა ხდება ახლა? – დაუბრუნა კითხვა ფეხში. – ძალიან გთხოვ, ამისხნა, რა ხდება ახლა? როგორ იქცევი? ეს შენ ხარ თუ... ვინ ხარ, საერთოდ?

არ გადამრიო, ფეხი, თუკი შენთვის არაფერს ნიშნავს, რომ ამასთან ერთად მიდიხარ დასასვენებლად, საერთოდ, რატომ უნდა ვილაპარაკო...

არ ხარ შენ ნორმალური. ის ჩემი მეგობარია, შემომთავაზა, რომ წაგვიყვანს სამივეს... ერთი არგუმენტი მაინც მითხარი, რატომ უნდა მეტყვა უარი.

მე ვარ არგუმენტი, მე... – დადაში გაცეცხლდა და ფანჯრის რაფას მოშორდა. – შენ ამბობ, რომ მეგობარია ეგ შენი, მე კი გეუბნები, რომ ეგეთი მეგობრობის არ მნამს, ყალბი თამაშია... მას უყვარხარ, ვერ ხვდები თუ გსიამოვნებს?... – შედგა, გაჩუმდა, რადგან მხოლოდ ეს მიზეზი შეეძლო ეთქვა, სიმართლე, თუმცა, არასრული...

...ჯიხვზე სანადიროდ წასვლის წინ მონადირე ღამეს ათევს; ცალკე სადგომში დაყუდებული ალავლენს ქალღმერთ დალისადმი ხოტბას; შინიდან გასვლამდე ხმა არ უნდა გასცეს ქალს – ცოლს, დედას, დას, რომ დალი არ აეჭვიანოს, რომელსაც გზებზე სასიკვდილო ხაფანგების დაგებაში ბადალი არ ჰყავს...

...ქალის ტაბუ...

დადამ სანადიროდ ემზადებოდა. მზადება მისდა უნებურად მიდიოდა, უბრალოდ, სამყარო ლაგდებოდა ასე. თუმცა ამის თაობაზე სიტყვასაც ვერ დაძრავდა. ფეხისთვის რომ გულახდილად ეთქვა, რომ ზებოს მისი სისხლი

ემართა, რას იზამდა ქალი?!

... არა, ამის თქმა გამორიცხული იყო.

კი მაგრამ, მე რომ არ მიყვარს, ამას მნიშვნელობა არა აქვს?

ყველაფერს მნიშვნელობა აქვს, მაგრამ შენ შენი საქციელით იმ ტიპს აფორიაქებ და ცრუ იმედებს უსახავ. რა არის ეს? კოკეტობას ხარ ნაჩვევი? არა მგონია, მაგრამ, თუ ასეა, მაშინ, რაც ჩვენს შორის ხდება, თამაში გამოდის... მაშინ... რა გვაერთიანებს?

ძალიან კარგი, რომ ეს საუბარი წამოიწყე. იცი რა, გისმენდი ახლა და ვფიქრობდი, შენ არ გესმის ჩემი, რადგან... რადგან, როგორც სჩანს, ცხოვრების სხვადასხვა წესით ვცხოვრობთ. ეს სრულიად ნორმალურია, მაგრამ სიყვარულის ადგილი მანდ აღარ არის... თუ ასე ფიქრობ, ასე იტანჯები, აქ რა გინდა?

შენ, ვგონებ, მართლა გგონია, რომ მხოლოდ მოფერებისთვის ვართ ერთად?!

გთხოვ, გაჩუმდე... რას ამბობ... საერთოდ, თუ ფიქრობ, რა სისულელეს ამბობ? მართლა არაფერი აღარ მინდა, გეფიცები, ძალიან დავილაღე, ამ უაზრო გარჩევებით...

არ არის პრობლემა. უბრალოდ, არჩევანის საკითხია.

არანაირი არჩევანი არ დგას.

(ვინმეს შეუძლია, აღწეროს ადამიანის სულში აბოპოქრებული ვულკანის ფერი? გთხოვთ, პირადში გამომეხმაროთ, გავიჭედე... ავტორი)

ოთახში ზებო და ქირურგი შემოვიდნენ. ზებოს მაჯაზე სახვევი ედო.

რა მოხდა? იტკინე? – სავარძლიდან წამოხტა ფეხი და შემოსულს მივარდა.

არაფერი, რალაც გადმოვარდა და ვერ დავიჭირე, ოდნავ გავიკანწრე... არ დამანება თავი, მაინც გადამიხვია, – თავი გაიქნია ქირურგისკენ. თემო ხმის ამოუღებლად მოთავსდა ტახტზე და ინგლისური განმარტებების ქართულად

თარგმნა განაგრძო.

დადაშს დაშავებულისთვის იოტისოდენა ყურადღებაც არ მიუქცევია.

ამ სუბიექტის არსებობა დასაშვები იყო იმ დრომდე, სანამ თვითონ არ მოემზადებოდა... ეს დრო კი, ცუნამივით, გიჟური სისწრაფით მოდიოდა და ყველაფერს პირწმინდად ანადგურებდა, რაც მანამდე იყო.

„დაწყნარდი, თავი არ დაინვა, არავითარ შემთხვევაში თავი არ დაინვა... იფიქრე იმაზე, რომ რკინა უნდა ამოთხარო, განმინდო, დაზეთო... ჩეხურზე მეტად ინგლისურ ტყვიებს აქებდა ვიღაც... ტყეში მოუწევს ჩასვლა, ერთი მჭიდი ხომ მაინც უნდა დაცალოს... რამდენი წელი გასულა...“

კარი ისევ გაიღო და სულხანი ისეთი გამგმირავი თვალებით შემოვარდა ოთახში, აშკარად ეტყობოდა, რომ მოვლენათა განვითარების ყველანაირი ვარიანტისთვის იყო მზად.

გაუმარჯოს... – ისროლა როყიოდ, ძალისძალად. სვლა არ შეუწელებია, ზეზოს თავზე დაადგა, დააშტერდა და ჰკითხა:

როგორ ხარ?

კარგად. დაჯექი. მოწვევ?

არა, არ მინდა. ერთი წამით გამოდი, საქმე მაქვს. ბოდიში, ფეხი, – თითქოს სხვები არც არსებობდნენ.

„შემოვიდა, სიტყვა დატოვა, წავიდა... კლასიკური ძველი ბიჭია“ – ჩაელიმა დადაშს.

სამზარეულოში გავიდნენ. უსიამო სუნი ისევ შემოიფრქვა ოთახში. დადაში ქირურგის რუკას დაჰყურებდა და გრძნობდა, როგორ შორდებოდა ფეხი. მათ შორის მანძილი ისე გაზრდილიყო, რომ ქალის სხეულს სიმკვეთრე დაჰკარგოდა და ზმანებასავით ლიცლიცებდა. ამის ატანა სრულიად შეუძლებელი იყო.

სახლში მინდა წასვლა. – დემორალიზებული ხმით წარმოთქვა ფეხიმ.

ნებას მომცემ, რომ გაგაცილო? იქ-

ნებ, მანქანას გამოვუძახოთ? – დადაში თითქოს რალაც მწყობრ, გამართულ წინადადებებს ამბობდა, თუმცა საკუთარი ხმაც, ფეხის სახისა არ იყოს, უცხო ჰალუცინაციად ეჩვენებოდა.

თემო, ჩვენ ნავალთ. ზეზოს გადაეცი, რომ ხვალ, თერთმეტი საათისთვის მზად ვიქნები.

დაელოდე, ახლავე შემოვა, – თავიდან აირიდა დანაბარები ნეიროქირურგმა.

კეთილი იყოს ჩვენი გაცნობა. სასიამოვნო იყო თქვენთან ეს ხანმოკლე ურთიერთობაც, – უცნაური თვისება ჰქონდა დადაშს. სრულიად მოულოდნელად ეუფლებოდა ხოლმე აღფრთოვანება ადამიანების გარკვეული კატეგორიისადმი. ყოველთვის აინტერესებდა შემოქმედებითი ტიპები, რომლებიც კონკრეტულ, გამოყენებით, პრაქტიკულ ხელობას დაუფლებოდნენ და ეს საქმე ხელოვნების ხარისხში აჰყავდათ... სრულყოფდნენ და მუდმივად ამუშავებდნენ მას. ნეიროქირურგი თემო სწორედ ამ იშვიათი ტიპის ეგზემპლარი გახლდათ. იოტისოდენა სიყალბეც არ იგრძნობოდა დადაშის ხმაში. ხასიათის ასეთმა უეცარმა ცვლილებამ ფეხიც კი შეაჩერა კართან.

ფეხი, გადავწყვიტე, ანდერძით დავიბარო, რომ სიკვდილის შემდეგ ჩემი ტვინი მეცნიერებას ვუსახსოვრო. – დაცინვასავით ჟღერდა ეს სიტყვები. არავინ იცის, როგორ აღიქვა ქირურგმა ისინი. ფეხი ყველაფერს მიხვდა, დადა მას მიმართავდა და არა სხვას. სიტყვა სიკვდილიც ისე შემოაცურა, ფეხისთვის... ყოველ შემთხვევაში, თემო ამ სიტყვებთან არაფერ შუაში არ იყო. ქალი ოთახიდან გავიდა. დადაშ დაიძრა თუ არა, ზეზომ სამზარეულოს კარი შემოაღო და მისკენ... მისკენ არა, მის გზაზე, ოღონდ ფეხის ნაკვალევზე, ჩქარი ნაბიჯით გაემართა.

დადაშმა შეაჩერა:

ზეზო, აბა, კარგად. მთავარია, ფე-

ბიმ დაისვენოს... ხომ მეთანხმები? ძალიან მინდა, რომ ხელი არ შეეშალოს... მაღლია მისთვის დასვენება.

სიგარეტის კვამლითა და უარყოფითი ენერგიით გადავსებულ აპარატების დარბაზში გასულები წამით შეჩერდნენ. ზებომ დააფიქსირა, რომ ფები მას არ ელოდებოდა, არც კი გამოუხედავს უკან.

დადაშმა მასპინძელს თვალებში ჯიქურ შეხედა. ზებომ თვალის დაუხამხამებლად გაუსწორა მზერა. უხერხული მდგომარეობა დიდხანს არ გაგრძელებულა. ვიღაც მიესალმა მასპინძელს და საუბარი გაუბა. აპარატების მესამე რიგთან მისულ კაცს ფებზე რაღაც ნამოედო. დაიხარა, რათა მრუმედ მოთამაშე სინათლეზე გაერკვია, რა ეგდო ძირს. გიტარის სიმი წამოსდებოდა და ის არ აძლევდა თურმე საძრაობას. დადაშმა სიმი აიღო. გიტარის რკინის დამჭერი ეკეთა... „ოჰო... საცოდავი გიტარა... ზღვისა და ბაფთების ნაცვლად, ნაგვის ბუნკერში აღმოჩენილა, არადა, რა ახლოს იყო თავგადასავალთან... ბედი არ ჰქონია საბრალო ინსტრუმენტს“... შეხვეული მაჯა ამოუტივტივდა გონებაში.

ქალაქის უკაცრიელი ქუჩები მზისაგან ფშვინვით ისვენებდნენ. უბრად მიაბიჯებდნენ დადაში და ფები... ფები და დადაში... უპეები ჩაშავებოდა ქალს. სადღაც გაქრა დადაშის მხნეობა. ორივენი საკუთარ თავთან დარჩენილიყვნენ – ცალ-ცალკე...

შუა გზაზე მისულებს უკნიდან მანქანის ფარებმა მოანათა. მანქანა ნელა მოდიოდა. რაღაც ჯიპი იყო, დაბურულშუშიანი. ფეხით მავალთ გადაასწრო თუ არა, მუხრუჭის წითელი სანათები აინთო... მანქანა გაჩერდა და შიგნით მსხდომებმა თავები მათკენ მობრუნეს.

ფები უეცრად წინ გაიჭრა და მანქანასა და დადაშს შორის ჩადგა. დადაშმა ხელი წაავლო.

დანყნარდი, უბრალოდ დამათვალეირეს... ახლა მით უმეტეს არ იზამს შენი მეგობარი ისეთ სისულელეს, რომ წასვლა გადაგაფიქრებინოს... თუ, შეიძლება, ქნას კიდევ? – გაიცინა კაცმა.

მანქანა დაიძრა და გაქრა.

სახლამდე აღარაფერი უთქვამთ. არც კი შეხებიან ერთმანეთს. ახლა კი დანამდვილებით მიხვდა დადაშ, რომ ამნუთას, შესაძლოა ფები დაეკარგა... კიდევ დაკარგვა... კიდევ გაქრობა... შემდეგ ცხოვრებაში შეხვედრის მქრქალი პერსპექტივა...

რატომღაც ამ საშინელმა აზრმა მეივეიზერის ფორმა შეიძინა და ის იყო მოკლე, სანოკაუტო ჰუკი ყბაში უნდა მიეღო, რომ ჰაერში უბრალო, მარტივი და ჯადოსნური სიტყვები დაირხა: – ნაყინზე გეპატიჟები... უარს მეტყვი?

...და იდგა აგვისტოს ღამე, ალღუმს გადარჩენილი ვარსკვლავებით მოჭედლიყო ზეცა. ფების აივანზე უდაბნოს შავი მთები, ქალაქის ჩირაღდნები და სიყვარული უშურველად გადმოღვრილიყო.

თავი მეოთხე,

რომლის შეკონინებას მთელი რედაქცია უკნასკნელი თვის განმავლობაში ცდილობდა, შეძლებისდაგვარად დალაგდა. ავტორის კომპიუტერის დამწვარი ვინჩესტერის გადარჩენილი ფრაგმენტების გაშიფვრამ ერთადერთი საშუალება დაგვიტოვა: ქრონოლოგიურად დაგველაგებინა წინადადებები. ამ გარემოებამ, თხზულებას (თუკი საერთოდ შესაძლებელია იგი თხზულებად, ლიტერატურულ ქმნილებად ჩაითვალოს) ტექსტური შეტყობინებების ხასიათი შესძინა, თუმც, ვფიქრობთ, მკითხველს მის მიხედვით აღარ გაუჭირდება საერთო შინაარსის დადგენა. პატივისცემით, რედაქცია).

შტორმები, ხანძრები და აგვისტოს ყურისწამლები ხმაური

სად ხარ? ტალღების ხმა არ ისმის...
ოთახი გამოვცვალეთ, საშინელე-

ბა იყო... კონდიციონერი არ ჰქონდათ, შხაპი გაფუჭებული... მოკლედ, გავწამდით, მთელი დღეა ზღვაზე ვართ და ზღვა არ გვინახავს... უკაცრავად... კი, დადაშია... მოვიკითხავ აუცილებლად... მოგიკითხეს... ზებომ გადმოგცა, იქნებ, ჩამოვიდესო... ერთად იქნებით იმ ოთახში...

დრო... აჩქარება? რა თქმა უნდა, აჩქარებაც შეუძლია დროს – გახრწნილ უმანკოებას, სათაყვანებელ და საძულველ კერპს... დინინო ბუცატი წვრილად აღწერს ამ მოვლენას სრულიად ფანტასტიკურ მოთხრობაში „მოგზაურობა ჩვენი დროის ჯოჯოხეთში“ (ცისკარი 2065წ. ავტ.). წარმოგიდგენიათ დროზე სწრაფი მოვლენა? მით უფრო, აჩქარებული დრო თუ გაქვთ გაცნობიერებული? დრო, ყველაზე სწრაფი სტატიკა.

...ქალბატონებო! – სკუტერზე შემჯდარი, ბრგე, გარუჯული ახალგაზრდა მათი ველოსიპედის გარშემო წრეებს უვლიდა. – ქალბატონებო, ძალიან შორს ხართ გამოსული, შტორმი გვიახლოვდება. ნახეთ, რა ღრუბელი მოდის. სასწრაფოდ დაიძარით ნაპირისაკენ... მე თქვენ გვერდით ვიქნები.

გოგონებმა ვერაფრით დაიჯერეს, რომ ყმანვილი არ თამაშობდა. მზე ანათებდა მცირე ზომის, აქოჩრილ ტალღებს. ფეხი შორიახლოს, წყალზე განოლილიყო.

დიდი მადლობა, მაგრამ გასარუჯად ვართ გამოსულები და ცოტა ხანში წამოვალთ. – დასვენებით გაკეკლუცებული ახალგაზრდების ხმა ჟინიანად გაისმა.

არა, ასე არ გამოვა. ბათუმისკენ გაიხედეთ, რა ხდება...

ბათუმი ღრუბელს უკვე ჩაენთქა და ახლა საზარელი, ქალაქთყლაპია, ნაცრისფერი მასა გაასმაგებული ძალითა და სისწრაფით მოეშურებოდა მათკენ.

...თქეში ისე მოულოდნელად დაიწყო, როგორც დაღამება იცის მთებში. ველოსიპედზე აფოფხებულ ფეხის ოთ-

ხი შეშინებული თვალი დახვდა. მოვარდნილმა ღვარმა ველოსიპედს ტენტი გადახადა და ორ დათვლაში გალუმპა დაბნეული ქალები. მაშველი მათ გარშემო უვლიდა წრეებს; – აბა, მაგრად დაანექით, დროზე!..

ფეხი შიშისგან გახვევებული გოგონა უკან გადასვა და „პედლებთან“ მოთავსდა.

იჩქარეთ, სანამ ტალღას დაუტყვამს! – იყვირა მაშველმა... ფეხი მის ღრიალზე მიხედა სკუტერზე გადამჯდარი კაცის ბუნდოვან სილუეტს. წვიმას ქარი თითქოს სახანძრო მილიდან დიდი წნევით უბერავდა. ზურგს უკნიდან უეცრად სრულიად გარკვევით გაიგონა ხმა – ცოტათი ქედმაღლური, ოდნავ ირონიული. გამაღიზიანებელიც კი, ხანდახან, მაგრამ საშინლად სანატრელი... ელდანაკრავივით მიიხედა მარჯვნივ და ის დაინახა – დადაში თითქოს ლივლივებდა მის გარშემო. წვიმის ღვარი მის სხეულში ატანდა... წამის მესასედეში მიხვდა ფეხი, რომ ეს ყველაფერი წყლისა და ქარის ღმერთების მორიგი ოინი იყო, მაგრამ მისი ხმა... ხმა ისმოდა გარკვევით და მწყობრად, დაჟინებით და ჯიუტად, სიყვარულით და ვნებით – ეს მისი ხმა გახლდათ...

„დადგა დრო, როდესაც არ უნდა შეშინდე, არ უნდა გატყდე, გზა უნდა განაგრძო, კომპრომისი დაუშვებელია, რადგან დამარცხდები და შენთან ერთად შენთვის ძვირფასებიც დამარცხდებიან... ეგ ხომ სიკვდილია...“

მეწყვილეს გადახედა.

ვითვლით და ვანვებით! ერთი-ორი! ერთი-ორი!..

...იქნებ, შეეგუოს, რაც ხდება... იქნებ, ასე ჯობს ყველასთვის? ნუთუ ცხადში ვარ? ნუთუ ეს სიზმარი არ არის?? თუ ეს ცხადია, მტერი და სატროფო მწველ, უზარმაზარ კოცონს ერთად რატომ ანთებენ? ჩაქრი, ხანძარო, ნუ ედები ნაძვებს და გულებს! ამ ნაძვნარში ნუშისთვალება შველი ბუდობს,

ამ გულში კი დახვრეტილთა სულები სუროსავით ჩახვევიან ფეხის სახეებას... იქნებ, ამიტომ იფარავდა განგება აქამდე დადაშს...

...ფეხი, სტრესის მოხსნა გჭირდება, არ მოვნიოთ? – ზებოს ქალთან განმარტოება სურდა, თუმცა გასავათებული ფეხი არაფრით ამჟღავნებდა იმავეს.

რას ამბობ, ზებო, ვერ ვწყნარდები, ახლაც მაკანკალებს. ასეთი სისწრაფე თუ ჰქონდა ღრუბელს, ვერასოდეს წარმოვიდგენდი. ნაპირზე გამოსულიც ველარ ვხედავდი მიწას... როგორ არ დაგიჯერე, რატომ გავიყვანე ეს ბავშვები იმ სიშორეზე... დავრჩენილიყავით დღეს შინ... შენ გეძინა? არ დაისვენე?

რას ამბობ, როგორც კი მოიღრუბლა, გარეთ გამოვვარდი, პლაჟისკენ... ეს როგორ დამემართა... რატომ დავრჩი... ყოველთვის ასე მომდის... შენ გვერდით როგორ არ ვიყავი...

...„განა ერთი მიზეზი მაქვს? არა! მიზეზი საკმარისზე მეტია?“ ფიქრობდა დადაში და ინსტინქტურად შლიდა, მერე აწყობდა რევოლვერს. „საკმარისია, ღმერთმა ხომ იცის ყველაფერი... თუ არა ფეხი, შტორმივით რომ ეხეთქებოდა მის არსებას ხანგამოშვებით და ანგრევდა ყველაფერს, რაც ღირებულად მიაჩნდა, მტერი მისი იქნებოდა სადღაც კლუბში მიმალული და ჩაივლიდა მთელი ცხოვრება. მაგრამ უკანასკნელმა ურაგანმა, მისი სიყვარულის სახელი რომ ერქვა, მთელი სცენა მოასუფთავა, გააცამტვერა ყველა დეკორაცია და მხოლოდ სამეული დატოვა – ფეხი, დადაში და მტერი...

...ქარიშხლის მხედრები, შობილნი ამ ქვეყნად,

ობლად დაფუყრივართ სამყაროს მარადუამს,

ვით ქუჩის ძაღლები, ქუჩებში დავძრნივართ;

მოხეტიალე არტისტების ვარსკვლავი ელავს...

ქარიშხლის მხედრები... (ჯიმი მორისონი. Riders On The Storm თარგ. ავტ?).

...რას ამბობ, ამ შუალამისას სად უნდა წახვიდე? არც იფიქრო საჭესთან დაჯდომა... სწორედ მეგობრის უფლებით ვითხოვ, რომ გასაღები მომცე...

დიდი ხანია, მეგობრებს აღარ ვუჯერებ...

აბა, ვის უჯერებ?

მხოლოდ იმას, ვინც მიყვარს.

მეც, ზებო. მეც... დადაში მიყვარს... ..მეყვარება...

დაგიჩოქებ, ოღონდ დარჩი...

... – ეს წუთია, დამიკავშირდნენ. რკინა ჩამოვიდა, დილისკენ უნდა ავიღოთ...

რამდენი კაცი გყავს?

რამდენიც საჭირო იქნება.

გათენებამდე მანდ ვარ.

გაჩერებულობიყავი ერთი დღე, მე გააკეთებდი ყველაფერს.

ვისთან გაჩერებულობიყავი?! ერთი მაგის... – შეიკურთხა ზებომ...

... – რალაც ხდება, ბატონო თემურ, კლუბში. მთავარი არ ჩანს, მაგრამ დანარჩენები ფორიაქში არიან, ვილაცებს ურეკავენ და იბარებენ.

ფაქტზე უნდა გავწინოთ, ხომ იცი? ხალხი გჭირდება?

სამი კაცი შიგნით გვყავს, ოთხიც გარე პერიმეტრს აკონტროლებს.

ოთხი ცოტაა, ერთი მანქანა გადმოდის შენს განკარგულებაში. მეც ერთ საათში ვიქნები...

„ENTERTINMENT 2“

სათამაშო აპარატების დარბაზში ამ შუალამისთვის უჩვეულო ხალხმრავლობა და ფუსფუსი იგრძნობოდა. დადაში მესამე რიგში შევიდა. აქედან კაბინეტის კარები კარგად მოჩანდა. ვიდეოკამერები უნდა ენახა დღეს, თუმცა ისე უნდა ემოძრავა, რომ მენეჯერს თვალში ნაკლებად მოხვედროდა. აპარატთან დაჯდომისას ქამართან იგრძნო და გაახსენდა – რევოლვერი წამოეღო ტელეფონის მაგიერ... რატომ? თვითონაც

არ იცოდა, ალბათ, ერვეოდა... მისი დრო მოსულიყო... ხვალ ტყეში უნდა ჩასულიყო და გაესინჯა...

...გზებზე ბოგინებს მკვლელი შარაგზის

გამრუდებული ფანტომი ბედის;

ნუ გაუჩერებ ძმაო მანქანას,

შენ და შენს ოჯახს არ მოგწევთ კეთილს... (მორისონი. იგივე)

...ფები! – ოთახში აქოშინებული გოგონები შემოცვივდნენ; ჩანდა, ერბინათ; ერთმანეთს ხმის ამოღებას არ აცლიდნენ. – ფები! ბევრი ვიფიქრეთ და გადავწყვიტეთ, მაინც გითხრათ...

რა ხდება? – ბალიშიდან თავი ძლივს წამოსწია ქალმა.

ზებოს ლაპარაკს მოვუსმინეთ, უნებურად. ვილაც სუხის ეუბნებოდა, რომ სასწრაფოდ ბიჭები შეეყარა...

იკითხა, რკინა რამდენი არისო... ფები, კაცები რკინას იარაღს ეძახიან, ჩემი ძმების გადამკიდემ, ზუსტად ვიცი.

კიდევ რაო?! – ფები საწოლზე წამოჯდა. სტიქიას გადარჩენილს თითქოს ტყვია ესხა თავის ქალაში, ისე ნელა შემოდიოდნენ გონებაში სიტყვები...

მეტი არაფერი გაგვიგია. მანქანა დაძრა და...

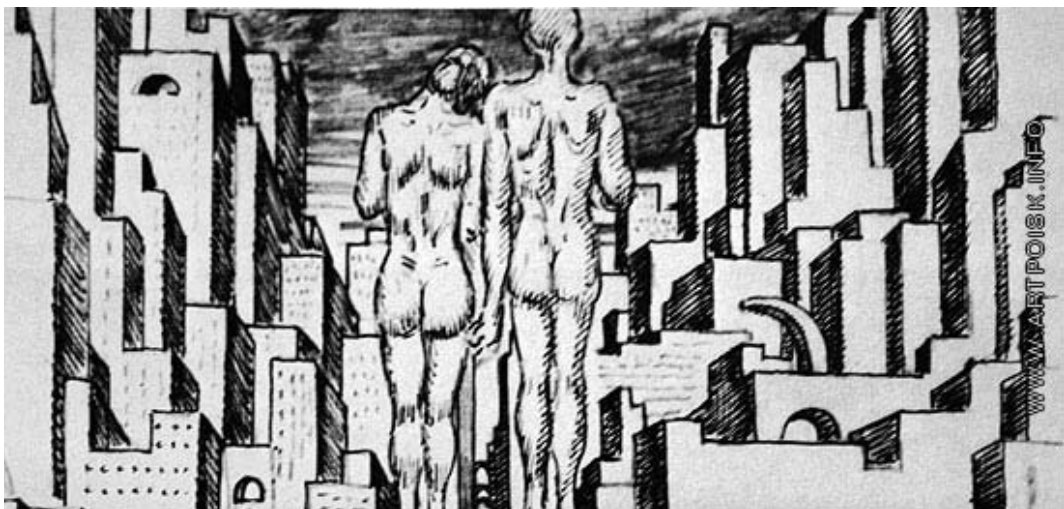
...აპარატთან მჯდარი დადამ თავის ცხოვრებაში პირველად ნატრობდა, რომ ბონუსი არ მოსვლოდა. თუმცა ფორტუნა, როგორც ხშირად ხდება

ასეთ შემთხვევებში, სხვაგვარად ფიქრობდა; ბონუსი ყოველ შემთხვევაში მეცხრე დატრიალებაზე ჯდებოდა და მუსიკა ისეთი გამჭოლი ხმით უკრავდა, გვერდზე მსხდომი მეზობლები საკუთარ თამაშს იმდენად აღარ უცქერდნენ, რამდენადაც მის ეკრანს მიშტერებოდნენ ცუდად შენიღბული სინანულით. აპარატი აშკარად გაცემაზე იყო. საზამთროები, ვაშლები, ლიმონები ისე ლაგდებოდა, როგორც სუპერმარკეტის განკრიალებულ, უზარმაზარ დახლვიტრინებზე. მენეჯერმა კაბინეტის კარი შეაღო. სუხის გაბოროტებულ მზერას წააწყდა და სასწრაფოდ ჩააბარა ანგარიში: – რალაც ხდება, მესამე რიგის აპარატები გუშინწინ გადავაცენეთ, მაგრამ ერთ-ერთი, როგორც სჩანს, აირია...

რა აპარატები? აჰ, ხოო... დაიკიდე; – მერე აზრზე მოვიდა და იკითხა: – ვინ იგებს?

თქვენთან დამინახავს. ამ ოთახში მოდის ხოლმე ქალბატონ ფებისთან ერთად.

ქალბატონ ფებისთან?! რაა?.. გაინიე, შევხედო. – გზიდან ჩამოიშორა კაცი სუხიმ და უნდოდ გაიხედა ნახევრად გაღებულ კარიდან. შუქების ლიცლიცში კარგა ხანს ვერ გაარკვია, ნამდვილად ის იყო, თუ არა; მერე ოთახისკენ შეტრიალდა... მენეჯერი შეკ-

რთა მისი სახის დანახვაზე. თვალები სისხლით ავსებოდა და ზედა ტუჩი ისტერიკულად უთამაშებდა. სუხი ტელეფონს დასწვდა...

... – დადა! მიპასუხე დადა! ვიცი, რომ გესმის, დადა, საყვარელო, მიპასუხე, გთხოვ! გევედრები დადა, არ დამალატო... ახლა არ მილალატო და ყველა სურვილს შეგისრულე, ოღონდ უპასუხე ამ ოხერ ტელეფონს!.. კიდევ ერთი უშედეგო მცდელობის მერე მისმა ნაკვთებდაკარგულმა სახემ კონცენტრირებული ფორმა მიიღო და სხვა ნომერი აკრიფა. ტუ-ტუ-ტუ... ხაზი დაკავებული იყო. სრულიად გაუაზრებლად ნამოხტა სანოლიდან და ჩაცმა დაიწყო.

ფები, რას შვრები, ფები? – გაოგნებული გოგონები ერთ სანოლზე ისხდნენ და ბელურებივით აბუზულიყვნენ...

... – ყველაფერი გასაგებია, რახან დადაში მანდ არის, ესე იგი, მაგანაც იცის, რომ დღეს რაღაც ხდება... მე დედაქალაქში ვრეკავ... სიტუაცია ჩვენ უნდა გავაკონტროლოთ... – პოლკოვნიკი ტაქსის სანათიან მანქანაში იჯდა და ბრძანებებს იძლეოდა. – როგორც კი დადაში მოძრაობას გააკეთებს, გააჩერებთ და თუ საჭირო იქნება, გათიშავთ... მერე საქმეს ჩვენ მივხედავთ.

... – სწრაფად, ქალბატონო, ჩახდომა დამთავრებულია! თვითმფრინავი თქვენ გელოდებათ... მომყევით...

...მაგის დედაც... დიდი ხანია მოვიდა? – ახლა გჯერა ჩემი?.. როდის ვამბობდი... ოხ, ეგ ნაბიჭვარი, როგორ ატყუებს ფების, როგორ გამოიყენა, მაგის დედაც... მაგის დედაც... – და საჭეს მუშტები დასცხო. – ჩემს ჩამოსვლამდე არ გაინძრე. უცხო ნომერს არ უპასუხო, თუ იქედან დარეკავენ, ჩემთან გადმოამისამართე...

ხანძრები, ხანძრები, ხანძრები... სამშობლო ინვოდა... ინვოდა სირცხვილისაგან, ინვოდა სინანულისგან, ცრუ იმედებისა და ცრუ ოცნებებისაგან...

ინვოდა ტყეები, მთები და ველები... და ყოველივე ილუმინატორიდან ისე მოსჩანდა, თითქოს ცეცხლოვან გზას შესდგომოდა ფები; გზას, რომლის მხურვალება აღარ იყო ჩუმი, მას საშინელი, აუტანელი ხმები ერთვოდა. ფებიმ თვალები მაგრად დახუჭა და ყურებზე აიფარა ხელები. „კიდევ რას მიმზადებ?“ ეს სიტყვები ყვედრებით კი არა, ავისმომასწავებელი მოლოდინით გაჟღერთილიყო მის გონებაში.

ბოლო ომის დროს, – დაარღვია სიჩუმე მის გვერდზე მჯდომმა ოფიცერმა, – ბორჯომის ხეობაში ორ ტანკს დავარიხინებდით ღამით. ინფორმატორებმა ეგრევე დარეკეს რუსებთან, ქართველები არტილერიას და ტექნიკას აქ ინახავენო... ცეცხლმჩენი ბომბები დააყარეს ბორჯომის ხეობას. ჩვენი ტექნიკა კი ამ დროს იქ იდგა, სადაც წელან ვნახეთ ხანძარი, დასავლეთის ტყეებში... სამალავებს გვიწვავენ ნაბიჭვრები...

...აპარატი გასკდა. მის გარშემო მოსეირნეთა მთელი ჯგრო შეკრებილიყო და ხმამალალი შეძახილებით ერთმანეთს შთაბეჭდილებებს უზიარებდა. არაფრით აძლევდა ხელს დადაშს ეს ამბავი. დარბაზი ისე შეჰყურებდა, როგორც გამარჯვებულებს ათვალეირებს ბრბო ყველა დროსა და ყველა ეპოქაში – აღფრთოვანებით, შურით, უძალიო რისხვით – ფორტუნამ, როგორც ყოველთვის, მათგან ერთი ხელის განვდენაზე ჩაიფრინა და ვილაც უცხო, არაფრით გამორჩეულ ტიპს ჩაეხუტა.

შეუმჩნევლად მოძრაობა სრულიად გამორიცხული ხდებოდა. „ხვალ უფრო ადრინად ხომ არ მოვიდე?“ ზეგამდე ყველა გასასვლელი, ყველა კამერა, ყველა სართული უნდა ენახა...

...შიდა ეზოში დააყენა და შენობაში უკანა კარიდან შევიდა. „პრეფერანსკლუბის“ ცარიელი ოთახი გადაჭრა, დაელოდა, სანამ ვილაც უსაქმურები ჰოლს მოშორდებოდნენ და სამზარეულოს მიაშურა. მისი ბრძანებისამებრ,

იქაურობა საფუძვლიანად გაესუფთავებინათ; არაფრის სუნი არ იგრძნობოდა... თითქმის არაფრის...

... – ამაზე სწრაფად ვერ ვივლი, ახალი სისტემა რაც შემოიღეს, საშინელ დღეში ვარ... უკვე ოცდაათი ქულა ჩამომეჭრა... ნუ ლელავთ, ხუთ ნუთში ქალაქში ვართ... – მძლოლი ხშირ-ხშირად გადახედავდა ხოლმე სარკიდან უკანა სავარძელზე მოკუნტულ სახემეშლილ ქალს, რომელიც ისტერიკული სისწრაფით კრეფდა მობილურზე რალაც ნომრებს, თუმც აშკარად არავინ პასუხობდა.

... – აი, რეკავენ.

ტელეფონი მომანოდე. გისმენთ. დიახ, ადგილზე ვართ, მაესტრო... დიახ. ზუსტად ოც ნუთში ვიქნებით მისამართზე. დიახ...

ყურმილი დაკიდა და სუხის მიუბრუნდა.

ბიჭები დარბაზში არიან?

ზოგიერთი ქუჩაშია – მანქანებში სხედან.

ამას თავისი შნირები ეყოლება გარეთ... ხუთი ნუთი გვაქვს. შენ ახლა გახვალ, აქ მყოფებს ცინკს მისცემ და ქვევით ჩახვალთ. მე უკანა კარიდან გამოვალ ზუსტად ხუთ ნუთში და ეგრევე დავიძვრებით.

ეს რომ აგვეკიდოს?

არ აგვეკიდება, ეს ისე ჰყავთ, ჭიაყელაა ანკესზე წამოცმული. ნადი.

სუხი ხმის ამოუღებლად გავიდა აპარატების დარბაზში. ზებომ კარი ჩაკეტა და სავიზიტო ბარათი ამოიღო. ათიოდე წამი დაჰყურებდა თეთრ ქალაქს, რომელზეც ტელეფონი, ფაქსი და ელფოსტის მისამართი ეწერა. მერე ღრმად ამოისუნთქა და ნომერი აკრიფა.

– ბატონი თემური ბრძანდებით?... უკაცრავად, ამ შუალამისას რომ გირეკავთ, მაგრამ თქვენთან განცხადება უნდა გავაკეთო... მოვითხოვ გარანტირებულ თავშესაფარს, სამაგიეროდ?... სამაგიეროდ, გაძლევთ ინფორმაციას, რომ ამ ნუთებში...

... ფული გაანაღდა, დასტა საფულეში ჩადო, მათხოვარ მოთამაშეებს წვრილად დაურიგა და ბარის გვერდით მოთავსებული ტუალეტისკენ აიღო გეზი. რომელიც სწორედ სამზარეულოს შესასვლელთან ახლოს მდებარეობდა. სახეზე წყალი შეისხა, შეიმშრალა და იქიდან გამოსულს თვალი ღია კარისკენ გაექცა...

...სახეგაფითრებული ჰოლში შევარდა და აპარატების დარბაზის კარები კი არ გააღო, შეიტანა, მენეჯერმა თვალი ჰკიდა და მისკენ გამოეშურა.

სალამო მშვიდობის, ქალბატონო, – ჩვეული, ბნელი გამომეტყველებით მიესალმა იგი ქალს. – აქ არავინ არის... მეგონა ზებოსთან ერთად წახვედით დასასვენებლად.

სად არის? ზებო სად არის? – დაიღრიალა ქალმა. აპარატებთან მიცვიებული თავები მისკენ მიტრიალდნენ...

... – ზებო?! – დადაში გახვეებული შედგა.

ფულიც მომიგე, ხომ?! – ზებო შუა სამზარეულოში მოაბიჯებდა, ნელა, აუჩქარებლად. მარჯვენა ხელი უკან ჰქონდა, საქამრესთან მიტანილი. – ძმაკაცები ერთი ზარით დავაჭერინე... ეგეც მკიდია, ყველაფერს გაპატიებდი, მაგრამ ფები როგორ წამართვი... გამაგებინე, ასეთი რა დაგიშავე?... ყველაფერი დამინგრიე, ყველაფერი, ყველაფერი...

ოჰ, თქვენი... – ხაფი ხმით შეჰყვირა დადაშმა და იარაღის ამოღება მაინც მოასწრო.

ტკაც! ტკაც! ტკაც!

რევოლვერმა გაჭედა...

...ისვრიან! – დაინივლა ბარმენმა გოგონამ და დახლის ქვეშ შევარდა. აპარატების დარბაზიდან ხალხმა იხუფლა. საეჭვოდ სპორტული აღნაგობის რამდენიმე ახალგაზრდისა და ფების გარდა ყველა გასასვლელს მიანყდა. თუმც ახალგაზრდები ოთახების განლაგებაში უცებ ვერ გაერკვნენ და ია-

რალმომარჯვებულებმა კაბინეტის კარებს დასცხეს ნიხლები.

ქალმა სამზარეულოსკენ აიღო გეზი.

მისი დანახვა სულაც არ გაჰკვირვებია ზებოს. იდგა მხრებჩამოყრილი და ფეხის უღიმოდა. იატაკზე დაგდებული იარაღი ნათურის შუქებს ირეკლავდა, თუმცა პატარას ეს აღარ დაუნახავს.

სისხლში მოცურავე დაღაში თრთოდა...

წითელ გუბებში ჩაემხო მაშინ სხვა-ვარსკვლაველი გოგო, ხელები სიყვარულს თავზე შემოაჭდო და გულში ჩაიკრა...

...სამყარო უშენოდ ვერაფერს გაბედავს,

ოდეს შენ ეტრფი ქარიშხლის მხედარს... (ჯიმ მორისონი. იგივე)

კონვულსიებში ჩავარდნილი სხეული ნაზად დაუშვა იატაკზე და რევოლვერს გამოზომილი, მშვიდი მოძრაობით დასწვდა, მაღლა ასწია. პირდაპირ გულში დაუმიზნა კაცს.

ახლა მაინც გეტყვი, რომ მიყვარხარ, ამ სამყაროზე მეტად მიყვარხარ! – ჩურჩული დაიწყო ხელებჩამოშვებულმა ზორბა კაცმა. – შენ არ ისროლო, ჩემო სიცოცხლეო, შენ არ ისროლო... მე თვითონ...

ტკაც!.. გაისმა გაჭედილი იარაღის უქმი ტკაცუნის – ძველი, უვარგისი ტყვია მოხვდა ისევ ლულაში...

არა, სიცოცხლეო, შენ არა-მეთქი... – ამ სიტყვებით მიადგა ზებო ღია ფანჯარას, რაფაზე შედგა და აგვისტოს ღამეში თავით გადაეშვა...

...ხორშაკმა დაუბერა ქალაქში შუალამისას. სტუმრები ეწვივნენ ქუჩებს. მსუბუქად დაგორავდნენ უდაბნოს ბუჩქები და უკანასკნელი მოგზაურობით ტკბებოდნენ. ნაგვიანები მძლოლები არიდებდნენ მანქანებს ეკლიან ბურთებს და ცხელი ქარით გულშენუხებულნი სახლებისკენ მიემურებოდნენ...

...ტანსაცმელი გაიხადა. პირსახოცი გამოიღო კარადიდან, თუმცა არ მოუხვევია შიშველ ტანზე, ეჭირა, როგორც უსარგებლო ნივთი. გაქვავებული სახით აიღო გეზი სააბაზანოსკენ. კარებთან შეჩერდა, რაღაც გაახსენდა და ხელჩანთას დახედა. მშვიდად გახსნა ელვა და შავი იარაღი ამოიღო... ზეთის სუნი ასდიოდა რკინას, ლაპლაპებდა ელექტროს შუქზე და იყო სრულიად გულგრილი სამყაროსადმი. ქალმა ორივე ხელი წაავლო და დოლურა დაატრიალა, გაჭედილი ტყვია ხალიჩაზე უხმაუროდ დაეცა. მეორედაც ჩამოჰკრა ხელი, დაბზრივდა დოლურა, გადაიტენა... პირსახოცი აღარც აულია, ისე წამოიმართა; აბაზანაში დაგროვებული წყალი ლივლივებდა – სუფთა და მოცისფრო. ნელა ჩადგა ფეხი სხვა-ვარსკვლაველმა, ძალიან ნელა... წრიული ტალღები დაისარკა და მისი სხეულის ნათება აბაზანის კიდეებს მიუტანა... უცნაური შუქი გადმოსცდა ჭურჭელს და იატაკს მოედო, იქიდან კედლებს მისწვდა, სარკმლიდან გადმოხეთქა და ვიწრო, მკვეთრ სხივად იმ სხვა, უცნობი ვარსკვლავისკენ გაიღო ხიდად.

...„დედა, დედა, ნახე, ვარსკვლავი მოწყდა! – შესძახა პატარა გოგონამ. ჩაიფიქრე, შვილო, აუცილებლად შეგისრულდება. – მიუგო დედამ და ხელი მაგრად ჩაავლო ბავშვს“ (რეი ბრედბერი)... უკაცრიელ ხოდაბუნებში ჰანგები დაირხა. დედა-შვილს სამშვიდობოზე თვით მათი უმაღლესობა – “The Beatles”-ის ოთხეული მიაცილებდა.

...“Heare Comes the Sun” – ჯორჯ ჰარისონის ტკბილი ხმა სამყაროს უკან, ჰარმონიაში აბრუნებდა.

ეკლიან ბურთებს აგვისტოც გაჰყოლოდა ქალაქიდან.

2065.15.08 – 2065.8.09

ნუციკო დეკანოზიშვილი

გჯეროდეს!

ყველაფერი ისე მინდოდა ყოფილიყო,
როგორც მელოდრამის ბოლო კადრში;
შენ გაშლიდი ხელებს და მეტყოდი:
მე არასოდეს შევწყვეტ შენს სიყვარულს;
ან – უთხარი მაგ კაცს, რომ მე შენ მიყვარხარ.
ყველაფერი ასე მინდოდა ყოფილიყო,
აქამდე,
ამ კადრამდე,
ამ სიტყვებამდე,
ამ სამყარომდე.
და ამის შემდეგ, არასოდეს ვიცოდი,
რა მეთქვა,
როგორ მოვქცეულიყავი,
რა მინდოდა.

გამოსავალია ფოტო.

„ცხოვრობდნენ დიდხანს და ბედნიერად“.

შეხება,
ყელის ძარღვების სიცხელე.
აქ უნდა დასრულდეს ყველაფერი.

გჯეროდეს:
მე არასოდეს შევწყვეტ შენს სიყვარულს.

გპასუვდეს!

და ბოლოს, აღმოჩნდა, რომ არაფერი უნდა გვეთქვა,
რადგან, ვისაც ვუთხარით, დაიჯერეს,
დაიჯერეს ჩვენი სურვილები, რომლებზე

გამძლეებიც საპნის ბუშტები აღმოჩნდნენ,
და შევატოვეთ ჰაერში მოციალე ბლიკებს,
და გავაფრთხილეთ, ხელი არ ეხლოთ - უჩვენოდ.
ამიტომ მათ დაინყეს ხელების ქნევა,
განსაკუთრებული სინაზით,
დარწმუნებულებმა - ამ ზეიმს ველარაფერი შეარყევდა,
და როდესაც არ მივედით (თუმცა, ვერ მივედით),
მივიდა განელილი წლების ფრჩხილებდაჭმული დარდი,
მივიდა და დაარწმუნა დროის სისასტიკეში,
ამაოების ნამდვილობა უმღერა,
ხელი ააღებინა თავზე.

და თუ თვალი მაინც გაგვექცევა
ჩვენმიერი გვამების სანახავად, გვახსოვდეს:
არ უნდა გვეთქვა,
როგორ თრთის ბედნიერებისგან გული და
როგორ გვიყვარს ის, რაც არ არის.

მთავარია...

მთავარია, ისე გეჭიროს თავი – თითქოს არაფერი.
მთავარია, არ შეიმჩნიო, რომ აღარ გჯერა მოგონილი
გაზაფხულების.
მთავარია, არ გამოჟონოს მღვრიე სისხლმა – ისევ
შიგნით ჩაიქცეს.
მთავარია, დღისით დაგროვილი ტყუილები, ღამე მაინც
ამოიღო.
მთავარია, დღისით მოიტყუო კარგად – ღამეში
რალაცნაირად დაიკარგები.
მთავარია, ვერ მიხვდნენ, რომ შენ ხვდები –
სრულიად საკმარისია და უპრიანი, უფროთო იდიოტი
ეგონო.
მთავარია, ჩასუნთქვა არ გაგიჭირდეს და ამოსუნთქვა
იყოს
გრილი და ხანგრძლივი.
მთავარია, სინდისმა არ შეგანუხოს.
მთავარია, სინდისს გაუმკავდე.
მთავარია, შეეჩვიო, რომ ხორცისმჭამელი გახდი.
მთავარია, სიზმრებმა აღარ დაგასნებოვნონ და
სიყვარულის ნამუსრევს უმტკივნეულოდ გაუშვა ხელი.
და ღიმილი არ დაგავინყდეს - ყოვლისმცოდნე და ოდნავ
დამცინავი.

მრეცხავი

ერთი ადგილია ჩემ ქალაქში,
მანქანებს რეცხავს ერთი კაცი - თავის ეზოში.
ღობეზე აბრაა გამოკრული: "კარგად არ ვიცი".
ყოველთვის უამრავი მანქანაა რიგში.
„დაკერხებება“ 1 ლარი ღირს, ქაფით „დაკერხებება“ – 2
ლარი და
შიგნით თუ მტვერსასრუტიც მოატარა – 3 ლარი.
ერთი სული მაქვს-ხოლმე, მივიდე.
მივიდე და ჩავდგე იმ რიგში.
ამ დროს ათას რამეს ვისმენ: კარგ მუსიკას და ამ კაცის
საუბარს.

სულ კარგ ხასიათზეა.
დადის უზარმაზარი ბოტებით და აჩაჩული შარვლით,
თვალები სიხარულით უბრწყინავს:
მეო, სულ არ მჭირდება მეტი ფულიო.
ფულმა შეჩვევა იცისო,
მერე მაინც არ მეყოფა და
სულ ცუდ ხასიათზე უნდა ვიყოო.
რად მინდა, კაცო, ბევრი ფულიო? – დააბოტებს,
უშტვენს
და ბრწყინავს.
3 მარტს და 8 მარტს ქალებს უფასოდ გვემსახურება.
საქმე ამაში რომ არ არის, ხვდებით, ალბათ.
ერთი სული მაქვს, მივიდე-ხოლმე და
ჩემ გაქაფულ-დაკერხებულ მანქანასთან ერთად,
სულიც გავირეცხო, ათას ამბავზე მოჭიდებული,
ათას წვრილმანზე მიბმული, ათას ჭუჭყში ამოსვრილი.

ეს ადამიანი ბედნიერია.
ბედნიერია, იმიტომ, რომ ადამიანია.
მეც რალაცებს მოყვები-ხოლმე, ვაჭიანურებ წამოსვლას.
მერე რა, რომ სულ კაცების რიგში ვდგავარ.
მოვდივარ იქიდან,
წკრიალა მანქანით და სულ შტვენა-შტვენით.

ლალი ბრეგვაძე-კახიანი

ფილისტერის პნეზანი

ადამიანები, წყლიდან გამორიყული კენჭებივით, მთელ დუნიაზე ვართ მოფანტულნი. უმეტეს დროს ჩვენი ნამდვილი ადგილის ძებნას ვანდომებთ, თანაც სულ რაღაცის გახსენებას ვცდილობთ. ჯიუტად ვისწრაფვით გარე სამყაროსთან კავშირების დასამყარებლად მანამ, ვიდრე არ დაგვიდგება ჟამი, ლოგოსის უკეთ შესაცნობად, ვიმზიროთ საკუთარ თავში, იქ ვეძებოთ საყოველთაო თანხმობა. ასეთ შემთხვევაში, ხშირად იქმნება აუცილებლობა, ატარო თავისუფალი, ბუნებრივი მასალისგან შექმნილი სამოსი და ბინა დიდი ხის სიახლოვეს დაიდო. თუ ამგვარ მოცემულობას მიიღებ, და გაითავისებ, როგორც უკვე კონსტანტას, შეგიძლია დახუჭო თვალი და საამო მუსიკასავით ისმინო წინასწარმეტყველი ესაკიას შეგონება: “უთხარით გულშემკრთალთ, გამაგრდით, ნუ გეშინიათ!” და კიდევ, აი, რა – გვახსოვდეს, ვინც ეგუება, ის გადარჩება, რადგან ადამიანის ყოფა მეტი არაფერია, თუ არა პასუხისმგებლობა საკუთარ თავზე. ეს სიტყვები ნაღდია, თამამად შეგიძლიათ, ხმამაღლა წარმოთქვათ.

მხატვარს სარიდანი ერქვა. ცოტა არ იყოს, ენიგმატური კაცი გახლდათ. სახენაცრისფერს მკვეთრად წინ წაგდებული ქვედა ყბა კიდევ მეტად უგ-

რძელდებოდა ჩიბუხის სრუტვისას, ერთთავად რომ აფუტებდა. ჰქონდა მჭახე, როგორღაც დაუდევარი ხმა და მისი ინტონაციიდან გამუდმებული უკმაყოფილება ჟონავდა. თითქოს დაგცინოდა ეს ხმა, ეჭვქვეშ გაყენებდა. კი არ გესაუბრებოდა, ქედმაღლურად დაგდახოდა მისი ყოველი ამოთქმული სიტყვა, რათა ჯიბრიანი ჩასაფრებით დაეთრგუნე, თავის გავლენაში მოექცე. არავინ და არაფერი მოსწონდა ქვეყნიერებაზე. მტრისას, იმან კრიტიკის დატრიალება იცოდა.

ტბის ირგვლივ განფენილ დაბაში ცხოვრობდა იგი, ნახევრად სოფლურ გარემოში. გინახავთ ადამიანი, საუბარში სიტყვას რომ არავის ჩააგდებინებს? არ აინტერესებდა, სხვა რას ფიქრობდა. ხოლო, თუ მაინც გაბედავდი აზრის გამოთქმას, ამას პირად შეურაცხყოფად იღებდა. მაშინ უფრო ემატებოდა აგრესია, მთლად კარგავდა ტაქტს. ლაპარაკობდა დასავლეთ საქართველოს ერთ-ერთ კილოზე. მეტადრე გაბრაზების დროს, შიგადაშიგ მწარე-მწარე კუთხურ გამოთქმებს გამოურევდა ხოლმე, რასაც განსაკუთრებულ პოზაში დგომისთვის, თუ იმიჯის შესაქმნელად იყენებდა.

ადგილობრივები მდაბიოდ მოიხსენიებდნენ. ჩუმ-ჩუმად მის მიმართ ისეთ ეპითეტებსაც ხმარობდნენ, გაკეთილ-

შობილებული ევფემიზმით ჩანაცვლება რომ არ უხერხდებოდა. მერე რა, მაინც ავტორიტეტად იყო მიჩნეული. საქმეების გასარჩევად მასთან მოდიოდნენ, ეკითხებოდნენ ჭკუას, მცირედი ძღვენიც მოჰქონდათ. ისე შესციცინებდნენ ჩაფერფლილ სახეში, თითქოს ჩიბუხის ბოლში გახვეული მისი მზერიდან სასწაულის მოვლინებას ელოდნენ. მოთმინებით იტანდნენ მის მქირდავ, მენტორულ ტირადებს, ერისკაცობის სახელით წარმოთქმულ ერთსა და იმავეს. დასამცირებლად ხშირ-ხშირად ეტყოდა მათ, წიგნს თქვენ არ კითხულობთ და არაფერიო. ამით წიგნიერებაზე აცხადებდა პრეტენზიას, თუმცა ლიზლი და გესლი ეკერა პირზე.

დუმდნენ, ისმენდნენ, უსიტყვოდ, მონური ამტანობით, ესაოდა, ასეც უნდა იყოს, მას დიდი ნაცნობობა აქვს, საქვეყნო საქმეც ჩვენზე უკეთ გაეგებაო. ანაქრონულ, შუასაუკუნეთა ადათს მორჩილებდა ამ ხალხის შეგნება. ხედავდნენ, რა კატეგორიის ადამიანთან ჰქონდათ საქმე, მაინც დიდ კაცად მიაჩნდათ. ეკრძალოდნენ მის ვეება, გარეგნულად ფეოდალის ციხესიმაგრესავით სახლს, ხის მოჩუქურთმებული აივანი რომ ერტყა ფასადის მხარეს, იზაბელა ყურძნის ტალავრით შეფენილი; მის ძვირადღირებულ ავტომანქანებს, მოდის მიხედვით რომ ირჩევდა, თანაც პროფესიონალი მრბოლელივით დააჯირითებდა; იმ იდუმალ ფინანსურ წყაროებს, რისი მეშვეობითაც პირადი ანგარიშები მუდამ წესრიგში ჰქონდა; განსაკუთრებით ხიბლავდათ ხშირ-ხშირად შეცვლილი ახალ-ახალი ხელისუფლებების პირველი პირნიც კი, აქეთობისას მოხვედრილნი, ზოგჯერ რომ სტუმრობდნენ.

ყველა რეჟიმს აგინებდა, მაინც ყოველი მმართველობის პირობებში, მშვენივრად გრძნობდა თავს. იქნებ სწორედ ეს იყო ის დამუღამებულად მუდმივი მდგომარეობა ანუ ამოუხსნელი საი-

დუმლო, რის გამოც ქარიზმიან ადამიანად მიაჩნდათ და იმაზე გაცილებით მეტი წარმოდგენა ექმნებოდათ მის გავლენიანობასა და საზოგადოებრივ მნიშვნელობაზე, ვიდრე სინამდვილეში იყო.

მრავალი უცნაურობიდან, რაც მას სჭირდა, ერთ-ერთი ის გახლდათ, რომ ტრაბახი უყვარდა. იტყოდა ხოლმე, თუ არ მინდა, ბევრს ეზოშიც არ ვუშვებ, ბიჭია და ჭიშკარს აქეთ გადმოაბიჯოსო. თანაც ისეთი სიამაყით აცხადებდა, საგმირო საქმედ უნდა ჩაგეთვალა, აფერუმ, კარგს შვებო. ვინ გაბედავდა ეთქვა, რომ სტუმარი ღვთის გამოგზავნილია, რომლის ნების გარეშე კენჭიც არ დაგორავს. ვის ჰქონდა ასატკიებელი თავი. დიდი ვაჟკაცობა სჭირდებოდა ამას, რადგან მთქმელს უთუოდ დაატყდებოდა რისხვა, თან ისეთი დამამცირებელი, გაჩენას დაინყევლიდა. ბევრს მრავალჯერ ეწვინა მისი მწკლარტე ხასიათის გემო. ხშირად, სხვა გზა არ იყო და, გამოსავალს მიმართავდნენ, სახეზე მიმტევებელი ღიმილის ყალბ ნიღაბს აიფარებდნენ. ამგვარი თავდაცვის ხერხმომარჯვებულნი, ოღონდ მაინც საქციელნამხდარნი, ისმენდნენ დამზაფრავ შეგონებებს. ყველაფერი გასდიოდა, ვინ შეედავებოდა ვნებათა სტიქიაში მყოფს. სტიქია მისი ძლიერების იარაღი იყო.

მოკლედ, ასეთი კაცის სახლში დედაქალაქიდან ჩამოვიდა ცოლ-ქმარი, ორივე სარიდანზე ერთი თუ ორი თაობით უმცროსი. მთელ დაბას სალაპარაკო გაუჩნდა. გაიგეთ, სტუმრები ეწვივნენო. აინტერესებდათ, ვინ უნდა ყოფილიყვნენ, რა ქარს მოჰყოლოდნენ ასეთი საპატიონი, რით მოეხერხებინათ მასპინძლის გულის მოგება, რომ ერთ ჭერქვეშ მშვიდობიანად ცხოვრება გამოსვლოდათ.

აბა, ვის საიდან უნდა სცოდნოდა, სარიდანს პორტრეტის შექმნა რომ სწადდა. ოღონდ ჯერ თავად არ გადა-

ენყვიტა, მოდელად თეოს აირჩევდა, თუ მანუჩარს.

– ჩემი სახლის კარი დღე და ღამ არ იკეტება, – მათი მოსვლისთანავე ამაყად ამცნო სტუმრებს, – მაგრამ რად გინდა, გავაგებინე ვინმეს რამე? აბა, ვერაფერი შეისმინეს. მოდით აქეთ, – ერთ-ერთი კედლისკენ იხმო ისინი, – უცქირეთ, აბა, ესაა საქმე!? – მოსავადებული ხანჯლის გვერდით ცარიელ ადგილზე მიუთითა.

მათაც ვერ კედელს უცქირეს, მერე ერთმანეთს.

– ვერაფერს ამჩნევთ ხომ? – იკითხა გაოცებულმა მხატვარმა, უფრო ახლო მიდგა კედელთან, – ა, ჩემო ბატონო, ეს სუფთად შენახული შპალერი გიტარის ადგილია. აქ ეკიდა წლების მანძილზე. ნაჩუქარი გიტარა იყო, ძვირფასი სახსოვარი. წარმოიდგინეთ, ამნაპნეს – ირონიულად ჩაიქირქილა, – შემოიპარა ვილაც ახვარი და წაიღო. ერთი წუთით იფიქრეთ, რომ წამესწრო, რა დღე დაადგებოდა უბედურს, – ისეთი ინფანტილური გრიმასი მიიღო, თავად უნდა მიხვედრილიყავი, რითი დასრულდებოდა ის ამბავი, – ამ ადგილას არაფერს ვათავსებ, ასე ცარიელი უნდა დარჩეს ამათ სირცხვილად და თავსლაფდასასხმელად, – ისეთი ზიზღი გაუჩნდა სახეზე, თითქოს დანაშაულში იმ ერთ ხელმრუდს კი არა, მთელ ქვეყანას ედო წილი, და ყველა ერთად შეაჩვენა.

სტუმრებმა დაკვირვებით ჩაათვალიერეს ლამაზ-ლამაზი ხანჯლებით, ხმლებით, ჭედური ხელოვნებისა თუ თექაზე შესრულებული მხატვრობის პატარ-პატარა ნიმუშებით გადაჭრელებული მაღალი კედელი..

– ყველაფერი მორთმეულია, – თქვა სარიდანმა, – ამით იმაზე მიანიშნა, ადრე მიმსვლელ-მომსვლელი რომ არ აკლდა და ჭეშმარიტად სისხლსავსე ცხოვრებას ეწეოდა.

მერე კი ავადმყოფობამ, უკურნე-

ბელ სენად რომ ჩაბუდებოდა სხეულში, და რომელსაც არ ნებდებოდა, თავისი გაიტანა, დიდი წყვეტილი გააჩინა. მომსვლელთა ნაკადი თანდათან შემცირდა. შემოქმედებასაც კრიზისის ნიშნები დაეტყო, დაინრიტა შთაგონება, ახალ იმპულსებს ითხოვდა. მხატვარი იმედს იტოვებდა, სასურველ სტიმულად ცოცხალ მოდელთან ურთიერთობა ექცეოდა. რახანია, ლაპარაკის მანია შეეყარა და რაკილა მისმა შემოქმედებითმა ენერგიამ სიტყვებში გადაინაცვლა, მოდელიც უთუოდ მსმენელად სურდა ექცია, ისეთად, მისი დაუოკებელი მონოლოგების ყოველ ფრაზას ღრუბელივით რომ შეინოვდა. ხოლო, რაც მეტად ინტელექტუალური იქნებოდა იგი, უკეთეს მიმღებად გამოდგებოდა, ამტანობასაც მეტს გამოიჩენდა.

სარიდანი კი იმოგზაურებდა თავის წარსულში, წვრილ-წვრილად გაიხსენებდა ყველაფერს. სად აღარ მიაგნებდა ხსოვნის აისბერგებს, შეეცდებოდა მათ ზედაპირზე ამოტივტივებას, რადგან საბოლოოდ დარწმუნდა, ადამიანის ცხოვრება უკან მოტოვებულ სურვილთა და ოცნებების ნისლში ყოფილა გახვეული, სადაც უკვე საავდრო ღრუბელივით ჩამომდგარა ყველა დროის გამთანგავი სუნთქვა. წარსული გრძელი გზა იყო. ფიქრით მისი ხელთავიდან გამოვლა ერჩია, ვიდრე მომავლის უცნობ ლაბირინთთა განჭვრეტა, თვითგვემის გარდაუვალობად რომ ესახებოდა. ეჭვით გაჯერებულიყო მომავალი, მისგან ხეირს აღარ ელოდა. მაგრამ თავი მაინც მხნედ ეჭირა, რაც, მეტწილად, დაქირავებული ახალგაზრდა ქალის – ცეცილიას დამსახურებად უნდა ჩათვლილიყო. იგი მხატვარს ერთგულად ედგა მხარში და ავადობის სიმძიმეს უმსუბუქებდა. ქალი როგორღაც აცოცხლებდა სარიდანის ვეება, არცთუ გემოვნებით მოწყობილ სახლს, სისუფთავითა და წესრიგით რომ არ გამოირჩეოდა. ცეცილიას, როგორც ჩანს, ყოფით წვრილმანად მიაჩნდა ეს.

ამას, ან, სულაც, კონტრაქტით არ ჰქონდა გათვალისწინებული. მას ჭირვეული მხატვრის პიროვნულ თვისებებთან გამკლავებაც ჰყოფნიდა გაძლების ზღვარსმისულ, მონყენილობით სავსე დღეთა დინებაში.

ამიტომაც გაახარა სტუმრების მოსვლამ. ახალი ადამიანების გამოჩენას იქნებ ცოტათი მაინც გადაეხალისებინა დაშტამპული ყოფა, დროთა განმავლობაში კიდევ მეტად რომ მიძიმებოდა.

აუტანელი გვაღვის პირობებში, ცოლ-ქმრის პირველი შემფოთება კოლოებმა გამოინვია. ისინი გამუდმებით იკბინებოდნენ. სარიდანის სახლი კოლოების სათარეშოდ ქცეულიყო. სისხლმონყურებულნი, მალიმალ გაინუილებდნენ ყურთან, დაგციონოდნენ ციდა “აგრესორები”, საიდან აღარ გიტევდნენ, ვერსად დაემალებოდნენ, ყველგან მოგაგნებდნენ.

ძილის წინ ჩართული სპეციალური აპარატის მეშვეობით დახოცილი კოლოები მთელ სანოლში იყო მოფენილი. ერთი სიტყვით, ესენი იყვნენ, რაც იყვნენ.

მაგრამ სარიდანის გამაბეზრებელ მონოლოგებთან ეს ყოველივე თანდათან უწყინარ ხუმრობას ემსგავსებოდა. როგორც უკვე აღვნიშნეთ, მას ერისკაცობის პრეტენზია შეჰყროდა, განუწყვეტლივ ლაღებდა საყოველთაო გახრწნა-გადაგვარებაზე. აღარაფერი დარჩა წმინდა და შეუბღალავი, მორჩა, რაღა ეშველება ამ ქვეყანასო, დალუპული და დაქცეულია, ვაითუ გაქრობა გვემუქრებაო. მითხარით, აბა, სადღა არიან ეტრუსკები, ფინიკიელები, ან კიდევ, ჩემო ბატონო, შუმერებიო. ჩვენ კი აქამდე მოგვიტანია თავი, ახლა რა ღმერთი გვინყრება, ნუთუ უნდა გადავშენდეთო?! ხელისუფლებები რომ არ გვივარგა, მაი არაფერი, არც ისაა სათვალავში ჩასაგდები, კაცი კაცს რომ ვერ ენდობა, ძმა ძმას არ ზოგავს. ერთ ადგილას ვტკეპნით, წინ წანევა არ გვეღირსა. კი, ენა შევინარჩუნეთ, ჩვენს მინაზე გვიდგას ფეხი, მაგრამ საკმარი-

სია ეს?

ყოველი ალტერნატივა მიუღებლად მიაჩნდა, ითხოვდა, მისი ნააზრევი ყოფილიყო ბოლო და ბეჭედდასმული, რის მიღმაც ყიამეთი მეფობდა, ლუსკუმი და უგუნურთა გნიასი იდგა. მისი მოსაწონი არავინ დადიოდა. ცხოვრებისგან ბევრი მიელო, მაგრამ ვერ შეეცკო მადლის გემო. უკმაყოფილება და მუნათი წესად ქცეოდა. ისე შემოგიღრენდა, ირწმუნებდი, ამქვეყნად გაამპარტავნებულ მდაბიოზე საზარი არაფერი შეიძლებოდა ყოფილიყო. სხვისი ღირსების შელახვისას ეს პირნავარდნილი ფილისტერი მდაბალ ვნებებს იკმაყოფილებდა. აქედან, ამ პროვინციული სამყაროდან, თუ დასჭირდებოდა, ქვეყნიერებას წიხლქვეშ გაიგდებდა. ამაში თვით სახლის კედლები ეხმარებოდა, თავისი ბუხარიც, სადაც ჩიბუხიდან გამობერტყილ, ჩანავლული თუთუნით სავსე მძიმე, ბროლის საფერფლეს ცლიდა. ვირთაგვები კი, მთელ სახლს შესეულნი, დღე და ღამ დაძრნოდნენ სართულებზე, არც სამზარეულოს მაგიდასა და თაროებს უცხოობდნენ, არც სამუზეუმო დარბაზის თითქმის მთელ სიგრძეზე გაჭიმულ სეფე მაგიდას, რომელზეც მუდამ რჩებოდა მათთვის სასუსნავი და რომლის თავში საგანგებოდ დამზადებული მალაზურგიანი, ჩუქურთმებით დამშვენებული მუქი ხის სავარძელი ედგა მხატვარს, – მისი მინიერი დიდების სიმბოლოდ ჩაფიქრებული. მასზე მჯდომი ხვდებოდა საპატიო სტუმრებს. მის ორნამენტებით დამშვენებულ სახელურებზე იდაყვდაყრდნობილი სრუტავდა ჩიბუხს და იმოძღვრებოდა.

რაკილა ველარ ხატავდა, აბსოლუტურად მიეცა ვერბალურ სუმბლიმაციას, ხშირ შემთხვევაში, უხეშობამდე მისულს. არ უნდა აჰყოლოდი მის ვნებებს, რაც სწორედ საამისოდ გინვევდა. ავინყდებოდა სულ ცოტა ხნის წინ ნათქვამი, თუ განგებ იმეორებდა, ვერ მიხვდებოდი.

– პური ჩვენი არსობისაო, – იტყო-

და ტრაპეზობისას, – არსობისა და არა ძლომისაო, – ასე თქვა ი კაცმა. ამათ კი დაუღიათ პირი და მუცელში იყრიან, რასაც მოიხელთებენ.

ვინ იყო ეს “ამათ?” ყველა, მისი სტუმრების ჩათვლით, გაშტერებულნი რომ უსმენდნენ, ენაჩავარდნილნი. იმის თქმასაც ვერ ახერხებდნენ, არსობის პურში სულიერი საკვები რომ იგულისხმებოდა და არა მინიერი სალაფავი. და, რაც მთავარია, მისგან მოხსენიებული “ი კაციც”, არც მეტი, არც ნაკლები, ჩვენი უფალი რომაა, შემწე და მხსნელი, და მისი ასე მოხსენიება სწორედ მკრეხელობა იყო.

პორტრეტის შექმნის შესახებ მხატვარს დროდადრო შეახსენებდნენ ხოლმე, ფრთხილად, მოიარებით. გარკვეულ პასუხს ვერ იღებდნენ. მაცალეთ ცოტა, თქვენ მაგაზე ნუ ლელავთო, იტყოდა. ეს არ ჰგავდა პასუხს. სარიდანი არ ჩქარობდა. ისინიც იცდიდნენ. ოღონდ აუცილებლობას გრძნობდნენ, დროდადრო გარიდებოდნენ, გასულიყვნენ სადმე, ცოტა ხალვათად ესუნთქათ ადამიანური თავისუფლებით. თუ არა ეს, ვერაფერი სიამოვნება იყო ყოველცისმარე, ვიდრე მზე ძალას მოიკრებდა, მოენახულებინათ დაშრობის პირას მისული ტბა, რომელში ბანაობა მალე შეუძლებელი გახდებოდა.

მათ დანახვაზე ადგილობრივები ერთმანეთს უესტებოდა და გრიმასით ანიშნებდნენ, ესენი არიანო, რაშიც ირონიული ქვეტექსტი იკითხებოდა, დაახლოებით ასეთი – ნახეს სასეირნო დრო და ადგილიო.

გვალვისგან სუნთქვა ჭირდა. ყოველი დღე წინაზე უარესი იყო. სიცხე აჭკნობდა, ხრუკავდა ყველაფერს. გაქრობისპირას მისული წყაროები წვრილწვრილ კამარადლა მოწანწკარებდა. მინას გაუქრა სურნელი. ჩიტებიც აღარ ჭიკჭიკებდნენ. ჰაერში უიმედობის სუნი ტრიალებდა. შფოთავდნენ გაძლებზე

მყოფი, ნაჯაფი ადამიანები. ილუპებოდა წლის მოსავალი. ნამდვილი ღვთის რისხვა სწვეოდათ.

სანატრელი გახდა სასმელი წყალი. მთელ უბანში მხოლოდ სარიდანს ჰქონდა ჭა, მაგრამ იცოდნენ, ეზოში არავის ადგმევინებდა ფეხს. ამიტომ დაინყო მცდელობები ღამით ჩუმად გადაპარვის და წყლის ასე მოპოვების. მძიმე სენით ძილგამფრთხალ მხატვარს კი ჩქამიც არ გამოეპარებოდა. არასგზით შეეგუებოდა იგი ქურდულად მოსულთა ქმედებებს.

– რა ამბავი ატეხეთ! ეს რა შემოსევა მომიწყვეთ! – ყვიროდა აივნიდან, – მოშორდით! მეტი აღარ დაგინახოთ! მოშორდით! თავად გათხარეთ ჭები, ხელი გაანძრიეთ, უმაქნისებო!

თუმც, ვის ესმოდა მისი ყვირილი. ხალხი ყოფნა-არყოფნის წინაშე იდგა. არ ეპუებოდნენ. მთელი ღამე არ წყდებოდა ჩოჩქოლი, მოდიოდნენ და მიდიოდნენ. ჭრაჭუნობდა ოწინარი იქამდე, ვიდრე პატრონი რამდენიმე გამაფრთხილებელ გასროლას დააქუხებდა სანადირო თოფით. ასეთმა მკაცრმა განაცხადმა დაუპატიჟებელ სტუმრებს აგრძნობინა, რომ არ იქნება დანდობა, ხელი უნდა აეღოთ თვითნებობაზე. ითათბირეს. დაბაში პატიოსნებით ცნობილი რამდენიმე კაცი მიუგზავნეს თხოვნით – ქენი მადლი, ნუ დაგვიშლი, ოჯახები წყურვილით ამოგვინწყდება, რა დაგაკლდება, ჭით ჩვენც ვისარგებლოთ, მერე იქნებ ბუნებამაც მოგვხედოსო.

უარი კვლავ სასტიკი იყო:

– აპაპაპა! არც იოცნებოთ! სახლკარს სათარემოდ ვერ გავხდით. ჩემი ნების გარეშე აქ ჩიტიც ვერ შემოფრინდება. მაცალეთ ცხოვრება! საქმე მაქვს, სიმშვიდე მჭირდება, ნუ მიფანტავთ ფიქრებს. ხელს მიშლით, მამაცხონებულეზო, ამდენი ხომ უნდა გესმოდეთ! მოვრჩეთ ამაზე ლაპარაკს, აღარ შემანუხოთ!

ზოგი ქირიც მარგებელიაო. დაბის მოსახლეობამ ამის შემდეგ დაიწყო გამოსავალზე ზრუნვა. მიხვდნენ, მხოლოდ ვაი-ვიში არას არგებდათ.

მისწვდა ხმა სარიდანს, სახეჩოფურა კაპიტონმა, მისმა მოამბე კაცმა, საიდუმლოდ მოახსენა:

– შემლოცავის მოყვანა გადანყვიტეს. უნდა მოვქებნოთ, რადაც გინდა დაგვიჯდესო, ერთი ამბავია ატეხილი. ის გვიშველის, თუ გვიშველისო.

– რაისი შემლოცავი? – იკითხა სარიდანმა, – რას მიედ-მოედები!

– ყოფილა ვილაც, ლოცვით ნვიმის მოყვანა რომ შეუძლია, – აუხსნა ჩოფურამ, – მისთვის ფეხებში ჩავარდნაც რომ დაგვჭირდეს, უნდა დავითანხმოთო.

საშინლად გაცხარდა, თვალები გადმოქაჩა.

– გამაგიჟებს ეს ხალხი! გონი სულ დაკარგეს? იმის მაგიერ, მინა თხარონ, ქვესკნელს წყალი გამოსტაცონ, შემლოცავს ეძებენ? სიკეთე მინიდან მოდის, რით ვერ შეისმინეს ჩერჩეტებმა!

კაპიტონმა ულონოდ აიჩეჩა მხრები. მერე დამნაშავესავით დადუმდა. ამით ამბობდა, არა მგონია, ეს გადანყვეტილება შეიცვალოს, რა ვქნა, რაც ვიცოდი, ვთქვიო.

გაუჩნდა მიზეზი. ქოთქოთს არ წყვეტდა სარიდანი, კილავდა ხალხს, რას აღარ უწოდებდა – ბნელს, უვიცს, უმაქნისს, მუქთახორას. შლეგივით დააბოტებდა ოთახიდან ოთახში, ადგილს ვერ პოულობდა. უფრო იმის გამო ბორგავდა, გადანყვეტილება უმისოდ რომ მიელოთ. რად არ შეატყობინეს, არ ჰკითხეს ჭკუა. მათი მხრივ არადჩაგდება ღია ომს ჰგავდა, გამოუცხადებელს, მაგრამ რეალურს. ამას ვერაფრით შეეგუებოდა. შეანუხა სტუმრები, ისედაც კომფორტულად რომ ვერ გრძნობდნენ თავს. ყველაზე ცუდი ის იყო, სარიდანის დამშვიდება მათ ძალებს აღემატებოდა.

გავრცელდა ამბავი, მიაგნეს შემლოცავს, დაითანხმეს, მალე ჩვენთან

იქნებო. გაჩნდა იმედი, ახლა კი მოგვხედავს განგება, იქნებ ხვატმა აღარ ამოგვბუგოს, ბოლომდე არ მოგვითავოს ხელიო.

შემლოცავს თავისი პირობები ჰქონდა – დაბის სამხრეთით მდებარე ბეგემოს მთაზე უნდა დაედო ბინა, ხალხისგან მოშორებით, იქ, სადაც ადამიანის ხელი ჯერაც არ ჩარეულიყო ბუნების კეთილი ნებით შექმნილი ლანდშაფტის პირველქმნილობაში. წმინდად, ისე, რომ მხოლოდღა ფრინველის სკორე თუ გაჰკარებია იქაურობას, შეურყვენლად ინახებოდა მისი მშვენიერება, წინვოვანი ხეებით შებურული, აქამდე შერჩენოდა სიხასხასე, და ასევე უცვლელად უნდა გადაცემოდა თაობებს.

ანკი რა ელონათ, ყველაფერზე ყაბულს იყვნენ. შექმნილი სირთულიდან გამოსვლა მსხვერპლს ითხოვდა. იძულებულნი გახდნენ, თვალი დაეხუჭათ, უარი ეთქვათ მთის ხელთუქმნელობაზე. იგი ჩაებარებინათ კაცისთვის, ვისი ნამდვილი გვარსახელიც კი არ იყო ცნობილი. მაგრამ მისი მთაზე დასახლების შეუვალი სურვილის ბრმად მიწოდება, გადასარჩენად მოსულის იშვიათი უნარების პატივისცემით ახსნეს.

ხეთა გარკვეული ნაწილი გაკაფვას ვერ გადაურჩა და მთაზე გოდოლის მსგავსი რაღაც ნაგებობა წამოიმართა. იგი დაბის ყოველი მხრიდან ჩანდა. იქ დაბინავდა შემლოცავი იმ პირობით, რომ მის სამყოფელთან მიახლოება მოსახლეობას ეკრძალებოდა. უცხოს სამკვიდრომ ადგილობრივთათვის უხეშად შეცვალა ბუნებრივი ჰარმონია, რომლისთვისაც ისე ჰქონდათ თვალი შეჩვეული, სხვანაირად ვერ წარმოედგინათ. ახლა კი როგორმე უნდა შეგუებოდნენ თითქმის სისხლმდენ ქრილობასავით მტკივნეულ მახინჯ სიახლეს.

ახალგაზრდა ქალი, ენერგიული ცეცილია კი, აჩრდილივით რომ დადიოდა

სარიდანის ვეება სახლში, ხშირად მობილური ტელეფონის ზარს პასუხობდა და უმეტეს ხანს სამზარეულოში ატარებდა. ნამდვილი დიასახლისივით ეჭირა თავი. ჩემი მენეჯერიას, იტყოდა ხოლმე მხატვარი, თან სიამაყეს გადაიფენდა მოყვითალო-მონაცრისფრო სახეზე და თვალს ისე ბეჯითად გააყოლებდა ქალს, დაგემოვნებით ცდილობდა სხვათათვის ყველა იმ უხილავის დალანდვას, ცეცილიას მრავალმხრივ ფუნქციას საპატიო ტიტულის ქვეშ რომ აერთიანებდა. მას ეკუთვნოდა იგი, ფულზე იყიდა. გასაკვირი არაფერი იყო. დრო დადგა ასეთი. ოჯახის სარჩენად უფრო შორს მიდიოდნენ ქალები.

მხატვარი ცდილობდა, მუდამ ხაზი გაესვა, თუ ცეცილია რარიგ მნიშვნელოვანი იყო მის სახლში. თვალთახედვიდან მცირე ხნით მიფარებულს, მზერით დაეძებდა, ხმამაღლა გასძახოდა: ცეცილია, სად ხარ! რაღაცას იმიზეზებდა, რომ მისთვის ვითომ რჩევა ეკითხა. ან რაიმე საოჯახო დავალებას მისცემდა. მაგალითად, სამზარეულოში კვახი დავდე, მოხარმე შენებურად. ან მანონი თუ შემოგანოდა ხიზანმაო? ხიზნებად აფხაზეთიდან დევნილ მეზობლებს მოიხსენიებდა. ერთ-ერთი ოჯახისთვის თავისი ძროხა მიეზარებინა სანახევროდ. ზოგჯერ ჩურჩულზე გადავიდოდა, ქალს ყურში ჩასდუღუნებდა. ამით ხაზს უსვამდა, რომ ერთგული მესაიდუმლე ჰყავდა, ანგარიშს უწევდა მის აზრს.

იმ საღამოს ციყვებზე ჩიოდა. გვალვებმა ისედაც აღარაფერი შეგვარჩინა, ამათ კი ორი კინკილა თხილი და კაკალიც მთლად გამიჩანაგეს. რა მოვუხერხო, ნამეტანი სწრაფებია, ტყვიასაც ვერ მიაწევ, თვალსა და ხელშუა გისხლტებიანო. ეზოს მოჩვეულ ციციქნა არსებებს დაუძინებელ მტრად სახავდა. გაგიგიათ ასეთი, სამველს აღარ მაძლევენო.

თეომ და მანუჩარმაც ბევრი სდიეს

ხიდან ხეზე მოხტუნავე ციყვებს, მობილური ტელეფონით სურდათ გადალება, მაგრამ ვერაფრით მოიხელთეს შურდულზეც უსწრაფესები.

რაც შეეხება ცეცილიას, იგი გამძლეობის რეკორდს ამყარებდა. მოთმინებით, უსიტყვოდ უსმენდა მხატვარს. აშკარა იყო, ყელში ამოსვლოდა მისი ბუზღუნნი, მაგრამ მაინც მოეხერხებინა, მიეღწია ნერვების მდგრადობისთვის. ახსენდებოდა ხოლმე ისრაელიდან დაბრუნებული ნაცნობი, რომელმაც უამბო, თუ დამქირავებელმა როგორ ჩაიყვანა სარდაფში, კიბის საფეხურს ქვეშიდან აუსვა თითი, მერე ცხვირთან მიუტანა და გააფრთხილა: ხომ ხედავ ამ მტვერს. მე ასეთი მუშაობისთვის როდი გიხდი!

ცოლ-ქმარმა თავიდანვე შეამჩნია, რომ ცეცილია ნაძალადევად იღიმოდა. თუმც იმას ღიმილიც არ ეთქმოდა. არაბუნებრივად კრეჭდა მოკლე, სანახევროდ გალეულ კბილებს. მის უფერულ სახეს ერთბაშად სცილდებოდა შინაგანი დაძაბულობის კვალი, დროებით ათავისუფლებდა ფარული თამაშის დამლელი, გამუდმებით კონტროლქვეშ მოქცეული ოფიციალობის ნიღბისგან. მაშინ ქალი იმ უმნიფარი გოგოს პრიმიტიულ გულუბრყვილობას იძენდა, არასრულწლოვანი რომ გაეპარა მშობლებს და სმენადქცეულ დაქალებს დანვრილებით უყვებოდა ქმართან გატარებული პირველი ღამის ამბებს. ჰო, დაახლოებით ამას ჰგავდა, მხატვრისადმი ბატონობით მიმართვაც, ცეცილიას ზოგჯერ ძალდაუტანებელი ბუნებრიობით რომ გადაჰყავდა შენობითში. მახვილი თვალი როდი სჭირდებოდა ამის შემჩნევას, თეთრი ძაფით ნაკერი რეალობა გახლდათ და სტუმრებში თანაგრძნობას ბადებდა ქალისადმი, ვისაც ბოლომდე ვერ გაუგებდი. თუმც ცხადი იყო – თავისი როლი მოსწონდა, უფრო მეტიც, თავსაც იწონებდა, რომ შეეძლო, სარიდანის უაზრო ჯაჯღანი ერთ ყურში შეეშვა და

მეორედან გაეშვა. ავთქვით, ძალთან დაკავშირებული – ვნახე, ძალი ფუნ-
თუმის ნაჭერს ჭამდა. რაია ეს, რომე-
ლი მიფუჭებთ პირუტყვესო. კარგა ხანს
იჩხუბა და ითავსცემა, – გადამრევთ,
ვის სმენია ძალის განებივრება. კი,
ბატონო, თქვენ მუცელს ხართ გადაყო-
ლილი, მაგრამ ამას რას ერჩით. ნუთუ
ამდენი გაგება არ გაქვთ, რომ ძალმა,
რაც შეიძლება, მეტი უნდა იშიმშილოს,
სხვაფერ ძალად არ ივარგებსო. ეს
გონიერი არსებაა, კარგიც ესმის და
ცუდიც. ბევრი კი არაა ასეთი. ა, ბატო-
ნო, ცხოველი გამოვზარდე, მარა ჩემს
უვარგის შვილებს ვერაფერი შევასმინე.
ერთი დედაქალაქში დაეხეტება. მეორე
აგერაა, სულ ახლოში. რად გინდა მე-
რე, თვალთ ვერ ვხედავ. სკოლაში მუ-
შაობს ვითომ, რას ასწავლის ბალებს,
ემშაკმა უწყის.

– ფიზიკას ასწავლის, – თქვა მენე-
ჯერმა ცეცილიამ. დაიცვა, რადგან იც-
ნობდა მას.

– მეიცა, ერთი, – უდიერად შეან-
ყვეტინა სარიდანმა.

ქალი არ ეთანხმებოდა, მაგრამ
ალარ შეკამათებია. სიფრთხილეს იჩენ-
და. არ ღალატობდა ალლო. ეს სტუმრე-
ბისთვისაც მაგალითი უნდა ყოფილიყო.

სარიდანი მოუთმენლად ელოდა
ხოლმე ადრიანად ტბაზე წასული ცოლ-
ქმრის დაბრუნებას. ზოგჯერ მანქანით
გაეშურებოდა, უთვალთვალეზდა მათ,
ნაბიჯებს უთვლიდა.

ურთიერთობაში პირველი ბზარი იმ
პორტრეტებმა გააჩინა, პლაჟის ცალ-
ფეხა მხატვარმა ბლიცსეანსით რომ
შექმნა. თავიდან თეოც და მანუჩა-
რიც უფრო სიბრალულის გამო დათან-
ხმდნენ პოზირებას, მერე კმაყოფილე-
ბიც დარჩნენ.

– სუროგატია რაცხა, – თქვა სარი-
დანმა, – რამდენი მდლაბნელი ფულის
საშოვრად ჩამოეხეტება, ყველას დაყრი-
ლი საკენკი უნდა აკენკოთ? მოაშორეთ

მაქედან! – იყვირა, – მასეთები თუ გინ-
დებლარიან, ჩემთან რეიზა მოდიოდით!

საყვედური უფრო პროფესიულ ეჭ-
ვიანობად მიიღეს, თორემ სახელდახე-
ლო პორტრეტები სარიდანს რა ხელს
უშლიდა, თავადაც დაენყო მუშაობა,
ვინ ეურჩებოდა. პირიქით, ყოველ ცის-
მარე ელოდნენ, როდის განენყობოდა.
მაგრამ ამაოდ. ერთ სალამოს თეომ
ქმარს ჩურჩულით უთხრა:

– არ გეჩვენება, რომ არაფრის შექ-
მნის თავი აღარ აქვს? დრო გაჰყავს
მხოლოდ. მაინც ნუ ვაგრძნობინებთ,
ამას რომ ვხვდებით, მეცოდება, რაც
გინდა იყოს...

ის დღე ასე დაიწყო: სტუმრებს მას-
პინძელთან ერთად ჩაი უნდა დაეღიათ,
რომელიც უკვე ცივდებოდა ფინჯნებ-
ში. მაგიდაზე ნამწვით სავსე საფერ-
ფლე საზიზღარ სუნს გამოსცემდა.
სარიდანის ზურგსუკან მდგარი ცეცი-
ლია გადაიხარა, დასწვდა საფერფლეს.
მხატვარმა მიადევნა თვალი მისი ხე-
ლის მოძრაობას. ქალი ოთახიდან გა-
ვიდა, უკან შემობრუნებულმა სუფთა
საფერფლე მზრუნველად დაუდო ფინ-
ჯნის გვერდით, თავადაც დაჯდა, რათა
მათთან ერთად შექცეოდა ჩაის.

სარიდანმა საგანგებოდ მოატა-
რა თვალი მაგიდის წევრებზე. ბოლოს
ცეცილიას მიაბჯინა აპოკალიფსური
მძვინვარებით სავსე მზერა და მკაც-
რად ჩაჰკითხა:

– შენ რა, მართლა სულ არ მცემ
პატივს?

ქალი ვერ მიუხვდა, უსიტყვოდ გა-
იოცა.

– რამეფრად ნერვები გინდა მომი-
ფურტკნო, ხომ? აქამდე ვერ გასწავლე,
უნდა შემეკითხო. ეგებ არ ვიყავი თა-
ნახმა, მსიამოვნებდა ფერფლის ცქე-
რა. იცი შენ საიდან რა იბადება? თუ
რავარც თქვენ დოუქმუტუნებთ, ისეა
ყველაფერი, – საჩვენებელი თითი გა-
აქან-გამოაქანა.

წაუყრეს. ხმის ამოუღებლად დალიეს ჩაი, თავ-თავიანთი ფინჯნები სამზარეულოში გაიტანეს, გაეცალნენ მუავე გუნებაზე თუ მარცხენა ფეხზე ამდგარს. ხვდებოდნენ, იგი მათი ენერგიით იტენებოდა.

– ენერგეტიკული ვამპირია, – ხმამალლა ჩ გაიფიქრა თეომ, ქმარს კი სთხოვა – მოდი, ნუ მივაქცევთ ყურადღებას. ამკარად ვხედავთ, გენიოსობანას თამაშობს. ყველაფერი მარტივად აიხსნება.

– ავადმყოფს უნდა ვაპატიოთ, – თქვა მანუჩარმა.

მაინც გაუფუჭდათ გუნება. ტბაზე არ წასულან, არც ბადმინგტონი უთამაშა. ფეხით გასეირნება ამჯობინეს დაბის ბოლოსკენ, გაუყვნენ გზას საქონლის ფუნით მოფენილი, გადატრუსული საძოვრებისკენ, სადაც სოფლის იდილია არ იგრძნობოდა, მაგრამ მაინც თავისებურ განწყობას ქმნიდა სიღარიბის ძეგლებად ჩენილი, მცირე გლეხური მიურნეობები, ძლივსღა რომ ედგათ სული. სავალი გზის ძეძვიან ნაპირებში, სარეველებს შორის გამონათებული მოციხფრო ყვავილები – “ანიუტას თვალელები” შენიშნეს. თეომ მაშინვე კრეფა დაუნყო. ქმარიც მიემშველა. პატარა, კოპნია თაიგული შეგროვდა.

– ცეცილიას მიაართვი, – თქვა თეომ, – მინდა, რალაცით გავახაროთ.

ქმარი უსიტყვოდ ეთანხმებოდა. რასაკვირველია, ქალი, რომელსაც მხატვარი ზოგჯერ მენეჯერად მოიხსენიებდა, სინამდვილეში კი უფრო მონყალეების დას ჰგავდა, შესაშური მოთმინებისა და ამტანობის გამო, იმსახურებდა ყურადღებას.

შინ დაბრუნებისას, ჭიშკართან მისულთ უკნიდან ნაცრისფერი “ტოიოტა” მოადგა, სარიდანმა განაფული მძლოლის ოსტატობით მოაგელვა იგი. სწრაფად დაამუხრუჭა, ფანჯრიდან თავი გადმოყო და მრისხანედ იყვირა:

– სად ხართ აქამდე! სად დადი-

ხართ! მევიარე სანაპირო. მითხრეს, აქ არ ყოფილანო, – მერე მენეჯერს თუ მონყალეების დას უბრძანა, – გადადი, ჭიშკარი გააღე!

არად ჩაუგდიათ საყვედური, უცქერდნენ, ცეცილია როგორ მორჩილად გადმოვიდა მანქანიდან, დაეჯაჯგურა ჭიშკარს. მანუჩარი საშველად მიეახლა, თაიგული გადასცა და ჭიშკრის გაღებას შეუდგა.

მანქანა აწყვეტილი სიჩქარით შეგრილდა ეზოში და სახლის ქვის კიბესთან გაჩერდა. ნუთით ყველანი მანქანასთან შეგროვდნენ. სარიდანის კუშტი სახის მიხედვით ვერაფრით მიხვდებოდი, მართლა გაბრაზებული იყო, თუ მრისხანეს როლს თამაშობდა. თაიგულს დაამტერდა, ქალს სათუთად რომ ეჭირა ხელში. მერე, როგორც სჩვეოდა, საჩვენებელი თითის აქეთ-იქით ქნევას მოჰყვა. დააბრიალა თვალები და გაავებით იყვირა:

– გამოდი აქეთ! ამათი აყოლა გარგებს შენ?! – კიბეზე ადგა ფეხი, ორიოდე საფეხური აიარა. ისევ მობრუნდა. საჩვენებელი ახლა ხიშტივით მიუშვირა ცოლ-ქმარს, – მოჩვენებითია ეს ყველაფერი! ქალის და კაცის ურთიერთობას თქვენ მასწავლით?! ბიჭოს! დამიფსეთ თვალები, ჰო!

მანუჩარს გაელიმა. მხოლოდ თეომ ჰკითხა გაოცებით:

– რა არის მოჩვენებითი?

ის კი, გამეხებული, ლამის სირბილით ადიოდა კიბეზე, ორ-ორ საფეხურს ახტებოდა, თითქოს მისდევნო. თავად მაინც თუ ესმოდა, რა ეშმაკი შეუჯდა, რა სულის მფურტკნელი. საბრალობლად გამოიყურებოდა ნონასნორობადაკარგული. თუმც, ისიც შეამჩნიეს, გესლის ნთხევის შემდეგ იგი თავს უკეთ გრძნობდა ხოლმე და, ნაცვლად სინანულისა, მხნეობა ემატებოდა.

ისევ კიბესთან იდგნენ, თეომ უცნაური, მღელვარე ჩურჩულით რომ უთხრა ქმარს: – იცი, ეს ეპიზოდი თითქოს

ერთხელ უკვე იყო ჩემს ცხოვრებაში. არ ვიცი, სიზმრად, არ ვიცი, ცხადში. დამიჯერე, ნამდვილად იყო.

მან თავი დაუქნია, მჯერაო. თან დამარცვლით აუხსნა: დე-ჟა-ვიუ. სწორედ ესაა დეჟავიუ.

იმ ღამით ცეცილიას თირკმელში კენჭმა გაუარა. ისეთ დღეში ჩააგდო ტკივილმა, ყველა დაიზაფრა. შიშმა წაშალა დღისით მომხდარი, ახლა უწყინარ ხუმრობადღა რომ შეიძლებოდა ჩათვლილიყო. მშვიდობა ერთადერთ გამოსავლად იქცა.

ტანთ გაუხდელად იწვა ქალი გაქეპილ დივანზე უპაერო, თამბაქოს ბოლით სავსე სარიდანის საძინებელ ოთახში და ტკივილთან ერთად იმ უარყოფით ენერგეტიკასაც ებრძოდა, რასაც მხატვრის მძვინვარება აფრქვევდა ირგვლივ. მისი ამბოხი ამჯერად თეოს რჩევამ გამოიწვია, – იქნებ ოთახში ცოტა ჟანგბადი შემოვუშვათო. ეს საკმარისი აღმოჩნდა, ეყვირა:

– რას შევესწარი ამას! ჭკუასაც მარიგებს! მასწავლის, რაფერ მევიქცე! – გრგვინავდა მეხივით. წამოხტა თავისი საწოლიდან პამპერსით ამოტენილი ტრუსის ამარა, ეცა უკანა ეზოში გამავალ კარს, ჯახანით გაალო.

თეოს შეებრალა. აბა, ამისგან როგორ შეიძლება, რამე გენყინოს, – გაიფიქრა. ღმერთმა შეუნდოსო. იმ ღმერთმა, რომელმაც იცოდა, ათი მცნებიდან ნახევარს არათუ არღვევდა, საერთოდ არ სცნობდა სარიდანი. ამპარტავნობა კი – ყველაზე მომაკვდინებელი ცოდვა – ძვალსა და რბილში ჰქონდა გამჯდარი. იცოდა ისიც, თავგამოდებით რომ ირწმუნებოდა, დედა შვილის დაუძინებელი მტერიყო.

ცეცილიას არ სიამოვნებდა ამის მოსმენა. ამიტომ თეოს საიდუმლოდ გაანდო, ბავშვობაში უარი ათქმევინეს დედაზეო. ადამიანისთვის უფრო დიდი ტრაგედია რა უნდა ყოფილიყო.

ჰო, ტრაგიკული პიროვნება გახლდათ მხატვარი. ამჟამინდელ შემოქმედებით არაქმედითუნარიანობაში მისი ჯანმრთელობის მდგომარეობას დიდი წილი ედო. ამაზე იგი საერთოდ არ ლაპარაკობდა. მთელი სიბეჯითე და მონდომება სახლის სამუზეუმოდ გასამზადებლად მიემართა. ექსპონატებს ყოველ ცისმარე ამატებდა კედლებზე, მენეჯერ ცეცილიას სათითაოდ რომ ჩამოჰქონდა სადღაც სხვენში განთავსებული საწყობიდან. მანუჩარი კედლებზე ადგილის შერჩევაში ეხმარებოდა. ადიოდა მაღალ კიბეზე, საიმედოდ აჭედებდა სამაგრებს პროვინციულ მხატვართა მიერ შესრულებული სარიდანის პორტრეტებისთვის. სარიდანი პროფილში, სარიდანი ანფასში, ახალგაზრდა სარიდანი... ბევრს ოსტატის ხელი აკლდა, მაგრამ თითქმის ყველაში იდო სარიდანის ჯიქი ბუნების დამლა, ის მთავარი, მისი ქარიზმატულობის მახასიათებელ ხაზს რომ ქმნიდა.

– მუზეუმს იწყობს? – ჰკითხა თეომ მენეჯერს, – რა, სიკვდილისთვის ემზადება?

ცეცილიამ გულიანად გადაიხარხარა. განელა თხელი ტუჩები.

– არა მგონია, სიკვდილზე ფიქრობდეს, ეგ ბევრს წაიმძღვარებს წინ.

მასავით ვინ იცნობდა მხატვარს.

– ძნელია ასეთი ადამიანის გვერდით ყოფნა, – უთხრა ერთხელ ცეცილიამ სამზარეულოში მასთან შესულ თეოს, – არ გენყინოთ, თუ ჩემგან თავის არიდებას იგრძნობთ. დარწმუნებული ვარ, ჩვენი ერთმანეთთან კონტაქტი არ მოსწონს. ამიტომ ვცდილობ, ზედმეტად არ გავალიზიანო. ყოველი წვრილმანი ძვირად მიჯდება. ზოგჯერ ისე გამამწარებს, ისეთ სიტყვას მეტყვის, გაჩენის დღეს ვინყველი. ვფიქრობ, წავალ, მივაფურთხებ ყველაფერს, აქეთ აღარ გამოვიხედავ-მეთქი. განა რას მიხდის ამის საფასურს! მაგრამ წარ-

მოიდგინე, ძალის ბედი აქვს, მაშინვე კიდევ უკეთესი პატრონი გამოუჩნდება, ჩემზე კი იტყვის, გავადეო. ადრე რომ ჰყავდა, ის ქალი ლამის ცოლის სტატუსით სარგებლობდა. მან დიდი ამაგი დასდო, რაც მართალია, მართალია. ამას კი აღარც ახსოვს.

“მადლიერება დიდებული რამაა, – გაიფიქრა თეომ, – თორემ ცხოველებისგან რითი განვსხვავდებით”. – მაგრამ ამაზე არაფერი უთქვამს. არც იმ შთაბეჭდილებებზე უამბნია, რამაც, სარიდანთან ერთად, ბაზარში პროდუქტების ყიდვის დროს მათი განცვიფრება გამოიწვია.

მხატვარს მაშინ ტკიცინა ასდოლარიანი ჩაებლუჯა მუჭში და ისე დადიოდა დახლებს შუა. მწვანე კუბიურის დანახვაზე გამყიდველები კეთილად უღიმოდნენ, ამბობდნენ, არა, არა, როგორ გეკადრებათ, ისე წაიღეთ, გიცნობთ, გაგვეხარდებაო. უსასყიდლოდ ულაგებდნენ პროდუქტს თხილის წკნელისგან მრგვლად მოწნულ კალათაში. ისიც იფერებდა პატივისცემას, თითქოს სხვანაირად არც შეიძლებოდა, უცხოური ვალუტის ეროვნულ ფულზე გადაცვლა სულაც არ იყო საჭირო. წინ გაშვებული მუჭიდან სანახევროდ გამოჩენილი კუბიურით შემოიარა მთელი ბაზარი.

გაოგნდა ცოლ-ქმარი სარიდანის ქცევით. ორ კურდღელს ერთდროულად იჭერდა, – ხაზს უსვამდა საკუთარ უპირატესობას გალღეტილ, კაპიკების შემყურე გავაჭრებულ გლეხებზე, შინ კი, პროდუქტებთან ერთად, გროშმოუკლებელი კუბიურით ბრუნდებოდა, რითაც სტუმართა თვალში უნებლიეთ ქმნიდა ცხოვრებისეულ პირად პორტრეტს, მიზეზს იმისას, რომ ამის შემდეგ ცოლ-ქმარი მარტონი დადიოდნენ საყიდლებზე.

რაც მთავარია, დროულად აუღეს ალლო სარიდანის მრავალნახნაგოვანი და უპროგნოზო ბუნების გაუთვალისწინებელ შედეგთა საფრთხეს, რასაც

ყველაფერი, მშვიდობიან ურთიერთობაზე ნაგები, ერთ წუთში შეიძლებოდა, თავდაყირა დაეყენებინა. ძალიან ცუდად მოხვდათ ყურში მასპინძლის სიტყვები, მაგიდის თავში ყინჩად მჯდარმა, მორიგი გამაბეზრებელი მონოლოგის დასასრულს, მოჩუქურთმებულ მაღალზურგიანი სავარძლიდან რომ წამოისროლა მანუჩარის მისამართით:

– ბიჭოს! საიდან არ ვუარე, მაგრამ ამ კაცს ხელისუფლების საძრახი ვერაფერი დავაცდენინე!

“ყოჩაღ, სარიდან, პროვოკაციაც ასეთი უნდა... – გაიფიქრა მანუჩარმა, – რასაკვირველია, ნათქვამი პირდაპირი მნიშვნელობით უნდა გავიგო. ვერ ეღირსები, მეგობარო, თუკი რამ ბოროტი გაქვს ჩაფიქრებული, არ გამოგივა”.

ერთი შეხედვით უადგილო, როცო და უცერემონიო სიტყვები შეიძლებოდა, ყურს გარეთ გაგეტარებინა, მნიშვნელობა არ მიგეცა, თუ არ ჩავთვლით, რომ აშკარად გასცა თავი, გაიმიფრა. მიხვდნენ, მისი ბრმად ნდობა სისულელე იყო. ამაზე მნიშვნელოვანი კი ის გახლდათ, ეს წმინდა წყლის ფილისტერი ისეთ ვნებებს შეეპყრო, ერთი შეხედვით სათვალავში არადრისაგდებ ფარულ თამაშს, თუკი ამაში აჰყვებოდი, ცუდად დაგასრულებინებდა სხვა დრო რომ ყოფილიყო. მაგრამ, მიუხედავად ფარული მიყურადებებისა, მაინც დემოკრატია იყო გამოცხადებული და ასეთ პირობებში, ენიგმა-მასპინძლის უხამსობა მხოლოდღა სინანულის განცდით გავსებდა, რომ აქამდე ვერ მიუხვდი. თურმე ყოველწუთიერ გამოცდას გინცობდა, გიგებდა უხილავ მახეს, მარწუხებში უნდა ჰყოლოდი.

მაინც რა გინდოდათ მასთან, რად არ თქვით უარი მიპატიჟებაზე. რა გრჯიდათ, რომ მზაკვრული, ვითომ კეთილმოსურნეობით აპარპალებული მისი თვალებისთვის გეცქირათ, აგეტანათ მისი გაზეპირებული ბჟუტური,

ურაპატრიოტიზმის ნამდვილი ნიმუში – ჩვენ, ქართველები, გადავრჩით! ჩვენ, ქართველები... ქართველები... მრავლდებოდა ჰაერში, გაურკვეველი სიამაყის ზარებივით რეკდა, სიყალბის სუნს აჩენდა. ძნელია ატანა მანიაკალურად აჩემებულის, თავსმოხვეული მოჩვენებითი ინტელექტის გაუთავებელ მცდელობათა დემონსტრირების. ვინმეს ამის პასუხად ეგებ ეთქვა:

– ხომ შეიძლება უარესიც. კი, უარესზე უარესს რა გამოლევს. შესწირე მაღლი უფალს, თუ ხეიბარი არ გაგაჩინა, ორი საღი თვალი მოგცა, არ გტანჯავს შური და განდიდების მანია, თავისუფალი ხარ ნარკოტიკზე დამოკიდებულებისგან, შეგიძლია თეთრის და შავის გარჩევა და კიდევ უამრავი რამ, თუნდაც ის მთავარი, ახლა შენს სამშობლოში არ არის ომი და გაქვს ადამიანის ტვინი, რომელიც ერთ წამში ასი ათასზე მეტ ქიმიურ რეაქციას უძლებს, მაგრამ არ გჭირდება ამაზე ფიქრი, ყოველივე ბუნებრივი კანონზომიერებით ხდება, ძალდაუტანებლად, მარადმდინარ დროში, სადაც ურთხელისა და აბანოზის ხეები ძალიან ნელა იზრდებიან.

შენიღბული ვნებები ვერაგია და საშიში. ადრე თუ გვიან, იგი ყოველგვარ არტახებს გლეჯს. ხოლო, როცა ნიშანში ამოღებულ ობიექტს ვერ ერევა, დაიმახსოვრეთ კარგად, – საკუთარ თავს ანადგურებს. ჩვენ მეტი რა დაგვრჩენია, გვმართებს, ვალიაროთ სიმართლე და აქ შევჩერდეთ უკეთესის მოლოდინში.

კაპიტონს მოჰქონდა და მოჰქონდა ცხელ-ცხელი ამბები. თურმე იმ კაცისთვის, ვისგანაც შევლას ელოდა ხალხი, ნვიმის მაგი შეურქმევიათ. მასაც, თავის მხრივ, დიდად შეუფერებია საპატრიო ნოდება, რალაც-რალაცები შემოუთვლია ბეგემოს მთიდან:

– მორჩეს ხმაური და შფოთვა, დაბიდან რომ მოდის, ლოცვაში ხელი მემლებაო, – ისე დაიწყო ჩოფურამ, თით-

ქოს სათქმელის ამოკითხვას სარიდანის გამომეტყველებიდან ცდილობდა, – ფრთხილად, დაკვირვებით, არაფერი შემეშალოსო. მისი სახის უჩინარი ეკრანიდან მარცვალ-მარცვალ კრებდა ყოველ სიტყვას, – შეაგნებინეთ მაგათ, მოთმინება მოიკრიბონ, დინჯად დაელოდონ, თორემ მე აქ მცირედ გაფაჩუნებასაც ვგრძნობ, ვინ რას გამომაპარებს. მათი ყოველი ნათქვამი დამიზნებული ისარივით აღწევს ჩემს ყურს. გაითვალისწინონ, უკუ პროცესების გამონვევაც შემიძლია.

ამას კი ნამდვილად ვერ დაერქმეოდა დაბის ბედზე მოფიქრალის შემონათვალი, იგი მუქარას ჰგავდა იმ ავიპატრონისა, ხარი ჯერაც რომ არ დაუჭერია რქებით, და მაინც უკვე ტაშს ითხოვს.

– ვაი, ჩვენი ცოდვა!.. – სიტყვები ზიზლით ამოანთხია სარიდანმა, – ნუთუ მართლა ასე ბრძანა? – ყურადღებადქცეულმა ტურები გამობერა, ცალი თვალი უკმაყოფილოდ მოჭუტა, ჯიუტად ჩააშტერდა ჩოფურას. იფიქრებდი, მისი ბრალი ყოფილიყო შემლოცავის კატეგორიული მოთხოვნები; – მაინც რა ხმაურია ასეთი, მხსნელად მოვლენილი რომ შეუნუხებია? შენ ესეც გეცოდინება.

ასე ყასიდად იკითხა, თორემ გულში სხვას ფიქრობდა. მიხვდა, მოენებე ეშოვნა მამაცხონებულს, რომლებიც დაწვრილებით მოახსენებდნენ დაბის ამბებს. ასეთი მოხალისენი ხომ ყოველთვის გამოჩნდებიან, ცდუნებას ვერ უძლებენ. ოლონდ ნდობის მოპოვება შეძლონ, თუნდაც იგი ბევრს არაფერს იძლეოდეს. სარიდანს ასეთები არ აკვირვებს. სარიდანმა, მიწაში რაა, ისიც იცის. მაინც ელოდება, კაპიტონს რას დააფქვევინებს. ჰოდა, განაგრძობს ჩოფურა:

– იხოცება ხალხი. მიცვალებული მიცვალებულზეა. ვერ უძლებენ პაპანაქებას. გლოვა დგას, მოთქმა და გოდება, საყვედური აკერიათ პირზე.

მართლაც, ყურს არ მოესმინებოდა, ისეთებს ამბობდნენ. ეშმაკად და ქაჯად მოიხსენიებდნენ. მაგისი შელოცვა არაფერში წაგვადგა, შარლატანია ვილაც, ჩვენს გასასულელებლად მოეხეტაო. სასტიკი დროა, შინაური აღარ ინდობა, არათუ საიდანღაც გამომტყვრალიო.

მხატვარს ავად მოზეიმე ღიმილმა გადაუარა სახეზე. მაშინვე მოყვასისადმი ყოვლისმომშობი ჯიბრით ამოთქვა:

– ახია მაგათზე, აბა, რა ეგონათ! სად ხარ ჯერ!.. იმის მაგიერ, მიწა თხარონ, წიაღს გამოსტაცონ საშველი, შელანძღულ მთას მიშტერებიან. ელოდონ, გამოუგზავნის ბუს კვერცხებს, მარტო წყალს არ დააჯერებს.

გაუქმებული მცირე სათბურის მიმდებარე ნახევრად გადამხმარ ლეღვის ხის ფოთოლშემქნარ ტოტზე ელვის უსწრაფესად გადაირბინა შავმა ციყვმა, სალამოს მოლოდინში აღხვამჯდარ ჰაერს ამოუცნობ ნიშანთა დამლად დააჩნდა.

ისინი ფშატის ქვეშ ისხდნენ ძელსკამზე და ერთდროულად დალანდეს მათი ყურადღების მიმპყრობი ბუნების ეს თითქოსდა უწყინარი ხუმრობა, ოდნავ გამაღიზიანებლად, უადგილოდაც რომ აღიქვა თვალმა.

– ფუტკრის საქმე როგორაა? – და-

ინტერესდა სარიდანი, – ახლა ფუტკარს ნამეტანი უჭირს, – აზრს მისთვის უჩვეულო, ქვენა გრძნობებისგან თავისუფალი გულწრფელობა არ დააკლო, ხოლო, ვიდრე პასუხს მიიღებდა, ჩიბუხის დატენვას შეუდგა.

– ხო, მაგის თქმა კი მავინყდებოდა. სულ იქ აზიდეს სკები, უკანასკნელ ოჯახამდე. დაბაში აღარაფერი დარჩა, – ჩოფურას უკმაყოფილო ხმა იმას მოასწავებდა, რომ არ ინონებდა ფუტკრის ასე ხელალებით გამეტებას.

– მშვენიერი სიახლეა, – ამოიბოღმა სარიდანი, ფილტვების მთელი დატვირთვით შეისრუტა ჩიბუხი.

– ასეა. ბეგემოს ტყის ტევრებში განალაგეს სკები, რადგან მოსახლეობისგან გასამრჯელოდ მხოლოდ თავლი უსურვებია, – ისე აჩჩეჩა მხრები, თითქოს ახლალა ჩასწვდა ფაქტის არსს, უსიტყვოდ გამოხატა, ამის ფასი ჯერ რა გააკეთაო.

– ოჯახაშენებულს რად უნდა ამდენი თავლი, შიგ უნდა იზანაოს?

– მეც ეგ მიკვირს, ვერ გამიგია, – უცოდინარობისთვის ალალად მოიბოდიშა, – ალბათ, ფულად აქცევს. ეგეც დაუდგენიათ, თურმე კარგად ეხერხება ყიდვა-გაყიდვა, – ჩაიქირქილა ჩოფურამ.

– ფუჰ, შენი! – ამოიგმინასავით მხატვარმა, – ვაჭრის ხახაში ჩავვარდნილვართ და ეგაა!

აბა, ვინ შეძლებს, მთელი დღე კეთილად გაატაროს, თუნდაც ერთი ღვთივ ბოძებული დღით გაამართლოს ცისქვეშეთში მოვლინების დიდი საჩუქარი, რათა გამუდმებულ ცთომილებაში ყოფნა გამოისყიდოს. ჩვენგან გმირობას როდი ითხოვენ, არც რამ დაუძლეველი გვაკისრია. ოდენ იმისკენა ვართ მოწოდებულნი, მეხსიერებამ არ გვიღალატოს, არ აგვერიოს გზები, თორემ გვიმუხთლებს ჟამთასვლის ფხიზელი თვალიც, გამუდმებით რომ შემოგვცქერის, ცოდვა-მადლს გვიწონის.

სარიდანმა ამგვარ ჭეშმარიტებათა გზიდან კარგა ხანია, გადაუხვია. საკუთარი წესები შეიქმნა, თავისი მეტრი და არშინი. არავის გავლენის ქვეშ მოხვედრა არ სურდა, განსაკუთრებით დოგმები აშფოთებდა. ზოგჯერ იტყოდა ხოლმე: სამყარო იცვლება, სიახლეს გვთავაზობს, ესენი კი ჩაფრენიან რაღაცას და ხელიდან არ უშვებენ. არაფრის გამოგონება არაა საჭირო, ბუნებამ თავისი საქმე იცის, ბუნებას წინააღმდეგობა არ უყვარს, უნდა ენდო და მიჰყვე, მეტი არაფერი, მარა, ამას გაგება ხომ სჭირდება.

მას შემდეგ კი, რაც ერთ-ერთ მოსვლაზე კაპიტონმა ცინცხალი ამბავი მოიტანა, დაბაში უთანხმოება გაჩნდა, დავაა ატეხილი, ზოგი ისევ შემლოცავის შესაძლებლობათა იმედადაა, ხოლო უმეტესობა მოითხოვს, ხალხს ფუტკარი დაუბრუნოს და მოშორდეს, თან მადლობა თქვას, ცოცხალი თუ გააღწია აქედანო, მხატვარმა იმაზე დაიწყო ფიქრი, გვალვებს კიდევ მეტი უბედურება არ მოჰყოლოდა, უთანხმოება დიდ კომფლიქტში არ გადაზრდილიყო და ადამიანებს ერთმანეთის სისხლი არ დაედოთ. მაშინ არც მას დაადგებოდა ხეირი. წყლის გამო ისედაც ბევრი

ჰყავდა განანყენებული. უთუოდ რაღაც იყო მოსაფიქრებელი. გაახსენდა, ერთ საუბარში მანუჩარი პერსეიდას მეტეორული ნაკადის შესახებ რომ უამბობდა – კოსმიური მოვლენის თუ რაღაც ამის მსგავსზე. ცალი ყურით უსმენდა მაშინ, თითქმის აგდებულადაც. მას ხომ ჩვევად ჰქონდა, მხოლოდ თავად ელაპარაკა, მსმენელი კი სხვა უნდა ყოფილიყო. მერე და მერე, რომ დაფიქრდა, აღმოაჩინა, სტუმარი კაცი საინტერესო რამეებს ამბობდა ხოლმე. ისიც გაიფიქრა, ამ შეჩვენებულს ბევრი ცოდნა და უგროვებიაო.

– ერთი, გამაგებინე ხეირიანად, – ჰკითხა მანუჩარს, – რაღაც მეტეორულ ნაკადზე ლაპარაკობდი. აბა, როგორაა ეგ?

ხელთავიდან მოაყოლა ყველაფერი. ბოლოს თავი ისე გადააქნია, ეტყობოდა, ამ მოვლენის სასიკეთოდ გამოყენების არსი ჭკუაში დაუფჯდა.

– იცი რა ვქნათ? ხალხს უნდა შევხვდეთ. საჭიროა, ყველაფერი მათ აუხსნა. ერთი ვნახოთ და გაჭრას!.. რა სეირი იქნება, თუ ჩვენი შემლოცავი პირში ჩალაგამოვლებული დაგვრჩა. მართლა კინწისკვრით მოუნევს ნაბრძანება. შევთანხმდეთ, სიტყვას მოამზადებ, პატარა ლექციასავით. არ გაგიჭირდება ამათი ყურადღების მიპყრობა. მერე თავად გადანყვიტონ.

სარიდანმა იფიქრა და შუაკაცების მეშვეობით, თავისთან იხმო დაპირისპირებულთა ორივე ბანაკიდან ყველაზე გავლენიანი წარმომადგენლები, რომელთაც ანგარიშს უწევდნენ. თითოდან ათ-ათი კაცი იქნებოდა, ისინი ითავებდნენ თავისიანებთან ახალი იდეის მიტანას. ამ საქმიდან ბევრი თუ არაფერი გამოვიდოდა, არც დაკარგავდნენ რამეს.

დათქმული დროისთვის გულუხვობა გამოიჩინა მხატვარმა. სასტუმრო დარბაზის გრძელ მაგიდაზე ცეცილიას კარგად ჩაცმებული მინერალური წყლის ბოთლები ჩაამწკრივებინა.

სტუმრებს მოთმინება მოეკრიბათ, მაგრამ მაინც ჩანდა, სული კბილით ეჭირათ, მალე შეეტყვოთ მოწვევის მიზეზი ამ რამდენადმე ჩაკეტილ სამყაროში და, რაც, ასე თუ ისე, პატივად მიაჩნდათ.

ორი დაპირისპირებული ჯგუფი მაგიდის სხვადასხვა მხარეს დაჯდა გაბუტულებივით. ერთმანეთში არავინ ლაპარაკობდა, თითქოს აკრძალული ჰქონოდათ ხმის ამოღება. სარიდანი კი ხვდებოდა, ეს მისდამი პროტესტსაც რომ ნიშნავდა. ვერ მოენელებინათ ჭის წყლით სარგებლობის აკრძალვით გამონეული წყენა. თუმც ამის გამო იგი ბოდიშის მოხდას არ აპირებდა.

მასპინძელი, რამდენიმე ფრაზიანი შესავლის შემდეგ, რაც ინფორმატორის წარდგენას გულისხმობდა, პირდაპირ საქმეზე გადავიდა. სთხოვა მანუჩარს, სათქმელი მოკლედ ეამბნა ამ პატიოსანი ადამიანებისთვის. თან დააყოლა, არ გადაგლით, ნუ გეშინიათო.

როცა მანუჩარი მდუმარე მსმენელის წინაშე წარსდგა, თითქმის ყველას გამოხედვაში, ნელ-ნელა გაჩენილ ინტერესთან ერთად, სასონარკვეთაც ამოიკითხა. მათაც კი, წვიმის მაგის მხარდამჭერებად რომ ითვლებოდნენ, დიდი იმედიანობა არ ეტყობოდათ. ადვილი როდი ჩანდა ამ დათრგუნულ ადამიანთა ნდობის მოპოვება. ამიტომ მისალმებაც ვერ მოახერხა რიგიანად. რალაც დაემართა, თითქოს გაუქრა ოპტიმიზმი. შეშინდა, ვაითუ სხვებსაც გადასდებოდა ეს განწყობა და მის ნათქვამს შთაბეჭდილება ვერ მოეხდინა. აჰა, დაიწყო, თან საკუთარ ხმას მიაყრო გულისყური.

– უნდა მოგახსენოთ, – თქვა მან საქმის მცოდნის დამაჯერებლობით, – ისტორიას ცვლიან არა მეფეები, ან გავლენიანი მმართველები, არა ვინმეს დიდი ფული და უზღვავი ოქრო, არამედ ვულკანები, კლიმატი და გამომგონებლები. ასე, მაგალითად, 1600

წელს პერუს ვულკანის – უანაპუტინის ამოფრქვევამ ევროპაში კატასტროფული აციება გამოიწვია. ასევე, რამდენად გასაოცარიც უნდა გეჩვენოთ, დადგენილია, რომ თითქოს იმ უწყინარი დეზადორების ხმარება, ფრეონს რომ შეიცავენ და რომელთაც მსოფლიოში უამრავი ადამიანი მოიხმარს, ოზონის ხვრელის გაფართოებას იწვევს, რაც, თავის მხრივ, კოსმოსიდან დედამიწაზე ხისტი რადიაციის შემოღწევის პირობაა. რასაკვირველია, თქვენ იცით, ეს რას ნიშნავს.

მინდა იმაზე გესაუბროთ, რომ ამჟამად დაწყებულია პერსეიდას მეტეორული ნაკადი. ახლავე მოგახსენებთ, რასთან გვაქვს საქმე. სვიფტი-ტუტის კომეტა, რომლის სახელწოდება ორი მეცნიერის გვარებიდანაა შექმნილი, გიგანტური ბირთვისაა. იგი ას ოცდათხუთმეტ წელიწადში ერთხელ გარშემო უვლის მზეს. განსაკუთრებით, აქტიური მზის წლებში, მზის ცხელი ნაკადი თანდათან აღნობს კომეტის ბირთვის, საიდანაც უწყვეტად გამოსული მნათი აირები და მტვერი სინათლის წნევის ზეგავლენისა და მზის ქართან ურთიერთობის შედეგად, აიტყორცნება მზის სანინაალმდეგო მიმართულებით, რაც წარმოქმნის ერთ ან რამდენიმე კუდს, ეგრეთ წოდებულ კომეტის შლეიფს, რომელიც საესეა ყინულის გიგანტური ნამსხვრევებით, უზარმაზარი ქვებითა და ქვიშით, ყოველგვარი კოსმიური მტვრით. მოვლენის მომსწრენი ვხდებით ყოველ წელიწადს ჩვიდმეტი ივლისიდან ოცდაათ აგვისტომდე. პიკური მდგომარეობა კი გვაქვს თორმეტ აგვისტოს. დედამიწა ამ პერიოდისთვის გადის მონაკვეთს სწორედ კომეტის შლეიფის გზით. ჩვენს ატმოსფეროში კომეტის მეტეორები შემოიჭრება, სიჩქარით სამოცი კილომეტრი წამში და იწვის. ამის ხილვისას გვგონია, ვარსკვლავები ცვივა, აი, მივადექით მთავარ სათქმელს. სწორედ მაშინ უნდა ჩაიფიქროთ სურ-

ვილი, რისი ახდენაც ძალიან გინდათ.

მსმენელებში უეცრად შეიქნა უნდობლობის ჩუმი ჩოჩქოლი – ირონიული ღიმილი, ერთმანეთთან გადალაპარაკება. მანუჩარმა თბრობა შეაჩერა და მაშინვე ვილაცამ ეჭვიანად იკითხა:

– ვარსკვლავთცვენა? ამაში რაა განსაკუთრებული? – ეს ხომ სხვა დროსაც გვინახავს!

ახლა მეორემ დაუმატა:

– გვეგონა, რაღაც ახალს გვეუბნებოდი!

სარიდანი დაიბნა. აღელვებული შესცქეროდა ხან კითხვის დამსმელს, ხან ინფორმატორს.

მანუჩარმა მშვიდად მოისმინა გამპროტესტებელთა აზრი. ჯერ მარჯვენა ხელი ასწია, მერე დამაჯერებლად თქვა:

– მართალი ბრძანდებით, ახლავე გიპასუხებთ, სწორედ რომ მასეა. აბა, მისმინეთ! – მეტეორული ნაკადები სხვა თვეებშიცაა თავისი პიკებით. მაგალითად, კვადრანტიდები – 3-4 იანვარს, ლარიდები – 21 აპრილს, აკვარიდები – 4 მაისს, არიეტიდები – 7 ივნისს, სამხრეთის სიგმა აკვარიდები – 29 ივლისს, დრაკონიდები – 9-10 ოქტომბერს, ირიონიდები – 21 ოქტომბერს, ლეონიდები – 16 ნოემბერს, გემინიდები – 1-14 დეკემბერს. ნაკადის ყველა მეტეორის ორბიტა იკრიბება ცის ერთ წერტილში, რომელსაც ამ ნაკადის რადიანტი ჰქვია. ჩვენ ამჯერად პერსეიდას მეტეორულ ნაკადზე ვსაუბრობთ.

ცაზე, ჩრდილოეთით, დუბლივეს ფორმით განლაგებულ კასიოპეს თანავარსკვლავედის ქვემოთ არის ვარსკვლავთა სამკუთხედი – პერსევსის თანავარსკვლავედი. აღქმა ისეთია, თითქოს ამ თანავარსკვლავედიდან მოფრინავენ რადიანტებიდან ანუ მოჩვენებითი წყაროებიდან გამოტყორცნილი მეტეორები, ვარსკვლავთცვენა რომ გვგონია. ისინი თეთრ კვალს ტოვებენ და სწრაფად ქრებიან. მიზანი ამ შემ-

თხვევაში საკუთრივ მოვლენის მეცნიერული გააზრება კი არ არის, არამედ, როგორმე მოვასწროთ სურვილის ჩაფიქრება. ეს მინდოდა, მეცნობები-ნა თქვენთვის. იქნებ გეცადათ, გვიან ღამით თვალი ცისკენ მიგეპყროთ და მანათობელი მეტეორის გატყორცნისას მოგესწროთ ყველაზე ძვირფასი სურვილის ჩაფიქრება, რათა აგიხდეთ. ასეთი ერთობლივი ქმედება თავისებურ სინერგიას, ეგრეთ წოდებულ ეგრეგორს ქმნის, რასაც ლოცვაზე ნაკლები ძალა როდი აქვს. აი, ასე, რაც ვიცოდი, მოგახსენეთ. დანარჩენი თქვენზეა დამოკიდებული. ამისთვის შეგანუხეთ.

– თქვენ ასტრონომი ხართ? – იკითხა ვილაცამ.

– მე თავდაცვის გადამდგარი პოლკოვნიკი გახლავართ, – მშვიდად უპასუხა მანუჩარმა.

– აბა, ესენი საიდანლა იცი? – ახლა სხვა დაინტერესდა.

– წიგნებში წერია, – კიდევ უფრო მშვიდად მიუგო მან.

დაიშალნენ, წავიდნენ ისევე მდუმარედ, როგორც მოსვლისას.

– აგაშენა ღმერთმა, – თქვა მხატვარმა, – მეტი რა მექნა, აბა, ჟანა ფრესკეს პორტოფინოს ნამდვილად ვერ ვუმღერებდი, – თვალეები ოდნავ მოჭუტა, გრძელ მაგიდას გახედა, სადაც ხელუხლებლად ელაგა მინერალური წყლით სავსე ბოთლები, თანაც ჩაილაპარაკა, ამ კაცმა მშვენივრად ისაუბრაო, ხელი გაიქნია მანუჩარისკენ. მანაც არ დაიშურა ქათინაური და მეუღლეს, მხატვრის გასაგონად, ხმამაღლა უთხრა:

– ჩანს, კარგად ერკვევა რუსულ ესტრადაში.

– დიდად არა, – უკვე მაგიდის ბოლოდან გამოსძახა მხატვარმა, – მაგრამ მახსოვს, ჟანა ფრესკეს სამკურნალოდ შეგროვილი ფული ვილაცამ რომ შეჭამა და ამაზე დიდი სკანდალი ატყდა, – ეს ისე, სხვათა შორის წარმოთქვა, მაშინ-

ვე კი მთელი ხმით დაიყვირა: ცეცილია! წამოკრიფე ეს ბოთლები! აქ წყლის და-
ლევა ყველას როდი ეკუთვნის!

ცოტა ხანში ისევ მოპარული გიტარა გაიხსენა. ჩამოჯდა ძველებურ ფარდაგ-
ნაფარებულ დივანზე, სევდით გახედა
ათასგვარი სამშვენიისით გადაძქვილ
კედელზე შერჩენილ ცარიელ ადგილს.

– ოჯახქორს რა სული ედგა ასეთი,
გაბედა და შემოიპარა, საზიზღრობა ჩა-
იდინა. მაინც რანაირად მაკადრეს!.. –
ისე ამბობდა, გაჯერებდა, ვერასდროს
შეურიგდებოდა მომხდარს. იმდენად
დანაკარგი არ ანუხებდა, რამდენადაც
თვით ფაქტი, – დაბის არცერთი სული-
ერისგან მსგავს ვერაგობას არ ვიმსა-
ხურებდი. აუარებელი სიკეთე მაქვს გა-
ცემული, რამდენი ამომიყვანია წუმპე-
დან. ამათ კი ღორობით გადამიხადეს,
არ დამინდეს. ჩათვალეთ, ხელი მომ-
ჭრეს. გასაგებია, ყველა ვერ იქნებოდა
ქურდობის მონაწილე, მაგრამ ჩემთვის
ახლა თითოეული ეჭვმიტანილია.

ლაპარაკს რომ მორჩა, ტალავრით
მოფანჩატურებულ აივანზე გავიდა.
ცეცილიას მაგიდა უკვე მოსუფთავე-
ბული ჰქონდა.

– ვერ ინელებს, – თქვა მენეჯერმა,
– მისი მესმის, ის ხომ თითქმის არა-
ფერს კეტავს. სახელოსნოსაც კი, სა-
დაც კაციშვილს არ ახედებს, ღიად აქვს
დატოვებული.

– ღიად? – ჩურჩულით იკითხა თე-
ომ, თითქოს ამას მისთვის დიდი მნიშ-
ვნელობა ჰქონოდა.

კიო, თავი დაუქნია ცეცილიამ, თან
ჩურჩულითვე, ისე, რომ აივანზე არ
გაეღწია ხმას, სტუმრებს საიდუმლოდ
აუწყა:

– ზემო სართულზე, ნახევარი ფლი-
გელი სახელოსნოს უჭირავს. ვიცი, გა-
ინტერესებთ. ეს ბუნებრივია.

ცოლ-ქმარმა ერთმანეთს გადახედა
ისეთი უსიტყვო შემფოთებით, როცა
ხვდები, რალაც ტაბუდადებულს გათ-
ვაზობენ.

– სიმართლეს ხომ მაინც გაიგებთ,
ადრე თუ გვიან, – დამაინტრიგებლად
დაამატა ცეცილიამ. ამ საქმეს მე მო-
ვაგვარებ, ოღონდ არ გამცეთ.

უცნობი საიდუმლოს გაცხადე-
ბა სტუმრებს თავისთავად უბიძგებდა
შეთქმულებაში მონაწილეობისკენ. კარ-
გად ესმოდათ, ისეთ რამეში ცხვირის
ჩაყოფა, რისი ცოდნაც ეკრძალებოდათ,
არ ჩაითვლებოდა კარგ საქციელად და
ყველა შემთხვევაში, მასპინძლის წინა-
აღმდეგ მიმართული ქმედება იყო.

სალამოს, მზე დასავლეთის მთებს
რომ ჩაეფარა, ოდნავ გაიოლდა სუნ-
თქვა. გათანგული დღის შემდეგ, ეზოს
იმ კიდეს მიაშურეს, სადაც ერთ დროს,
უეჭველია, ხეივანი ხასხასებდა. მანუ-
ჩარს ჯიბის პატარა რადიომიმღები გა-
მოეყოლა თან. უკანასკნელ ცნობებს
გადმოსცემდნენ. ინყებოდა საარჩევ-
ნო ციებ-ცხელება, ერთი ვაიუშველე-
ბელი იყო ატეხილი ქვეყანაში, სადაც,
არჩევნების გარდა, თითქმის არაფერი
ხდებოდა ახალი. თვლა ჭირდა, იმდე-
ნი პარტია იბრძოდა პრეტენდენტობის-
თვის. ყველას პარლამენტში უნდოდა
შევარდნა, გარანტირებული კეთილ-
დღეობის მოპოვება. ხალხს კი სცილასა
და ქარიბდას შუა გავლა უნევდა, იძუ-
ლებული იყო, ცუდსა და უარესს შორის
გაეკეთებინა არჩევანი.

უსმენდნენ რადიომიმღებს, თან
მათკენ ფეხაჩქარებით მომავალ ცეცი-
ლიას გაჰყურებდნენ. ის აქოშინებული
მოვიდა. ოდნავ აღელვებით დაიწყო:

– დილით, გათენებისთანავე, ვიდ-
რე მზე ამოხურდება, სარიდანი ვენახის
მონახულებას აპირებს. მეც წავყვები,
თორემ ისეთი ჩვევა აქვს, ვერ გაუგებ,
რა წუთში სად აღმოჩნდება. გგონია,
წავიდა. უცებ ნახავ, გზიდან მობრუ-
ნებულა, მოულოდნელად წაგადგება
თავს.

ქათმებს გამოვუშვებ და ავაკრი-
ახებ. თქვენი საძინებლის ფანჯრიდან
ადვილად გაიგონებთ ხმას. დაინახავთ,

ყანაში შემავალ ბილიკს რომ დავადგებოთ. ამის შემდეგ შეგიძლიათ, მარცხნივ ამავალი პატარა კიბით ფლიგელში ახვიდეთ. პირველივე კარით სახელოსნოში მოხვდებით. იფრთხილეთ, არაფერს შეეხოთ, არცერთი ნივთი არ გადაადგილოთ, და, რაც შეიძლება, მალე დატოვებთ იქაურობა. დანარჩენს თავად მიხვდებით.

თქვა სათქმელი და წავიდა. ესენი კი სახტად დატოვა იმის გამო, რომ სხვის სახლში ქურდულად მოქმედებისკენ უბიძგა, მაგრამ იმასაც მიხვდნენ, იგი ბევრად სცილდებოდა ჩვეულებრივ სულმდაბალ ცნობისმოყვარეობას. უფრო მეტიც, რალაცნაირად, მათ აქ გაურკვეველ ყოფნასთან ჰქონდა კავშირი. ერთი სიტყვით, გაცილებით მნიშვნელოვანი შეიძლებოდა აღმოჩენილიყო, ვიდრე წარმოედგინათ. დილამდე მოცდა მოუწევდათ ცეცილიას რებუსების საბოლოოდ ამოხსნამდე. ისე კი, სარიდანისგან, ესოდენ არაორდინარული პერსონისგან, არანაირი მოულოდნელობა არ უნდა გაჰკვირვებოდათ.

როგორც ადამიანები არ ჰგვანან ერთმანეთს, ისე დღეებიც. ამ უკანასკნელთაგან ყოველ მათგანს შეუძლია გაგაოცოს. ხოლო ის, რაც გვაოცებს, ამ დღეთა სულია, ჩვენს სურვილებს ხშირად რომ არ მორჩილებს და თავის თავში მტკიცე წესრიგის შინაარსს მოიცავს. უნებურად მივყვებით უჩინარი ხელით მართულ მოვლენებს. იმისდა მიუხედავად, სიხარულით ვღებულობთ მათ თუ არა, მაინც თავისთავად იკინძება ჩვენი ცხოვრების ისტორია, – მოულოდნელობათა გვირისტით ნაქსოვი დროის ჯაჭვი. მზადყოფნაა ის მუდმივი მდგომარეობა, რომლისთვისაც ვართ მოწოდებულნი.

ღამე უსაშველოდ გაგრძელდა. ცოლსაც და ქმარსაც სინდისის მქენჯნავი სატანჯველი შეჰყროდა. თითქოს აკრძალული ხილი უნდა ეჭამათ.

ოღონდ, პირველცოდვისგან განსხვავებით, გულუბრყვილოდ კი არ მიენდობოდნენ ეშმაკის ცთუნებას, არამედ შეგნებულ თანხმობას უცხადებდნენ, როგორც მისი თანამზრახველნი. ერთმანეთის სუნთქვაზე გრძნობდნენ, რულმიუკარებლებს დაათენდებოდათ.

– ვერ იძინებ? – იკითხა თეომ.

– ვერა. შენ მაინც იქნებ ეცადო... ნურაფერზე იფიქრებ.

– არ გამომდის.

გაყურდნენ. საწოლს ზემოთ მიმაგრებული აპარატიდან დახოცილი კოლოები ზედ ბალიშზე უცვივოდათ. დროდადრო, ფანჯრიდან სუსტ ნაკადად შემოღწეული ღამის სიგრილე გაერეოდა ხოლმე ოთახის გაშეშებულ ვარვარა ჰაერს, ადამიანის გაგიჟება რომ შეეძლო. რამდენ რამეს ეგუებოდნენ, თითქოს საგანგებოდ ცდიდნენ საკუთარ ამტანობას.

თეომ დაარღვია დუმილი, გაუბედავად თქვა:

– მანუჩარ, რალაც მინდა გიამბო. ახლა რა ამისი დროა, მაგრამ მაინც. დიდი ხნის წინანდელი ამბავია, არავისთვის მითქვამს. მისმენ?

– ჰო.

ისევ სიჩუმე ჩამოდგა. ჩანდა, ქალს მაინცდამაინც არ ეხალისებოდა უდროო დროს გახსენებულის მოყოლა. თავადაც უკვირდა, რას აიხირა. ერთი გაფიქრება კიდევ გაიფიქრა, იქნებ არც ღირდესო. მაგრამ დაიწყო:

– სანამ დავქორწინდებოდი, ხომ იცი, სადაც ვცხოვრობდი. იქ ერთი ოჯახი იყო, დაბლა სართულზე. კეთილი მეზობლობა გვქონდა, თითქმის მეგობრობაში გადასული. მათმა, ასე, ექვსი-შვიდი წლის ბიჭუნამ ისე გამაოცა, აქამდე ვერ დამივიწყებია. ერთხელ, მეზობელთან სტუმრობისას, ბავშვი შევაქე. მართლა არაჩვეულებრივი იყო, ულამაზესი. მისთვის მაშინ არ დავიშურე კარგი სიტყვები. სახეგაბადრულმა მისმინა ყურადღებით, მერე იცი რა

ქნა? უეცრად შარვალი ჩაინია, ორივე ხელისგულზე დაიდო კაცის სიამაყე, ნამიერად მიჩვენა და კვლავ შეინახა, თანაც ისე შემომცქეროდა, მისი ქმედება პატივისცემად უნდა მიმელო. გესმის? თავის ჭკუით, დამაფასა. გავოგნდი. მარტონი ვიდექით, არავინ შესწრებია მის საქციელს. მხოლოდ ჩვენ ორნი ვიყავით ამ საიდუმლოს მონაწილე. მერე და მერე ბევრი ვიფიქრე, მაგრამ ახსნა ვერ მოვუძებნე ამ ამბავს.

– რა ახსნა უნდა, ჩვეულებრივი, პრიმატებისთვის დამახასიათებელი ქცევაა, – მშვიდად თქვა მანუჩარმა, – ბავშვებში პრიმატის ბუნება ჯერ კიდევ მძლავრობს. ახლა სადაა ის ბავშვი?

– მალევე გარდაიცვალა. უბედური შემთხვევის გამო..

– ოო, მაშინ, მით უმეტეს, უნდა დავინწყო, ვითომც არ მომხდარა.

– რასაკვირველია, – დაეთანხმა თეო, – აქამდე ათასჯერ უნდა დამევიწყებინა, მაგრამ მაინც გადავწყვიტე, შენთვის მეთქვა, – შენუხებულმა ამოიგმინა, – ღმერთო, მალე მაინც გათენდებოდეს, – ისე ინატრა გათენება, თითქოს უძილო, ჯოჯოხეთური ღამიდან პირდაპირ სამოთხის დილაში აღმოჩენას ელოდა.

დილით ცეცილიას გეგმის თანახმად წარიმართა ყველაფერი. შინ მარტონი დარჩნენ. ფეხაკრეფით, თითქოს რაღაცას იპარავდნენ, მოკლე კიბით ავიდნენ ფლიგელში და პირველივე კართან შედგნენ, ვიდრე მანუჩარი სახელურს დასწვდებოდა. ყველას გამოუცდია, გუმანი კარგს არ გკარნახობს, მაგრამ უკან ვეღარ იხევ.

სახელოსნოში შესულთ ნახატების შემზარავი სასაფლაო დახვდა. კედლებზე ეკიდა გაფუჭებული, სქელი მონასმებით გადადღაბნილი სურათები, ნერვულ ხელს ოდნავაც რომ არ დაენდო, გაეოხრებინა ერთბაშად. იატაკი კი ბასრი საგნის პირით დასერილ, ერთმანეთზე უმოწყალოდ

მიყრილ-მოყრილ ფერწერულ ტილოებს დაეფარა, მარტო ჩარჩოებია გადარჩენილიყო უვნებელი.

თავზე იტაცეს ხელი, გაშეშდნენ, გმინვა გმინვაზე აღმოხდათ წარმოუდგენლად დიდი კატასტროფის მოწმეთ. ასეთი რამის მხილველის თვალში იმასაც ხომ ეკარგება ფასი, რასაც სიხარულის მონიჭება შეუძლია.

– ღმერთო ჩემო... რა უბედურებაა! – ღმერთო ჩემო!.. – იმეორებდა ქალი, – რა ჰქვია ამას! ნამდვილი თვითმკვლეელი... – განკითხვა, კილვა, დადანაშაულება, ყველაფერი იდო მის სიტყვებში, – მარტო შაჰიდის ქამარი აკლია...

– კარგი, კარგი, ნუ განსჯი, თქვა მანუჩარმა, – სხვის ომში ადვილია, ბრძენი იყო. არ გამოვდგებით ამ საქმისთვის, – ქალს ხელი ჩაავლო, თითქოს დიდ საფრთხეს უნდა გაარიდოსო, სწრაფად გაემართა კარისკენ, – წამოდი, ჩვენი უფლებები აქ ნულის ტოლია. ადამიანი თავად წყვეტს საკუთარ ბედს, – წარმოთქვამდა გზადაგზა.

გულშელონებულები დაბრუნდნენ საძინებელში, ომგადახდილებივით დაცვივდნენ საწოლზე. თეთრეულის დაფერთხვაც არ უცდიათ. არ ანალვლებდათ დახოცილი კოლოები. კაცი თურმე რა დღეშია. ცოცხლად დაისამარა თავი. ის ახლა მოჩვენებადღა შეიძლება აღექვათ, სასაფლაოში მცხოვრებ ფანტომად, რომელმაც ამქვეყნიური მისტიფიკაციის ყოველგვარ ზღვარს გადააბიჯა.

მანუჩარს თვალეები დაეხუჭა და გახელა არ სურდა.

– ნეტავ არ გაგვეგო, – თქვა თეომ, – რად გვინდოდა. ახლა ჩვენი მდგომარეობაც არანაკლებ მძიმეა, სულელური თამაში მოგვინევს, ნამდვილ ხაფანგში ვართ. შენი არ ვიცი, მე კი ამ საცოდაობას ვერ გავუძლებ.

– ეცადე, დამშვიდდე. შეუძლებელია, მაგრამ მაინც ეცადე. ჩვენ ვერა-

ფერს შევცვლით, – თვალგაუხელად ურჩია ქმარმა.

ინვა თეო, ფიქრობდა იმაზე, რა მოეხერხებინა აფორიაქებული სულისთვის.

საუზმობისას სარიდანი უჩვეულოდ მხიარულად გამოიყურებოდა. ეგზალტირებული ლაპარაკობდა ვაზზე, მის მოვლა-პატრონობაზე, ჯიშებზე. ემადლიერებოდა ნაფერებ ვენახს. მეგონა, უკუღმართი ამინდების გადამკიდე, ერთბაშად მოისპობოდა, მაგრამ ვენაცვალე დალოცვილის ძირს, მთლად არ დამეკარგა შრომა, ვფიქრობ, რალაც მაინც გადარჩებაო.

მდუმარედ უსმენდნენ. დროდადრო თავს დაუქნევდნენ ხოლმე. ისხდნენ კრიჭაშეკრულნი, შეპატიჟებაზე – ჰე, მიირთვით, მიირთვით რამე, – მოკლედ პასუხობდნენ – კიო. სარიდანის ყოველ სიტყვას მსწრაფლ ისხლტდა გონება, ჯიუტად იშორებდა. სიტყვები ქუცმაცდებოდნენ, კარგავდნენ ნამდვილ მნიშვნელობას და ოთახის დავინროებული სივრციდან საზიზღარი, მხუთავი ბოლივით მიემართებოდნენ დილაადრიან ნანახი კომპარისკენ, რისგან თავის დახსნა არ იცოდნენ, როგორ მოეხერხებინათ.

უკვე ჩამომდგარი პაპანაქება რა მოსატანი იყო იმ რეალობასთან, ყოველნუთიერ უხმო კვნესად რომ გარდაისახებოდა, თან, მათი წარმოდგენით, მთლიანად მოეცვა იქაურობა. უაზროდ, მაგრამ გულდასმით აკვირდებოდნენ მხატვრის ტურებსა და ხელების მოძრაობას ჩიბუხის მოსრუტვისას, უკვე თვალშეჩვეულ ჟესტებს. ხანდახან მზერას ცეცილიასკენ გააპარებდნენ. იგი თავდახრილი ემსახურებოდა სუფრას, მალავდა თვალებს. თეოს ესმოდა მისი მდგომარეობა, ამიტომ მაღლიერებითა და მისდამი თანაგრძნობით იყო სავსე. თვალი აგვიხილა, თუმც, ვინ იცის, ნანობს კიდევცო, – ფიქრობდა. იცო-

და, ამ საიდუმლო კავშირის შეტყობის შემთხვევაში, გაუგონარ მეხთატეხას მოუწყობდა სარიდანი. მართლაც მოხერხებულად დააკვლიანა სტუმრები, წერტილი დაუსვა გაუგებრობას და არჩევანი გააჩინა. ცეცილიამ იცოდა, არანაირი პორტრეტის შემქმნელი არ იყო მხატვარი. ვაზის თემით გატაცება და ყველაფერი, რაც აქ ხდებოდა, მოჩვენებითი ზეიმის მხოლოდ ფასადურ მხარედ შეიძლებოდა აღგეყვა. სარიდანს სულაც არ ეზიემებოდა.

– კარგად მისმინეთ, – შეცვალა უცებ თემა, – ერთბაშად დასევდიანდა. მერე სიტუაციასთან შეუფერებლად თქვა:

– არანაირი პანთეონები არ მჭირდება. აი, აქ უნდა დავიმარხო. ჩემს ეზოში იქნება ჩემი პანთეონიც და მუზეუმიც. ასე იცოდეთ! – ხელი ჩაიქნია, თითქოს, ეს ისე, სხვათა შორისო. მერე ცეცილიას საჩვენებელი თითით გვერდითა ოთახისკენ მიუთითა, სადაც პატარა კაბინეტი ჰქონდა. თვალთაც ანიშნა რალაც, სავარაუდოდ, მათ ენაზე გასაგები განკარგულება მისცა.

ასეთმა გადახვევამ სტუმრებს ბევრი არაფერი უთხრა, მაგრამ იმას ზუსტად მიხვდნენ, ყველაფერი გათვლილ-გაანგარიშებული ჰქონდა მხატვარს. განადგურებულ ნახატებსაც აქვე ენერა დარჩენა ისეთივე სახით, როგორითაც იხილეს. ესე იგი, მკვდარი შემოქმედის ცოცხალ მუზეუმში, რაც ნამდვილად სარიდანის ხასიათის შესატყვისად ეჩვენათ.

მოვიდა კაპიტონი, მოიტანა ამბავი. თურმე, ნუ იტყვით და, მთელი დაბის მოსახლეობა ღამით მიწაზეა გართხმული, შეჰყურებს ცას პერსეიდას ნაკადის რადიანტულ მონაკვეთზე. ადამიანები მოთმინებით ელიან, თვალი მიადევნონ მეტეოროთა გამოტყორცნას, რათა მის გაქრობამდე მოასწრონ საოცნებო ნატურის ჩათქმა.

ეს ფაქტი კეთილად ენიშნა სარი-

დანს. ხალხი ქუაზე მოდის, საკუთარ ძალებს ცდისო.

– იცი რას გეტყვი? – უთხრა მოენეს, – იტრიალე მათ შორის და გაამხნევე, ბუნების ძალა შეისმენს თქვენს გულის ფიქრებს, იმედი არ გადაინუროთ-თქო.

თეო კი ქალური აღლოს მოხმობით ეცადა სალი აზრების მობილიზებას. ქმარი ცოტა ხნით გაინაპირა, კატეგორიულად განუცხადა:

– კმარა, როდემდე ვიტყუოთ თავი. ვერცერთი ვერ ვხვდებით ჩვენი აქ მოწვევის ნამდვილ მიზეზს. ასე მგონია, შინაური პატიმრობა მოგვესაჯა. რაღას ველოდოთ, არ მოგებურდა უბადრუკი პაციფისტის როლი? დროულად წავიდეთ აქედან. სხვის ბედზე პასუხისმგებლები არ ვართ.

მანუჩარს არაფერი უთქვამს. ცოლს გულში თანხმობას უცხადებდა. მას შემდეგ, რაც სახელოსნოში იხილეს, სარიდანს კიდევ რომ შეექმნა ახალი ნამუშევარი, რომელი გიჟი ისურვებდა, თავისი პორტრეტი მკვდარი გალერეის ექსპონატობისთვის გაენირა. რასაკვირველია, უნდა წასულიყვნენ, რაც შეიძლება მალე. უარი ეთქვათ სატყუარასავით შემოთავაზებულ დაპატიჟებაზე. ოღონდ, საჭიროა, ეს უხმაუროდ მოახერხონ.

ლანჩის დროს, აივანზე მსუბუქად რომ ნაყრდებოდნენ, ყავის წრუპვანრუპვისას, მანუჩარმა გაბედა:

– ვფიქრობ, გამგზავრება მოგვინევს, – დაიწყო ფრთხილად, – ასე არ ვაპირებდით, მაგრამ აუცილებლობამ მოითხოვა.

სარიდანს მოულოდნელობისგან თვალეტი გაუფართოვდა. მის გამოხედვაში რაღაც ეჭვისმაგვარი გამოკრთა. მანუჩარს კი ყოველგვარი ეჭვის გამორიცხვა სურდა, რისთვისაც ეცადა, საუბრის წარმართვის უპირატესობა ხელიდან არ გაეშვა, მხატვრისთვის აზრის გამოთქმის საშუალება შეეზღუდა.

ამიტომაც დააყოლა:

– თეოს დაურეკეს. სასწრაფო საშუალო გამოუჩნდა.

სარიდანმა იცოდა, თეო გამომცემლობებთან თანამშრომლობდა აუტსორსინგული ხელშეკრულების საფუძველზე. წინააღმდეგობის განწევის რა უფლება ჰქონდა.

– ვნუხვარ. გვინდოდა, პორტრეტის შექმნაში წვლილი შეგვეტანა, ყოველწუთს მზად ვიყავით თქვენი სამსახურისთვის, მაგრამ... – აღარ დაამთავრა აზრი. მხოლოდ ის აგრძობინა, საკითხი გადაწყვეტილიაო.

– რა გაენცობა, – ნერვულად გაასავსავა ხელები მხატვარმა, რახან ასეა... – თან მხრებიც აიჩეჩა, – როდისთვის აპირებთ?

– რაღას ვუცადოთ, სალამოს რეისის სამარშრუტოს გავყვებით.

ჩამოვარდა სიჩუმე. ცოლ-ქმარი ერთმანეთს შესცქეროდნენ. სარიდანი ჩიბუხის დაფერთხვას შეუდგა. სიჩუმეც აღარ ეთქმოდა იმ გარინდებას, ნასაზრდოებს ბრმა კმაყოფილების მდგომარეობით, როდესაც ყველამ ყველაფერი იცის, გასარკვევი აღარც არაფერია სრული თანხმობის იშვიათ ნუთებში, ცხოვრება ზოგჯერ ძაღლის ძვალავით რომ გადმოგვიგდებს, ვითომ დიდი რამ გამოიმეტა, და ისიც მხოლოდ იმიტომ, დაგვაჯეროს, არც ისე რთულადაა საქმე, მოიძებნება გამოსავალი. გიხურავს ერთ კარს, რათა მეორე გაგიღოს, – უფრო საჭირო, უფრო მნიშვნელოვანი. არაფერს იძლევა შიშველი ემოციები. რა საჭიროა. სიმარტივეა საუკეთესო პოზიცია, – მშვიდობის გზა და სანინდარი.

სარიდანმა, ისედაც ხშირ-ხშირად რომ სჩვეოდა სახის გამომეტყველების ნიღბებივით ცვლა, გულუბრყვილოსა თუ მავედრებლის იერი მიიღო.

– ჯობდა, ხვალისთვის გადაგედოთ, ნუ აჩქარდებით, რასაკვირველია, თუ ამით არაფერი გაფუჭდება. რაღაც სახ-

სრები მტეხს. იქნებ შეიცვალოს ამინდი. მაშინ ცოტა სიგრილით მოგინვეთ მგზავრობა.

დუმილით დაეთანხმნენ. ხვალის დღეც შორს აღარ იყო. ასეთ დღეთა მოლოდინები უხვად გვაქვს გამოვლილი, ჩვენს წარმოდგენათა გალერეას რომ ავსებს თუ ამდიდრებს და სადაც ყოველთვის შეგვიძლია თავის შეფარება.

მას შემდეგ, რაც ორმოცდაათი ათასი წლის წინათ ჩვენმა წინაპრებმა დაიწყეს აფრიკიდან გადასახლება და მთელ დედამიწაზე გაიფანტნენ, ადამიანებმა არა მარტო შემგუებლობა ისწავლეს ადგილობრივ ატმოსფერული პირობებისადმი, არამედ თავიანთი სხეულისა და ტვინის მეშვეობით, რომელიც იგივე მიკროკოსმოსია, გამოიმუშავეს მოვლენათა მოსალოდნელი ალბათობის შეგრძნება, რაც ახლა არავის აკვირვებს.

გამართლდა სარიდანის წინათგრძნობა. ცაზე, აქა-იქ, საღამოსვე გაჩნდა ღრუბლის ქულები. შუალამისას კი ისეთი თავსხმა წვიმა დაიწყო, მისი სმენისწამლები დგაფუნი გაფიქრებინებდა, დედამიწამ თავისი თავიდან გაქცევა და ცაში აჭრა გადაწყვიტაო. მთელ დაბაში გაისმოდა სტიქიასთან ხეების ბრძოლის ხმები. ტკაცატკუცით ეშვებოდა ძირს ვეება დამსხვრეული ტოტები, იხლიჩებოდა მრავალწლოვანი ზროები. ცვივოდა სახლების დაშლილი სახურავები, გავერანებულ შენობათა ჩაქცეულ კედლებთან ერთად რომ მიჰქონდა გაცოფებულ ნაკადებს. წყალი აღარაფერს ინდობდა, პირწმინდად ტბორავდა დაბლა სართულებს, გაავეებით უდგაფუნებდა ზემოთა კედლებზე. გამძვინვარებული სტიქია ძალების დემონსტრირებით გაერთო, შიშად და პანიკად მოედო მთელ დაბას. განწირულმა ხმებმა, მეტადრე ქალებისა და ბავშვების გნიასმა მოიცვა სივრცე, კუშტ ღამეს წარმოუდგენლად შემადრწუნებელს რომ ხდიდა.

მანუჩარის განვდენილმა ხელმა

ელექტროჩამრთველზე ფუჭი ჩხაკანი გაახმიანა. შუქი გამორთულიყო. შიშველი ფეხებით გატოპა იატაკზე მოტივტივე წყალში. ფანჯარას ეცა, სწრაფად დახურა, თითქოს მძვინვარე მხეცის შემოვარდნისგან იცავდა თავს. მერე სანოლისკენ დაბრუნდა, ხელის ცეცებით ცდილობდა ტანსაცმლის მოძებნას.

– წყალდიდობაა, – უთხრა სანოლში წამომჯდარ, შიშისგან ენაჩავარდნილ თეოს, – მშვიდად იყავი, ეცადე, ეცადე, – სწრაფად ჩაცმას შეუდგა. ფეხებით მოძებნა სველი სანდლები. ისევ ფანჯარას მიაწყდა, მაგრამ იქიდან დანახვა არაფრის შეიძლებოდა, თვალი მხოლოდ გრძნობდა ზეციდან ჩამომდინარი ნიაღვრის მუქ კედელს. გუმანით უნდა გაერკვია, რა ტრიალებდა მათ თავს.

– სტიქიას ჰგავს, – თქვა თეომ, – აპოკალიფსური ღამეა.

– ჰო, მაგრამ ეს სახლი მკვიდრადაა ნაგები.

– ხალხი? – ისევ თქვა თეომ, – ვინ იცის, რა დღეშია ხალხი! – ქალის სიტყვები სასონარკვეთად და უიმედობის ზარად გაისმა.

მანუჩარი კარს ეცა, მაგრამ ვერ გაალო. არადა, ახსოვს, დასაძინებლად რომ შემოვიდნენ, კარი მხოლოდ მიხურა, როგორც ყოველთვის. მერე ბარგი ჩაალაგეს და დაწვნენ. აბა, რა მოხდა? ცხადია, გარედან იყვნენ ჩაკეტილნი. ესეც ახალი უბედურება! ვის რად დასჭირდა ამის გაკეთება. პატარა სანთებელა აღმოაჩინდა ჯიბეში. აანთო, ახალი ძალით შეეცადა კარის გაღებას. ისევ არაფერი გამოუვიდა. ამიტომ ბრახუნი ატეხა. მთელი ძალითა აბაგუნებდა მუშტებს წაბლის გამომშრალ ფიცრებზე. არავინ გამოსხმაურებია. მობრუნდა, სანოლზე ჩამოჯდა და ცოლს უთხრა:

– ჩაგვკეტეს. არ ვიცი, რას უნდა ნიშნავდეს ამ მეორედ მოსვლაში ჩვენი დაპატიმრება.

– ნეტა წავსულიყავით, გაგვეღწია აქედან, – ჩაილაპარაკა თეომ.

უაზრო ლოდინში გავიდა კარგა ხანი, ინათლა კიდეც. თვალს უკვე შეეძლო გაერჩია, რა ხდებოდა გარეთ. მდინარედ ქვეუღიყო სარიდანის დამრეცი ეზო. წყალი გზადაგზა დატაცებულ ათას ნაყარ-ნუყარს მიაქანებდა ქვევით, შემოსასვლელი ჭიშკრის მიმართულებით, სადაც დაბის ცენტრთან შემაერთებული ფართე გზა აქეთ-იქითა ნაძვნარის გამყოფი, ხელოვნური არხის თავზე გამავალ სამანქანო გზატკეცილთან წყდებოდა. მთავარი მოედანიც იქვე იყო – დაბის სავიზიტო ბარათი – ჭრელ-ჭრელი მოზაიკითა და მრავალგვარი ჩრდილმფენი დეკორატიული ხემცენარით გამშვენიერებული.

კარგად შეისწავლეს ის ადგილები, გაიშინაურეს, თითქმის შეიყვარეს. მათ ყურადღებას განსაკუთრებით იპყრობდა ალაგ-ალაგ შემხვედრი თავლით მოვაჭრეთა ზედ ავტომანქანების საბარგულებზე გამართული სახელდახელო დახლები, რომელთაც, მუშტრის მოლოდინში, გუშაგებივით ედგნენ თავიანთი მონაგარით გაამაყებული ჯიუტი გლეხები.

მანუჩარის ბოლო დაჯაჯგურებაზე კარი ჩვეულებრივ გაიღო, თითქოს არაფერი. გაოცებულმა გაიარა გარეთა კიბის მხრიდან შემოსასვლელი ნახევრად ბნელი შუა ოთახი, ხის სქელურდულებიანი. ამჯერად ურდულები გადანეული იყო, რაც ნიშნავდა, სახლში ფხიზლობდნენ, ყველაფერი კონტროლდებოდა.

მოდლიერებული დილის ნათელი ეზოში მდინარე ნიაღვრის ნარჩენებს საშიშროების ხარისხს აკარგვინებდა. ცეცილია აივანზე ხლაფორთობდა – იატაკის ფილებიდან ცოცხით ხვეტდა წვიმით ჩამოშვეტილი ყურძნის მარცვლებით სავსე წყალს და რიკულებიანი მოაჯირის ღრიჭოებიდან უშვებდა ძირს. მანუჩარის დანახვისთანავე ცოცხვას თავი ანება, წელში გასწორდა, მო-

აჯირის გალუმპულ ხის სვეტთან მიდგა, ეზოს გახედა, უსიტყვოდ თქვა ის, რაც ასეთ დროს ნებისმიერს შეიძლება მოსვლოდა თავში – დაიქცა ქვეყანა!.. სახე მთლად გაფითრებოდა, ძლივს ახელდა უძილობით შეშუპებულ თვალებს.

– როგორ ხარ? – შემფოთებით ჰკითხა მანუჩარმა.

ქალმა აქეთ-იქით გადააქნია თავი, მზერა მოარიდა უეცრად ნაცვენილი კურცხლების დასამალად.

– კარგი, დამშვიდდი, – დაუყვავა კაცმა. მხრებზე მოხვია ხელი, გამხნევენბას ეცადა, – მალე სულ გადიკარებს, თითქმის მორჩა.

ქალის მხრები მთელი მისი სხეულის ცახცახს იმეორებდა, საშინელი ტანჯვის ანარეკლი იყო, მიანიშნებდა, რომ მდულარე ცრემლი მხოლოდ სტიქიის შიშს არ უნდა გამოეწვია.

– კარი შენ ჩაგვიკეტე? – კითხვა დასვა კაცმა.

კიო, დაუდასტურა. მაგრამ ჩემი სურვილით არა, მე რაში მჭირდებოდაო, ამოისლუკუნა.

– რასაკვირველია, არაფერში, – თანაგრძნობა ეტყობოდა მანუჩარის ხმას. თანაგრძნობა და სიბრალულიც, – რა, ჭკუიდან შეიშალა?

ცეცილიას შეკითხვა ვითომც არ გაუგონია. ხელის ზურგით შეიმშრალა ცრემლები, კვლავ აივნის ცოცხვას მიუბრუნდა.

ხომ შესაბრალისია, ვისაც ბუნების სასტიკი ძალები შეახსენებს, რომ უძლურია მათ წინაშე. აქ ადამიანის ნება იავარქმნილია. ხოლო, კიდევე მეტად შესაბრალისი – როდესაც სხვა ადამიანის გავლენა თავისუფლების ჰორიზონტს იმდენად უზღუდავს, ფარული, სახელმოუძებნელი დრამის შინაარსს სძენს, სადაც მისთვის ტრაგიკული გმირის როლია შერჩეული.

შენწყვეტილმა წყალმა მიწა ნაკადებისგან დაზოლილ-დაღარული და-

ტოვა. ცოტა ხანში მისილულ ჭიშკარს მეზობლის ბიჭი მიადგა. ხელში ეჭირა ჩარჩოში ჩასმული ფერწერული ტილო, რომელიც მთელ ტანს უფარავდა. იგი საყურადღებო ტრანსპარანტივით ამაყად მიჰქონდა. აათავა ეზო, სარიდანის სახლის კიბისკენ აიღო გეზი. ამ დროს სტუმარი ცოლ-ქმარი აივანზე იდგა და შინ გამგზავრების გეგმას აწყობდა, რადგან გზაზე პრობლემებს ელოდნენ, რის გამოც ტრანსპორტის შერჩევა გონივრულად მართებდათ. ყველაზე დიდ სირთულეს კი სარიდანის ქცევა ქმნიდა, თორემ ცოტას მოიცდიდნენ, ასე სასწრაფოდ აქედან გადაცვენა არ გახდებოდა საჭირო.

ბიჭმა ნელა აიარა კიბე, რომლის თავშიც, ფართო საქცევზე, უდღეური, ფერად-ფერადი კვახებით სავსე ბამბუკის მაგიდასთან წამიერად შედგა. მერე ერთბაშად მოიკრიბა გამბედაობა, თამამად შეაბიჯა აივანზე, სადაც ინტერესით იცდიდა ცოლ-ქმარი. ნახატი აივნისა და სასტუმრო დარბაზის გამყოფ კედელს მიაყუდა, აივანზე გამოსული ცეცილიას მოახლოებას დაელოდა იმის სათქმელად, სამხარეო მუზეუმამდე არმისული, ბუჩქში იყო გაჩხერილიო. უთუოდ სამადლობელ სიტყვებს ელოდა, რომელიც ვერ მიიღო. ამიტომ ახსნას შეუდგა:

– იქ, დაბლა, ბევრი ყოფილა ასეთები, თქვეს, თურმე, მთელი მოედანი სურათებითაა მოფენილი. ზოგიც არხის წყალს ნაუღია. ადგილობრივი მმართველობიდან განკარგულება ყოფილა, ყველაფერი მოაგროვეთ, დაუბრუნეთ პატრონსო.

ცეცილიას ელდა ეცა, თვალები გადმოცვენაზე გაუხდა, თითქოს მძიმე პრესის ქვეშ მოხვედრილიყო.

– კარგი, კარგი, გასაგებია, წადი! – შემოუძახა ენად გაკრეფილ ბიჭს. მზერით მიაცილა ჭიშკრამდე. მერე ძლივს მიათრია ფეხები რამდენიმე მეტრში მდგარი სელის სკამამდე. ჩამოჯდა

ზედ, ხელები მუხლებზე დაიწყო და ქვითინი ამოუშვა.

სტუმრები გაშეშებულიყვნენ. ხან ცეცილიას გახედავდნენ, ხან კედელზე აყუდებულ ტილოს, რომელზეც თალხით მოსილი მონაზონი იყო გამოსახული. იგი დიდ ლოდზე ისვენებდა. იქვე, ახლოს, მომცრო ქვაზე, ფრთებანკეპილი ჭრელი პეპელა იჯდა. პირველი, რაც ტილოს ხილვისას ხვდებოდა თვალს, იყო, რომ ქალს კაბის კალთა აწეოდა, მოუჩანდა ახალგაზრდული, თეთრი ნვივები, რომლის ქათქათა სიშიშვლიდან გამომკრთალი იდუმალი ენერგიის ტალღათა უხილავ რხევებს მიეზიდა მხატვრის ყურადღება.

აშკარად მაღალი კლასის შემოქმედის ნახელავ ტილოზე, წითელი საღებავის სქელი მონასმი ჯვარედინად კვეთდა მონაზვნის სახესა და ყელს, ლავინის ძვლებამდე ჩადიოდა გაავებული ფუნჯის ნვერის წამახული კვალი, სუსტ, უმწეო მხრებს ებჯინებოდა.

მანუჩარისთვის, ვის ტვინშიც ფიქრთა უამრავი კომბინაცია ირეოდა, ცხადი გახდა, საქმე სახუმარო არ იყო. თავი ანება მონაზვნის ცქერას. საბრალოს თვალები თითქმის არ მოუჩანდა, თორემ კიდევ მეტად შეეცოდებოდა დაუნდობელი ავტორისგან განწირული. ცეცილიასთან მივიდა, თეო ამაოდ რომ ანუგეშებდა. მის წინ ჩაიცუცქა, ჩურჩულით ჩაჰკითხა:

– ეს რანაირად მოხდა? ყველაფერი ფანჯრიდან გადაყარა?

ქალმა თავი დააქნია, თვალი გაუსწორა და აღსარებასავით უთხრა:

– მეც ვეხმარებოდი.

– იმიტომ, რომ გაიძულა. მაგრამ ახლა რა იქნება, უკანვე რომ მოუზიდავენ?

– წარმოდგენა არ მაქვს, ამაზე ფიქრი მაგიჟებს. არადა, მასე იქნება.

– ცეცილია, ჩემო კარგო, ჩვენ რა პოზიცია უნდა დავიჭიროთ? – მანუჩარს უცებ მოფხიზლებოდა გონება და

საგანგებო მოქმედებისკენ უბიძგებდა.

ცეცილია არც დაფიქრებულა, მანუჩარს ვედრებასავით ამცნო გამოსავალი:

– თქვენთვის აჯობებდა, წასულიყავით, – ისე გულწრფელად გამოუვიდა რჩევა, ყველაზე საღ აზრად უნდა მიეღოთ, არავითარ შემთხვევაში დათხოვნის წინადადებად. მენეჯერი თუ მონყალების და გაუგებრობაში მოხვედრილ სტუმრებზე ზრუნავდა, ცდილობდა, აეცილებინა მათთვის უხერხულობა, რასაც, შესაძლოა, კიდევ ბევრი რამ გაუთვალისწინებელი მოჰყოლოდა. იგი კარგად იცნობდა სარიდანს, ვისაც იოლად ვერ მიუხვდებოდი, ისე, როგორც რვაფეხას აზრებია ადამიანისთვის გამოუცნობი. მადლობა მართებდათ კეთილი რჩევისთვის. მხოლოდ ისლა ჰქონდათ საფიქრალი, მასპინძელი სადმე მიყურადებულები ხომ არ იყო. მას ასეთი რამ ადვილად შეეძლო. ნამსვლელებს რას დააკლებდა, ცეცილიას ობტში კი უთუოდ ამოვიდოდა. მანუჩარმა ამიტომ იკითხა:

– თავად სად არის? ასე გამოუმშვიდობებლად რანაირად...

– ჩაეძინა, – თქვა ქალმა, – მერე შემფოთებით დაუმატა, – ეშმაკმა იცის, როგორ გუნებაზე გაიღვიძებს. რა დროს გამომშვიდობებაზე ფიქრია.

სრულ სიმართლეს ეუბნებოდა. მათაც არ ჰქონდათ სარიდანის თავი. უსიტყვოდ გამოიგანეს თავიანთი ბარგი, რომელიც ერთ საშუალო ზომის გორგოლაჭებიან ჩანთას შეადგენდა. მაშინ ნახეს, რომ კაპიტონი მოსულიყო, ცეცილიას გაცხარებით უყვებოდა რალაცას. ზურგით იდგა და არ შეუმჩნევია სტუმრები, მისი ნაამბობიდან პატარა ფრაგმენტს რომ მოჰკრეს ყური: თქვენმა ერთიანად ჩამორეცხა მთა. დალენილი სკები ნაფოტებადაა მიმოფანტული ფერდობზე. მეტის თქმა ვეღარც მოასწრო, რადგან ცეცილია სტუმრების გასაცილებლად დაიძრა და

კიბზე ჩაჰყვა მათ. ბოდიშობდა, ვნუხვარ ასე რომ გამოვიდა, ძალიან განვიცდიო.

ვიდრე ერთმანეთს დასცილდნენ, მანუჩარმა შიშნარევი მოლოდინით იკითხა:

– რას ამბობს, ადამიანის მსხვერპლი ხომ არ არის?

– ვფიქრობ, არა, – ნაჩქარევად მიუგო ქალმა.

უკან ადევნებული ძალის შეამჩნიეს. გონიერ პირუტყვს ეკისრა გამცილებლის მოვალეობა, სარიდანის ცქნაფა, ყავისფერ სეტერს. მათ კვალს განდაგან, ცუხცუხ-ცუხცუხით მიჰყვა ჭიმკრამდე.

მდუმარედ დაადგნენ გზას. დუმილი ეხმარებოდათ ჭეშმარიტების გააზრებაში იმაზე, რომ შემოქმედი ადამიანი ორი ერთმანეთთან შეუთავსებელი სულითაა მართული, რომელთაგან ერთი, სიზმრად ნანახი უმზეო სამყაროს კომპარები რომ სტანჯავს, ცდილობს, გაანადგუროს მეორე, მწყობრიდან გამოიყვანოს მისი შინაგანი რადარი, რათა პარადოქსთა ქაოსი შექმნას. დაუნდობელი ბრძოლის ასპარეზად ქცეულიყო ღვთიურისა და ეშმაკის ურთიერთმონაცვლეობით დაბნეული სარიდანის ცხოვრებაც. ამაში არაფერია გასაკვირი. დაეცემი და ისევ ადგები. ადამიანს ხომ ყოველთვის შეუძლია თავიდან დაწყება.

ამ ამბებიდან სულ ცოტა ხანში მხატვარი გარდაიცვალა. სამგლოვიარო ცერემონიისას ერთადერთი გამოჩინებულად ნამდვილი ჭირისუფალი ცეცილია აღმოჩნდა. ის გულამოდულებული მოთქმით ტიროდა, რამაც მემკვიდრეებს ეჭვი გაუჩინა, რომ გლოვის მიღმა ეძებნათ რალაც დაფარული, რისთვისაც უტილიტარობის სარჩული შეიძლებოდა დაედოთ. ქალის ჩახლეჩილ ხმაში მოპოვებულ უფლებათა საი-

დუმლო ქვეტექსტი ამოიკითხეს და არ მოეწონათ.

ყოველგვარ თხრობას ხიბლს უკარგავს შიშველი ფაქტებით გადაჭარბებული გატაცება. ჩვენც ცოტათი შევცვალეთ ორიენტირები. ცხადია, აუცილებლად გვჭირდება ჰომეოსტაზი, თორემ თვითმარეგულირებელი სისტემის გარეშე ხომ არ ვიქნებოდით ის, რაც ვართ. სამყაროს დიდი წყლები განადიდხანს გაძლებენ წყნარად? ამიტომ, ვიდრე სხვათა გართულებული ურთიერთობების ქექვას ვახარჯოთ დრო, გაცილებით ჭკვიანურია, იმაზე ჩავფიქრდეთ, რომ დაიღალა დედამინა, რომ დადგა ჟამი, ემოციები, ჯანსაღ აღქმებში ხელის შემშლელი, რუდიმენტად გამოვაცხადოთ. ამასთან, ყურადღებით ვუსმინოთ, მულტიკულტურაზე რა აზრის არიან ექსპერტები, ჩვენ კი საკუთარი დასკვნები გამოვიტანოთ. აბა, რომელს შეგიძლიათ თქვათ, ტორერო, ვისაც, ტრადიციულად, მოოქროვილი ხავერდის სამოსი ამშვენებს, ზოგჯერ რად გადანყვეტს, სმოკინგში გამოწყობილმა გამართოს ორთაბრძოლა, რისიც სრული უფლება აქვს. სხვა თუ არაფერი, თოთხმეტ მილიარდწლიან სამყაროში ვარსებობთ, ჩვენი ევოლუცია კი სულ ხუთი მილიონი წლის განმავლობაში გრძელდება. თანაც, კვანტური მექანიკის საფუძვლებს თუ ვენდობით, ერთდროულად უთვალავი ვარიანტით შეიძლება განვმეორდეთ ისე, რომ ამის შესახებ არაფერი გვეცოდინება.

ცეცილია ცოლ-ქმარს დედაქალაქში თავისუფლების დღეს გამართულ

სახალხო სეირნობისას ყვითელ პავილიონთან შემოხვდა. გაეხარდათ ერთმანეთის ნახვა, თუმცა გაირკვა, ბევრი არაფერი აღმოაჩნდათ სალაპარაკო, გარდა იმისა, თეომ ვერ მოითმინა და იკითხა:

– ნახატების ბედი როგორ გადანყდა?

მაშინვე ინანა კიდევ, რას ვერჩი, რატომღა ვახსენებ, ნუთუ არ ეყო, რაც გადაიტანაო. მაგრამ ცეცილიამ ისეთი ენთუზიაზმით დაიწყო, თითქოს საბაბს ეძებდა, ოცნებობდა, ოღონდ როგორმე ამაზე საუბრის საშუალება მომეცესო.

– ღამით მოზიდეს ყველაფერი, – თქვა მან, – ჭიშკარს შიგნით დაანყეს. მთავარია, გიტარაც მოეტანათ, თავზე ედო იმ ვეებერთელა გროვას. მე რე იცით რა მოხდა? უზარმაზარი ორმო ამოათხრევინა, შიგ თავისი ხელით ჩაყარა ნამუშევრები და მინაში დამარხა. ერთადერთი, გიტარა დაინდო, ისევ ძველ ადგილას დაკიდა კედელზე. მითხრა, ჩემს საფლავსაც იქვე, ნახატების გვერდით გააჭრევინებო. შევუსრულე სურვილი, – ქალს გული აუჩუყდა, მაგრამ დროულად მოთოკა გრძნობები. ბოლოს მწარედ, თითქმის ნაძალადევად გაიღიმა. გამოაჩინა თავისი მოკლე კბილები. მათაც მეტი აღარაფერი უკითხავთ. შემლოცავიც კი არ უხსენებიათ. ყოველგვარი ლოგიკით, იგი იქაურობას მოცილებულად ჩათვალეს, რადგან დაბა თაფლისგან დაცლილი იყო. სხვა ჭირნახულსაც სტიქია, უთუოდ, ბოლოს მოუღებდა. ასე რომ, ეს მხარე, ბუნებრივია, მის ინტერესებში აღარ შედიოდა.

ანდრო ბუაჩიძე

მინდიას მატამორფოზა (ვაჟა-ფშაველას „გველის-მჭამელი“)

მინდია ვაჟას შემოქმედების ერთ-ერთი ყველაზე უფრო გამოუცნობი გმირია.

ვაჟა-ფშაველას „გველის-მჭამელი-ში“ მინდია მისნურ ნიჭს შეიძენს. ეს ნიჭი მას ქაჯებთან ტყვეობისას გველის ხორცის ჭამის შემდეგ მიეცემა. ეს არის ნიჭი, რომელიც, მითოსური წარმოდგენის მიხედვით, შეიძლება უეცრად მიეცეს ადამიანს და მერე უეცრადვე წაერთვას. მართლაც, მინდიას ახალი სმენა და ხედვა გაეხსნება, ის სხვა ადამიანად იქცევა. შეიძლება პირდაპირი გაგებით ეს შეძენილი უნარი არ არის ცოდნა, მაგრამ იბადება ახალი იდეა, რომელსაც ახალი მსოფლმხედველობა წარმოშობს. ამ ახალი მსოფლმხედველობის საფუძველზე მინდია სამყაროსადმი მიმართების ახალ წესს წარმოაჩენს. მინდიას ფერისცვალების მთავარი მომენტი ისაა, რომ იბადება ახალი, ძველისგან განსხვავებული მსოფლმხედველობა.

რას გამოხატავს ახალი მსოფლმხედველობა?

იმისათვის, რომ ეს გავარკვიოთ, საჭიროა მინდიას ძველი მსოფლმხედველობის წარმოჩენა. ადრინდელი მინდია ისევე ცხოვრობდა, როგორც სხვები. ის

საერთო თემის ერთ-ერთი წევრი იყო. ის არ იყო, როგორც ფილოსოფოსები იტყვიან, თავისუფალი რაიმესაგან რაიმესთვის, არ იყო განკერძოებული ინდივიდი, არამედ იყო თემის ერთი რიგითი წევრი. ამიტომ მისი მსოფლმხედველობა ინდივიდუალური პიროვნების მსოფლმხედველობა კი არა, თემის მსოფლმხედველობა იყო, ანუ, სხვაგვარად რომ ვთქვათ, ის იზიარებდა ტრადიციით გადმოცემულ იმ წეს-კანონებს და ზნე-ჩვეულებებს, რომელთა მიღებაც აუცილებლობას წარმოადგენდა.

ცხადია, ბუნების ნიაღში მცხოვრებ მთიელ კაცს უშუალოდ ბუნების მიმართ გარკვეული დამოკიდებულება ჰქონდა, მხოლოდ ეს დამოკიდებულება არ განსხვავდებოდა თემის სხვა წევრების დამოკიდებულებისგან. მინდია ჭრიდა ხეს, იყენებდა საშენ მასალად, გასათბობად, ანუ შეშად და სხვ., კლაფდა ნადირს, ატყავებდა მას, ტყავს და ხორცს თავ-თავის ადგილს მიუჩენდა და ა. შ. მინდია ისე იქცეოდა, როგორც იქცეოდნენ თემის სხვა წევრები, ისინი კი მისდევდნენ ზოგადად ადამიანური ცხოვრების წესს.

როგორია ზოგადად ადამიანის ცხოვრების წესი?

ადამიანი განსხვავდება ცხოველისაგან. ცხოველი მრავალრიცხოვანი ინსტინქტის კარნახით იქმნის საარსებო გარემოს. ეს გარემო ბუნებაა. ცხოველი ბუნების პირმოა. მის წესრიგს და თანხმობას ბუნებასთან ქმნის მისივე ინსტინქტის მრავალრიცხოვნება. ადამიანი ინსტინქტით ღარიბი არსებაა. არარსებული ინსტინქტის ადგილს მასში ცნობიერება იკავებს. ადამიანი საარსებო და სასიცოცხლო გარემოს ცნობიერების კარნახით იქმნის. ცხადია, აქაც პირველწყარო ბუნებაა. ადამიანი გარდაქმნის ბუნებას, ბუნების ნედლეულს, ვთქვათ, ხის მასალისგან იშენებს სახლს და ამ სახლში ცხოვრობს. ეს უკვე, ფართო აზრით, კულტურაა. ადამიანი ბუნებისა და, ამავე დროს, თავისივე ხელით შექმნილი კულტურის სივრცეში ცხოვრობს, ცხოველისაგან განსხვავებით, რომელიც მთლიანად ბუნებისეულია.

ადამიანს, როგორც სხეულის, ანუ სიცოცხლის მქონე არსებას, მომხმარებლური დამოკიდებულება აქვს ბუნებისადმი. ის, როგორც უკვე ვთქვით, მოიხმარს ბუნებას, გარდაქმნის მის ნედლეულს და ამ გზით იზადებს თავშესაფარს და საკვებს. ეს რომ არ გააკეთოს, დაკარგავს ვიტალობას, დაკარგავს სიცოცხლეს, დაიღუპება.

ასე ცხოვრობდა მინდიაც, მაგრამ ერთ მშვენიერ დღეს მას (გველის-მჭამელს) ახალი ხედვა გაეხსნა, ახალი თვალი აეხილა. ამგვარ სიახლეს შესაბამისი მსოფლმხედველობრივი სიახლეც მოჰყვა. ეს კი იმას ნიშნავს, რომ მინდიამ გაიაზრა თავისი ახალი მიმართება ბუნებისადმი. ამ ახალი მსოფლმხედველობის მიხედვით, მინდია წარმოჩნდა, როგორც ჩვეულებრივი ადამიანისგან სრულიად განსხვავებული თავისუფალი პიროვნება, თავისუფალი საკუთარ ვიტალობაზე მიჯაჭვულობისგან, საკუთარ კეთილდღეობაზე მუდმივი ზრუნვისაგან, თავისუფალი იმისთვის, რომ ნამდვილ ეთიკურ ღირებულებას მომ-

სახურებოდა. მინდიას მომხმარებლური დამოკიდებულება ბუნებისადმი უანგარობამ შეცვალა. ის აღარ ჭრის ხეს და აღარ კლავს ნადირს, ბუნებას ესაუბრება და მის თხოვნა-მუდარას შეისმენს („ნუ მომკლავ, ჩემო მინდია, ნუ დამიბნელებ მზესაო“). მინდია უანგაროა ბუნებისადმი, ასეთია მისი ეთიკური მრწამსი. მისი ბუნებასთან მიმართების ესთეტიკური მომენტიც უანგარობით არის აღბეჭდილი: („კლდის თავზე მოსულ პირიმზეს გულ-მკერდში ვენაცვალე“). ესთეტიკური და ეთიკური უანგარობა ყველასგან გამოარჩევს მინდიას. იგი თავდავიწყებით ეძღვევა ბუნების მსახურებას, ამჟღავნებს სრული ტრანსცენდენციის უნარს, ივინყებს თავის ვიტალობას და ბუნების მრავალფეროვან სამყაროში იძირება. მისი დამოკიდებულება უფრო ეთიკურია, ვიდრე ესთეტიკური. ეთიკური ხასიათისაა უკვე გარდაქმნილი მინდიას ღვანლიც – ის სიკეთის მთესველია, ქაჯებისგან მას ბოროტება არ გადასდებია:

*მხოლოდ ბოროტმა მის გულში
ვერ მოიკიდა ფეხია,
სხვა დანარჩენი ქაჯური
ყველა ისწავლა ხერხია.*

შეძენილი ნიჭის კეთილმყოფლობაზე მეტყველებს ისიც, რომ მინდია მკურნალად იქცა. მას ყვავილები წამალს სთავაზობენ და ის კურნავს ომში დაჭრილ მეომრებს; მინდიას ძალღონეც მოემატა, მოხერხებულობაც და სიჩაუქეც. მომხდურ მტერთან გამკლავება იგივე ბოროტებასთან შებრძოლებაა. მას ესეც ხელეწიფება... მაგრამ მინდიას სულიერი აღზევება არ შეიძლება დიდხანს გაგრძელდეს, ვინაიდან უეცრად დაუფლებული მისნური ნიჭი მას სრულ უანგარობას, ანუ ნედლეულის მიუღებლობას ჰკარნახობს, ბუნების ნედლეულის გარეშე კი ადამიანი ვერ იარსებებს. ახლად შეძენილმა ნიჭ-

მა იმთავითვე განსაზღვრა მინდიას საბოლოო ხვედრი.

მაშასადამე, ადამიანი დამოკიდებულია თავის ვიტალობაზე იმ თვალსაზრისით, რომ სიცოცხლის შესანარჩუნებლად მუდმივად ზრუნავს ბუნების ნედლეულის გარდაქმნაზე, საკვების მოპოვება-მიღებაზე, თავშესაფრის მოწყობაზე. ეს გარდაქმნა კულტურაა, კულტურის დამამკვიდრებელი აქტია, ამიტომაც ვამბობთ, რომ ადამიანი „თავისი ხელით“ შექმნილ კულტურის გარემოში ცხოვრობს, მაგრამ ის ბუნების შვილიცაა. ბუნების შვილია მინდიაც და სასიცოცხლო ძარღვით არის გადაბმული ბუნებასთან. ამ ძარღვის გადაჭრა დამღუპველი იქნება მისთვის და სხვებისთვისაც. არ შეიძლება, ამას თუნდაც ქვეშეცნეულად ვერ გრძობდეს ბუნებისადმი სრული უანგარობის იდეით შეპყრობილი მინდია. მხოლოდ ეს თანდათანობით ხდება. თანდათანობით ხდება ის, რომ მინდია ცდილობს, ეს უკიდურესობის შემცველი, „გაუნონასწორებელი“ იდეა რამდენადმე მაინც მოარგოს ყოფით რეალობას. ის ამ იდეის პოზიტიურ მომენტს (ვიტალობაზე ამაღლება) წამოწევს წინ და ცოლთან კამათისას ზნეობრივი პათოსის ფონზე ამხელს მასთან დაპირისპირებულთა ცხოვრების ნეგატიურ მომენტს (ვიტალობაზე მიჯაჭვულობა).

მინდია გვეუბნება, რომ ადამიანმა ბუნებას მხოლოდ მომხმარებლის თვალთ არ უნდა უყუროს. რაკი ადამიანი ბუნების განუყოფელი ნაწილია, ის არა მხოლოდ უნდა იღებდეს (თუნდაც მცირედს) მისგან, არამედ უნდა გაცემდეს საიმისოდ რაიმეს. მინდია უკვე მხოლოდ მიმღები კი არ არის, არამედ გულუხვად გამცემიცაა, ან სწორი იქნება, რომ ვთქვათ, მცირედის მიმღები (ის მიიჩნევს, რომ მცირედითაც შეიძლება ვიტალობის შენარჩუნება, რაც საბოლოოდ არ ხერხდება) და მრავლის გამცემია, ის, ფაქტობრივად, ბუნების

მესაიდუმლეა, მისი სიყვარულით ანთებული ადამიანია, მასზე მზრუნველი, ცხოველების, ფრინველებისა და ხეების აპოლოგეტია. მინდიას აზრით, ადამიანი მუდმივად საზრდოობს ბუნების ნაყოფით და მორალური თვალსაზრისით მისი მოვალეა, რისი დავინწყებაც უმადურობა იქნება:

ამ მინის აღმონაცენი

ჩემი სესხი და ვალია;

როგორღა ან პური ვჭამო,

როგორ დავლიო ნყალია.

ეს პასუხისმგებლობა ბუნების მიმართ იმავე ზნეობრივმა იმპერატივმა წარმოშვა, რომელმაც ანგარებიანი ურთიერთობის უანგარობით შეცვლა გამოიწვია. ყოველივე ეს არ მომხდარა ხანგრძლივი განსჯისა და დინჯი გააზრების შედეგად. მინდიას არსებაში ახალმა ხედვამ და სმენამ, ახლად შექმნილმა ნიჭმა თვითონ ბუნების წიაღში დაძრულ სტიქიასავით გაიღვიძა. მინდია უფრო პოეტია, უფრო შთაგონებით შეპყრობილი ხელოვანია, ვიდრე ფხიზელი ანალიტიკოსი. მისი მოულოდნელი ინსპირაციით აღძრული ნატურფილოსოფია უფრო მოქმედებაშია გამოხატული, ვიდრე თეორიულ განსჯაში. განსჯამ მოგვიანებით იჩინა თავი ცოლთან დიალოგში, როცა უკვე შექმნილი ნიჭის დაკარგვით გამოწვეულმა მწარე სინანულმა შეიპყრო ეს კაცი. ამ განსჯაში თვალნათლივ გამოჩნდა მინდიას მრწამსი, რომ, მისი აზრით, მისივე პიროვნებისეული მეტამორფოზა ზნეობრივი ხასიათისა იყო. ვიტალობაზე აღმატებამ და სრული უანგარობისაკენ სწრაფვამ მის არსებაში დაფარული შესაძლებლობები წარმოაჩინა. ეს იყო ღირსეული ადამიანის ცხოვრების წესი, აზროვნების და მოქმედების თავისუფლების გამოხატულება. ასეთი კაცი, რა თქმა უნდა, ღიად უპირისპირდებოდა უტილიტარისტებს და მერკან-

ტილისტებს, ანუ იმათ, ვინც ბუნების ნაყოფს ბოროტად, თავის სასიამოვნოდ ირგებდა და იყენებდა. ის გადარჩენის ინსტინქტით შეპყრობილ მეუღლესაც მათ მიათვლის და მის მიმართ დაუფარავ სიმკაცრეს ამჟღავნებს:

*არ იცი, არა, ჭკვათხელო,
ყბედო, ზეზერე მგრძობარევ,
თავისა სასიამოვნოდ
წუთისოფლისა მცნობარევ!*

მინდიას მრწამსი, როგორც უკვე ვთქვით, იმ ადამიანების საპირისპიროა, ვინც გამუდმებით ზრუნავს ვიტალობაზე. მინდიასათვის ისე, როგორც ყველა ღირსეული ადამიანისთვის, საკუთარი ვიტალობა, „ხორცის კეთილდღეობა“ საშუალებაა და არა თვითმიზანი. თვითმიზანი რომ იყოს (ესეც კარგად იცის მან) და ამ დონეს დასჯერდეს, მისი არსებობა ცხოველისას დაემსგავსება. ცხოველს არ ძალუძს ვიტალობაზე მაღლა დადგომა. ის მუდმივად მუცლის ამოყორვასა და „სხეულებრივი კეთილდღეობის“ მიმნიჭებელ სხვა პირობებზე ზრუნავს, ადამიანი კი, როგორც ერთმა მოაზროვნემ თქვა, მუდმივად გზაში უნდა იყოს, ანუ მუდმივად უნდა ფიქრობდეს თავის ეთიკურ და ესთეტიკურ ზესწრაფვასა და სრულქმნაზე. ეს იცის მინდიამ და ამიტომაც უწოდებს თავის ცოლს „ჭკვათხელს“, „ყბედს“, „ზეზერე მგრძობარეს“, „თავისა სასიამოვნოდ წუთისოფლისა მცნობარეს“. შეიძლება მზიას ყველაზე ნაკლებად ეკუთვნოდეს ეს საყვედური, ვინაიდან ის შვილებზე ზრუნავს, მაგრამ იმავე ცოლისთვის „სამაგალითო ადამიანი“ ბერდიაა, რომელზეც მიუთითებს ქმარს და ეუბნება: „ბერდიას რამდენ შეშა აქვს, როგორ ცეცხლს ანთებს, ჰნახოდი“ და ეს ნათქვამი წონასწორობას აკარგვინებს მინდიას, რადგან მას სხვაგვარი წარმოდგენა აქვს სამაგალითო ადამიანზე. მისთვის სამაგალითო თვისება ვინრო მომხმარებლობა კი არა, უანგარობაა. ცოლისადმი

მისი პასუხი მოარულ ფრაზადაც კი არის ქცეული:

*ცხოვრების მაგალითადა
ბრიყვები დამისახოდი.*

ბრიყვის ცხოვრება ცხოველის არსებობას ემსგავსება.

მინდია უშუალოდ, პერსონალურად ცოლს და ბერდიას კი არ გმობს, არამედ გმობს ცხოვრების იმ წესს, რომელიც მრავალთათვის მისაღებია, ხოლო მისთვის მიუღებელი. მინდიას სჯერა ადამიანის მაღალი მოწოდებისა. მან ისიც იცის, რომ უანგარობის გზას ყველა ვერ დაადგება, მაგრამ თემის მოყმეთაგან სრული ვერგაგება აღიზიანებს.

ვაჟა-ფშაველა ცოცხალ, პლასტიკურ ხასიათებს ქმნის და არა მსოფლმხედველობრივ სქემებს. ანტიკურ დრამაში ესქილესთან და სოფოკლესთან პერსონაჟების შინაგანი სამყარო სიუჟეტური განვითარების წიაღ უცვლელი და ერთგვაროვანი იყო. ევრიპიდესთან გმირის ხასიათის ძერწვა განსხვავებულია: ხასიათი პლასტიკურობას იძენს, ცვალებადია და არაერთგვაროვანი. ალორძინების ხანის შექსპირისეულ დრამაში ხასიათების ცვალებადობას ღრმა ფსიქოლოგიზმი ერწყმის. ეს გამოცდილება გრძელდება მომდევნო ხანაში და რომანტიკული პერიოდის პოემაში. სწორედ ამ გამოცდილებას იზიარებს ვაჟა. მინდია რომ გველის ხორცს გასინჯავს, პირველი მკვეთრი მეტამორფოზის კვალად ის მუდმივ ცვალებადობას განიცადის. ეს ცვალებადობა ფაქიზი ფსიქოლოგიზმით არის აღბეჭდილი.

ბუნების მესაიდუმლედ ქცევის შემდეგ, ანუ მას აქეთ, რაც აღმაფრენის ტალღა დაეუფლება, მინდიას ტვინისგამბურღავი ყოფითი საფიქრალიც უჩნდება. თითქოს რაღაც უკვეცავს ფრთებს მის აღმაფრენას და მიწისკენ ეზიდება. ეს ცოლის მუდმივი ჩვილია. ამ ჩვილის კვალდაკვალ მინდიას უკომპრომისო ხასიათი თანდათან ირღვევა, ვინაიდან ის ვერ ახერხებს

„ოქროს შუაღედის“ გამონახვას უანგარობის იდეით ნაკარნახევ სწრაფვასა და ყოფით რეალობას შორის. მინდია იცის, რომ ბუნებასთან კავშირისას სრული უანგარობა, ანუ ბუნებისგან ნედლეულის არმიღება სიკვდილის ტოლფასია. ამიტომ ის ანაქორეტივით ცხოვრობს – მხოლოდ მცირედს იღებს, თუმცა ბუნებისადმი მომხმარებლურ დამოკიდებულებაზე ეს ნაწილობრივი უარის თქმა მაინც იწვევს ოჯახის მკვეთრ პროტესტს. მეუღლე შესჩივის მინდიას, „სიცივე ბალებს მიღევსო“ და მეზობლის აბრიალებულ ცეცხლზე მიუთითებს; იმასაც ეუბნება, უხორცოდ დაზრდილი ყმანვილები ვაჟკაცებად ვერ გამოდგებიანო. ცხადია, ეს მინდიამ თვითონაც იცის, ამიტომაც ცოლის საყვედურს იმით პასუხობს, რომ კიდევ და კიდევ უშვებს კომპრომისს:

*და მეც დღეს-ხვალეობითა,
ცოტ-ცოტად, ნელაობითა
დავინყე თავის რწმენასთან
მოქცევა მელაობითა.
დღეს მოვჭერ ერთი ჭანდარი,
თუმც მემუდარა ბევრია,
„ – რად სჩადი მაგას, მინდია,
ვითომ არ იყავ მტერია?!“*

ეს არაერთი კომპრომისის სავალალო შედეგს იწვევს. მინდია კარგავს ბუნების მესაიდუმლოს ნიჭს და სასონარკვეთილებაში ვარდება.

აქ საგულისხმოა ერთი რამ: მინდია კარგავს არამხოლოდ იმ ნიჭს, რომელიც მან შეიძინა და რომელმაც შეცვალა მთელი მისი არსება, არამედ ამ ნიჭთან ერთად კარგავს ყველაფერს – კარგავს ღირსების გრძნობას, ვაჟკაცობას, ცხოვრების საზრისს და ეს ხდება მანამდე, ვიდრე გადაინურავდეს იმედს. მინდია იბრძვის საიმისოდ, რომ შექნილი ნიჭი როგორმე დაიბრუნოს, მაგრამ ამას ვერ ახერხებს და თავს იკლავს.

მაშასადამე, მინდიას აღმაფრე-

ნას ფრთები ნაადრევად შეეკვეცა, ეს კი იმიტომ მოხდა, რომ ის ადამიანის არსებობის წინასწარგანსაზღვრული, მუდმივი სპეციფიკის ყალიბში ვერ ჩაეტიცა. ეს მისი ღირსებაც არის და ტრაგედია. მინდიამ უანგარო ურთიერთობა დაამყარა ბუნებასთან, რითაც ადამიანის ფიზიკური არსებობის სასიცოცხლო წესს დაუპირისპირდა. მართალია, მან სცადა, ნაწილობრივ მაინც დაეშვა მომხმარებლური მიმართება ბუნებისადმი, მაგრამ ახლად შექნილი მისწურმა ნიჭმა ვერ იგუა ამგვარი მიმართება და ეს მცდელობა ფუჭი გამოდგა. თვითონ ეს ნიჭი იყო იმგვარი წყობის, რომ მცირე კომპრომისს ვერ ურიგდებოდა და უკიდურეს უანგარობას მოითხოვდა. კომპრომისზე წასულმა მინდიამ ეს ნიჭი დაკარგა. ბუნებისადმი უანგარო დამოკიდებულებამ ვერ შეითავსა ზომიერი მომხმარებლობა. ამ ზომიერი მომხმარებლობის გარეშე ადამიანი დაიღუპება. არაერთხელ გავიმეორეთ და კვლავაც ვიტყვი: ადამიანის ვიტალობას ბუნება კვებავს, რა თქმა უნდა, ადამიანი ვიტალობაზე მალა უნდა დადგეს და მინდია დგება კიდევ, რათა ზნეობრივი ცხოვრებით იცხოვროს, მაგრამ ბუნებასთან დამაკავშირებელი სასიცოცხლო ძარღვის განყვეტა საბოლოოდ ღუპავს მას.

არადა, მინდიამ მართლაც ზნეობრივ სიმალეს მიაღწია. მისთვის საძრახისია და სამარცხვინო მხოლოდ მომხმარებლური თვალთ გარესამყაროს ცქერა, სამარცხვინოა, რადგან მან იცის ადამიანის შესაძლებლობების განუსაზღვრელობა. მინდიას აზრით, ბრიყვია ის, ვისაც არ ძალუძს თავის ვიტალობაზე აღმატება და თავისუფლების მოპოვება. მინდიამ ისიც იცის, რომ მის ირგვლივ თემში გაერთიანებულ ადამიანებს არამხოლოდ არ ძალუძთ, არც სურთ და იქნებ, ვერცკი წარმოუდგენიათ თავიანთ არსებაში დაფარული ზნეობრივი შესაძლებლობების რეალიზება.

მათი თვალსაწიერი ვინროა. ისინი საგნებისადმი სამომხმარებლო და სარგებლიანობა-სიამოვნების მომტანი თვალთახედვისგან ვერ თავისუფლდებიან, თავიანთ სხეულს არიან მიჯაჭვულნი.

●
ცოლთან კამათში მინდია წარმოაჩენს თავის მსოფლმხედველობას. ის წამოთქვამს ასეთ სიტყვებს: „თავისა სასიამოვნოდ წუთისოფლისა მცნობარევ!“ აქ მხოლოდ ბუნებისადმი მომხმარებლური დამოკიდებულება არ არის ხაზგასმული, ზოგადად ცხოვრებისადმი მომხმარებლურ დამოკიდებულებაზეა საუბარი. მე ვფიქრობ, ვაჟა აქ გულისხმობს შემდეგს: ის, ვისაც მხოლოდ მომხმარებლური მიმართება აქვს წუთისოფლისადმი, ცხოვრებისადმი, სხვა ღირებულებითი ორიენტაციის, ზოგადად, მომხმარებლური ფსიქოლოგიის მქონე ადამიანია. ასეთი ადამიანი კი არა მხოლოდ ბუნებას, არამედ სხვა ადამიანსაც გამომყენებლობითი თვალთუყურებს. ცხადია, მისთვის მიუღებელია ერთი ბრძენკაცის აზრი იმის შესახებ, რომ ადამიანი მიზანია და არა საშუალება.

●
მინდიას უცებ შეძენილმა რწმენამ, რომელსაც სტიქიური ხასიათი ჰქონდა, დაკარგვისთანავე მსოფლმხედველობის სახე შეიძინა. მინდია მიხვდა, რა დაკარგა. მართალია, მან ვერ შექმნა მწყობრი მსოფლმხედველობა (პერსონაჟისთვის ეს არც იყო საჭირო), მაგრამ გარკვეული ზნეობრივი იდეის და პოზიციის შემუშავება შეძლო.

თავისთავად იდეადქცეული ეს რწმენა (ამის თაობაზე უკვე ვთქვით) ბუნების, როგორც სიცოცხლის გამოხატულების, სიყვარულია. ამ სიყვარულს აქტიური, პრაქტიკული ფორმაც გააჩნია და ეს არის ბუნების გაფრთხილება. ესეც უკვე ითქვა, მაგრამ ხაზ-

გასმულად არ თქმულა ერთი რამ: ეს იდეა თუ პოზიცია (პოემაში და არა რეალობაში) წინააღმდეგობრივია და პარადოქსულ ალოგიკურობას შეიცავს. ამ ალოგიკურობის შინაარსი ასეთია: ადამიანი გონების, ცნობიერების მქონე არსებაა და ამით ის ემიჯნება (კულტურას ქმნის) ბუნებას, მაგრამ, ამავე დროს, სხეულის მქონეა და ამით ბუნების გამგრძელებელია, მის სხეულში ბუნება „ლაპარაკობს“, ის ბუნების განუყოფელი ნაწილია. ამიტომ ადამიანის ბუნებისაგან მოწყვეტა, მისი ცალკე განხილვა და, მითუმეტეს, ბუნებასთან დაპირისპირება შეცდომაა. არადა, ეს ახალი რწმენა მინდიას ჰკარნახობს, რომ ბუნების სიყვარული და მასზე მზრუნველობა მისგან მოწვეული სასიცოცხლოდ აუცილებელი, „კუთვნილი“ ნაყოფის მიუღებლობით გამოხატოს. კი, მაგრამ ეს ხომ დალუპავს მას? ისმის სხვა კითხვა: თუ ბუნება სიცოცხლის შემცველია და ამიტომ არის ღირებული და შესაბამისად, გასაფრთხილებელი, ადამიანის სიცოცხლე არ არის ღირებული და გასაფრთხილებელი? საქმე ასე ეწყობა: ბუნების გაფრთხილება იწვევს ადამიანის დალუპვას, ანუ მინდია უფრთხილდება ბუნებას და ამით საკუთარ თავს ილუპავს.

რას ნიშნავს ეს?

ამ შეკითხვაზე პოემაში პასუხი არ ჩანს. ამ პარადოქსს სწორედ მისწერი ნიჭის თავისებურება ამჟღავნებს. ისლა დაგვრჩენია, ვიაზროთ, რომ ვაჟას ჩანაფიქრის მიხედვით, მინდია არა მარტო მალღდება თავის ვიტალობაზე, არამედ ბუნების სასიკეთოდ სწირავს თავის სიცოცხლეს, ანუ პოემის გმირი მსხვერპლად ეწირება ბუნების გადარჩენის იდეას. ეს მინდიას ინდივიდუალური არჩევანია.

მინდიას ხანმოკლე ცხოვრება ტრაგიკულია, მაგრამ „მანც კი ლამაზი არის, მანც სიტურფით ჰყვავისა“. მისი ყოფნა ცოდვილ მინაზე მეტეორი-

ვით გაიბრწყინებს და გაქრება, მაგრამ, ვიდრე გაქრება, ზნეობრივი იმპერატივის განუმეორებელი შუქით გაანათებს ადამიანების გაკვირვებულ სახეებს. მინდიას ირგვლივ შეყრილ ადამიანებს ერთდროულად აშფოთებთ და უკვირთ კიდევ მისი არსებობა, უკვირთ, რადგან ის მათგან განსხვავებულ ცხოვრებისეულ არჩევანს აკეთებს.

ფილოსოფოსი ზურაბ კაკაბაძე წერს: „ადამიანს შეუძლია ამქვეყნად ცოცხალი ბიოლოგიური ორგანიზმის სახით სასრული და დროებითი ყოფნა აირჩიოს, მასზე ზრუნვით განისაზღვროს და არაფერი ეძიოს ამის იქით, ხოლო, მეორეს მხრივ, მას შეუძლია არ დასჯერდეს ამგვარ ყოფნას, არამედ მის იქით გაგრძელება, საბოლოო ანგარიშით, მარად ყოფნა, მარადისობა აირჩიოს და ამქვეყნად მასში გასასვლელი გზა ეძიოს...“

მინდიამ ეს უკანასკნელი გზა აირჩია და, მართალია, ადამიანის ფიზიკურ არსებობასთან შეუთავსებლობის გამო

ბოლომდე ვერ განვლო ეს გზა, არჩევანი ისეთი მნიშვნელოვანი იყო, რომ მისი წამიერი გაელვება მკაფიო აზრად იქცა და ცხოვრების ორიენტირად მოეკვლინა ადამიანებს. ეს აზრი ასე გამოითქმის: ნუ იქნები მხოლოდ ბიოლოგიური ორგანიზმი, იყავი ადამიანი, იყავი თავისუფალი, იცხოვრე ადამიანის საკადრისი ცხოვრებით, იყავი ბუნებისადმი უანგარო და, ვინაიდან ბუნებისაგან სასიცოცხლოდ დავალებულები ხართ შენც და სხვებიც, გაუფრთხილდი ბუნებას.

ამ სიტყვებში ღრმა ცოდნა ძევს.

მინდია მისწური, ერთი ავტორის სიტყვით რომ ვთქვათ, ფაუსტური ნიჭის მძლავრი ზემოქმედების ქვეშ მოექცა, არჩევანი კი მაინც თვითონ გააკეთა უკვე ამ ნიჭის დაკარგვის შემდეგ, ოღონდ ამ ნიჭით მომადლებული ცოდნის სასარგებლოდ. ეს ცოდნა უკვე მისი პიროვნების განუყოფელი ნაწილი იყო.

მარიამ მირესაშვილი

ქართველის იმაგოტიპი თანამედროვე აფხაზურ მწერლობაში

უკვე მესამე ათწლეულია, რაც ქართულ-აფხაზური ურთიერთობები აქტუალური განხილვის თემაა პოლიტიკოსებისთვის, სოციოლოგებისთვის, კინემატოგრაფისტებისთვის, მწერლებისთვის და ა.შ. ამ ხნის განმავლობაში მიმდინარეობს დრამატული დიალოგი, რომელიც გრძნობათა ფართო პალიტრას მოიცავს: სიყვარულიდან – სიძულვილამდე, ურთიერთდაახლოებიდან – სრულ გაუცხოებამდე. უდავოა, რომ დისკურსული ბუნებიდან გამომდინარე, ნაციონალური სტერეოტიპი თუნაციონალური მითი დამკვიდრებისა და გავრცელებისთვის ყველაზე ნოყიერ ნიადაგს მხატვრულ ლიტერატურაში პოულობს. ამ უკანასკნელს კი უკავშირდება სიტყვაკაზმული მწერლობის მნიშვნელობის საკითხი ამა თუ იმ ერის წარმოდგენაში ნაციონალური სტერეოტიპის დამკვიდრებასთან ან პირიქით, უარყოფასთან, ზოგჯერ კი პოლემიკაში შესვლასთან დაკავშირებით.

ძალზე რთულია გასული საუკუნის 90-იანი წლებიდან დღემდე ქართველებსა და აფხაზებს შორის განვითარებული დრამატული მოვლენების ამსახველი ეთნიკური და კულტურული სტერეოტიპებისა თუ ფობიების სრულად წარმოჩენა; შესაძლებლად მიგვაჩნია მხოლოდ ზოგიერთი მნიშვნელოვანი იმაგოტიპის

გამოყოფა, რომელიც თანამედროვე აფხაზურ მწერლობაშია დამკვიდრებული. სანამ უშუალოდ საკითხზე გადავიდოდე, შევნიშნავთ, რომ ქართველი მწერლების დამოკიდებულება ანალოგიური პრობლემისადმი ცალსახაა; კერძოდ, მათი აზრით, კონფლიქტში ჩართული ორივე მხარისთვის ეს ომი იყო სულიერების მარცხი; მასში გამარჯვებული არავინაა. თანამედროვე ქართველი ავტორების მიერ აფხაზეთის ომის თემაზე შექმნილი ტექსტების განხილვისას აშკარად იკვეთება, რომ ქართველები არ საუბრობენ აფხაზებზე „სიძულვილის ენით“, არ ქმნიან აფხაზისგან მტრის ხატს, ომის დროს მათ მიერ გამოვლენილ ადამიანურ საქციელს აფასებენ და ა.შ. ლოგიკურად ისმის კითხვა: როგორია ქართველის იმაგოტიპი თანამედროვე აფხაზურ ლიტერატურაში? იმთავითვე აღვნიშნავ, რომ ჩემსმიზანს არ წარმოადგენს ქვემოთ წარმოდგენილი სტერეოტიპებისა და უარყოფითი განწყობების კრიტიკა; არც იმის დემონსტრირება, რომ აფხაზების მითები ქართველთა შესახებ სინამდვილეს არ შეესაბამება. ჩემი მიზანია, წარმოვადგინოთ არა რეალობა თავისთავად, არამედ ის, თუ როგორ არის იგი წარმოდგენილი ნაციონალურ მითებსა და სტერეოტიპებში; როგორები ვართ ჩვენ, ქართველები, მათ თანამედროვე აფხაზ

მწერალთა წარმოდგენით.

უდავოა, რომ გასული საუკუნის 90-იან წლებში განვითარებული ქართულ-აფხაზური კონფლიქტის შედეგად აფხაზურ ლიტერატურაში ათწლეულების განმავლობაში დამკვიდრებული ქართველის ნაციონალური სტერეოტიპი რადიკალურად შეიცვალა: ქართველის, როგორც მეზობლის, ნათესავის, მეგობრის, იმაგოტიპის ნაცვლად დამკვიდრდა ქართველის, როგორც ოკუპანტის, მძარცველის, მკვლელის სტერეოტიპი. აღარ შევუდგები იმის ანალიზს, თუ რა კულტურულმა და პოლიტიკურმა ფაქტორებმა განაპირობეს წარსულში დიმიტრი გულიას, სამსონ ჭანბას, ბაგრატ შინკუბას, ივანე თარბას, გიორგი გუბლიას, ჯუმბა ახუბას, მუშნილასურისას, ალექსი გოგუას, ნელი ტარბას, ბორის გურგულიას და სხვა აფხაზ მწერალთა შემოქმედებაში ქართველის პოზიტიური იმაგოტიპის დამკვიდრება; მხოლოდ აღვნიშნავ, რომ, ერთი მხრივ, შესაძლოა, ამას განაპირობებდა ქართულ-აფხაზური ურთიერთობების ისტორიული კონტექსტის სიღრმისეული, ყოვლისმომცველი გააზრება, ხოლო, მეორე მხრივ, ეს შეიძლება განვიხილოთ „საბჭოური ძმური ოჯახის“, სოცრეალიზმის „საუკეთესო ტრადიციების“ გამოვლინებად. აქვე შევნიშნავ, რომ შესაძლოა, სხვაგვარად წარმართულიყო პროცესები, აფხაზ მწერლებსა და მათ ქართველ თანამოკალმეებს (და ზოგადად, კულტურის მოღვაწეებს) მეტი წინდახედულება რომ გამოეჩინათ, უფრო გაბედულად რომ დაეფიქსირებინათ თავიანთი პოზიცია და დაპირისპირების ნაცვლად დიალოგის გზით წავსულიყავით.

ომისშემდგომ აფხაზურ ლიტერატურაში დამკვიდრებული ქართველის ნაციონალური სტერეოტიპის შესასწავლად გამოვიყენეთ ორი გამოცემა: ქართულ-აფხაზურ ურთიერთობათა ინსტიტუტის მიერ მომზადებული აფხაზ პოეტთა ლე-

ქსების ბილინგვური (ქართულ-აფხაზური) კრებული – „რა დამავინყებს“ (2002) და არასამთავრობო ორგანიზაციების კავკასიური ფორუმის მიერ გამოცემული პროზაული კრებული „Время жить“ (2003). ბილინგვური კრებული თავად აფხაზ პოეტთა მიერ არის შედგენილი და გადმოგზავნილი ქართულ პნკარედებთან ერთად. თბილისში პნკარედები გალექსეს ქართველმა პოეტებმა (რატი ამალლობელმა, ჯემალ აჯიაშვილმა, ზაზა ბერიშვილმა, ნინო ბერძენიშვილმა, ეკა გამცემლიძემ, ნიკო გომელაურმა, შარლოტა კვანტალიანმა და დავით ჯავახიშვილმა). ცხადია, თოთხმეტი აფხაზი პოეტის ხედვა, აფხაზეთში დატრიალებული ტრაგიკული მოვლენების მათეული შეფასება ჩვენსას არ ემთხვევა; მეტიც, რადიკალურად განსხვავდება, თუმცა, რაგინდ სანყენი და მტკივნეულიც არ უნდა იყოს, სწორედ აღნიშნულ კრებულში წარმოდგენილი ქართველის სტერეოტიპია დამკვიდრებული დღევანდელ აფხაზეთში.

კრებულში წარმოდგენილ ლექსებში იკვეთება პატრიოტული მოწოდებები „მომხდური ურდოს“, „მტრების“, „ქართველ ოკუპანტთა“ წინააღმდეგ საბრძოლველად, მაგალითად:

*ჩემო აფხაზეთო, მომხდურთა
ურდოსგან შენ დიდი საფრთხე და
სიკვდილი გელოდა,
მაგრამ ვაჟკაცები უშიშრად
დაუხვდნენ და ბრძოლით
განდევნეს მთიდან და მდელიდან.
(ვანდა დბარი, „აფხაზეთი“)*

*ვერასოდეს დაგამარცხებს მტერი,
შეუპოვარს და ბრძოლაში ნაქებს,
არ შეშინდეთ, არ დაეცეთ სულით,
შეებრძოლეთ ქართველ ოკუპანტებს.
(ემა ანქვაბი, „ჩუმად დგანან
კავკასიის მთები“)*

აღსანიშნავია, რომ ქართველთა წინააღმდეგ ბრძოლაში აფხაზები ეულად

არ გრძნობენ თავს. ლექსებში ისინი სა-
თანადო პატივს მიაგებენ თანამებრძო-
ლებს: ჩეჩნებსა და ადიღეელებს, რომ-
ლებიც მათ მხარდამხარ ვაჟკაცურად
ებრძვიან „ქართველ ოკუპანტებს“:

*იფრილოს კავკასიის დროშამ,
ეშინოდეს ბოროტების მთესველს,
რადგან დიდი გამარჯვების სჯერა
ადიღეელს, აფხაზსა და ჩეჩენს.
კარგად ვიცი, რომ ვერცერთი ძალა
თქვენს ჩირაღდანს ვერ ჩააქრობს,*

*ვერა,
და ვლადისლავ, ჯოხარ, უსუფ, მუსა
ქართველ მტრებს თქვენ
დაამარცხებთ, მჯერა.
(ემა ანქვაბი, „ჩემად დგანან
კავკასიის მთები“)*

*დე, გადამინვას მტერმა სახლ- კარი,
ოლონდ გადარჩეს აფხაზთა მოდგმა,
თუ მომკლეს, ჩემი სულის
სიმტკიცე უნდა მიიღოს ჩემ
გვერდით მდგომმა.
(დაურ ზანთარია, „იმედი“)*

გარდა „მომხდურის“, „ოკუპანტის“,
„მტრის“ სტერეოტიპისა, კრებულში
მკვიდრდება ქართველის, როგორც
„ქურდისა“ და „მძარცველის“, იმაგო-
ტიპი, მაგალითად:

*რა დამავინწყებს, ვერ დავივინწყებ,
მემახსოვრება მე საარაკოდ,
იარაღასხმულ ქართველებს როცა
ჩვენ შევერკინეთ უიარალოდ.
და შედრკა მაშინ მომხდურის გული,
იგრძნო, სიმართლეს განგებაც
შველის,*

*რომ აფხაზეთს ვერ დაისაკუთრებს
და ძარცვა-გლეჯას მოჰკიდა ხელი.*

*ჩაებლაუჭა ნახევარ აფხანის,
არაკაცობით სცადა განცხრომა,
საქართველოში რაც ვერ ნაილო,
დანვა, ველურ ჟინს გადააყოლა.
(ენვერ აჟიბა, „რა დამავინწყებს, ვერ
დავივინწყებ“)*

*ქურდების მოდგმა გაქრება როდის,
როდის დამთავრდება ქურდების გზა,
უბედურები, შვილები ცოდვის,
ტომრებით ზურგზე, ნაძარცვის ზღვა,
თავის სიხარბეს ველარ თოკავენ,
ვინც კი შეხვდებათ, ყველას მოკლავნ...
(ვანდა დბარი, „ქურდები“)*

ცალკე აღნიშვნის ღირსია კრებულში
წარმოდგენილი საქართველოს იმჟამინ-
დელი სახელმწიფოს მეთაურის სახე:

*დამაქცეველნი ამა სოფლის, სამი
სატანა: ჰიტლერი, დუჩე, შევარდნაძე...
ამის ატანა ხალხს აღარა სურს და
გაისმის კრულვა და წყევლა,
გესმის, ედუარდ, დაჩაგრულთა
დრტვინვა და ლელვა,
აფხაზსაც მისწვდი, გსურს,
წაართვა დედა-სამშობლო
(რიმა ჭედია, „ჩვენ სიკვდილის არ
გვაქვს უფლება“)*

და ა.შ.

კრებულში, რომელშიც თოთხმეტი
პოეტის ოთხმოცამდე ლექსია წარმოდ-
გენილი, მხოლოდ ერთგან გაკრთება
ნათელი სხივი; ეს გახლავთ შამილ
ფილიას ერთსტროფიანი ლექსი:

*ვხედავ, ჩვენს შორის ტყვია
ჩამდგარა, ერთურთს ამაგი ვერ
დავუფასეთ,
მაგრამ რა ვუყო ამ გულს,
რომელიც ვერ დაივინწყებს ნოდარ
დუმბაძეს.*

დიდი სურვილის მიუხედავად, ეს
ერთი სტროფი ვერ გადანონის კრე-
ბულში წარმოდგენილ ლექსთა უმეტე-
სობას, რომლებიც ქართველის მკვე-
თრად უარყოფით სტერეოტიპს ამკვი-
დრებენ მკითხველში.

ოდნავ განსხვავებული სურათია
სამხრეთ კავკასიელ მწერალთა ერთო-
ბლივ კრებულში, რომელშიც ე.წ. „აფ-

ხაზურ მხარეს“ სამი ავტორი წარმოადგენს: დაურ ნაჭყებია, ალექსი გოგუა და ფაზილ ისკანდერი. დაურ ნაჭყებია აფხაზ მწერალთა საშუალო თაობის წარმომადგენელია. მისი მოთხრობები შესაძლებლობას გვაძლევს, მოწინააღმდეგე მხარის პოზიცია დავინახოთ, აფხაზის თვალთ შევხედოთ საომარ დაპირისპირებას. მოთხრობა „მაღლე შემოდგომა...“ (1997) გარდაცვლილი გმირის მონოლოგზეა აგებული (თავდაპირველად მოთხრობის სათაური იყო „მე მკვდარი ვარ“). გმირის სიცოცხლე სოხუმის ალებას შეეწირა და იგი შუაგულ მზეზე წევს იმის მოლოდინში, თუ როდის დამთავრდება საბრძოლო შეტაკება და დაიწყება მიცვალებულთა დამარხვა ან გაცვლა. მოთხრობის ახალგაზრდა გმირი „იხსენებს“ ომის დაწყებას, ხანმოკლე ლტოლვილობას გუდაუთის ერთ-ერთ სანატორიუმში და ბრძოლას ქართველების წინააღმდეგ, ბრძოლას მშობლიურ სოხუმში დასაბრუნებლად. ამავე ავტორის მეორე მოთხრობაში – „ცალთვალა ცა“ (1994) მოქმედება კვლავ სოხუმის ალებისთვის მიმდინარე ბრძოლების ფონზე იშლება. ამჯერად ნაწარმოების გმირი თავისი მეგობრის, ასლანის სიკვდილზე გვიამბობს, რომელიც ქართველი სნაიპერის ტყვიამ შეიწირა. დაჭრილი მეგობრის დასახმარებლად მისული, ისევ ასლანის სხეულმა დაიცვა. მას მოხვდა სნაიპერის მეორე ტყვიაც, რომელიც მოთხრობის გმირისთვის იყო განკუთვნილი. ნაწარმოებს ღია ფინალი აქვს: ერთმანეთს ჩახუტებული ცოცხალი და გარდაცვლილი მეომრები ერთად წვანან სოხუმის მოქუფრული ცალთვალა ცის ქვეშ. შევნიშნავთ, რომ დაურ ნაჭყებია დედით ქართველია და მას ქართველებმა ძმა მოუკლეს ომში (პირველი მოთხრობა სწორედ მას ეძღვნება). ამის მიუხედავად, ავტორის ნაწარმოებებში არ იკვეთება ღია აგრესია ქართველთა მიმართ (როგორც პირველ

კრებულში), თუმცა, ცხადია, არც სიყვარული გამოსჭვივის.

კრებულში წარმოდგენილი მეორე ავტორი, ალექსი გოგუა, ცნობილი აფხაზი მწერალია; მას რამდენიმე წლის წინ შეუსრულდა ოთხმოცი წელი. მისი ვრცელი მოთხრობა „სანამ მზე ჩასულა“ (2000) ქრონოტოპის თვალსაზრისით ერთ დღეს მოიცავს. ომში დაღუპული მეუღლის დასაფლავების დღეს ახალგაზრდა აფხაზი ქალი, ესმა, იგონებს მისი და ეზუგის სკოლაში გაცნობის პირველ დღეს, გათხოვებას, ხანმოკლე, მაგრამ ბედნიერ თანაცხოვრებას. ესმას ტრაგიზმს იმის შეგრძნებაც ამაფრებს, რომ მისი მეუღლე ვერ მოესწრო შვილის დაბადებას, მამობის სიხარულს. მოთხრობის ფინალში, მეუღლის დასაფლავებიდან რამდენიმე საათში, ესმას ვაჟიშვილი გაუჩნდება, რაც განვითარებული მოვლენების ფონზე მაჟორულ ჟღერადობას სძენს მოთხრობას. ალექსი გოგუა მოთხრობაში ქართველებს საერთოდ არ ახსენებს. ამ სიტყვას თითქოს ტაბუ ადევს. მხოლოდ ერთ მონაკვეთში, როდესაც ავტორი ეზუგის ინტერესების სფეროს ეხება, აღნიშნავს, რომ იმ დროს (ომამდელ აფხაზეთში) აფხაზეთის ისტორიით დაინტერესება, მისი შესწავლა ბევრს არ უნდოდა, რადგან ამ საკითხთან დაკავშირებით ურთიერთგამომრიცხავი მოსაზრებები არსებობდა სამეცნიერო და პოლიტიკურ წრეებში. ისინი, ვინც კარიერასა და წინსვლაზე ფიქრობდნენ, აფხაზეთის ნამდვილი ისტორიის შესწავლის სურვილს, როგორც წესი, არ გამოთქვამდნენ; თუმცა ეზუგს, როგორც ჭეშმარიტ აფხაზ პატრიოტს, სწორედ აფხაზეთის ნამდვილი ისტორია აინტერესებდა. ცხადია, ქართველი და აფხაზი მკითხველი ამ კონტექსტში იოლად ამოიკითხავს იმ პრეტენზიებს, რომლებსაც ომამდელ (თუნდაც, ლიხნის წერილის ხელმოწერნი) და ამაჟამადაც უყენებენ ქართველებს; კერ-

ძოდ, აფხაზეთის ქვემარტივი ისტორიის გაყალბება ქართველების მიერ, აფხაზური ენის დაკნინება და ა.შ. თუმცა, ხაზგასმით აღვნიშნავთ, რომ ზემოთ განხილული ბილინგვური კრებულისგან განსხვავებით, ამ მოთხრობაში არ არის დეკლარირებული მძაფრი აგრესია ქართველების მიმართ.

საინტერესო მასალას იძლევა რუსულენოვანი აფხაზი მწერლის, ქართველებისთვის სკანდალურად ცნობილი „მაღხაზის და შალიკოს“ ავტორის, ფაზილ ისკანდერის მოთხრობა „ბიჭი და ომი“ (2001). მოქმედება მოსკოვში, რუსულ ოჯახში ვითარდება. ოჯახის ერთ-ერთი წევრი, ათიოდეწლის ბიჭი, ისმენს გაგრიდან ჩამოსული აფხაზი სტუმრების მონათხრობს იქ დატრიალებული ტრაგედიის შესახებ. ბიჭს მხოლოდ ნათელი მოგონებები აკავშირებს გაგრასთან, სადაც მოსკოვისგან სრულიად განსხვავებული ცხოვრების წესი იყო დამკვიდრებული: ყოველ საღამოს მეზობლების მისვლა-მოსვლა, სასიამოვნო დროსტარება, ერთმანეთის გადაპატიჟება, სხვადასხვა დღესასწაულის ერთად აღნიშვნა. სტუმრების საუბრიდან ბიჭი შეიტყობს, რომ აფხაზებს ექიმი გიორგი მოუკლავთ (შევნიშნავთ, რომ გიორგის ეროვნება მოთხრობაში არ არის აღნიშნული, თუმცა, სავარაუდოდ, იგი ქართველი უნდა იყოს). ბიჭს საშინლად დასწყდება გული, როდესაც ამ კეთილშობილი, მხიარული, ყველასათვის საყვარელი ადამიანის ტრაგიკული გარდაცვალების შესახებ გაიგებს. ასლანი დაწვრილებით უყვება მასპინძელს, თუ როგორ ამოიცნო ქალაქის ერთ-ერთ პარკში დახვრეტილი ექიმი გიორგისა და მისი სიდედრის გვამები, როგორ მისცა ფული ექსკავატორის მძღოლს, რათა ამ უკანასკნელს ადამიანურად დაემარხა მიცვალებულები. სტუმართა მონათხრობი მძიმე შთაბეჭდილებას ახდენს ბიჭზე. მას ძილი გაუკრთება,

ვერ აცნობიერებს, რატომ უნდა მოჰყრობოდნენ ამგვარად ექიმს, რომელიც არასოდეს განასხვავებდა პაციენტებს ეროვნული ნიშნით და იმდენი სიკეთე ჰქონდა დათესილი გაგრაში, რომ არც უფიქრია საომარი მოქმედებების დროს მშობლიური ქალაქის დატოვება.

ბიჭის სულიერი განცდები მეორე დღესაც გრძელდება; იგი ვერ გარკვეულა, თუ რა აზრი აქვს სიკეთის გაზიარებას, ქველმოქმედებას, თუკი საბოლოოდ, მაინც ბოროტება იმარჯვებს. თავის პესიმისტურ განწყობილებას ბიჭი მამამისს უზიარებს; ეს უკანასკნელიც ვერ პოულობს დამაჯერებელ პასუხს, თუმცა, მოთხრობის ფინალში სადარბაზოდან გასული მამა-შვილი დაინახავს მოხუც ხეივარ ქალს, რომელიც საჭმლის ნარჩენებით აპურებს მანანწალა ძაღლებს. მამა ეუბნება შვილს, რომ, თუკი ვიღაც არამზადები ავ საქმეებს ჩადიან და უდანაშაულო ადამიანებს ხოცავენ, ეს მოხუცი ქალი, თავად გაჭირვებაში მყოფი, როგორც შეუძლია, ისე ზრუნავს სხვებზე. მწერლის კონცეფციის თანახმად, სწორედ ეს ყოფითი სცენა გახდება შემობრუნების წერტილი ბიჭისთვის, მაგალითი იმისა, რომ, სანამ არსებობ, სიკეთე უნდა თესო, დაეხმარო მათ, ვინც შენგან შევლას ელის. ჩვენი მხრივ შევნიშნავთ, რომ მწერლის კვალიფიკაციის გათვალისწინებით (ფაზილ ისკანდერი, უდავოდ, ნიჭიერი მწერალია), მოთხრობის ფინალი ნაძალადევადაც, ნაკლებად დამაჯერებლად და ხელოვნურადაც კი გვეჩვენება.

როგორც ვხედავთ, მეორე კრებულშიც ქართველის იმაგოტიპი შენარჩუნებულია (დამპყრობი, მომხდური, აფხაზი ახალგაზრდების სიკვდილის მიზეზი...), თუმცა ნაკლებად იგრძნობა აგრესია, რომელიც პირველი კრებულის ყოველ სტროფში გამოსჭვივის. ვფიქრობთ, რომ ამის მიზეზი, შესაძლოა, დროითი დისტანცირება იყოს. მეხსიერების პოლიტიკის პრობლემებზე მომუშავე მკვლევრები მიიჩნევენ, რომ მეხსიერება შუამავალია

წარსულსა და აწმყოს შორის, მას გამოაქვს დავინწყების განაჩენი ან სიცოცხლეს ანიჭებს წარსულს, შესაბამისად, ერთმანეთთან აკავშირებს ადამიანებს/ადამიანთა ერთობებს ან განაცალკევებს მათ. პირველ კრებულში შესული ნაწარმოებები, მეტწილად, დაწერილია 1990-იან წლებში, ბევრი მათგანი ომის პერიოდშიც კი, როდესაც მძიმე ემოციური ფონი განაპირობებდა ავტორთა გრძნობებისა და აზრების სიძულვილის ენით გადმოცემას. რაც შეეხება მეორე კრებულს, აქ დროითი დისტანცია უფრო დიდია; ვნებები რამდენადმე ჩამცხრალია და მწერლებიც უფრო რაციო-ს ენდობიან, ვიდრე ემოციო-ს. ჯორჯ გორდონ ბაირონის შენიშვნით „...ტრაგედიის შესაქმნელად მხოლოდ ტალანტი არ კმარა; ბევრი რამ უნდა გქონდეს განცდილი წარსულში და საკმარისი დროც (საზგასმა ჩემია, მ.მ.) უნდა იყოს გასული, რათა ვნებები ჩაცხრეს. როდესაც ადამიანი ვნებათა ტყვეობაშია, მას შეიძლება ძალზე მწვავე განცდები ჰქონდეს, მაგრამ თავისი გრძნობები ვერ გადმოგცეს. მხოლოდ გარკვეული დროის შემდეგ შეგიძლია მიენდო მესხიერებას და შექმნა ლიტერატურისთვის რალაც ღირებული, მნიშვნელოვანი“, თუმცა, როგორც ზემოთ აღვნიშნეთ, ეს არსებითად არ ცვლის უკვე დამკვიდრებულ სტერეოტიპებს და ქართველი კვლავაც უარყოფით იმაგოტიპად რჩება აფხაზურ ლიტერატურაში.

პიერ ნორას განსაზღვრებით, კოლექტიური მესხიერება მუდმივ ევოლუ-

ციას განიცდის, იგი წარმოადგენს დამახსოვრებისა და დავინწყების დიალექტიკურ ერთიანობას. ისტორია კი, რეკონსტრუქცია და რეპრეზენტაციაა მუდამ საკამათო და დაუსრულებელი იმისა, რაც აღარ არსებობს. მიგვაჩნია, თუ ქართულ საზოგადოებას სურს გარკვეული კორექტირების შეტანა აფხაზთა კოლექტიურ მესხიერებაში, უპირველეს ყოვლისა, უნდა იზრუნოს თანამედროვე აფხაზურ ლიტერატურაში დამკვიდრებული ქართველის იმაგოტიპის შეცვლაზე, რომლის პოპულარიზაციის ხელისშემწყობ ფაქტორად ქართულ და აფხაზურ საზოგადოებებს შორის ინფორმაციის ურთიერთგაცვლის სიმწირე, ინფორმაციულ ვაკუუმში ყოფნა გვესახება. ეს კი, თავის მხრივ, აფხაზური მედიის მხრიდან საქართველოს მიუქ ფერებში, აგრესორ ქვეყნად წარმოჩენის წინაპირობას წარმოადგენს. შესაბამისად, დღესდღეობით არსებული სიტუაციიდან ერთადერთ გამოსავლად დიალოგის ნებისმიერი ფორმის, მათ შორის კულტურული დიალოგის გააქტიურება მიგვაჩნია. მხოლოდ დიალოგის საშუალებით არის შესაძლებელი გონივრული მიდგომების, მართებული გზების შერჩევა. სწორ არჩევანზე კი, დამოკიდებულია ჩვენთვის არასასურველი, XX საუკუნის 90-იანი წლების შემდგომ აფხაზურ ლიტერატურაში დამკვიდრებული ქართველის ნაციონალური სტერეოტიპის მსხვერვა და ახალი იმაგოტიპების დამკვიდრება.

მანანა ჰაიჭაძე

ჰაინრიხ ბიოლი და საქართველო

ჰაინრიხ ბიოლი (1917-1985)

ცნობილი გერმანელი მწერალი, მთარგმნელი, ნობელის პრემიის ლაურეატი ლიტერატურის დარგში (1972).

ჰაინრიხ ბიოლი დაიბადა გერმანიის ქალაქ კიოლნში 1917 წლის 21 დეკემბერს, ლიბერალურ კათოლიკურ ოჯახში (ქ. კიოლნი წარმოადგენდა გერმანული კათოლიციზმის ცენტრს). მამამისი დურგალი იყო, დედა – მარია ბიოლი (ქალიშვილობაში – მარია ჰერმანი) დიასახლისი. ჰაინრიხი მერვე შვილი იყო, ვაჟიშვილებიდან მესამე. ბიოლების წვრილბურჟუაზიულ ოჯახში კათოლიკური აღმსარებლობა თავისთავად გულისხმობდა ნაციონალ-სოციალიზმის უარყოფას. 1923 წლის ინფლაციის პერიოდში ოჯახი გაკოტრდა და საცხოვრებლად უფრო იაფფასიან ბინაში გადავიდა, რამაც დიდი დალი დაამჩნია პატარა ჰაინრიხს. „ბავშვობის სამოთხიდან განდევნა“ ჰ. ბიოლის მთელი შემოქმედების ერთ-ერთ მთავარ ლიტერატურულ თემად იქცა. 1924-1928 წლებში ბიოლი სწავლობდა რადერთალის სახალხო კათოლიკურ სკოლა-

ში, შემდეგ სწავლა განაგრძო კაიზერ ვილჰელმის სახელობის კლასიკურ სახელმწიფო ჰუმანიტარულ გიმნაზიაში. ბიოლი გიმნაზიელების იმ მცირერიცხოვან რიცხვს მიეკუთვნებოდა, რომლებიც არ განწევრიანდნენ ჰიტლერიუგენდში. იგი შინაგანად აპროტესტებდა ნაციონალ-სოციალიზმს და ფაშისტურ დიქტატურას. 1936 წელს დაამთავრა კიოლნის კლასიკური გიმნაზია, მუშაობდა დურგლად, შემდეგ კი, ერთი წელი – ნიგნების გამყიდველის შეგირდად მათიას ლემპერტცის ბუკინისტურ მაღაზიაში ქ. ბონში. ამის შემდეგ იგი სამუშაოდ გაგზავნეს რაინის დასაქმების სამსახურის ბანაკში (1938-1939 წწ.). 1939 წლის ზაფხულში ჰ. ბიოლი კიოლნის უნივერსიტეტის სტუდენტი ხდება, სადაც სწავლობს გერმანისტიკას და კლასიკურ ფილოლოგიას. მაგრამ უკვე შემოდგომაზე, ვერმახტის ბრძანებით, ომში გაინვიეს. მეორე მსოფლიო ომის დროს ის იბრძოდა ქვეით ჯარში საფრანგეთში, უკრაინასა და ყირიმში.

1945 წლის აპრილში ბიოლი ამერიკის ტყვეობაში მოხვდა. ტყვეობიდან გათავისუფლების შემდეგ იგი კვლავ დურგლად მუშაობს, შემდეგ კი კიოლ-

ნის უნივერსიტეტში აღიდგინა სტუდენტის სტატუსი და კვლავ გერმანისტიკას და კლასიკურ ფილოლოგიას ეუფლება.

წერა ბიოლმა ჯერ კიდევ გიმნაზიის პერიოდში დაიწყო. თავის პირველ რომანზე „ჯვარი სიყვარულის გარეშე“ („Kreuz ohne Liebe“) მუშაობა ბიოლმა 1946 წლის ივლისში დაიწყო. მისი პირველი მოთხრობები გამოქვეყნდა 1947 წელს სხვასხვა ჟურნალში. ეს მოთხრობები იწოდება როგორც ომის შემდგომი გერმანული პროზა, ომის, შინდაბრუნების პროზა, ანუ „ნანგრევების ლიტერატურა“ (Kriegsliteratur, Trümmerliteratur, Heimkehrerliteratur).

1950 წელს გამოქვეყნდა მისი პირველი მოთხრობების კრებული: „მგზავრო, ჩამოდი სპა-ში...“ სადაც გაერთიანებულია ბიოლის მცირე პროზის საუკეთესო ნიმუშები, მათ შორის „Mein trauriges Gesicht“, „An der Brücke“, „Lohengrins Tod“, etc. ამ კრებულმა ჰ. ბიოლს დიდი წარმატება და სახელი მოუხვეჭა. ომის შემდგომი პერიოდის სხვა მოთხრობები მოგვიანებით – 1983 წელს გამოქვეყნდა კრებულში სახელწოდებით „ჭრილობა“ („Die Verwundung“). 1949 წელს კი ცალკე წიგნად გამოიცა მოთხრობა „მატარებელს არ დაუგვიანია“ („Der Zug war pünktlich“). ეს მოთხრობა 1953 წელს ფრანგულ ენაზე თარგმნა და ჟურნალ „Les Temps Moderns“-ში გამოაქვეყნა ჟან-პოლ სარტრმა. საინტერესოა სარტრისა და ბიოლის მიმოწერა, რომელიც ორივე მწერლის გარდაცვალების შემდეგ, 1994 წელს გამოქვეყნდა.

1951 წლის მაისში შედგა ბიოლის ლიტერატურული დებიუტი მწერალთა გაერთიანებაში „ჯგუფი 1947“. ხოლო როდესაც აღფრედ ანდერშმა იგი მოიწვია ამ ჯგუფის VII ყრილობაზე ბად დიურკჰაიმში, სადაც ბიოლმა ნაიკითხა თავისი სატირა „შავი ცხვრები“ („Die schwarzen Schafe“), მას მიენიჭა გაერთიანების „ჯგუფი 47“ მთავარი პრემია და გადაეცა ფულადი ჯილდო 1000

მარკის ოდენობით, ასევე კონტრაქტი ერთ-ერთ ნამყვან გერმანულ გამომცემლობასთან „Kippenheuer & Witsch“.

ჰაინრიჰ ბიოლის ძირითადი ნაწარმოებები შეიქმნა 1951-1971 წლებში. ეს მისი ლიტერატურული შემოქმედების ყველაზე ნაყოფიერი ფაზა იყო.

1970-1972 წწ. ჰ. ბიოლი იყო გერმანიის, ხოლო 1971-1974 წწ. – საერთაშორისო პენ-კლუბის პრეზიდენტი.

ჰაინრიჰ ბიოლს, ნობელის პრემიის გარდა – 1972 წ. მინიჭებული ჰქონდა მრავალი ლიტერატურული პრემია და ჯილდო. ჰ ბიოლი 1985 წლის 16 ივლისს გარდაიცვალა. მიმდინარე წელი ჰ. ბიოლის საიუბილეო წელია, 21 დეკემბერს მას 100 წელი შეუსრულდებოდა.

კონრად ადენაუერის კანცლერობის პერიოდში, რომელსაც მოიხსენიებენ როგორც „ეკონომიკური სასწაულის“ („Wirtschaftswunder“) ერას გერმანიაში, ჰ. ბიოლმა „რესტავრაციის“ მიმართ საკმაოდ კრიტიკული პოზიცია დაიკავა. ამიტომ ის მემარცხენე ინტელექტუალების პროტაგონისტად მიიჩნის, ხოლო მას შემდეგ, რაც კაროლა შტერნთან და გამომცემელ იოზეფ ვიჩთან ერთად 50-იან წლებში მხარი დაუჭირა „კონგრესს კულტურული მშვიდობისთვის“, რომელიც მაშინ ჰენრი ფორდის ფონდის ეგიდით იმართებოდა, სინამდვილეში კი მას აშშ-ის ცენტრალური სადაზვერვო სააგენტო (ცსს) (CIA) მართავდა (რაც ბიოლმა არ იცოდა), იგი მემარცხენე რადიკალად ჩათვალეს. ჰ. ბიოლის შემწეობით ცსს-მ შეძლო, თავის რიგებში გადმოებირებინა ცნობილი გერმანელი მწერალი ზიგფრიდ ლენცი და ლიტერატურათმცონე მარსელ რაიხ-რანიციკი. ცსს-თვის ჰ. ბიოლი განსაკუთრებით მნიშვნელოვანი იყო აღმოსავლეთ ევროპასთან (პოლონეთი, საბჭოთა კავშირი) და იქაურ მწერლებთან და დისიდენტებთან – ანდრეი სახაროვთან, ალექსანდრ სოლჟენიცინთან, ლევ კოპელევთან და სხვებთან მისი კონტაქტების გამო. ჰ. ბიოლი მოგზაურობდა ლათინურ

ამერიკაშიც (ბოლივიაში, ეკვადორში). იგი შეუერთდა ნატო-ს შეიარაღების წინააღმდეგ მიმართულ მშვიდობიან აქციას, 1983 წელს კი ბევრ სხვა გერმანელ მწერალსა და პოლიტიკოსთან ერთად (მათ შორის იყო ოსკარ ლაფონტენიცი) მონაწილეობა მიიღო საპროტესტო მჯდომარე აქციაში, რომელიც მიმართული იყო მუთლანგენში ნატოს სარაკეტო ბაზის განთავსების წინააღმდეგ.

1972 წელს გაჩაღდა შიდა პოლიტიკური სკანდალი, რომელიც დაკავშირებული იყო წითელი არმიის ფრაქციის ტერორისტულ აქციებთან (RAF-Terroristen) და მათ ზოგიერთ აქტივისტისტთან (ბერნდტ ანდრეას ბაადერი, ულრიკე მაინჰოფი, გუდრუნ ენსლინი, იან-კარლ რასპე და სხვები). მას შემდეგ, რაც რაფ-ის ტერორისტებმა მათ მიერ გატაცებული ჰანს-მარტინ შლაიერი დახვრიტეს, დასრულდა ეგრეთ წოდებული „გერმანული შემოდგომა“ – გერმანიის ფედერაციული რესპუბლიკის ისტორიაში ერთ-ერთი ყველაზე მძიმე, რთული კომპონენტებისგან შემდგარი სოციალურ-პოლიტიკური კრიზისის პერიოდი (1970-1977). ბიოლის მიზანი იყო ამ ფაქტებთან დაკავშირებით საზოგადოებაში დაწყებულიყო დებატები, საჯარო განხილვები და პრესისა და მედიების კრიტიკა, რათა მოვლენები ცალმხრივად არ გაეშუქებინათ.

ჟურნალმა „შპიგელ“ („Spiegel“ „სარკე“) ავტორთან შეუთანხმებლად შეცვლილი სათაურით გამოაქვეყნა ჰ. ბიოლის სტატია-ესეი ულრიკე მაინჰოფის საქმესთან დაკავშირებით. ამ შეცდომის გამო ბიოლი წარმოჩნდა, როგორც ტერორიზმის მომხრე და რადიკალ მემარცხენეთა სიმპათიზანტი. სინამდვილეში კი ის მხოლოდ საზოგადოებისა და პოლიტიკოსებისთვის თვალის ახელას ისახავდა მიზნად, რათა შესაბამისი რეაგირება მოეხდინათ ტერორიზმის გამომწვევი მიზეზების აღმოსაფხვრელად. დაიწყო ბიოლის პოლიტიკური დევნა –

სახლის ჩხრეკა და შეიარაღებული პოლიციელების მიერ ალყის შემორტყმა, სატელეფონო საუბრების მოსმენა და ა. შ. ბიოლმა წერილობითი ფორმით გაგზავნა საჩივარი ჰანს-დიტრიჰ გენშერთან, რომელიც იმხანად გფრ-ის შინაგან საქმეთა მინისტრი იყო. დაიწყო დიდი კამპანია შპრინგერის საგამომცემლო კონცერნთან, რომელსაც „შპიგელიც“ და „ბილდიც“ („Bild“) მიეკუთვნებოდა (სწორედ ამ მოვლენებს ეხმიანება და ასახავს 1979 წელს გამოქვეყნებული რომანი „ზრუნვით შემორტყმული ალყა“ – „Fürsorgliche Belagerung“).

1972 წლის ნოემბერში ბიოლის გარშემო აგორებულ სკანდალს წერტილი დაუსვა მისთვის ნობელის პრემიის მინიჭებამ. ნობელის პრემიის კომიტეტის დასაბუთებაში ნათქვამია: ჰაინრიჰ ბიოლს ნობელის პრემია ლიტერატურის დარგში მიენიჭა იმისათვის, „რომ მის ნაწარმოებებში ასახულმა ისტორიული მოვლენების ვრცელმა პერსპექტიულმა თხრობამ და მისი გმირების სათუთმა სენსიტიურობამ თანამედროვე გერმანულ ლიტერატურაში ახალი ხედვა შემოიტანა“.

1968 წელს კარლ ცუკმაიერი წერდა ბიოლის „ირლანდიური დღიურის“ შესახებ: „განსაკუთრებით მხიბლავს მისი ენის სისადავე, სიცხადე და სიზუსტე. ის არ თხზავს სენტენციებს და არასოდეს მიმართავს ლიტერატურული არშიუობის ხერხს“.

„დაიხ, ბიოლი უყვარდათ, მას საზღვარგარეთ აღიარებდნენ. იგი თავის მრავალრიცხოვან მკითხველებსა და მსმენელებს აძლევდა სწორ ორიენტაციას/გეზს თავისუფლების ცნებასთან დაკავშირებით, რომელიც არ იზღუდებოდა საბაზრო ეკონომიკით. ალბათ, სწორედ ამიტომ სძულდა იგი პოლიტიკოსებისა და კლაკიორების ხროვას, სძულდათ მისი გარდაცვალების დღემდე, 1985 წლის 16 ივლისამდე“, წერდა გიუნთერ გრასი 2009 წელს გამოქვეყნებულ ესეიში „როდესაც ჰ. ბიოლი დაიკრძალა“ – „Als Heinrich

Böll beerdigt wurde“.

ასეთი იყო მწერალი და მოქალაქე ჰაინრიჰ ბიოლი. და სავსებით ლოგიკურია, რომ მას აინტერესებდა ისეთ ადამიანებთან ურთიერთობა, რომლებიც აზროვნებდნენ, წერდნენ და მოქმედებდნენ განსხვავებულად, არ მისდევდნენ შაბლონებსა და კლიშეებს, არ იყვნენ რაიმე რეჟიმების და იდეოლოგიების აპოლოგეტები. ამიტომაც იყო იგი მიღებული საბჭოთა კავშირში, რადგან საბჭოთა იდეოლოგიური მანქანა მასში ხედავდა კაპიტალისტური ქვეყნისა და სისტემის კრიტიკოსს, გარკვეულწილად კი მსხვერპლსაც 1972 წელს ბიოლისთვის ნობელის პრემიის მინიჭებამდე.

ბიოლი საბჭოთა კავშირში ისეთი პოპულარობით სარგებლობდა, რომ ჰემინგუეის შემდეგ ბესტსელერების სიაში პირველ ადგილს იკავებდა. მას მოიხსენიებდნენ, როგორც (ბრეჰტის პიესის „კეთილი ადამიანი სერჟანტიდან“ ალუზიით) „კეთილ ადამიანს კიოლნიდან“.

ჰაინრიჰ ბიოლი საქართველოში ლევ კოპელევი დააინტერესა. ჰაინრიჰ ბიოლი და ლევ კოპელევი ერთმანეთი გაიცნეს 1962 წლის სექტემბერში, როდესაც საბჭოთა კავშირის მწერალთა კავშირის მონვევით ბიოლი ჩამოვიდა საბჭოთა კავშირში, როგორც გფრ-ის მწერლების დელეგაციის წევრი. მოსკოვის უნივერსიტეტში მის ლექციებსა და საუბრებს სტუდენტებთან თარგმნიდა და მოდერირებდა ლევ კოპელევი. ეს იყო ბიოლის პირველი ვიზიტი საბჭოთა კავშირში, რომელსაც შემდგომ მოჰყვა კიდევ ექვსჯერ სტუმრობა (უკანასკნელი შედგა 1979 წელს). ბიოლი და კოპელევი მაშინვე დამეგობრდნენ, რადგან ერთმანეთში მონათესავე სულები შეიცნეს. ამ მეგობრობამ ჰ. ბიოლის გარდაცვალებამდე (1985 წლის 16 ივლისს)

გასტანა. ბიოლისა და კოპელევის მიმონერა ამჟამად ინახება ქ. კიოლნის ბიბლიოთეკაში (როგორც ითქვა, 2009 წლის 3 მარტს ქ. კიოლნის ისტორიული არქივის შენობა დაინგრა, მაგრამ ამ დროისათვის ხსენებული მიმონერა უკვე ბიბლიოთეკის შენობაში იყო გადმოტანილი, რადგან მიმდინარეობდა მისი დამუშავება ცალკე წიგნად გამოცემისთვის. ეს წიგნი გამოსცა ქალბატონმა ელზბეთ ცილამ შტაიდლის გამომცემლობამ 2011 წელს).

ლევ კოპელევი (1912 კიევი – 1997 კიოლნი), ცნობილი ებრაული წარმოშობის რუსი გერმანისტი, მწერალი, მთარგმნელი და ჰუმანისტი, ადამიანის უფლებების დამცველი. 1932 წელს ხარკოვის ოლქში ჩეკისტების საქმიანობის თვითმხილველი განკულაკების პროცესში. მეორე მსოფლიო ომის მონაწილე და თვითმხილველი საბჭოთა ჯარის სასტიკი ქმედებებისა აღმოსავლეთ პრუსიის მოსახლეობის მიმართ, რამაც საბოლოოდ აუყარა გული საბჭოთა იდეოლოგიასა და რეჟიმზე, რის გამოც დააპატიმრეს და ამყოფებდნენ სხვადასხვა გულაგში (1945-1954 წწ.).¹ 1956 წლის რეაბილიტაციის შემდეგ ლ. კოპელევი მუშაობდა ჟურნალისტად, შემდეგ დოცენტად მოსკოვის ხელოვნებათმცოდნეობის ინსტიტუტში. მან დანერგა მონოგრაფია ბ. ბრეხტზე. მისი მეორე მუხლზე იყო რაისა ორლოვა – ცნობილი ანგლისტი და მთარგმნელი. ლ. კოპელევის და რ. ორლოვას მოსკოვის ბინა გახდა შეკრების ადგილი და ნავსაყუდელი თავისუფლად მოაზროვნე რუსი და საზღვარგარეთელი ინტელექტუალებისა (ა. სოლჟენიცინი, ა. სახაროვი, ვ. აქსიონოვი, ე. გინზბურგი, ვ. ივანოვი, კლ. ბედნარცი, ფრ. პლაიტგენი, ჰ. ბიოლი, მ. კოსტავა, ნ. კაკაბაძე, რ. ყარალაშვილი, ნ. ყიასაშვილი და სხვ.).² 1980 წელს ლ. კოპელევი და რ. ორლოვა ჰაინრიჰ

¹ სხვათა შორის, ამ გადასახლების დროს ციმბირის ერთ-ერთ გულაგში ლ. კოპელევი იმყოფებოდა გრიგოლ კოსტავასთან, მერაბ კოსტავას ბიძასთან ერთად, რომელსაც დაუმეგობრდა და შემდეგ მისგან გაიცნო უკვე მერაბ კოსტავაც და ზვიად გამსახურდიაც.

ბიოლის მონვევით მიემგზავრებიან კიოლნში. უკვე იქ ყოფნისას გაიგეს მედიის საშუალებით, რომ მათ ჩამოერთვათ საბჭოთა კავშირის მოქალაქეობა. ჰ. ბიოლი გახდა მათი მფარველი და უფლებების დამცველი. 1981 წელს კოპელევს და ორლოვას გფრ-ის მოქალაქეობა მიენიჭათ და კიოლნში დასახლდნენ. ლ. კოპელევი მუშაობდა ვუპერტალის უნივერსიტეტში და იკვლევდა გერმანულ-რუსულ ურთიერთობებს, მისი კვლევა ათტომეულის სახით გამოიცა გერმანიაში. 1989 წელს მძიმე ავადმყოფობის შემდეგ გარდაიცვალა რაისა ორლოვა, ლევ კოპელევი დარჩა კიოლნში, სადაც 1997 წლის 12 ივნისს გარდაიცვალა (დაკრძალულია მოსკოვში, დონის მონასტრის სასაფლაოზე).

საბჭოთა კავშირში დისიდენტად აღიარებული კოპელევი ახლოს იცნობდა ქართველი გერმანისტების იმ ჯგუფს, რომელიც უშიშრად (ამ სიტყვის სრული გაგებით) იკვლევდა და თარგმნიდა გერმანულენოვანი ლიტერატურის ისეთ მწერლებს, როგორებიც არიან: თომას მანი, ჰერმან ჰესე, რობერტ მუზილი, ფრანც კაფკა, გეორგ თრაკლი, რობერტ ვალზერი. ესენი იყვნენ: ნოდარ კაკაბაძე, ზურაბ კაკაბაძე, რეზო ყარალაშვილი, დავით დავლიანიძე, ნელი ამაშუკელი, გივი მარგველაშვილი, ნაირა გელაშვილი.

როგორც აღინიშნა, სწორედ ლევ კოპელევის დაჟინებული თხოვნით ეწვია ჰ. ბიოლი საქართველოს. კოპელევმა ურჩია ბიოლს, თუ ვის უნდა შეხვედროდა თბილისში.

ნოდარ კაკაბაძის დღიურების ჩანაწერების საფუძველზე, რომლებიც მანვე გამოაქვეყნა გაზეთ „ქართული ფილმის“ 1998 წლის 30 აპრილის ნომერში, რეკონსტრუქციის მეთოდით აღვადგინე ჰ. ბიოლის საქართველოში სტუმრობის მთელი სქემა, რომელსაც წინამდებარე სტატიაში გთავაზობთ:

I ვიზიტი: 1966 წელი

10-13 ოქტომბერი (4 დღე)

ოფიციალური მონვევა ჰ. ბიოლი-ს საქართველოს მწერალთა კავშირიდან მიიღო შოთა რუსთაველის მე-800 წლისთავის აღასანოშნავ საზეიმო ღონისძიებებზე (25 სექტემბერი – 27 ოქტომბერი) დასასწრებად. მაგრამ ჰ. ბიოლი თბილისში მხოლოდ რამდენიმე დღით (თავისი ორი ვაჟიშვილის – რაიმუნდისა და რენეს და ასევე მეგობრის ვერნერ ფონ ტროც ცუ ზიოლცის ქალიშვილის კატარინას თანხლებით) ჩამოვიდა ლენინგრადიდან, სადაც მისი სცენარით იღებდნენ დოკუმენტურ ფილმს დოსტოევსკიზე „მწერალი და მისი ქალაქი: დოსტოევსკი და პეტერბურგი“ (ამ ფილმის პრემიერა შედგა გფრ-ის ტელევიზიით 1969 წელს).

დღე I: 10 ოქტომბერი: აეროპორტში მას დახვდნენ ნოდარ და ზურაბ კაკაბაძეები, რეზო ყარალაშვილი, ნოდარ რუხაძე. ჰ. ბიოლს ახლდა ინტურისტის მიერ მიჩენილი „თარჯიმანი“ თამარ ავალიანი (როგორც ბატონი ნოდარი წერს კომენტარში – ბაქოში დაბადებული გარუსებული სომეხი). იმავე დღეს ნ. კაკაბაძემ, რ. ყარალაშვილმა და ნ. რუხაძემ ბიოლი გაასეირნეს ძველ თბილისში. საინტერესო ჩანაწერს ვაწყდებით ნოდარ კაკაბაძის დღიურში: „ჩვენ, ქართველ დამხვდურებს – ჩემს ძმას, ბუბას (რეზო ყარალაშვილს), და მე ლევ კოპელევისგან უკვე ცნობა გვექონდა, იმთავითვე სწორი ორიენტაცია უნდა მიგვეცა, თავიდანვე რომ გარკვეულიყო აქაურ სიტუაციაში და ადამიანებში, დასაწყისშივე უნდა ცოდნოდა, ვისი ნდობა შეიძლება და ვისი – არა“.

საგანგებოდ უნდა აღინიშნოს, რომ იმავე პერიოდში თბილისში სტუმრად იყვნენ გდრ-ის ცნობილი მწერალი ერვინ შტრიტმატერი და მისი მეუღლე პოეტი ევა შტრიტმატერი. მაგრამ შტრიტმატერებმა არ მოისურვეს ბიოლთან შეხვედ-

² P. Орлова. Л. Копелев. Мы жили в Москве (1956 – 1980). Ann Arbor, 1987; М.: Книга, 1989. P. Орпова. Л. Копелев. Мы жили в Москве (1980 – 1989). – М.: Фортуна Лимитед, 2003.

რა. ბიოლის სტუმრობის დღეებში ისინი ყაზბეგში იმყოფებოდნენ.

დღე II: 11 ოქტომბერი: საქართველოს სახელმწიფო ხელოვნების მუზეუმის დათვალიერება. ბიოლი ალაფრთოვანა ფიროსმანის ნამუშევრებმა და დიდხანს და გულდასმით ათვალიერებდა მათ. ხელოვნების მუზეუმიდან ლადო გუდიაშვილის სახელოსნოს ეწვივნენ, სადაც ბატონი ლადო ბიოლს თავად უწევდა მასპინძლობას. ბიოლის რეაქციები შეიძლება ნათლად ამოვიკითხოთ იმ არაჩვეულებრივ ფოტოებზე, რომლებსაც მწერლის მთელი ვიზიტის განმავლობაში იღებდა მაშინ სრულიად ახალგაზრდა, შემდგომ კი ცნობილი ქართველი ფოტოხელოვანი, ვარლამ გენგიური.

შემდეგ მთანმინდაზე აიყვანეს, და ათვალიერებინეს ქართველ მწერალთა და საზოგადო მოღვაწეთა პანთეონი.

დღე III: 12 ოქტომბერი: მოქანდაკე ელგუჯა ამაშუკელის სახელოსნოში. ბიოლი ალაფრთოვანა მერაბ ბერძენიშვილის მიერ შესრულებულმა დავით გურამიშვილის ქანდაკებამ. ჰ. ბიოლს უთქვამს, ასეთი ქანდაკება მთელ საბჭოთა კავშირში არ მინახავსო. შემდეგ სტუმრობა დავით კაკაბაძის სახლ-მუზეუმში, სადაც ჰ. ბიოლს უმასპინძლა მხატვრის ქვრივმა, მხატვარმა ეთერ ანდრონიკაშვილმა. გასეირნება მცხეთაში – ბიოლი ალაფრთოვანებულისა სვეტიცხოველით და ჯვრის მონასტრით. მცხეთაშივე ასადილეს. სადილზე ბიოლმა წარმოთქვა „არაკიბერნეტიკული საქართველოს“ სადღეგრძელო: „მე თვალში მომხვდა ქართველების ბუნებასთან სიახლოვე, ბუნებრიობა, ადამიანური შემოქმედებითი სანყისის შენარჩუნება. ქართველების ცხოვრებას აქვს მკვეთრი ინდივიდუალურობა, განუმეორებლობა, უნიკალურობა. მას ჯერჯერობით ნაკლებად, ვიდრე ევროპელი ერების ცხოვრებას, ემუქრება უნიფიკაციის, სტანდარტიზაციის და ნიველირების მსახვრალი ხელი, რაც თან მოაქვს, სამწუხაროდ, ტექნიკურ-ცივილიზატორული საზოგადოების განვითარებას. ქართველების სიცოცხლე და

ცხოვრება ნაკლებადაა „დაპროგრამებული“. ეს ბედნიერებაა!“ (ციტირებულია ნ. კაკაბაძის მასალიდან).

დღე IV: 13 ოქტომბერი: ჰ. ბიოლი ეწვია თბილისის სახელმწიფო უნივერსიტეტს, სადაც გაიმართა შეხვედრა და საუბარი პროფესორ-მასწავლებლებთან და სტუდენტებთან (ამ შეხვედრაზე უნივერსიტეტის რექტორატის დაყოლიება დიდ ჯაფად დაუჯდა ნოდარ კაკაბაძეს). უნივერსიტეტში ნ. კაკაბაძემ ბიოლს გააცნო გივი მარგველაშვილი, რომელმაც ბიოლს შემდეგი სიტყვებით მიმართა: „მეც ვწერ!“ („Ich schreibe auch!“).

ამ შეხვედრაზე ჰ. ბიოლმა კითხვაზე, თუ რომელ მიმდინარეობას აკუთვნებს თავს, უპასუხა: „თანამედროვე ხელოვნებაში გამოვეყოფ სელინჯერს, ფელინის და ყველა იმას, ვინც ცდილობს, თანამედროვე ტექნიკურ სამყაროში გადაარჩინოს ადამიანის სული, ჩემს თავსაც ამ ადამიანების რიგში ვაყენებ“.

გამოსათხოვარი ვახშამი გაიმართა სასტუმრო „თბილისის“ რესტორანში. სუფრას უსხდნენ აგრეთვე ნოდარ რუხაძის მეუღლე ტატიანა სოკოლოვარუხაძე, რუსუდან თიკანაძე და ზურაბ კაკაბაძის მეუღლე ნათია ამირეჯიბი – იმ პერიოდის თბილისის გამორჩეულად ლამაზი ქალბატონები. იმავე საღამოს ჰ. ბიოლი აეროპორტში გაემგზავრა, სადაც გულაჩუყებული გამოეთხოვა თავის ახალ მეგობრებს და დაპირდა, მომავალში მთელი ოჯახით ჩამოვალს.

1972 წელი, II ვიზიტი თბილისში, 27 თებერვალი – 1 მარტი (4 დღე)

დღე I: 27 თებერვალი: ჰ. ბიოლი მეუღლესთან, ანნემარისთან ერთად თბილისში ჩამოფრინდა ლენინგრადიდან. ცოლ-ქმარს „თან ახლდათ“ თარჯიმანი, გერმანისტი ვლადიმირ სტეჟენსკი, სსრკ მწერალთა კავშირის უცხოეთთან ურთიერთობის განყოფილების გამგე. სტეჟენსკის უნდა გაეკონტროლებინა, რომ ბიოლი რაც შეიძლება ნაკლებად შეხვედროდა „არასაიმედო“ ხალხს და მეტი დრო გაეტარებინა ოფიციალურ შეხვედრებზე. სტეჟენსკის ბიოლისთვის

უთქვამს: „ჰაინრიჰ, შენ არასწორ ხალხთან მიდიხარ!“ (იგულისხმებოდნენ ნ. კაკაბაძე, ზ. კაკაბაძე, რ. ყარალაშვილი და სხვები), რაზედაც ბიოლმა უპასუხა: „როგორ თუ არასწორ ხალხთან! ისინი ჩემი მეგობრები არიან!“ („Heinrich, du gehst zu falschen Leuten!“ Worauf Böll antwortete: „Wieso zu den falschen? Es sind doch meine Freunde!“).

აეროპორტში ბიოლებს დახვდნენ ნოდარ კაკაბაძე, მისი მეუღლე ჟუჟუნა დუგლაძე, რეზო ყარალაშვილი, მისი მეუღლე ნანა შენგელაია, ზურაბ კაკაბაძე და მისი მეუღლე ნათია ამირეჯიბი, გივი მარგველაშვილი და მისი მაშინდელი მეუღლე ნაირა გელაშვილი, ასევე ნელი ამაშუკელი. მწერალთა კავშირის მხრიდან – გრიგოლ აბაშიძე და იოსებ ნონეშვილი, ასევე მათი თარჯიმანი, გერმანისტი ნოდარ რუხაძე.

ბიოლები დააბინავეს სასტუმრო „ივერიამში“. სტეფენსკი და „ინტურისტის“ თანამშრომლები შეეცადნენ, ბიოლი თავის მეგობრებთან არ გაეშვათ. ანნემარი შეუძლოდ იყო და სასტუმროს ნომერში დარჩა, ბიოლი შტეფენსკიმ რაღაც შეხვედრაზე წაიყვანა. მაგრამ მოგვიანებით რეზო ყარალაშვილმა დაურეკა ანნემარის ნომერში და მოიკითხა, ანნემარიმ კი უთხრა: „Sie wollen ihn offiziell ansprechen!“ („უნდათ ოფიციალურად ჩააბან“-ო!)

დღე II: 28 თებერვალი: დილის 10 საათსა და 30 წთ-ზე ჰ. ბიოლმა თავისი მეგობრების თანხლებით თბილისში გაისეირნა, შემდეგ ნოდარ კაკაბაძემ ის ცნობილი ქართველი მოქანდაკესა და ჭედურობის ოსტატთან კობა გურულთან მიიყვანა სახელოსნოში. ბატონი კობა შეზარხოშებული დახვდათ, თანაც გამასპინძლებისას ღვინის ძალა კიდევ უფრო მოეკიდა და ბიოლი შეანუხა ფსევდოპატრიოტული (ან თუ გნებავთ – „ურაპატრიოტული“) სადღეგრძელოებით. ეს არც ბიოლს სიამოვნებდა და არც მის ქართველ მეგობრებს, რადგანაც კომუნიკაციაში ხელს უშლიდათ. ივაჟკაცა ქალბატონმა ნელი ამაშუკელმა, რომელმაც პირდაპირ განუცხადა კობა გურულს: „კობა, გეყოფა ახლა, პირი მოკუმე!“ (ნელის ამ

„გმირობის“ შესახებ ჰ. ბიოლი მოგვიანებით თავის წერილებშიც წერს და კიდევ ერთხელ თხოვს ნოდარ კაკაბაძეს, რომ მადლობა უთხრას მას ამისათვის). შემდეგ იყო სადილი ვაკის პარკში, რესტორან „ბუდაპეშტში“ მეგობრების წრეში, რომელსაც გერმანისტი დავით დავლიანიძეც შეუერთდა: სადილის დროს გამართული სჯა-ბაასისას, რა თქმა უნდა, გდრ-ის ლიტერატურაზეც ჩამოვარდა საუბარი და ბიოლს ჰკითხეს, თუ ვის გამოყოფდა გდრ-ის მწერლებიდან. მან დაასახელა რამდენიმე სახელი: შტეფან ჰერმლინი, კრისტა ვოლფი, იოჰანეს ბობროვსკი, გიუნტერ კუნერტი. შემდეგ იყო შეხვედრა მწერალთა კავშირის ხალხით გადაჭედულ დარბაზში. თარჯიმნობდა ნელი ამაშუკელი, რომელმაც ამ შეხვედრაზეც გამოიჩინა დიდი ტაქტი და ოსტატობა ზოგიერთი ქართველი მწერლის თუ სხვა დამსწრე პირის „უხერხული“ შეკითხვების ინტერპრეტირებისას.

შემდეგ მეგობრების ჯგუფი ზურაბ კაკაბაძეს ესტუმრა სახლში სადილად, ვახშამი გაიმართა გივი მარგველაშვილთან. ბიოლი სკეპტიკურად იყო განწყობილი სტეფენსკის და ნოდარ რუხაძის მიმართ, რომელსაც ბოლო ხანს აღარ ენდობოდა.

დღე III: 29 თებერვალი: დილის 9 საათსა და 30 წთ-ზე მეგობრებმა ბიოლს სასტუმროში მოაკითხეს, მაგრამ ის მალევე წაიყვანეს მწერალთა კავშირის წარმომადგენლებმა. 12 საათზე საქართველოს ტელევიზიაში ჩანერეს ინტერვიუ ბიოლთან (თარჯიმნობდა ნოდარ რუხაძე). 16 საათზე ბიოლი ისევ თავის მეგობრებთანაა. ის სახლში ეწვია ნელი ამაშუკელს, სადაც შეიკრიბნენ ცნობილი ქართველი ენათმეცნიერი, პროფესორი გურამ რამიშვილი, ნოდარ და ზურაბ კაკაბაძეები, ნათია ამირეჯიბი, გივი მარგველაშვილი და ნელი ამაშუკელის მეუღლე მწერალი გივი მალულარია. ჭამჯერად ფოტოებს იღებდა ბატონი გოგი გოგოხია.

ბიოლი რეზო ყარალაშვილსაც ეწვია სახლში, შემდეგ კვლავ კობა გურულის სახელოსნოში მივიდა ხელოვანისთვის

მადლობის სათქმელად (კ. გურულმა ბიოლს საჩუქრად სამი ჭედური ნამუშევარი გაუგზავნა სასტუმროში).

იმავე დღეს საღამოს გამოსათხოვარი ვახშამი გაიმართა ნოდარ კაკაბაძის სახლში, ნ. ნიკოლაძის ქუჩაზე, რომელსაც ესწრებოდნენ ზურაბ კაკაბაძე, რეზო ყარალაშვილი, ნელი ამაშუკელი, ნიკო ყიასაშვილი, გურამ რამიშვილი, გურამ თევზაძე, ჟუჟუნა დუგლაძე და ბატონი ნოდარის ოთხი წლის ქალიშვილი ნინო. ამ ვახშმის დროს ბატონმა ნოდარმა ბიოლს ინტერვიუ ჩამოართვა, რომელიც დაიბეჭდა 1972 წლის 3 მარტს გაზეთ „კომუნისტში“ (გაზეთის რედაქტორს გურამ გოგიაშვილს ამის გამო დიდი უსიამოვნება შეხვდა).

ამავე საღამოს მოსკოვიდან დარეკა ლევ კოპელევმა, რომელმაც მოიკითხა თავისი ქართველი მეგობრები და რა თქმა უნდა, ჰაინრიჰ ბიოლიც, რომელსაც მეორე დღეს მოსკოვში ელოდებოდა.

დღე IV: 1 მარტი: დილით ადრე ჰაინრიჰ და ანნემარი ბიოლები აეროპორტში გააცილეს „არასწორმა“ ადამიანებმა – ნოდარ კაკაბაძემ, ზურაბ კაკაბაძემ, რეზო ყარალაშვილმა და ნელი ამაშუკელმა.

ნოდარ კაკაბაძე ჰაინრიჰ ბიოლს სხვა დროსაც შეხვედრია მოსკოვში ლევ კოპელევთან სტუმრობისას – 1970 წელს და 1979 წელს. 1979 წლის ივლის-აგვისტოს შეხვედრა მათთვის ბოლო გამოდგა. ლევ კოპელევის ოთახში გაკრული იყო სურათი, სადაც ბიოლს პატარა ნინო კაკაბაძე უზის კალთაში. სუფრას უზის მისი ყველა ქართველი მეგობარი. ჭკ. ბიოლმა ვერ იცნო ბავშვი, ვინ არისო და როცა კოპელევმა უთხრა, სად იყო გადაღებული სურათი, ყველაფერი გაახსენდა და აღუდგა მესხიერებაში. ბიოლი უკვე ძალიან ავად იყო. დიაბეტი გაუმძაფრდა, ანუხებდა ათეროსკლეროზი, თან სმენაც დაუქვეითდა. ბატონ ნოდარს ყველასთან მოკითხვა დააბარა.

1989 წელი: – ეს ის პერიოდი, როდესაც გერმანიის გაერთიანების პრო-

ცესი დაიწყო და უპრობლემოდ შეიძლებოდა აღმოსავლეთიდან დასავლეთ გერმანიაში გადასვლა. პირველი, რაც ნოდარ კაკაბაძემ გააკეთა (1989 წლის აგვისტოში) იყო ის, რომ ჩავიდა კიოლნში და მერტენში ჰაინრიჰ ბიოლის საფლავი მოინახულა. ჰ. ბიოლი ამ დროს უკვე ოთხი წლის გარდაცვლილი იყო.

ეს კონტაქტები, შეხვედრები გამოჩენილ პიროვნებასთან – არ ვგულისხმობ მხოლოდ მის მწერლურ და ლიტერატურულ ღირსებებს – უდიდესი მნიშვნელობისა იყო არა მხოლოდ უშუალოდ უფროსი თაობის გერმანისტებისა და ლიტერატორებისთვის საქართველოში, არამედ ახალგაზრდა თაობებისთვისაც, რომლებსაც ასწავლიდნენ ნოდარ კაკაბაძე, რეზო ყარალაშვილი, ნელი ამაშუკელი, ნაირა გელაშვილი და სხვები. ეს ეპოქალური მოვლენებია, რომლებიც არ უნდა დაიკარგოს და ვერც დაიკარგება.

ჰ. ბიოლი, როგორც მწერალი და პიროვნება, პირველ პლანზე აყენებდა უბრალო ადამიანს თავისი ტკივილით, განცდით, კრიტიკული სიტუაციების დაძლევის უნარით. ის პატივს სცემდა თავისუფალ პიროვნებას, რომელსაც შეუძლია ცხოვრებაში არჩევანის გაკეთება. ასეთი იყო თვითონაც – ყოველგვარ პათოსს და მანიერანდიოზას მოკლებული.

ერთხელ ჰკითხეს, როცა ქმნით, რას ხედავთ? – ბიოლის პასუხი ისეთივე უბრალო იყო, როგორც იყო თავად: „არაფერს ვხედავ, ვერც პერსონაჟებს, მე ვხედავ და ვგრძნობ სიტყვას ჩემში და ამ სიტყვას მივყავარ“.

რა არის მთავარი ჰ. ბიოლის ნაწარმოებებში? მისი სიტყვები, რომლებიც ხშირად მისი პერსონაჟების ქმედებებსაც წარმოადგენენ. ისინი იმდენად არ რეაგირებენ, რამდენადაც საუბრობენ ან ფიქრობენ.

ამიტომ ყოველი საუბარი ჰაინრიჰ ბიოლთან იყო გულწრფელობის და ჰუმანიზმის დიდი აქტი.

ჰაინრიჰ ბიოლი

ჩემი მოწყენილი სახე

პორტში რომ ვიდექი და თოლიებს შეეყურებდი, ჩემმა მოწყენილმა სახემ პოლიციელის ყურადღება მიიპყრო, რომელიც იმ კვარტალში მორიგეობდა. ერთიანად მოცული ვიყავი ჩიტების თვალყურის დევნებით. ისინი ხან ცაში აიჭრებოდნენ, ხან ლუკმის საშოვნელად ამაოდ დაემშვებოდნენ შურდულივით ძირს; პორტი დაცარიელებულიყო. ბლანტ, მაზუთისგან გაპოხილ მომწვანო წყალში ყველანაირი ნაგავი ტივტივებდა. არც ერთი გემი არ ჩანდა. ამწეები დაჟანგებულები, სანყობები დანგრეულიყო. ვირთხებიც კი გადაშენებულიყვნენ პორტის ჭუჭყიანი ნანგრევებიდან, ჩამიჩუმი არ ისმოდა. უკვე მრავალი წელია, გარე სამყაროსთან კავშირი გამწყდარიყო.

ერთი თოლია ამოვიჩიე და მას ვადევნებდი თვალს. მერცხალივით მშიშარა იყო, ჭექა-ქუხილს წინასწარ რომ გრძნობს. სულ წყლის ზედაპირთან დაფარფატებდა, ზოგჯერ თუ გაბედავდა და ჭყვივლით აიჭრებოდა მაღლა, ამხანაგების მარაქაში რომ გარეულიყო. მაშინ ვინმეს რომ ეთქვა, სურვილი ჩა-

იფიქრო, პურის ნატეხს ვინატრებდი, თოლიები რომ დამეპურებინა. გადავუყრიდი ნამცეცებს და ამ თეთრი ფანტელების წყალობით გავაკვლევინებდი გზას თავიანთი უგზო-უკვლო ფრენის მიზნისკენ.

მინდოდა, გადამეყარა პურის ნამცეცები, რათა ჩამეხშო ამ უმიზნოდ მოფარფატე გუნდის გულსაკლავი კვნესა, შევჭრილიყავი მასში და დამემალა, როგორც დაბურდული გორგალი. მაგრამ მეც მათსავით მშიერი ვიყავი და დაღლილი. თუმცა ბედნიერიც, მიუხედავად ჩემი უგუნებობისა, რადგან მომწონდა ასე ჯიბეებში ხელებჩაყოფილი იქ დგომა, თოლიების ყურება და სევდით ტკბობა.

უეცრად მხარზე მოხელის ხელი ვიგრძენი და ხმა გავიგონე:

– მომყევით! – ეს ხელი მხარზე მექაჩებოდა და ცდილობდა, მოვებრუნებინე. არ გავნძრეულვარ, ისე მოვიშორე და მშვიდად ვუთხარი:

– თქვენ ხომ არ გაგიყებულხართ?!

– ამხანაგო, – მიპასუხა ჯერ კიდევ უხილავმა, – გაფრთხილებთ!

– ბატონო ჩემო... – მიუვგე მე.

– აქ არ არსებობენ ბატონები, ჩვენ ყველანი ამხანაგები ვართ! – შეჰყვირა გაბრაზებულმა, უფრო მომიახლოვდა, გვერდიდან შემომხედა და იძულებული შევიქენი, ჩემი ბედნიერი მზერა ზეცისთვის მომემორებინა და მისი ჯიქურად მომზირალი თვალებისკენ მიმეპყრო: დინჯი იყო კამეჩივით, რომელსაც წლობით არაფერი ეგემა, გარდა ჯაფისა.

– რის საფუძველზე... – დავაპირე კითხვა.

– საფუძველები საკმარისადაა, – მიპასუხა მან. – მაგალითად, თქვენი მონყენილი სახე...

გამელიმა.

– ნუ იღიმებით, – ახლა მართლაც ძალიან გაბრაზდა.

თავდაპირველად გავიფიქრე, ეს ყველაფერი მონყენილობის გამო ნამოიწყო, რადგან ვერ დაიჭირა ვერც ერთი არარეგისტრირებული კახპა, მოყილვე მებღვაური ან დეზერტირი-მეთქი, მაგრამ მერე მივხვდი, რომ არ ხუმრობდა – მართლაც აპირებდა ჩემს დაჭერას.

– გამომყევით!..

– და რატომ? – ვკითხე მე წყნარად.

გონს მოგება ვერ მოვასწარი, რომ მარცხენა ხელის მაჯაზე წვრილი ჯაჭვი შემომერტყა და იმნამსვე მივხვდი, რომ დავიღუპე. უკანასკნელად ავიხედე მალლა, შევხედე მოფარფატე თოლიებს, მშვენიერ რუხ ცას და მკვეთრი მოძრაობით წყალში ჩახტომა დავაპირე, რადგან სადღაც, უკანა ეზოში, ვილაც სერჟანტის ხელით მოგუდვას ან კვლავ ციხეში ჩაჯდომას ისევ ამ სიბინძურეში თავის დახრჩობა მერჩივნა. მაგრამ პოლიციელმა ისე ძლიერად მიმითრია თავისკენ, რომ გაქცევაზე ფიქრიც კი ზედმეტი იყო.

– და მაინც რატომ? – კიდევ ერთხელ შევეკითხე.

– არის დადგენილება, რომ ყველა ვალდებულია, ბედნიერი იყოს.

– ჰოდა, ვარ კიდევ ბედნიერი! – შევძახე მე.

– მაგრამ თქვენი მონყენილი სახე... – და თავი გადააქნია.

– ეს ხომ ახალი კანონია?! – მივუგე მე.

– უკვე ოცდათექვსმეტი საათი გავიდა, თქვენ კი მოგეხსენებათ, რომ კანონი ძალაში შედის მისი გამოცემიდან ოცდაოთხი საათის შემდეგ.

– კი, მაგრამ მე ეს არ ვიცოდი!

– კანონის არცოდნა არ ათავისუფლებს სასჯელისგან. იგი გუშინნინ გამოქვეყნდა, ყველა რუპორით გამოცხადდა და ყველა გაზეთში დაიბეჭდა, ხოლო მათ... – და მან მრისხანე მზერა მსტყორცნა, – მათ, ვინც არ სარგებლობს ცივილიზაციის ისეთი მონაპოვრებით, როგორებიცაა პრესა და რადიო, ეს ამბავი რაიხის ყველა ქუჩაში ჩამოყრილი ბარათების საშუალებით ამცნეს. ასე რომ, გასარკვევი გვაქვს, სად გაატარეთ უკანასკნელი ოცდათექვსმეტი საათი, ამხანაგო.

სადღაც მიმათრევდა. მხოლოდ ახლა მივხვდი, რომ მცოიდა და პალტო არ მქონდა; მხოლოდ ახლა ვიგრძენი, რომ ძალიან მშოიდა და მუცელი მიბუყბუყებდა; რომ ჭუჭყიანი ვიყავი, გაუპარსავი და ჩამოკონკილი და რომ უკვე გამოექვეყნებინათ დადგენილებები, რომელთა მიხედვითაც ყველა მოქალაქე სუფთა, გაპარსული, ბედნიერი და მაძლარი უნდა ყოფილიყო. პოლიციელმა წინ გამიგდო, საფრთხობელასავით, რომელმაც თავისი საოცნებო ბალ-ბოსტნები უნდა დატოვოს, რადგან ქურდობაში ამხილეს.

ქუჩები დაცარიელებულიყო, პოლიციის განყოფილებამდეც არ იყო შორი გზა. კი ვიცოდი, ჩემს დასაპატიმრებლად საბაზს მალე რომ იპოვიდნენ, მაგრამ მაინც სინანულით მომეკუმშა გული, რადგან პოლიციელს ჩემი ახალგაზრდობის გზებით მივყავდი, იმ ადგილებით, რომელთა მონახულებასაც პორტის მერე ვაპირებდი: უდიერად ბუჩქნარმოდებული მშვენიერი ბალები

და ხასხასა ბალახგადავლილი ბილიკები – ყველაფერი ეს ახლა უკვე დაეგემათ, მოენესრიგებინათ, გაესუფთავებინათ, კვადრატებად დაეყოთ და მოემზადებინათ ეროვნული შენაერთებისათვის, რათა მათ ორშაბათობით, ოთხშაბათობით და შაბათობით აქ სამხედრო წვრთნები ჩაეტარებინათ.

მხოლოდ ცა იყო ძველებური და ჰაერი, როგორც მაშინ, როცა გული ოცნებებით მქონდა საესე.

გზად თვალი მოვკარი, რომ ზოგიერთ საროსკიპოში გამოეკრათ ნესები მათთვის, ვისაც ოთხშაბათობით უნევდა რიგი, ზიარებოდა ჰიგიენურ პროცედურებს. ზოგიერთი დუქანი, როგორც ჩანს, უფლებამოსილი იყო, სასმელთან დაკავშირებითაც გამოედო ნიშანი – თუნუქის კათხა, შეღებილი სახელმწიფო ფერების სამ განივ ზოლად: ღიაყავისფრად, მუქ-ყავისფრად და ღიაყავისფრად. სიხარული სუფევდა იმათ გულბშიც, ვინც საოთხშაბათო სმის ოფიციალურ სიაში იყო შეყვანილი და უფლება ენიჭებოდა, მონაწილეობა მიეღო ლუდის სმაში.

გზად ყველა შემხვედრს ენთუზიამის უტყუარი ნიშანი ედო. ისინი მთლიანად იძირებოდნენ მუყაითობის სიფრიფანა ფლუიდში, მეტადრე მაშინ, როცა პოლიციელს დაინახავდნენ. იმნამსვე აუჩქარებდნენ ნაბიჯს, სახეზე მოვალეობის ჟინი ასახვდა. მალაზიებიდან მომავალი ქალები ცდილობდნენ, ისეთი ბედნიერი გამომეტყველება მიეღოთ, როგორც მოეთხოვებოდა დიასახლისებს, რომლებიც მოვალენი იყვნენ, ეფრქვიათ სიხარული და სილალე და სალამოს კარგი ვახშმით სახელმწიფო მუშაკებისთვის ამგვარად აღედგინათ ძალები.

მაგრამ ეს ხალხი ისე ოსტატურად გვარიდებდა თავს, რომ არერთ მათგანს არ უნევდა ჩვენი გზის გადაკვეთა. თუ ქუჩაში რაიმე ნიშანწყალი გამოჩნდებოდა, ჩვენგან ოც ნაბიჯში ქრებოდა. ყველა ცდილობდა, სასწრაფოდ შესულიყო

მალაზიაში ან კუთხეს ამოჰფარებოდა; ზოგი უცხო სახლებშიც კი შერბოდა და, კარსამოფარებული, შიშით ელოდა, როდის მიწყდებოდა ჩვენი ფეხის ხმა.

მხოლოდ ერთხელ, სწორედ მაშინ, როცა გზაჯვარედინზე მივდიოდით, შეგვეფეთა ერთი მოხუცი კაცი, რომლის მკერდზეც სკოლის მასწავლებლის სამკერდე ნიშანი შევნიშნე. მოხუცმა თავი ველარ აგვარიდა და მას შემდეგ, რაც, როგორც წესი და რიგია, პოლიციელს მიესალმა და უსაზღვრო მორჩილების ნიშნად თავზე სამჯერ მიირტყა ხელისგული, ეცადა თავისი მოვალეობის შესრულებას, რაც ავალდებულებდა, ჩემთვის სამჯერ სახეში შეეფურთხებინა და ამგვარ შემთხვევებში მიღებული შეძახილით შევემკე: „მოლაღატე ღორო!“

მოხუცმა თავი ველარ აგვარიდა, როგორც წესი და რიგია, პოლიციელს მიესალმა და უსაზღვრო მორჩილების ნიშნად თავზე სამჯერ მიიტყაპუნა ხელისგული. ცდილობდა, თავისი მოვალეობის შესრულებას – ჩემთვის სახეში სამჯერ შეეფურთხებინა და ამგვარ შემთხვევებში მიღებული შეძახილით შევემკე: „მოლაღატე ღორო!“

ოსტატურად დამიმინა, მაგრამ ცხელოდა და, როგორც ჩანს, პირი გამშრალი ჰქონდა. ასე რომ, მე მხოლოდ ერთი-ორი საცოდავი შხეფი მომხვდა, რომელიც ჩემდაუნებურად წინდაუხედავად სახელოთი მოვინმინდე. ამის გამო პოლიციელმა პანჩური ამომკრა, ზურგში მუშტი ჩამცხო და მშვიდი ხმით მოაყოლა: „პირველი ეტაპი“, რაც მოასწავებდა პირველ უმნიშვნელო სასჯელს, რომელიც შეეძლო განეხორციელებინა ნებისმიერ პოლიციელს.

მასწავლებელმა სასწრაფოდ გაქუსლა. დანარჩენებმაც შეძლეს განზე გადახვევა. მხოლოდ ერთმა ქერა პუტკუნა ქალმა, რომელიც ვალდებული იყო, სალამოს სწორედ საროსკიპოს წინ ესეირნა, გზად საჭაერო კოცნა დამანია. მე მადლობის ნიშნად გავუღიმე, პოლიციელმა კი არ

შეიმჩნია, ვითომ ვერაფერს ხედავდა. მათ მითითებული ჰქონდათ, ამ ყაიდის ქალების ცეკვობებზე თვალი დაეხუჭათ, რათა გარკვეულ ამხანაგებს მკაცრი სასჯელი ასცდენოდათ. რადგან მათ მნიშვნელოვანი წვლილი შეჰქონდათ მუშაობის ხარისხის ასამაღლებელ საყოველთაო-სახალხო სიხარულში, ენიჭებოდათ კანონზე მაღლა დგომის შეღავათი, რომელიც სამგზის დოქტორმა ბლაიგეთმა სავალდებულო სახელმწიფო ფილოსოფიის ჟურნალში ლიბერალიზმის ჩასახვის ნიშნად გამოაცხადა.

დედაქალაქისკენ მომავალმა ეს ერთი დღით ადრე წავიკითხე. ერთ-ერთი გლეხის ეზოს საპირფარეოში გადავანყდი გაზეთის რამდენიმე ფურცელს, რომელიც ვილაც სტუდენტს – სავარა-

უდოდ, გლეხის ვაჟს – გონებამახვილური კომენტარებით აეჭრელებინა.

საბედნიეროდ, ამასობაში პოლიციის განყოფილებმდეც მივაღწიეთ. საყვირის ხმა მოისმა, რაც იმას მოასწავებდა, რომ ქუჩები ოდნავ ბედნიერი გამომეტყველების ათასობით ადამიანით უნდა გავსებულიყო (ოდნავ ბედნიერი, რადგან, ბრძანების თანახმად, სამუშაო დღის ბოლოს დიდი სიხარული არ უნდა დაგტყობოდა, ვინმეს განუული შრომა მძიმედ რომ არ ჩაეთვალა; სამუშაო დღის დასაწყისში უნდა გამოგეხატა

აღფრთოვანება, წამოგენყო სიმღერა); მათ, ყველას, ჩემთვის შეფურთხება მოუწევდათ. საყვირი ათ წუთში სამუშაო დღის დამთავრებას იუნყებოდა და ყველა ვალდებული იყო, მაშინდელი ბელადის დევიზის თანახმად – „ბედნიერება და საპონი“ – ამ ათ წუთში საგულდაგულოდ ებანავა.

კვარტლის პოლიციის განყოფილების კარს, უფრო სწორად, ბეტონის ბლოკს ორი კარისკაცი იცავდა. რომ ჩაფუარე, მაშინვე ისარგებლეს დანესებული „ფიზიკური სასჯელით“: გამეტებით ჩამარტყეს საფეთქლებში თავიანთი ხიშტები და თოფის კონდახებით დამილენეს ლავინები, სახელმწიფო კანონი № 1-ის პრეამბულის თანახმად: „ყველა პოლიციელი ვალდებულია, ყოველი დაკავებულის (იგულისხმება დაპატიმრებული) სხეულზე დატოვოს თავისი ძალაუფლების დოკუმენტური კვალი. გამონაკლისს წარმოადგენს მხოლოდ ის პოლიციელი, ვინც დამნაშავეს თავად დაიჭერს, რადგან მას წილად ხვდება ბედნიერება, დადგენილი ფიზიკური სასჯელი დაკითხვაზე განახორციელოს“.

კონკრეტულად სახელმწიფო კანონი №1 იუნყება: „ყოველ პოლიციელს უფლება ენიჭება და ევალება, თავად დასაჯოს დამნაშავე, რომელმაც რაიმე დანაშაული ჩაიდინა. შეწყალება არ ვრცელდება არც ერთ მოქალაქეზე, არსებობს მხოლოდ შეწყალების შესაძლებლობა“.

გავიარეთ გრძელი ცარიელი დერეფანი, ბევრი დიდი ფანჯრით. მერე ჩვენ წინ ავტომატურად გაიღო კარი, კარისკაცებმა განაცხადეს ჩვენი მოსვლის შესახებ. და, რადგან იმხანად ყველა ბედნიერი, კანონმორჩილი, მონესრიგებული იყო და ცდილობდა, ერთ დღეში გაეხარჯა კუთვნილი ნახევარი გირვან-

ქა საპონი, დაკავებულის (პატიმრის) გამოჩენა მთელი ამბავი იყო.

ჩვენ შევედით თითქმის ცარიელ ოთახში, რომელშიც მხოლოდ ერთი საწერი მაგიდა იდგა ზედ ტელეფონით და ორი სავარძელი. მე ოთახის შუაგულში უნდა ვმდგარიყავი. პოლიციელმა ჩაფხუტი მოიხადა და დაჯდა. თავდაპირველად სიჩუმე იდგა და არაფერი ხდებოდა. ისინი ყოველთვის ასე იქცევიან; ესაა ყველაზე საზარელი... ვგრძნობდი, რომ სახეზე თანდათან მედებოდა უბედური გამომეტყველება. დალილი ვიყავი და მშვიდი და სევდანარევი ბედნიერების უკანასკნელი კვალიც მიქრებოდა. ვიცოდი, ვილუპებოდი. რამდენიმე წამში შემოვიდა მალალი, ფერმკრთალი კაცი. უმცროსი გამომძიებლის ბაცი ყავისფერი უნიფორმა ეცვა. უსიტყვოდ დაჯდა და შემომხედა.

– პროფესია?

– რიგითი მოქალაქე.

– დაბადების თარიღი?

– პირველი... პირველი... – ვუპასუხე მე.

– უკანასკნელი საქმიანობა?

– პატიმარი.

ორივემ ერთმანეთს გადახედა.

– როდის გათავისუფლდით და სად?

– გუშინ, კორპუსი 12, საკანი 13.

– დანიშნულების ადგილი?

– დედაქალაქი.

– საშვი!

ჯიბიდან გათავისუფლების უწყება ამოვიღე და გამომძიებელს გავუწოდე. მან იგი მიამაგრა რალაც მწვანე ბარათზე, რომელსაც ჩემი მონაცემების მიხედვით დაუნყო შევსება.

– რისთვის გაგასამართლეს?

– ბედნიერი სახისთვის.

ორივემ ერთმანეთს გადახედა.

– უფრო ზუსტად? – მკითხა უმცროსმა გამომძიებელმა.

– იმ დღეს, – ვუპასუხე მე, – როცა საყოველთაო გლოვა იყო გამოცხადებული, ჩემმა ბედნიერმა სახემ პოლი-

ციელის ყურადღება მიიპყრო. ეს იყო სახელმწიფო მეთაურის გარდაცვალების დღე.

– პატიმრობის ვადა?

– ხუთი.

– საქციელი?

– ცუდი.

– უფრო ზუსტად?

– მოვალეობების თავიდან აცილება.

– დაკითხვა დამთავრებულია.

უმცროსი გამომძიებელი წამოდგა, მომიახლოვდა და ერთი დარტყმით წინა სამი კბილი ჩამიმსხვრია ნიშნად იმისა, რომ მე, როგორც რეციდივისტი, დაღდასმული უნდა ვყოფილიყავი. ეს იყო განსაკუთრებულად მკაცრი სასჯელი, რომელსაც მაშინ სულ არ მოველოდი. მერე უმცროსი გამომძიებელი ოთახიდან გავიდა და შემოვიდა ვილაც მუქ ყავისფერ უნიფორმაში გამონყობილი მსუქანი ჯეელი – გამომძიებელი.

ყველა მირტყამდა: უმცროსი გამომძიებელი, უფროსი გამომძიებელი, მთავარი გამომძიებელი, მოსამართლე და მთავარი მოსამართლე; ხოლო შუალედებში პოლიციელი იყენებდა კანონით გათვალისწინებული ფიზიკური სასჯელის ყველა უფლებამოსილებას.

ჩემი მოწყენილი სახის გამო ათწლიანი პატიმრობა მომისაჯეს, ზუსტად ისე, როგორც მანამდე ჩემი ბედნიერი სახის გამო – ხუთწლიანი.

აწი, ბედნიერებისა და საპნის პირობებში ამ ათ წელს თუ გადავურჩი, უნდა ვეცადო, საერთოდ აღარ მქონდეს სახე...

ლოენბრინის სიკვდილი

სანიტრებს კიბეზე საკაცე ნელ-ნელა აჰქონდათ. ორივე ბრაზობდა: აი, უკვე ერთი საათია, რაც მორიგეობენ და ფეხის ქირად ერთი სიგარეტის საფასურიც კი არ დაუტოვებია არავის. თანაც, ერთი მათგანი მძლოლი იყო, მძლოლებს კი სულაც არ ევალებოდათ

საკაცების თრევა. მაგრამ საავადმყოფოში, როგორც ჩანს, არავინ იყო, სანიტარს რომ მიხმარებოდა და რა უნდა ექნათ ბიჭისთვის, მანქანაში ხომ არ დატოვებდნენ?! გარდა ამისა, კიდევ ორი ავადმყოფი ჰყავდათ სასწრაფოდ წამოსაყვანი – ერთს ფილტვების ანთება ჰქონდა, მეორეს კი თავის მოკვლა უცდია, მაგრამ სულზე მიუსწრიათ და თოკიდან ჩამოუხსნიათ. კი ბრაზობდნენ, მაგრამ ნაბიჯს ცოტათი მაინც აუჩქარეს. დერეფანში შუქი ძლივს ბუუტავდა და, ცხადია, საავადმყოფოს სუნი იდგა.

– ნეტა, რას ხსნიდნენ იმ თოკიდან?! – ჩაიბურტყუნა უკან მავალმა. ცხადია, მხედველობაში თვითმკვლეელი ჰყავდა.

– მართალი ხარ, ვერ გამიგია, რატომ ჩამოხსნეს, – ჩაიღუდუნა წინ მავალმა, უკან მოიხედა და მთელი ძალით დაეჯახა კარს. ავადმყოფი გონს მოეგო და შემზარავი, სულისშემძვრელი ყვირილი მორთო. ეს ბავშვის ხმა იყო.

– ჩუმად, ჩუმად, – უთხრა ექიმმა. მას შემოფოთებული სახე ჰქონდა და სტუდენტური საყელო ეკეთა. ახალგაზრდა იყო და ქერათმიანი. ექიმმა საათს დახედა, რვა საათი იყო. ექიმ ლომაიერს კარგა ხნის წინ უნდა შეეცვალა იგი. უკვე საათზე მეტია, რაც ელოდება. ალბათ, დააპატიმრეს, დღეს ხომ ნებისმიერ დროს შეიძლება ადამიანის დაჭერა.

ახალგაზრდა ექიმი ხელით ავტომატურად აწვალებდა თავის სტეტოსკოპს და დაჟინებით დასცქეროდა საკაცებზე მწოლიარე ბიჭს. ბოლოს და ბოლოს სანიტრებზე შეაჩერა მზერა. ისინი კარში იდგნენ და რალაცას ელოდნენ. ექიმმა გაღიზიანებული ხმით ჰკითხა:

– რა იყო, რალას უცდით?

– საკაცეს, – მიუგო მძლოლმა, – იქნებ, გადაგვეწვინა ბიჭი, გვაგვიანდება.

– ჰო, რასაკვირველია, – თქვა ექიმმა და ტყავგადაკრულ ტახტზე მიუთითა.

ამ დროს ლამის მორიგე ექთანი შემოვიდა. გულგრილი, მაგრამ სერიოზული გამომეტყველება ჰქონდა. ქალმა ბიჭს ილღიებში ამოსდო ხელი, ხოლო იმ სანიტარმა, რომელიც მძლოლი არ იყო, ფეხებში წაავლო. ბიჭმა ისევ შემზარავად შეჰყვირა. ექიმი დაუყოვნებლივ მის დაწყნარებას შეუდგა: „გაჩერდი, წყნარად, წყნარად, არც ისე გტკივა...“ სანიტრები ისევ იცდიდნენ. ექიმის გაღიზიანებულ მზერას სანიტარმა მშვიდად მიაგება: „საბანი“. საბანი მას არ ეკუთვნოდა. შემთხვევის ადგილას ის მათ ვილაც ქალმა მისცა – ასე ფეხებგადაყვლეფილი ბიჭის უსაბნოდ წაყვანა შეუძლებელი იყო. სანიტარი ფიქრობდა, საბანს იმ ქალს მაინც არავინ დაუბრუნებს და საავადმყოფოში დაიტოვებენ, ბიჭს კი ის ზუსტად ისევე ეკუთვნის, როგორც მე. ასე რომ, თავისუფლად შემიძლია, შინ წავილო, ჩემი ცოლი მას მოაწესრიგებს. საავადმყოფოში კი ისედაც ბევრი საბანი აქვთ. თანაც, საბნები დღეს ძალიან კარგად ფასობსო.

ბიჭი განუწყვეტლივ ყვიროდა. საბანი გადახადეს და სანიტარს მისცეს. ექიმმა და ექთანმა ერთმანეთს გადახედეს. ბავშვი შემზარავად გამოიყურებოდა: ფეხები დასისხლიანებული ჰქონდა. ტილოს მოკლე შარვალი სულ მთლად დაფლეთოდა და ეს სისხლში ამოსვრილი ნაფლეთები რალაც გაურკვეველ მასად გადაქცეულიყო. ბიჭს ფეხსაცმელი არ ეცვა. განუწყვეტლად ყვიროდა, ერთი და იმავე სიძლიერითა და ტონალობით.

– სწრაფად, დაო, სწრაფად მოამზადეთ შპრიცი! სწრაფად, სწრაფად! – ჩუმად იმეორებდა ექიმი. ექთანი მოხერხებულად და მკვირცხლად ირჯებოდა, მაგრამ ექიმი მაინც ერთსა და იმავეს უმეორებდა – სწრაფად, სწრაფადო. ნერვულ სახეზე ტუჩები უცახცახებდა. ბიჭი წამითაც არ ჩერდებოდა, ექთანს კი უფრო სწრაფად მოქმედება

არ შეეძლო. ექიმმა მაჯისცემა გაუსინჯა ბიჭს და დაღლილი, გაფითრებული სახე კიდევ უფრო დაეძაბა.

– გაჩუმდი-მეთქი, – ემუდარებოდა ბავშვს. აკვიატებული ჩურჩულით უმეორებდა, ჩუმად, ჩუმადო. მაგრამ ის ისე გაჰყვიროდა, გეგონებოდა, ქვეყნიერებას სწორედ იმიტომ მოეკვლინა, რომ იყვიროსო.

ექთანმა, როგორც იქნა, მიაწოდა ექიმს შპრიცი და მანაც იგი სწრაფად და ოსტატურად ჩაარჭო ბიჭს. მერე ამოიოხრა და ბავშვის გაუხეშებული, გახვევებული კანიდან ნემსი ამოაძრო.

ამ დროს კარი გაიღო და პალატაში აფორიაქებული ნაბიჯით შემოვიდა მონყალების და – მონაზონი.

როგორც კი განამებულ ბიჭსა და ექიმს შეხედა, რალაცის სათქმელად გახსნილი ბაგე მოკუმდა და ნელა, უხმოდ მიუახლოვდა მათ. ექიმსა და გაფითრებულ ექთანს ალერსიანად დაუკრა თავი და ბიჭს შუბლზე ხელი დაადო. გაკვირვებულმა ბავშვმა მალლა აიხედა და თავს უკან შავი ფიგურა შენიშნა. ბიჭს ეგონა, შუბლზე დადებული გრილი ხელი მამშვიდებსო, სინამდვილეში ინექცია იწყებდა მოქმედებას. ექიმმა ისევ ღრმად ამოიოხრა. შპრიცი ჯერ კიდევ ხელში ეჭირა. სიჩუმე იდგა, ისეთი სიჩუმე, რომ ყველას საკუთარი სუნთქვის ხმა ესმოდა. კრინტი არავის დაუძრავს.

ბიჭი ტკივილს ველარ გრძნობდა. მშვიდად, ცნობისმოყვარეობით ათვალთვლებდა გარემოს.

– რამდენი იყო? – ძალიან ჩუმად ჰკითხა ექიმმა ექთანს.

– ათი, – ასევე ჩუმად მიუგო მან.

ექიმმა მხრები აიჩჩია.

– ცოტა არ იყოს, ბევრია, მაგრამ ვნახოთ... ხომ მოგვეხმარებით, დაოლიობა?

– რასაკვირველია, – დაუყოვნებლივ მიუგო მონაზონმა, თითქოს ღრმა ძილიდან გამოფხიზლდაო.

ბუზის გაფრენას გაიგონებდი. მო-

ნაზონს ბიჭის თავი და მხრები ეჭირა, ექთანს – ფეხები. მერე სხეულიდან სისხლით გაჟღენთილი ნაფლეთების მოცილებას შეუდგნენ. სამივემ დაინახა, რომ სისხლს რალაც შავი ერია. ბიჭს ყველაფერი გაშავებოდა. ხელები და ფეხები მთლიანად ნახშირის მტვრით ჰქონდა დაფარული. მოჩანდა მხოლოდ სისხლი, ტანსაცმლის ნაფლეთები და ნახშირის მტვერი, გაზინთული ნახშირის მტვერი.

– ყველაფერი გასაგებია, – ჩაიბუტბუტა ექიმმა, – ნახშირს იპარავდი და მატარებლიდან გადმოვარდი, ხომ ასეა?

ახლა უკვე სრულიად მოსულიყო გონს, თვალეში ბედნიერების სხივი ჩასდგომოდა. ნემსს, როგორც ჩანს, ძალიან კარგად ემოქმედა. ექთანმა ბიჭს პერანგი თითქმის ნიკაპამდე აუგრაგნა. ის ძალიან გამხდარი იყო, იმდენად გამხდარი, რომ გაგეცინებოდა, ბებერ ბატს წააგავდა. ლავინის ძვლების ღრმულეებში ისეთი დიდი და უცნაური შავი ჩრდილი ჩასწოლოდა, რომ მონყალების დის მოზრდილი თეთრი ხელი შიგ თავისუფლად ჩაეტეოდა.

მერე ყველამ ბავშვის ფეხებს დახედა, უფრო სწორად, იმას, რაც ფეხებისგან დარჩენილიყო: ლამაზი, მოხდენილი ფეხები ჰქონდა. ექიმმა ქალებს თვალთ ანიშნა:

– ალბათ, ორივე კიდურის მოტეხილობაა. რენტგენია საჭირო.

ექთანი სპირტიანი საფენით უწმენდდა ბიჭს ფეხებს. ახლა ისინი უწინდებურად საზარლად აღარ გამოიყურებოდა. ბიჭი საშინლად გამხდარი იყო და ყოველი საფენის დადებაზე ექიმი თავს აქეთ-იქით აქნევდა. ლომაიერზე ფიქრიც არ აძლევდა მოსვენებას: იქნებ, მართლაც ჩავარდა? რომც ვერაფერი დააფქვევინონ, მაინც ცოდვია. ის უბედური სტროფანტინის გამო დაიჭირონ, მე კი თავისუფლად ვისეირნო? არადა, ყველაფერი თუ მშვიდობიანად ჩაივლის, ხომ თანაბრად უნდა გავინაწი-

ლოთ ფული?! ჯანდაბა! უკვე თითქმის ცხრის ნახევარია.

გარშემო შემადრწუნებელი სიჩუმე იდგა, ქუჩიდან ჩამიჩუმი არ ისმოდა.

ექიმმა შეხვევა მოამთავრა. ექთანმა ბიჭს პერანგი თეძოებამდე ჩამოუნია, კარადასთან მივიდა, იქიდან თეთრი საბანი გამოიღო და ბავშვს გადააფარა. მერე ისევ შუბლზე დაადო ხელი და ექიმს მიუბრუნდა; ის ხელებს იბანდა:

– ექიმო, მე თქვენთან პატარა შრანცის თაობაზე შემოვედი, მაგრამ, სანამ ამ ბიჭით იყავით დაკავებული, არ მინდოდა თქვენი შენუხება.

ექიმს პირსახოცი ხელში გაუშეშდა. სახე მოეღრიცა, ქვედა ტუჩზე მიკრული სიგარეტი აუცახცახდა:

– რა დაემართა? – იკითხა მან, – რა სჭირს პატარა შრანცს?

გაფითრებული სახე ახლა სულ მთლად გაუთეთრდა.

– უბრალოდ, გულმა უმტყუნა, აღარ უმუშავებს. როგორც ჩანს, ცუდადაა საქმე.

ექიმმა პირიდან სიგარეტი გამოიღო და პირსახოცი იქვე, ხელსაბანთან, ლურსმანზე ჩამოკიდა.

– ჯანდაბა! – უმწეოდ აღმოხდა მას, – რით ვუშველო, მე ხომ არაფრის გაკეთება არ შემიძლია?!

მონაზონს ისევ ბიჭის შუბლზე ედო ხელი. ექთანი სისხლიან საფენებს ყრიდა ვედროში, ნიკელის თავსახურის ანარეკლი კედელზე ლიცილიცებდა.

ექიმი იატაკს მიაშტერდა. უეცრად თავი ასწია, ბიჭს შეხედა და კარისკენ გაიქცა:

– დავხედავ ერთი, რა სჭირს გოგონას!

– მე არ გჭირდებით? – ჰკითხა ექთანმა, თან უკან მისდევდა.

ექიმი მობრუნდა:

– არა, აქ დარჩით, ბიჭი რენტგენისთვის მოამზადეთ და, თუ შეძლებთ, ავადმყოფობის ისტორიაც გაუხსენით.

ბიჭი ისევ ჩუმად იწვა, ექთანიც იქვე იდგა, მასთან ახლოს.

– დედაშენმა იცის, სად წახვედი? – ჰკითხა მონაზონმა.

– დედა მკვდარი მყავს.

ქალს უნდოდა, მამის შესახებაც ეკითხა, მაგრამ ვერ ბედავდა.

– ვის შევატყობინოთ?

– ჩემს უფროს ძმას, მაგრამ შინ მაინც არ იქნება. აი, პატარებს კი უნდა ვუთხრათ, ახლა ისინი მარტონი არიან.

– რომელ პატარებს?

– ჰანსსა და ადოლფს, მელოდებიან, როდის დავბრუნდები და საჭმელს როდის მოვუშაადებ.

– ...და, შენი უფროსი ძმა სად მუშაობს?

ბიჭი დუმდა, მონაზონიც აღარ ჩააცივდა.

– უნდა ჩანეროთ?

ექთანმა თანხმობის ნიშნად თავი დაუქნია და პატარა თეთრი მაგიდისკენ წავიდა, რომელიც სავსე იყო ნამლებითა და სხვადასხვა სახის სინჯარებით. მან სამელნე ახლოს მიიწია, შიგ კალამი ჩაანო და თეთრი ფურცელი მარცხენა ხელით გაასწორა.

– რა გვარი ხარ?

– ბეკერი.

– რა აღმსარებლობის?

– არც ერთის. არა ვარ მონათლული.

მონაზონი შეკრთა, ექთანს გამომეტყველება არ შესცვლია.

– როდის ხარ დაბადებული?

– 33-ში... 10 სექტემბერს.

– ჯერ კიდევ სკოლაში დადიხარ, ხო?

– დიახ.

1 ბაიროიტის ფესტივალი (გერმ. – Bayreuther Festspiele) – ყოველწლიური საზაფხულო ფესტივალი, რომელზეც სრულდება რიჰარდ ვაგნერის ნაწარმოებები. დაარსებულია თავად კომპოზიტორის მიერ. ტარდება ბავარიის ქალაქ ბაიროიტში, თეატრში, რომელიც სპეციალურად ფესტივალისთვის აშენდა.

– ...და სახელიც ჰკითხეთ, – ჩაუ-
ჩურჩულა ექთანმა მონაზონს.

– ჰო... და რა გქვია?

– გრინი.

– რაა? – ქალებმა ერთმანეთს გადა-
ხედეს და გაიღიმეს.

– გრინი, – გაუმეორა ბიჭმა ნელა და
ბრაზით, ისე, როგორც ამას აკეთებს
ყველა, ვისაც უჩვეულო სახელი აქვს.

– ბოლოს „ი“ თქვი? – ჰკითხა ექ-
თანმა.

– დიახ, ორი „ი“, – და ისევ დაუმარ-
ცვლა – გრი-ნი.

სინამდვილეში ლოენგრინი ერქვა.
33-ში იყო დაბადებული, სწორედ მაშინ,
როცა ბაიროიტის¹ ფესტივალზე კინო-
თეატრებში ჰიტლერის პორტრეტების
გაუთავებელი ჩვენება დაიწყეს. მაგრამ
დედა მას ყოველთვის გრინის ეძახდა.

უეცრად ოთახში ექიმი შემოვარდა.
დაღლილობისგან ისეთი გამომეტყვე-
ლება ჰქონდა, მთვრალი გეგონებოდა.
თხელი ქერა თმა ახალგაზრდა, თუმცა
უკვე დანაოჭებულ სახეზე ჩამოშლოდა:

– ჩქარა, ჩქარა, მოდით აქ ორივე!
უნდა ვცადო და ერთხელ კიდევ გადა-
ვუსხა სისხლი.

მონაზონმა ბიჭს გადახედა.

– ჰო, ჰო, ერთი ნუთით დატოვეთ
აქ მარტო!

ექთანი უკვე კარებში იდგა.

– ხომ წყნარად იწვები, გრინი? – შე-
ეკითხა მონაზონი.

– დიახ, – მიუგო ბიჭმა.

მაგრამ, როგორც კი ყველა გავი-
და, თვალებიდან უნებლიეთ ცრემლე-
ბი წასკდა. აქამდე, თითქოს, მონაზონის
ხელი აკავებდა, შუბლზე რომ ედო.
დარდისგან კი არ ტიროდა, ეს ბედნიე-
რების ტირილი იყო. თუმცა არა, ორი-
ვე იყო – დარდიცა და ბედნიერებაც.
როცა პატარებზე ფიქრს მოჰყვებო-
და, დარდის გამო იწყებდა ტირილს და
ცდილობდა, არ ეფიქრა მათზე, რად-
გან ბედნიერების გამო ერჩინა ტირი-
ლი. ასე ბედნიერი, როგორც ამ ნემსის

მერე, არასდროს ყოფილა. ძარღვებში,
თითქოს, თბილი რძე ჩაღვროდა. ცო-
ტათი თავბრუც ესხმოდა, მაგრამ ამავე
დროს გონება ფხიზელი ჰქონდა. ისეთ
სასიამოვნო გემოს გრძნობდა, ადრე
რომ არასდროს უგრძნია. მაგრამ არც
ის შეეძლო, პატარებზე არ ეფიქრა: ჰუ-
ბერტი ხვალ დილამდე არ მოვა, მამა
მხოლოდ სამ კვირაში დაბრუნდება, დე-
და კი... პატარები ახლა სულ მარტონი
არიან და დანამდვილებით იცის, რომ
მიყურადებულები უსმენენ ყოველ ნა-
ბიჯს, ყოველ გაფაჩუნებას კიბეზე. კი-
ბიდან აუტანელი ხმები ისმის, ბავშვე-
ბისთვის კი ეს გაუსაძლისი ტკივილია.
არც იმისი იმედი აქვს, რომ მათ ფრაუ
გროსმანი მიხედავს – ასეთი რამ თავში
არასდროს მოსვლია და რალა დღეს მო-
უვა?! არასდროს გახსენებია ბავშვები.
თანაც არც ის იცის, რომ ის... რომ მას
ასეთი უბედურება დაატყდა თავს! ჰან-
სი, ალბათ, ადოლფს დანყნარებას და-
უნწყებს. თუმცა ჰანსი თვითონაც ისეთი
უსუსურია და ყოველ წვრილმანზე ტი-
რილს იწყებს ხოლმე.

იქნებ, ადოლფმა დაამოშმინოს ჰანსი!
მაგრამ ადოლფი ხომ მხოლოდ ხუთისაა,
ჰანსი კი უკვე რვის! არა, ალბათ, მა-
ინც ჰანსი დაუნწყებს ადოლფს დამშვიდე-
ბას. მაგრამ ასეთი უსუსური რომ არის?
ადოლფი უფრო მაგარია. ახლა, ალბათ,
ორივე ტირის, შვიდი საათისთვის ისე
შივდებათ, თამაშის თავიც აღარა აქვთ
ხოლმე. თანაც იციან, რომ რვის ნახევ-
რისთვის მათი ძმა უეჭველად მოვა და
რამეს შეჭამენ. თვითონ ვერ გაბედავენ
პურის აღებას, რადგან ერთხელ, როცა
მთელი კვირის ულუფა შესანსლეს, ისი-
ნი მან ძალიან მკაცრად დასაჯა. ახლა
კარტოფილის აღება უყოყმანოდ შეუძ-
ლიათ, მაგრამ მათ ეს არ იციან. მიეცა
მაინც კარტოფილის აღების უფლება.
ჰანსი უკვე მშვენივრად შეძლებს კარ-
ტოფილის მოხარშვას, მაგრამ ამას მაინც
ვერ გაბედავენ – მაშინ ძალიან მკაცრად
დაისაჯენ, ის კი არა, მათი მიტყეპაც კი

მოუნია, აბა, როგორ შეიძლებაოდა მთელი კვირის მარაგის შექმნა?! რასაკვირველია, არ შეიძლებაოდა; თუმცა, ახლა როგორი ბედნიერი იქნებოდა, რომ არ დაესაჯა ისინი! ხომ აიღებდნენ პურს და მშვიდები მაინც არ დარჩებოდნენ?! ახლა სხედან და იცდიან. როგორც კი კიბეზე რაღაც გაფაჩუნდება, წამოფრინდებიან გახარებულები და აეკვრებიან თავიანთი ფერმკრთალი სიფათებით კარის ჭუჭრუტანას... ვინ მოთვლის, რამდენჯერ შეუსწრია მათთვის ასე. ბევრჯერ, ალბათ, ათასჯერ მაინც! და ყოველ ჯერზე პირველი მათი სახეები შეეფეთებოდა ხოლმე. ისინი კი ბედნიერები იყვნენ, მისი შინ დაბრუნება იმ მიტყეპის მერეც უხაროდათ – მათ ხომ ყველაფერი ესმოდათ?! ახლა ყოველი გაფაჩუნება გულს უკლავთ და, ალბათ, ძალიან ეშინიათ. საკმარისია, ჰანსმა პოლიციელს მოჰკრას თვალი, რომ იმნამსვე კანკალს იწყებს. თუ ახლა ისინი ძალიან ხმამაღლა აბლავდებიან, ქალბატონი გროსმანი ლანძღვას მოჰყვება, – ვერ იტანს, როცა სალამოხანს სიმშვიდეს ურღვევენ. ხოლო მერე, თუკი უფრო მაგრად ატირდებიან, იქნებ, ქალბატონი გროსმანი დაინტერესდეს, რა ხდება და შეიცოდოს კიდეც ისინი. არც ისე ცუდი ადამიანია ეს ქალბატონი გროსმანი! თვითონ ჰანსი არასდროს დაუძახებს ქალბატონ გროსმანს, ძალიან ეშინია მისი. ჰანსს ყველასი ეშინია... რა მოხდება, კარტოფილი მაინც აიღონ!

დაიწყოს თუ არა ბავშვებზე ფიქრი, ტკივილის გამო ატირდა. თვალებზე აიფარა ხელი, იქნებ, პატარები თვალნი ალარ დამიდგნენო, მაგრამ იგრძნო, რომ ხელი დაუსველდა და უფრო მწარედ აქვითინდა. ნეტა, რომელი საათი იქნებოდა? ცხრა, ალბათ, უკვე იყო ან – სულაც ათი. ეს საშინელებაა! შინ რვის ნახევარზე გვიან არასდროს დაბრუნებულა, მაგრამ იმ დღეს მატარებელში დაცვა გააძლიერეს და, რაც შეიძლება, ფრთხილად უნდა ყოფილიყო. ლუქსემბურგელებს ძალიან უყვართ სროლის ატეხვა, ეტ-

ყობა, ომის დროს ვერ იჯერეს გული და ახლა ისვრიან! მაგრამ მისი დაჭერა არც ისე იოლი იყო, ვერასდროს, ვერასდროს ვერ მოახერხეს მისი დაჭერა! ყოველთვის ცხვირწინ უსხლტებოდა ხელიდან. მაგრამ, ღმერთო დიდებულო, ანთრაციტი! ანთრაციტს ვერ დაკარგავდა! ანთრაციტი, ანთრაციტში ჩვიდმეტ-თვრამეტ მარკას იხდიან და ახლა ხელიდან უნდა გაეშვა? ლუქსემბურგელებმა ხომ აქამდე ის ვერა და ვერ დაიჭირეს! რუსებსაც გაჰქცევია, ბელგიელებსაც, იანკისაც, ტომისაც და რაღა ეს ლუქსემბურგელები დაიჭერენ, დოცლაპია ლუქსემბურგელები?!

ჩაუქროლა მათ, ახტა ყუთზე, გაავსო ტომარა და ჩააგდო ძირს. მერე, რამდენიც შეძლო, კიდეც დააყარა ზედ, მაგრამ მატარებელმა შეეცრად, ქმშშ-ო, ამოიქმინა და გაჩერდა. მხოლოდ ისღა ახსოვს, რომ საზარელი ტკივილი იგრძნო. მეტი აღარაფერი ახსოვს. რაღაც თეთრი კარის წინ მოეგო გონს და დაინახა თეთრი ოთახი, ის, რომელშიც ახლა წევს. მერე ნემსი გაუკეთეს... ისევ ატირდა, მაგრამ ახლა უკვე ბედნიერებისგან. ბავშვები სადღაც გაქრნენ. ეს ენით აუნერელი ბედნიერება იყო, აქამდე ასეთი რამ არასოდეს განუცდია. თითქოს, სწორედ ეს ცრემლები იყო ბედნიერება, მკერდიდან ღვარად რომ მოედინებოდა და მაინც დაუშრეტელი იყო – ეს რაღაც საამო, მოციმციმე, მბრუნავი ბურთულა, ცრემლად ნაკადულივით რომ იღვრებოდა და იღვრებოდა.

შეეცრად ლუქსემბურგელებმა სროლა ატეხეს, ისინი ავტომატებიდან ისროდნენ და მათი კაკანი გაზაფხულის ამ მშვიდ სალამოს კიდეც უფრო საზარლად ჟღერდა. მინდვრის, ორთქლმავლის კვამლის, ქვანახშირისა და ცოტათი ნამდვილი გაზაფხულის სუნიც კი ტრიალებდა. ჰაერში ორმა გასროლამ დაიყვია. ცა მოქუფრულიყო, სროლის ხმა ექოდ ათასჯერ მაინც უბრუნდებოდა უკან და გულ-მკერდს უკანწავდა.

ვერა, ეს ვიგინდარა ლუქსემბურგელე-ბი ვერასდროს დაიჭერენ, ვერასდროს მოკლავენ მას! ქვანახშირი, რომელზეც ახლა გამხლართულიყო, მაგარი იყო და იჩხვლიტებოდა. ეს ხომ ანთრაციტია, ერთ ცენტნერ ანთრაციტში კი 80, ზოგჯერ 85 მარკასაც იძლეოდნენ. იქნებ, პატარებს ერთხელ მაინც უყიდოს შოკოლადი! არა, ფული არ ეყოფა, შოკოლადი 40-45 მარკა ღირს, ამდენს ვერ გასწვდება. ღმერთო დიდებულო, ერთი ცენტნერი ორ ფილა შოკოლადში! ამასობაში ლუქსემბურგელები სულ მთლად გაცოფდნენ, ისევ დაინყეს სროლა. ტიტველი ფეხები გაეთოშა, ანთრაციტისგან დაეკანრა და ასტიკვდა, დაესვარა და გაუშავდა, გრძნობდა ამას. ტყვიები ცაში უზარმაზარ ხვრელებს ტოვებდნენ. მაგრამ ზეცას ხომ ვერ მოკლავენ?! ნუთუ მის მოკვლასაც შეძლებენ ლუქსემბურგელები?..

ხომ არ ეთქვა ექთნისთვის, სად არის მამამისი და სად დადის ღამლამობით ჰუბერტი? მაგრამ არ უკითხავთ და, თუ არ გეკითხებიან, რატომ უნდა თქვა?! სკოლაში სულ ამას ჩახიჩინებენ... ჯანდაბამდე გზა ჰქონიათ ამ ლუქსემბურგელებს... ბავშვები... რა მოხდება, შეწყვიტონ სროლა, ბავშვებთანაა გასაქცევი... ნამდვილად შეიშალნენ ეს ლუქსემბურგელები, სულ მთლად გავეშდნენ! ჯანდაბა! არა, არაფრით არ ეტყვის ექთანს, სად არის მამამისი და სად დადის ღამლამობით

მისი ძმა. იქნებ, აიღონ პატარებმა პური... ან კარტოფილი მაინც! ან, იქნებ, ქალბატონმა გროსმანმა შენიშნოს, რომ ყველაფერი რიგზე არ არის, მართლაც ხომ ასეა?! გასაოცარი ამბავია, რატომღაც გამუდმებით რაღაც არ არის რიგზე! ბატონი რექტორიც დაინყეს ლანძღვას. რა კარგად იმოქმედა ნემსმა – ჯერ ჩხვლეტა იგრძნო და მერე ბედნიერება ენვია! ამ ფერმკრთალმა ექთანმა შპრიცი მთლიანად ბედნიერებით აავსო. სულელი ხომ არ არის, მკაფიოდ გაიგონა, რომ შპრიცში დიდი რაოდენობით ბედნიერება შეუშვა, ძალიან დიდი რაოდენობით. გრინი – ორი „ი“-თი. არა... მოკვდა... არა, არა, უგზო-უყვლოდ დაიკარგა. რა საამოა ეს ბედნიერება! ოდესმე, ალბათ, პატარებსაც უყიდის ერთ შპრიც ბედნიერებას; ყიდვა ხომ ყველაფრისა შეიძლება?! პურის... პურის მთელი გორების...

ჯანდაბას, რასაკვირველია, ორი „ი“-თი, რატომ არ იცის აქ არავინ ჭეშმარიტი გერმანული სახელები?..

„არა, – შეჰყვირა უეცრად, – მე არა ვარ მონათლული!“

იქნებ, დედა ჯერ კიდევ ცოცხალია! არა, ის ლუქსემბურგელებმა დახვრიტეს, არა, რუსებმა.. არა, ვინ იცის, იქნებ, ნაცისტებმა ესროლეს, ის ხომ სულ მათ ლანძღვაში იყო?! ან, სულაც, ამერიკელებმა... ოო, ბავშვებს მშვიდად შეუძლიათ პურის ჭამა, ის მათ მთელ გორა პურს უყიდის... ერთ სატვირთო

ვაგონ პურს... ან ანთრაციტით სავსეს; და აუცილებლად – შპრიცით ბედნიერებას...

ეშმაკსაც ნაუღიხართ, რასაკვირველია, ორი „ი“-თი!

ამ დროს მონაზონმა მიირბინა მასთან, ხელი ნაავლო, მაჯისცემა გაუსინჯა და შეშფოთებულმა უკან მოიხედა. ღმერთო, იქნებ, ექიმისთვის დაეძახა! მაგრამ აგონიაში მყოფ ბიჭს მარტო ვერ დატოვებდა! პატარა შრანციც რომ მოკვდა?! დიდება უფალს, ნავიდა პატარა რუსისიფათა გოგოც! ეს ექიმი მაინც სად დაიკარგა? მონაზონი გარშემო უვლიდა ტყავგადაკრულ ტახტს...

„არა, – გაჰყვიროდა ბიჭუნა, – არა ვარ მონათლული!“

მაჯისცემა, შეიძლება, ნუთი-ნუთზე გასჩერებოდა. მონაზონს სიმწრის ოფლმა დაასხა. „ექიმო, ბატონო ექიმო!“ – ხმამალლა დაიყვირა, თუმცა, იცოდა, რომ დაბამბულ კარს მიღმა არც ერთი ბგერა არ გაატანდა.

ბიჭი ახლა გულამოსკენილი ქვითინებდა.

„პური... პურის მთელი გორა პატარებისთვის... შოკოლადი... ანთრაციტი... ლუქსემბურგელები... ეს ღორები! რა იქნება, რომ არ ისროდნენ! ჯანდაბას, კარტოფილი... შეგიძლიათ, მშვიდად აიღოთ კარტოფილი... მიდით და აიღეთ! ქალბატონო გროსმან... მამა... დედა... ჰუბერტ... კარის ჭუჭრუტანიდან, კარის ჭუჭრუტანიდან...“

მონაზონი დაფრთხა და ტირილი აუვარდა, გასვლაც ვერ გაებედა. ბიჭს უნებლიე მოძრაობები დაეწყო და ქალმა ბეჭები დაუჭირა. ეს საზიზღარი ტახტიც რა სრიალა! პატარა შრანციც მოკვდა, მისი პანანინა სული უკვე ცამია. ღმერთო, შეუნდე, შეუნდე... ის ხომ ისე უცოდველია... პატარა ანგელოზი, პატარა უშნო რუსი ანგელოზი... და ახლა უკვე – რარიგ მშვენიერი!..

„არა!“ – ყვიროდა ბიჭი, ცდილობდა, ხელები მკერდში დაეშინა, – „მოუნათ-

ლავი ვარ, მოუნათლავი!“

შეშინებულმა ქალმა თავი ასწია, პირსაბანთან მიირბინა, თან ცდილობდა, ბიჭისთვის თვალი არ მოეშორებინა. ჭიქა ვერ იპოვა, უკან მიბრუნდა და ბავშვს გავარვარებულ შუბლზე დაადო ხელი. მერე პატარა თეთრ მაგიდას ეცა და რომელიღაც სინჯარას დასწვდა. წამში წყლით გაავსო. ღმერთო, რა ცოტა წყალი ჩადიოდა ამ სინჯარაში!..

„ბედნიერება, – ჩურჩულებდა ბიჭი, – ამომიღეთ შპრიცით ბლომად ბედნიერება, მთლიანად, რაც გაგაჩნიათ. ბავშვებისთვისაც...“

მონაზონმა ძალიან ნელა, საზეიმოდ გარდაისახა პირჯვარი, სინჯარიდან ბიჭს შუბლზე წყალი გადაასხა და ტირილით წარმოთქვა: „მე გნათლავ შენ...“ მაგრამ წყალმა ბიჭი გამოაფხიზლა და მან თავი ისე უეცრად წამოსწია, რომ მონაზონს სინჯარა ხელიდან გაუვარდა და დაიმსხვრა. ბიჭმა შემკრთალ მონაზონს შეხედა, ოდნავ გაუღიმა და ძალიან ჩუმად უთხრა: „ნათლობა... ჰო...“ და ისეთი ძალით დაეხეთქა ტყავის ტახტს, რომ მისმა თავმა ბრაგვანი გაადინა. უგრძობლად იწვა. სახე დავინროებოდა, დაჰბერებოდა და საზარლად გაჰყვითლებოდა. ხელები ისე დაჰკრუნჩხვოდა, გეგონებოდა, რალაცაზე ჩაბლაუჭებას აპირებდნენ.

„გადაუღეთ რენტგენი?“ – იკითხა ექიმმა, რომელიც ექიმ ლომაიერთან ერთად სიცილით შემოვიდა ოთახში. მონაზონმა მხოლოდ თავი გადააქნია. ექიმი ავადმყოფს მიუახლოვდა, მექანიკურად სწვდა თავის სტეტოსკოპს, მაგრამ იქვე უშვა ხელი და ლომაიერს გადახედა. ლოენგრინს უკვე სული დაეღია...

ხილვე

მათ მე ფეხები დამიკემსეს და ისეთი სამუშაო მომცეს, ჯდომა რომ შემეძლოს: ის ადამიანები უნდა ვთვალო, ახალ ხილზე რომ გადი-გამოდიან. ეს მათ

განსაკუთრებულ სიამოვნებას ანიჭებს – რიცხვების საშუალებით თავიანთი შესაძლებლობების დამტკიცება. თავს იბრუებენ ამ დახვავებული ციფრების უაზრობით; და მთელი დღეები, მთელი დღეები ჩემი უტყვი პირი დადის საათის მექანიზმივით, ახვავებს რიცხვებს რიცხვებზე, რათა სალამოს მათ ანგარიში ტრიუმფალურად წარუდგინოს.

ნაშრომის შედეგს რომ წარვუდგენ, გაიბადრებიან. რაც უფრო მაღალია ციფრი, მით უფრო უბრუნდებიან სახე. ახლა შეუძლიათ, თვითკმაყოფილებმა დაიძინონ, რადგან მათ ახალ ხიდზე ყოველდღიურად ათასობით ადამიანი გადი-გამოდის...

და მაინც უვარგისია მათი სტატისტიკა. ვწუხვარ, მაგრამ არ არის ზუსტი. არა ვარ მე სანდო კაცი, თუმცა ვიცი, როგორ მოვიპოვო მათი ნდობა.

ზოგჯერ გულის სიღრმეში სიამოვნებას მგვრის, ერთ-ორ გამვლელს თუ არ მივათვლი სათვალავს. მერე კი, გული რომ მომიღებება, შეიძლება, ერთი-ორი კაცი ვაჩუქო კიდეც. მათი ბედნიერება ხომ ჩემს ხელთაა. მერე, როცა განვრისხდები, როცა მისაწევი შემომაკლდება, მხოლოდ საშუალო კოეფიციენტს ვატყობინებ, ზოგჯერ ნაკლებსაც კი. ხოლო, როცა კარგ გუნებაზე დავდგები, როცა მიხარია, ჩემი გულმონყალება, შესაძლოა, ხუთნიშნა ციფრადაც კი გადმოიღვაროს. ო, რა ბედნიერები არიან მაშინ! ყოველ ჯერზე ხელიდან მგლეჯენ აღრიცხვის ქალაქს, თვალები უბრუნდებიან, მხარზე ხელს მიტყაპუნებენ. ისინი ხომ არაფერს არ ეჭვობენ! და მერე იწყებენ გამრავლებას, გაყოფას, პროცენტის გამოთვლას და, ღმერთმა უწყის, კიდეც რას?! ანგარიშობენ, წუთში რამდენმა კაცმა გაიარა ხიდზე, რამდენი გაივლის მომდევნო ათ წელიწადში.

სიგიჟემდე უყვართ მყოფადის მწკრივი,¹ ის მათი საქმიანობის ძლიერი მხარეა. და მაინც, ძალიან ვწუხვარ, რომ ყოველივე ეს არ არის ზუსტი...

ჩემი პატარა შეყვარებული ხიდზე რომ გადმოდის – და იგი დღეში ორჯერ ჩამოივლის ხოლმე – გული, უბრალოდ, მიჩერდება. მისი დაულაღავი ფეთქვა, არც მეტი, არც ნაკლები, წყდება იმ ნამამდე, ვიდრე ჩემი გოგო ხეივანისკენ არ შეუხვევს და გაუჩინარდება. და არავის არ ვთვლი, ვინც ამ დროს გამოივლის ხოლმე – ეს ორი წუთი მე მეკუთვნის, მხოლოდ მე და მათ ვერავინ წამართმევს. სალამოთი კი, როცა იგი თავისი სანაყინიდან ბრუნდება, როცა გაღმა მხრიდან მობიჯებს ზუსტად ჩემი უტყვი ბაგეების გასწვრივ, რომლებმაც უნდა ითვალონ და ითვალონ, ჩემს გულს ბაგაბუგი გაუუდის. მხოლოდ მაშინ ვინცებ თვლას, თვალს რომ მიეფარება... ხოლო ვისაც ბედი უწყალობებს და იმ წუთებში ჩემს დაბრმავებულ მზერას ჩაუვლის, არ შეერწყმება სტატისტიკის მარადისობას: არადილეზად ქცეული კაცები და ქალები, არაფრისმთქმელი არსებები, რომლებიც ვერასდროს მოხვდებიან მყოფადის მწკრივში.

რომ მიყვარს, ეს ცხადია, მაგრამ მან არაფერი იცის ამის შესახებ. არც მინდა, რომ იცოდეს. დაე, ნურც ექნება წარმოდგენა, როგორ თავდაყირა აყენებს მთელ გამოთვლებს; დაე, იაროს დაუეჭვებლად და წელგამართულად თავისი თხელი ფეხებით და გრძელი წაბლისფერი თმით თავის სანაყინეში, აძლიონ ბლომად ფეხის ქირა. მე მიყვარს იგი. ნამდვილად მიყვარს.

ამას წინათ შემამონმეს. ჩემმა მენყვილემ, ხიდის გაღმა რომ ზის და მანქანებს ითვლის, წინასწარ გამაფრთხილა

1 იგულისხმება Futurum II – სრული მყოფადი დრო, რომელიც აღნიშნავს მომავლის გარკვეული მომენტისთვის დასრულებულ მოქმედებას.

და ზედმინწევნით ყურადღებით ვიყავი – გამწარებული ვანგარიშობდი, სპიდომეტრი ვერ დათვლიდა უკეთესად. თვით უფროსი სტატისტიკოსი ჩემს მოპირდაპირე მხარეს იდგა და ცოტა ხნის მერე ერთი საათის შედეგები ჩემსას შეუდარა. მე მხოლოდ ერთი ადამიანით ნაკლები აღმომაჩნდა – ჩემმა შეყვარებულმა ჩაიარა ხიდზე. სიცოცხლეში არასდროს დავუშვებ, რომ ეს მშვენიერი არსება მყოფადის მწკრივში გადაიყვანონ, ჩემი პატარა გოგო გაამრავლონ, გაყონ ან უაზრო პროცენტად აქციონ. გული ისედაც მენურებოდა – იმის მაგივრად, რომ მისთვის მეცქირა, უნდა მეთვალა. მაგრამ ჩემს მენყვილეს, რომელმაც გამაფრთხილა, მაინც ძალიან ვემაღლიერები – საქმე ხომ ჩემს პურის ფულსაც ეხებოდა...

უფროსმა სტატისტიკოსმა მხარზე ხელი დამიტყაპუნა და მითხრა: „თქვენ კარგი კაცი ხართ, სანდო და ერთგული. ერთი საათში ერთი გამოტოვებუ-

ლი დიდი არაფერია, ჩვენ ისედაც ვამატებთ რალაც პროცენტს და ისე ვანგარიშობთ. მე გიშუამდგომლებთ, რომ ცხენების ეკიპაჟებზე გადაგიყვანონ“.

ცხენების ეკიპაჟები, რასაკვირველია, შელავათია, ისეთი შვება, ადრე რომ არასდროს მრგებია. დღეში, დიდ-დიდი, ოცდახუთმა ჩაიაროს. მხოლოდ ნახევარ საათში ერთხელ თუ მოგინევს ყოველი მომდევო ციფრის საკუთარ მესხიერებაში ჩაბეჭდვა. ეს ხომ ღვთის წყალობაა! ცხენების ეკიპაჟები მართლაც გადასარევი იქნებოდა! ოთხსა და რვა საათს შორის ხიდზე მოძრაობა საერთოდ ეკრძალებოდათ და მე შევძლებდი, გამესეირნა, ჩამოვმჯდარიყავი კაფეში, მეცქირა და მეცქირა ჩემი შეყვარებულისთვის ან ცოტა ხნით გამეცილებინა იგი შინისკენ – ჩემი პატარა, დაუთვლელი სატრფო...

*გერმანულიდან თარგმნა
სათუნა თოდუამ*

უილიამ შექსპირი სონეტები

1

მემკვიდრეს უნდა გვიტოვებდეს მშვენიერება,
რომ ვარდის სურნელს არ მოაკლდეს ეშხი მარადი,
თუ ადამის ძეს ჟამთა სრბოლის სუსხი ერევა,
მის ხსოვნას შვილი შეინახავს კუბოს კარამდი.

შენ კი საკუთარ სილამაზის იქეც მსახურად,
შენივე სხეულს მიუსაჯე ცეცხლის მოდება
და სიუხვის წილ სიბეჩავის კალთა გახურავს,
სხვები კი არა, შენი თავიც არ გეცოდება.

დღეს შენ ხარ ქვეყნის სამშვენიისი, გულს რომ ანაზებს,
მახარობელი გაზაფხულის, მისი სახება,
მაგრამ კოკორში თუ ჩამარხე ეგ სილამაზე,
შენი სიძუნით ყველაფერი გაპარტახდება.

სამყარო მაინც შეიბრაღე, ჩვენო იმედო,
ეგ სილამაზე საფლავისთვის არ გაიმეტო.

2

როცა ორმოცი ზამთრის ცელი მწარედ მოგცელავს,
ნატიფ ღანვებსაც დაეცემა მაშინ ლახვარი
და სიჭაბუკის ამ ოქროსფერ შესამოსელსაც
დაფლეთილ ძონძად გადააქცევს ჟამი მსახვრალი.

მაშინ გკითხავენ, რომ დაფარავ დროსა და მანძილს:
– დღეთა საუნჯე რა იქნაო, შენი მშვენება?
შენ ეტყვი: „თვალის უპეებში ჩავმარხე განძი“
და ამ სირცხვილით შენივე მზე ჩაესვენება.

სიამაყისთვის გეყოფოდა მაშინ მცირედიც,
რომ თავანუელს ასე გეთქვა, ყელის ღერებით:
„ჰა, ჩემი პირმო, სიჭარმაგის ბოლო იმედი
და ანაბეჭდი თავად ჩემი მშვენიერების“.

ამ განახლების მაღლმა თუკი გული შებურა,
შენ სიბერეში სითბოს იგრძნობ კვლავინდებურად.

36

გამოგიტყდები! განშორებით გული მუნჯდება,
ამ დიდ სიყვარულს, რა ხანია, წუთებს პარავენ
და ერთი ლაქა მრჩება იმის დასაუნჯებლად,
რომ მარტო დამაქვს უშენობის სიამკარავე.

ჩვენ ორს საერთო სიყვარული გვითრთის სიმივით,
მაგრამ ცალ-ცალკე ღვარძლიც დაგვსდევს, რაც ვერ
დასრულდა,
ჩვენ თუ ვერაფერს ვერ დაგვაკლებს ეს სიმძიმელი,
თავად სიყვარულს დაგვიტოვებს გულგაბასრულად.

დღეიდან მორჩა! მეკარგება შენივე ხატი,
ველარ შეგხვდები, რომ არ მიგცე შავბნელ კაემანს
და შენც სახალხოდ ნურასოდეს მომაგებ პატივს,
რომ ხალხის თვალში ასე დაბლა აღარ დაეშვა.

მაგრამ, ძვირფასო, მატყუარას დავემსგავსები,
თუ არ გაგიმხელ, რომ ჩემი ხარ მთელი არსებით.

60

როგორც ზვირთები აწყდებიან ნაპირს და ქვიშრობს,
დასასრულისკენ მიილტვიან ჩვენი წუთები,
ყველა ერთმანეთს ენაცვლება, თითქოსდა, იშრობს
ყველაფერს, რასაც დღეცისმარე ვესათუთებით.

თუ სიჭაბუკეს უქადიან გვირგვინს და დაფნას,
ცოტა ხნით მოაქვთ ყვავილები ახალ-ახალი,
გაივლის დრო და მის დიდებას წყვდიადი ზაფრავს
და ნაოჭებად გადაუვლის ჟამი მსახვრალი.

რომ წარილტობა სილამაზე ორწილ თუ ასწილ,
მივხვდებით თავად, სრულქმნილება როგორ მოისრა
და სიყმანვილე დასრულდება ჩვენივე თვალწინ,
როცა ყველაფერს გადაუვლის ცელი დროისა.

მაგრამ ჩემს ლექსებს ვერ გათელავს ჟამი ვერანი,
შენი დიდება რომ ვერასდროს ხელყოს ვერავინ.

73

შენ ჩემში ხედავ წელიწადის ისეთ დროებას,
ფოთლების ნაცვლად რომ შემორჩა სიძუნწე ფერთა,
ტოტები ჯერაც ირხევიან და სიტკბოება
ქრება თანდათან, ფრინველების ყვირლთან ერთად.

შენ ჩემში ხედავ მწუხარებას, შემოსილს ნათლით,
მზის ჩასვლის შემდეგ მიღებული სხივის ნარჩენებს,
რომელსაც ჩანთქავს უკუნეთი ყოველი ადლით
და თვით სიკვდილის ორეული ვერ მომაჩვენებს.

შენ ჩემში ხედავ, მწველი ცეცხლი როგორ ანთია,
რომლის ღაღარზეც ჩაფერფლილა ჩემი ბავშვობა
და ის იმეტებს, ალბათ, ჩემთვის ბოლო განთიადს,
ვინც სასიკვდილო სარეცელი ვერ ამაშორა.

რაც უფრო ამჩნევ ჩემს აღსასრულს უძირო ზღვაში,
ვით განწირული, უფრო მეტად გიყვარვარ მაშინ.

77

სარკე განახებს ჭაღარას და პირველ ნაკეცებს,
საათი წუთებს მოგაგონებს, გამქრალ ზმანებას,
რასაც ცხოვრება სტრიქონებად გიმრავალკეცებს,
ჩაიფურცლება მის წიგნშივე დაუნანებლად.

სარკეში ნახავ, მოგაჩრდილეს დროის მარაო
და იღვენთება სილამაზე მიმქრალ ნათებად,
საათი გამცნობს, რომ ამაოდ წარამარაობ,
რადგან სიცოცხლე იმ ქვეყნისკენ მიემართება.

ჰოდა, დრო არი, ხელნაწერებს გულით გაენდო,
შავი აჩრდილი გონებაში სანამ მოვანდა,
მოვლენ შვილებიც, დაკარგულნი უერთმანეთოდ
და დაირღვევა მდუმარება სამაროვანთა.

ეს მოგონება შეინახავს მიმქრალ მშვენებას
და ცხოვრების წიგნს სინატიფედ გადაეშლება.

90

თუ შემოძულე, დღესვე წადი, არვინ დაგძრახავს,
როცა სამყარო წინ აღმიდგა, ჩემო იმედო,
შენც შეუერთდი ბედისწერის ბოროტ განზრახვას,
წადი და ცრემლი სინანულის არ გაიმეტო.

რა გითხრა, გული შევაჩვიე ტანჯვა-წვალებას
და ახლა დანას ნულარ ჩამცემ, კმარა გოდება,

ქარიან ღამეს წვიმა ნულარ შეენაცვლება,
რადგან ისედაც აშკარაა, რა მელოდება.

ბოლო ნუთამდე ნუ გადადებ, ახლა მოცადე,
ამ სოფლის წვრილმან საქმეებში რომ არ ჩავება,
ახლავე წადი, რომ ვიგემო სულით ხორცამდე,
თუ რა სასტიკი შეიძლება იყოს განგება.

თუკი ჩემ გვერდით არ იქნება შენი მშვენება,
ყველა ტკივილი უმნიშვნელოდ მომეჩვენება.

146

საბრალო სულო, სხეულში ხარ გამოკეტილი
და ზეზეურად ჩამომჭკნარა შენი ფურცლები,
უკვე გადახმა, რა ხანია, მორჩი კეთილი,
შენ კი გარეგან სილამაზეს ეკეკლუცები.

ყველა საუნჯე სხეულს რატომ უნდა მიერთვას,
როს წარმავლობას გაუშლია ფართოდ აფრები,
სხეული-ხრწნადი, განჩინებით ცათამიერთა,
ოდენ ჭიების წილხვედრია, სხვა არაფერი.

იდიდე, სულო! ზეციური გერგოს დიდება
და დაიმონე მიწიერი, უღვთო კრებული,
მთელი სიმდიდრე ღვთაებრივი შენი იქნება,
ხორციელ ტკობას თუ არ იქმენ დახარბებული.

და მხოლოდ ასე მოიპოვებ თავისუფლებას,
როცა სიკვდილსაც დაამარცხებს შენი სუფევა.

ჯორჯ გორდონ ბაირონი

ღღეს უმისრულდა ოცდათექვსმეტი

დროა, ეს გული, ბუდე დარდების,
დანებდეს გამჩენს და არა ვნებას,
თუმცა არავის შევუყვარდები,
მე შევიყვარო, მომეცი ნება!

ჩემი ღღეები ფოთლებში ჩარჩა
და ტრფობის ყველა სარო გადახმა,
მელის ჭია და ვაების ფარჩა
იმ გზის გადაღმა.

ცეცხლი რამ მიწვავს ამ გულს გათელილს,

კუნძულს ვულკანი მოედო თითქმის,
ოლონდ ეგაა, არ აქვს ნათელი
და ტანჯვად ითქმის.

იმედი, შიში, ასე რომ მნაცრავს
და ტრფობის ექო, გულს რომ მოჰკივის,
ვერ შევითვისე და შვების ნაცვლად,
დამრჩა ბორკილი.

მაგრამ არ არის ამის დრო ანი,
ეს ფიქრი ჩემს სულს ამაოდ ზაფრავს,
აგერ დიდებით მოსავენ თვალწინ
გმირების საფლავს.

მინდორი, დროშა, მჭრელი მახვილი,
ბრძოლის ქარცეცხლმა ელადას უხმო
და ვით სპარტელი, ფარზე დახრილი,
მეც ვდგავარ უხმოდ.

აღსდექი, სულო! (ელადის მსგავსად)
დრომ დღეს იმ სისხლის ჩქეფა მოდენა,
რომ შეერევა მშობლიურ ტბას და
აბობოქრდება მოულოდნელად.

დათმე წარსულის ყველა სურათი,
ნუღარ იქნები ვნებებით მთვრალი,
ნუ აგაღლეგებს ანი ნურაფრით
ღიმილი ქალის.

და ნუ მისტირი ყმანვილურ სულთქმას,
ჰა, იშრიტება შენი კანდელი,
შეგაცივდება ბაგეზე სუნთქვა
უკანასკნელი.

და ასე... წარსულს ნუღარ იხსენებ,
გმირის სამარე ეძიე ტკბილი,
დაცხრი, დაწყნარდი და განისვენე
მარადი ძილით!

●

სიამოვნება მეგულება უსიერ ტყეში
და ზღვის ნაპირზე ალტაცების მარადი ტალღა,
არავინაა აქ ზედმეტი, არავინ შეგშლის,
აქ ზღვის მუსიკა მიირწევა მაღლა და მაღლა.
ადამიანი?! დიახ, მაგრამ ბუნება ნაღდად
მე მირჩევნია. უფრო მიყვარს ცოდვით გაღეშილს,

ამ მოპარული საუბრიდან, ეჭვი რომ დაღვას,
მე თვით სამყაროს ვუერთდები მზიურ ღამეში,
იმას კი, რისი გამოხატვაც არ შემიძლია,
არა მგონია, რომ ნილაბი უნდა რამეში.

გამოთხოვება ნიუსტელის სააბატოსთან

ქარი ეხლება შენს ქონგურებს, კომკს და კამარას,
ჩემო ნიუსტელ, წინაპართა ძველო დარბაზო,
შენი ნალკოტი ეკალ-ბარდმა დაასამარა
და ვარდთან ერთად ჟამთა სრბოლის სუსხმა დაგაზრო.

ამაყ ბარონებს კვლავ იგონებ, როგორც გჩვევია,
პალესტინაში რომ დაჰყავდათ ყველა ვასალი,
დღეს კი იმათგან ერთი გერბი შემოგრჩენია,
წარსულის ნაშთი გულმწუხარე, თილისმასავით.

აღარც ის ძველი რობერტია, ჰანგის მოდებით
ცეცხლს რომ გინთებდა თვით სამშობლოს გადასარჩენად,
ჰორისტონელ ჯონს ასკალონთან ნუ ელოდები,
სიკვდილით ძალა წართმევია მგოსნის მარჯვენას.

კრესის ბრძოლაში დაცემულან პოლი, ჰუბერტი,
მეფისთვის დაღვრილ სისხლის სუნი დღემდე ტრიალებს,
თქვენ მიგიბარათ, ალბათ, მინამ თბილი უბეთი,
ჰე, წინაპრებო! როგორც გვამცნობს მემატინანე.

ჰუბერტის გული კვლავ მარსტონში რისხვით ივსება,
ოთხი ძმის სისხლმა ის მინდორი შეღება სულმთლად,
ყველა მათგანი შეენირა მეფის ღირსებას
და სამარემდე ჩაიტანეს სამშობლოს სუნთქვა.

გშორდებით! გმირთა აჩრდილებო, მემკვიდრეს თქვენსას
შორი გზა ელის, მომავალი რასაც ანახებს,
მაგრამ თან მიმაქვს სახსოვარი, წარსულის კვნესა,
რათა ერთ დღესაც დაფუბრუნდე ნაცნობ სანახებს.

ცრემლი ასველებს თუ ცხოვრება ემხობა თავზე,
შიში როდია, ღვთის ძალაა, ცრემლს რომ აძალებს,
შორს მიდის ისევ, იმედებით და ღელვით სავსე
და ვერ ივიწყებს წინაპართა წმინდა საძვალეს.

ესალბუნება ძველ დიდებას და არა მხოლოდ...
მათ სახელს არსად არ შეარცხვენს, ფიცითვე ფიცავს,
რომ, როცა ქვეყნად არ იქნება, ბოლოს და ბოლოს,
თავისი მტვერი შეურიოს სამშობლოს მიწას.

პერსი ბიუი უელი

ბოღება

სამყაროვ! დროო! ცხოვრებაო! მე თქვენი ნებით
ავიდგი ფეხი, რათა თქვენივ გზები მეთელა,
ახლა ვცახცახებ, ჩამიარეთ როდესაც თვალწინ,
თქვით, ძველებურად როდის უნდა გავშალო ფრთები,
– არასდროს ანი!

წამლად არ შემრჩა სიტკბოება დღეთა კარამდი,
ქორფა ზაფხული და ზამთარი ბებრის ტკივილით
ამ მისევდილ გულს მწუხარებით ავსებენ ასწილ,
ეჰა, შენ მაინც, სიხარულო, გულში დავანდი,
– არასდროს ანი!

ედვინ არლინგტონ რუბინსონი

რიჩარდ კორი

როცა ქალაქში რიჩარდ კორი ჩამოივლიდა,
ქვაფენილიდან შევყურებდით, თუ ასე ითქმის,
ჯენტლმენი იყო, ნუ იკითხავთ! ჩვენ კი დილიდან
რალაც უთქმელი მღელვარება გვიპყრობდა თითქმის.

ხმას დაძრავდა და კაცი იყო, მერე როგორი,
„დილა მშვიდობის“ – გვეტყოდა და გვითრთოდა მაჯა,
ეს აღტაცება ყველა განცდას ქმნიდა მოგონილს
და, რა ბრწყინვალედ ჩაივლიდა, ვინყებდით განსჯას.

სიმდიდრით მეფეს დაჯაბნიდა. ზვინებად ედგა
ოქრო და ალბათ, სხვა საუნჯეც უნდა ჰქონოდა,
ასე ვფიქრობდით დღეცისმარე და ყველა ჩვენგანს
უფრო და უფრო უნდებოდა რიჩარდ კორობა.

ჰოდა, ვშრომობდით და ლოდინში ვითვლიდით წამებს,
რისი ხორციო, ხმელა პურზე მოვრთავდით ღრიალს,
რომ რიჩარდ კორიმ ერთ მშვენიერ ზაფხულის ღამეს,
შიგ საფეთქელში დაიხალა, გულგრილად, ტყვია.

ინგლისურიდან თარგმნეს

ნინო სამურკასოვმა და გიორგი ხულორდავამ

ვასო გულეური

ჰიდრომეტეოროლოგი

ტელევიზორში მომესმა,
კი არ ვიძახი მოგონილს,
სიტყვა ჰგავს ენის გასატეხს:
ჰიდ-რო-მე-ტე-ო-რო-ლო-გი!

მამა ყველაფრის მცოდნეა,
ჰოდა, მას ვკითხე: მამიკო,
ჰიდრო-მეტეო-როლოგი
რას ნიშნავს, როგორ გავიგო?

მამამ თქვა: მაგის გარეშე
ცაზე ღრუბელი არ მიდის.
ეგ გვეუბნება, ხვალისთვის
როგორი გველის ამინდი...

მახსოვს, სოფელში რამდენჯერ
გავუშვით ჭიამაია,
ვეკითხებოდით – ხვალისთვის
გვითხარ, როგორი დარია?

მჯეროდა, ჩემი მამიკო
გამიმართლებდა მოლოდინს...
ჭიამაია ყოფილა
ჰიდრო-მეტეო-როლოგი!

მზე და მზია

პატარაა მზია და
მზე კი ძალზე დიდია.

უკვირს, ცის კაბადონზე
ნეტავ, რითი ჰკიდია?
კი, თოვლი და სიცივე
იცის, ზამთრის წესია,
მაგრამ მზე და ზაფხული
უფრო უკეთესია.

წელან გულში ნატრობდა,
თან მზეს ეფიცებოდა:
– ნეტავ, მზეზე ვცხოვრობდეთ,
სულ არ შეგვცვივდებოდა!

რა დახატა ბაქარმა

ხატვას იწყებს ბაქარი,
მოიმარჯვა ფანქარი.

დახატა და ნაშალა
დაკლაკნილი გზა-შარა.

მერე – დიდი სახლი და
გზაც დახატა ახლიდან.

გზასთან – ლობეებია,
გზაზე მიდის ბებია.

სახლის გვერდით ბაღია,
იქვე – ჭაა თავლია.

ჭასთან სხედან ქათმები,
ბაღში მოჩანს ატმები.

ბაღთან ძროხა აბია
და ბავშვები დარბიან.

დააკვირდით, აქ არის
თვითონ ჩვენი ბაქარიც...

თურმე, იმას ხატავდა,
რაც გულში აქვს ნატვრადა.

სოფელი და ბებია
როგორ მონატრებია.

უსაქმური

არ დაგავა თავგმა სორო,
არ აანთო გაზის ქურა.
თქვა – დღეს უნდა დავისვენო,
დღეს ვიქნები უსაქმურად!

არც სარეცხი უნდა ვრეცხო,
არც სადილი გავაკეთო...
წრუნუნებო, ითამაშეთ,
როგორც გინდათ, გაერთეთო!

რა იქნება, ერთი დღე რომ
მეც ვიცხოვრო ქალაქურად?
არც ბოსტანში ვიმუშავებ –
დღეს ვიქნები უსაქმურად!

ფეისბუქზე გავერთობი,
მართალს ვამბობ, განა ვხუმრობ...
და სტატუსად დაანერა –
ნუ მანუხებთ, ვუსაქმურობ!

მელა და კომპიუტერი

თურმე, კომპიუტერი
უყიდა მელიას.
უამისოდ, ტყეშიც კი
დღეს ცხოვრება ძნელია.

დადგა თავის სოროში,
ინტერნეტიც ჩართო და
ახლა დაღამებამდე
არ აკლია გართობა.

„ჩეთში“ ესაუბრება
ლამაზ-ლამაზ ვარიკებს,
ზოგს სიყვარულს უხსნის და
ზოგსაც ჭკუას არიგებს.

გადმონერა თამაში
„სუპერმელა ნადირობს“ –
თაგუნებს მინდორში
ბღღვირი უნდა ადინოს.

მონიტორის ცქერაში
სულ დაკარგა გონია,
„მაუსს“ ისე დაჰყურებს,
მინდვრის თაგვი ჰგონია.

პირზე ნერწყვი მოადგა,
ცოტაც კიდევ ენამა,
ბოლო-ბოლო „მაუსი“
მართლა შემოეჭამა.

პატარა ენოტის სიმღერა

საბავშვო ბაღში ენოტი
თავის დედიკოს ელოდა.
მაგრამ არ მოუწყენია,
მთელი დღე ასე მღეროდა:

– ჩემი დედიკო ენოტი
არის თბილი და ფაფუკი,
ჩემი დედიკო ენოტი
ტკბილია, როგორც ბამბუკი.
ჩემი დედიკო ენოტი
არის კეთილი ფერია.
ჩემი დედიკო ენოტი
ყველაზე საყვარელია!

სალამოს, როცა მოვიდა
ბაღში დედიკო ენოტი,
ჰკითხა პატარა ენოტმა
– გაიგე, როგორ ვმღეროდი?

მზესუმზირა

ტყეში, ყვავის ბახალამ,
მზესუმზირა დახალა.

ბნელ სოროში თხუნელა
გააბრუა სურნელმა.

– მეც კი ვაკნანუნებო,
განა დავინუნებო!

მერე ჩხიკვი მოფრინდა
ცარიელი თოფრითა.

– კარგი სუნი მეცაო,
ჩამიყარე მეცაო!

მელიამ თქვა – ვიყნოსო,
არვინ გამაბრეყოსო.

სურნელია რისაო?
აჰ! მზესუმზირისაო!
გავიარო, ეგება
მეც რაიმე მერგება!..

ბახალამ თქვა – რა გიყოთ,
რაც მაქვს, ყველას გაგიყოფთ.

ოცდაოთხი მარცვალი –
სულ ეს არის, რაც არის!..

როგორ გაყო, რა მოხდა,
ნულარ დამლლით კითხვებით...
თითოს შეხვდა რამდენი,
თქვენ თვითონვე მიხვდებით!

წვიმა და ბაყაყები

წვიმის წვეთები
– წკაპ!
– წკაპ!
მოსწყდნენ პატარა ღრუბელს.
ბაყაყები კი
– ტყაპ!
– ტყაპ!
არ სცილდებიან გუბეს.

პირდაფჩენილნი იყვნენ,
ცხელი დღე იყო რადგან...
ყიყინი ისმის ირგვლივ
– ჩვენი ამინდიც დადგა!

ჯოჯო

ჯუჯა ჯოჯო მზეზე განვა,
გარუჯვა სურს, განა დანვა.

რადგან ჯოჯო არის ჯუჯა,
მზეზე მალე გაირუჯა.

პატარა ღრუბლის სიმღერა

თეთრი ღრუბლის ქულობა
არ გეგონოთ ხუმრობა!

ჯერ პატარა ფთილა ვარ,
ჯერ თამაში მაცალეთ –
ხან ბაჭიად ვიქცევი,
ბალახზე რომ ბანცალებს.

ხან ბელი ვარ პატარა,
ბურღუნა და დანდალა.

ხან კვიცი ვარ, მივქრივარ
ცაზე ფაფარაშლილი,
მთის წვერს გადავევლები,
არაფერი მაშინებს.
ხან ბურთივით მრგვალი ვარ,
ხან - აფრა ვარ გაშლილი.
ქარი რომ დამიბერავს,
გავქროლდები მაშინვე.

ჯერ თამაში მაცალეთ,
ჯერ მაცალეთ გართობა...
გავიზრდები დიდი და
წვიმად მერე წამოვალ.

წაუკითხეთ პატარებს

მზეო, მიყვარხარ და ჩემი მეგობარი იქნები სულ, სულ და ყველას უთხარი ეს სურვილი, რომ შენ იყო სულ ესეთი ვინმე და, არა მგონია, ტალღებში ჩაიძირო. მგონია, ზღვის ნაპირას ჩაიძირები, მე კი შენთან ვიქნები ყოველთვის და არასოდეს გავუშვებ ამ სურვილს და სხვაგან არ გავცურავ არსად – ეს მარტო ზღვას უთხარი...

ტალღებს კი უთხარი, რომ ძალიან კარგი იქნება, შენ სულ ჩემთან იყო და სულ, სულ სხივებით გაანათო, სულ, სანამ ჩაიძირები; კიდევ ერთ სურვილს გეტყვი: შენ ჩემი, ჩემი, ჩემი ყველაზე, ყველაზე კარგი, კარგი მეგობარი ხარ და საერთოდ ყველაზე კარგი ხარ, ყველაზე მშვიდი ხარ, ყველაზე წყნარი ხარ...

მოფერებით ამბობენ: თვალები აქვს და პირი, ყურები აქვს, მაგრამ მე დაგიძახებ უფრო კარგად – მზე ხარ, შენ ანათებ და ყველას ათბობ და ეგრე იქნები სულ...

ელენე მოსაშვილი, 4 წლის და 2 თვის.

მზის ჩასვლა ჩაქვის სანაპიროზე.

კვირა, 3 სექტემბერი, 2017.

(ჩანაწერი ვიდეოდან)

აღინა ქადაგიშვილი

რა გვერბო მემკვიდრეობად?
(თემურ და გელა ბაბლუანების ფილმი „მემკვიდრეობა“
კადრში და კადრს მიღმა)

მოგზაურობას, სხვა ყველაფერთან ერთად, ის კარგი თვისებაც აქვს, რომ დავინწყების საშუალებას იძლევა. წარსულზე წუხილსა და მომავლის მოლოდინს, ათასგვარ თავის ტკივილს თუ წვრილმან საზრუნავს უკან მოიტოვებ და აწმყოთი იწყებ ცხოვრებას, უფრო მეტად სხვათა ცხოვრებით... ასე, გონების გასანიავებლად მიდიოდნენ, ალბათ, ან სულაც, საკუთარ თავს გაურბოდნენ ის მოგზაურები, რომელთა სახელი ისტორიამ ან შემოინახა, ან ვერა, სახელმძღვანელოები კი გვარწმუნებდნენ, თითქოს ისინი საყოველთაო, საკაცობრიო ბედნიერებისა და მეცნიერების პროგრესისთვის იღვწოდნენ მხოლოდ და სხვა საფიქრალი არ ჰქონიათ... თუმცა ისეთებიც ხომ იყვნენ, უპატიოსნონი, რომლებსაც მთელ ამ ამბავში მხოლოდ გამორჩენა, პირადი სარგებელი აინტერესებდათ; სხვათა ძვლებსა თუ ოქროზე აგებული კარიერა და სასახლეები. როცა განვითარებით მათზე დაბლა მდგომ ადგილობრივ მოსახლეობას ველურებს უწოდებდნენ, როცა იმთავითვე უარყოფდნენ დამხედურთა მსოფლმხედველობის, ტრადიციებისა და ცხოვრების წესის ახ-

სნის, გააზრების სურვილს, მით უფრო, პატივისცემას. ახლა მათ გვერდით ის ადამიანებიც წარმოვიდგინოთ, რომლებიც მტაცებლებს სულაც არ ჰგავდნენ, მაგრამ მიზეზთა და მიზეზთა გამო ვალდებულნი იყვნენ მათთვის მეგზურობა გაენიათ – გამყოლის ან თარჯიმნის სამუშაო ეკისრათ...

2007 წლის ზაფხული. ფრანგულ საერთაშორისო ტელეარხზე, ჩემდა გასაოცრად, საქართველოზე გადაღებულ ფილმს აჩვენებდნენ. სულ მთლად დასაწყისს ვერ მივუსწარი, ბოლოს გავიგე მხოლოდ, რომ ფილმს „მემკვიდრეობა“ ერქვა; თემურ და გელა ბაბლუანების ავტორობითა და შერეული, ფრანგულ-ქართული შემადგენლობით 2006 წელს გადაუღიათ. მახსოვს, ბავშვობაში არ მიყვარდა მოკლე შინაარსების წერა. არც ის მიყვარდა, როცა ვინმე ფილმის მოყოლას იწყებდა, მაგრამ ახლა მეც ამგვარი მთხრობელის როლში აღმოვჩნდები ნებისით თუ უნებლიეთ. ათი წლის წინათ ნანახ ფილმს ამას წინათ კიდევ რამდენჯერმე გადავხედე და მივხვდი, რომ საკმაოდ კარგად მახსოვდა, თუმცა რამდენიმე დეტალი მაინც გამომრჩენოდა, რომლებზეც ქვემოთ

მოგახსენებთ. ახლა კი მივყვით მთავარ სიუჟეტურ ხაზს: ფილმის მოქმედება რომ 90-იან წლებში ხდება, უმაღლესი მიზნებით შუა თბილის-ქალაქში დღისით-მზისით გახშირებული ძარცვითა და ძველი წითელი ავტობუსით, მესტიის ასვლას რომ ორ დღეს ანდომებს. მოკლედ, ქვეყანაში განუკითხაობა და ასეთ დროს დედაქალაქს სამი ახალგაზრდა ფრანგი ესტუმრება, ორი ქალი და ერთი მამაკაცი, რომლებიც ქართულის მცოდნე ფრანგ თარჯიმანს მიაგნებენ. საქმე ისაა, რომ ერთ-ერთ ქალს სადღაც სვანეთში მემკვიდრეობა მიუღია – ასწლოვანი კოშკი, რომელიც თურმე მე-20 საუკუნის დასაწყისში საფრანგეთში გათხოვილი მისი დიდი ბებულის ოჯახს ეკუთვნოდა. მართალია, კოშკისგან მხოლოდ ნანგრევებია შემორჩენილი, მაგრამ ის მაინც მიდის სანახავად და მეგობრებიც თან მიჰყავს. საინტერესოა, რომ სიტყვა „სვანეთს“ მთელი ფილმის მანძილზე ერთხელაც არავინ ახსენებს, მასზე მხოლოდ კონტექსტით მიგვანიშნებენ ფილმის ავტორები.

წესრიგზე ზრუნავენ და ბოლოს ავტობუსში ამოდიან ორნი – ბაბუა და შვილიშვილი. გამცილებლები მათ თეთრ ნაჭერში გახვეული კუბოს ამოტანაში ეხმარებიან და ავტობუსიც ადგილიდან იძვრის თავისი უცნაური მგზავრებითურთ. ფრანგებს ცნობისმოყვარეობა კლავთ და ტანში ზარავთ – რატომ ამოიტანეს კუბო? აღმოჩნდება, რომ შვილიშვილი, ახალგაზრდა ვაჟი, უნივერსიტეტში ფრანგულს სწავლობს და უცხოელებს თავის ამბავს მათ მშობლიურ ენაზე უყვება (ზედმეტად გამართულად და სრულიად უაქცენტოდ!): მე ბაბუას მივყვები ჩვენი მოსისხლე მტრების სოფელში, ხვალ მას მოკლავენ და კუბო ამიტომ მიგვაქვსო. კორსიკელების ვენდეტა ჩვენს ფრანგ სტუმრებს მხოლოდ ზღაპრად თუ გაუგონიათ და ჯერ გაოგნებულნი არიან, შემდეგ კი გადაწყვეტენ, თან გაყვნი ვაჟს და ეს დაგეგმილი მკვლელობა ჩუმად ვიდეოკამერით გადაიღონ, თანაც, ვითომდა, დახმარების სურვილიც ამოძრავებდეთ, თითქოს შეეძლოთ შველა იქ, სადაც სისხლის აღება, უკ-

გზაში ავტობუსს, წარწერით „მესტია“, პატარა „დელეგაცია“ დახვდება, უკრავენ ცოცხალ მუსიკას – დუდუკები, დოლ-გარმონი და გასვენების ჩვენებური რეპერტუარი. ბრგე ვაჟკაცები

ვე ორმოც წელიწადია გრძელდება და ადგილობრივი ხელისუფლება და პოლიციაც კი შეგნებულად არ ერევიან მოქიშპეების საქმეში. ამასობაში ფრანგების ჯგუფში აზრთა სხვადასხვაობა

ჩნდება: ქალი, რომელსაც მემკვიდრეობა ერგო – დანგრეული კოშკი შორეული წინაპრების მიწაზე, ასეთ საქციელს მიუღებლად მიიჩნევს, ამავე აზრისაა მათი თარჯიმანიც, თუმცა, საბოლოო ჯამში, ოთხივენი ერთად მიჰყვებიან ბაბუასა და შვილიშვილს. ის, რასაც ფრანგი ტურისტებისთვის თავდაპირველად თავგადასავლის, ავანტიურის სახე ჰქონდა, ბოლოს ნამდვილ ტრაგედიაში გადაიზარდა, რადგანაც უცხო პირების ჩარევა საგვარეულო დაპირისპირებაში ყოვლად დაუშვებელია. ამგვარად, დახმარების ნაცვლად, მათ უნებლიეთ სისხლისღვრის გაგრძელება გამოიწვიეს... მოდით, აქ დავასრულებ ფილმის სიუჟეტის თხრობას, რაღაც ინტრიგა ხომ მაინც უნდა დაუტოვო იმათ, ვისაც ბაბლუანების ნამუშევარი ჯერ არ უნახავს?! ბაბლუანებისამეთქი, როცა ვამბობ, მთელი ოჯახის ერთობლივ ნამოღვაწარს ვგულისხმობ: მამა-შვილი – რეჟისორები; ოღლა ბაბლუანი, იმ დროს ლეგრანი – ერთ-ერთ მთავარ როლში; არც ოგიუსტენ ლეგრანს, ფრანგ მსახიობს შეხვედრია მთლად მეორეხარისხოვანი როლი... ჰო, კინალამ დამავინყდა, ბატონი თემურის უმცროსი ვაჟი – გიორგი ბაბლუანი შვილიშვილს განასახიერებს და, სხვათა შორის, საკმაოდ დამაჯერებლადაც. გარდა ამისა, ტიტრებში კიდევ სამი ბაბლუანი აღმოვაჩინე: ამირანი, ლია და შაკო.

გიდისა და თარჯიმნის როლში ყოფნა მეც არაერთხელ მომიხდა, ოღონდ კინოში არა, ცხოვრებაში. რალა დაგიმალეთ და სულითა და გულით ვგულშემატკივრობდი იმ უაღრესად წესიერ ფრანგ თარჯიმანს, რომელიც ფილმის ბოლო ეპიზოდში ფულის გადასაცემად მასთან სახლში მისულ ერთ-ერთ ტურისტს ეუბნება: აღარ მინდოდა თქვენი ნახვა. ვცდილობ, თქვენნაირ ხალხთან საქმე არ დავიჭირო, მაგრამ არაფერი გამომდისო. ე. ი. მზად იყო, საკუთარ

გასამრჯელოზე უარი ეთქვა, ოღონდ კი მათ აღარასოდეს შეხვედროდა! ჩანს, რომ ფრანგ ახალგაზრდებსაც ანუხებთ სინდისი, რადგან გიდთან მხოლოდ ოღლა ლეგრანის პერსონაჟი მიდის. ისიც სხვებივით განიცდის მომხდარს, თუმცა მაინც ვერაფერი გაუგია ამ ქვეყანაში მცხოვრები ადამიანებისა.

მოგზაურობას რაც შეეხება: როცა ერთსა და იმავე მარშრუტს ხშირად გადიხარ, ძალაუნებურად გზასაც იმახსოვრებ... მთა საქართველოში თითქმის ყველგანაა, მაგრამ არც ერთი მთიანეთი ერთმანეთს არ ჰგავს. ფილმის მოქმედების თითქმის ნახევარი გზაში ხდება, ჰოდა, რაც ათი წლის წინათ გამომრჩა, ახლალა შევამჩნიე. რასაც ფილმში ვხედავთ, საქართველოს სამხედრო გზაა, რომელსაც, როგორც მოგეხსენებათ, სვანეთში კი არა, მთიულეთსა და ხევში ავყავართ – ფასანაურში, გუდაურსა და სტეფანწმინდაში. ეს არაგვისა და თერგის ხეობების გაშლილი, თვალუნვდენელი სივრცეა და არა სვანეთის ვიწრო და მიხვეულ-მოხვეული აღმართები. ფილმში დაშვებულ ერთ-ერთ ლაფსუსად ისიც მეჩვენება, რომ, როცა მგზავრები საჭმელად და ხელ-პირის დასაბანად გაჩერდებიან, კადრში თვალნათლივ გამოჩნდება გრიგოლ ორბელიანის ობელისკი, რომელიც იქ აღუმართავთ, საიდანაც დაიწყო მისი მეთაურობით წარმოებული ცნობილი ლაშქრობა შამილის წინააღმდეგ...

საერთოდაც, მიუხედავად ფილმის ბევრი ღირსებისა, როგორცაა ორიგინალური სიუჟეტი, საჭირობოროტო საკითხების ნამოჭრა, გმირების ხასიათების დამაჯერებლად გახსნა, მსახიობების ძალდაუტანებელი თამაში, ისიც აღსანიშნავია, რომ ფილმი უცხოელებისთვის, პირველ რიგში კი, ფრანგებისთვის არის გადაღებული და არა ქართველებისთვის. დიახ, ქართველების მიერ; დიახ, საქართველოში; დიახ, არსებული რეალობის გათვალისწინ-

ნებით, მაგრამ იმასაც ხომ აქვს მნიშვნელობა, როგორ? ჰოდა, ეს „როგორ“ არის ისე, რომ „მათთვის“ იყოს გასაგები, ამიტომაც ფილმი სავსეა სხვადასხვა კლიშეთი, რომლებზეც საუბარი შორს წაგვიყვანდა. საქმეც ისაა, რომ ყველა ამ ნაკლოვანებათა შემჩნევას ჩვენი ქართული ყოფის სათანადო ცოდნა სჭირდება, აქ ცხოვრება. ამიტომ უცხოელების უმრავლესობა მათ საერთოდ ვერ ამჩნევს და როგორც წესი, ნანახით სრულიად კმაყოფილია. სწორედ ასე მოხდა ოთარ იოსელიანის

ფილმის „სამზარეულოსთან“ ოდნავი შეხება მაინც მქონდა. სიმართლე გითხრათ, გამიჭირდა ყურება, უფრო სწორად, ძალიან მალე, სულ რაღაც ხუთ წუთში დავკარგე ყოველგვარი ხალისი. რატომ? მიუხედავად უდიდესი ცნობისმოყვარეობისა, ისეთი შთაბეჭდილება მრჩებოდა, რომ ის, რაც ეკრანზე ხდებოდა, ჩვენ არ გვეხებოდა, რომ რაღაც სრულიად სხვა ამბის „შემოსაღებას“ ცდილობდნენ: ეს იყო გამოგონილი საქართველო გამოგონილი დედაქალაქით და მისი გამოგონილი მცხოვრებლებით,

ერთ-ერთი ფრანგი შეგირდის, ჟიული ბერტუჩელის ფილმის „რაც ოთარი წავიდა“ შემთხვევაში. ფილმის უმეტესი ნაწილი საქართველოშია გადაღებული, ხოლო სცენარზე, რამდენადაც ვიცი, ქართველებმა და ფრანგებმა ერთობლივად იმუშავეს, ისევე, როგორც მთლიანად ფილმზე. „მემკვიდრეობისა“ არ იყოს, ისიც ჩვენი ისტორიის უახლოეს პერიოდს, კერძოდ კი 90-იან წლებს ასახავს – უშუქო, უწყლო, უიმედო დროს, როცა ძალიან ბევრი ქართველი – კაცი თუ ქალი უცხოეთში მიემგზავრებოდა ოჯახის ფეხზე დასაყენებლად. ძალიან მაინტერესებდა, მენახა „რაც ოთარი წავიდა“, რადგან ერთხანს გადასაღებ მოედანზე თარჯიმნად ვიმუშავე და როგორც იტყვიან,

რომელთა შორისაც ვერავის ვცნობდი! შინაგანად მთრგუნავდა ხელოვნურობისა და რაღაცნაირი დისტანციის განცდა, თითქოს საქართველო ძალიან შორიდან, საფრანგეთიდან დაინახეს და იქიდანვე გადაიღეს, მიუახლოებლად. თითქოს ქუჩებიც ჩვენია და სახლებიც, მაგრამ პარდონ (უკაცრავად ბარბარიზმისთვის) და მაინც ეს არც თბილისია და არც თბილისელები. საკითხი ასე დაისმის: რატომ არ უნდა ემთხვეოდეს ერთმანეთს ის, რასაც ვხედავთ კადრში და რაც არსებობს (თუ არსებობდა) კადრს მიღმა? და თუ ახალგაზრდა ფრანგი რეჟისორი ქალი ამას ვერ გრძნობდა, კონსულტანტები ხომ სწორედ იმისთვის არსებობენ, რომ მსგავსი რამეები აუხსნან. თუმცა, ვინ იცის, იქ-

ნებ, ეცადნენ კიდევ სხვანი და სხვანი, მაგრამ, მოგეხენებათ, კარგ მთქმელს კარგი გამგონეო და ეს უკვე სულ სხვა თემაა...

დავუბრუნდეთ ბაბლუანების „მემკვიდრეობას“. ისეთი მსახიობების გვერდით, როგორებიც ლევან უჩანე-იშვილი, სილვი ტესტიუდი და პასკალ ბონგარი არიან, აქ არაპროფესიონალებსაც ვხედავთ. მათ შორისაა ერთ-ერთი მთავარი როლის შემსრულებელი, რომლისთვისაც ეს კინოდებიუტი ერთდროულად უკანასკნელი როლიც აღმოჩნდა. მისი გარეგნობა იმთავითვე იქცევს მაყურებლის ყურადღებას, მიუხედავად იმისა, რომ ჟან გაბენივით

იყო ჩვენს განკარგულებაში. ლამის ათ საათს ბევრი აღარაფერი უკლდა, როდესაც მესტიას მივალწიეთ. ერთ-ერთ კაფეში (სადაც ნამცხვრების რეკლამამ „შეგვიტყუა“), ლამის გასათევი ადგილი რომ ვიკითხეთ, გულისხმიერმა მეპატრონემ საკუთარი მანქანით ახლობლის ოჯახში მიგვიყვანა, როგორც მოგვიანებით გაირკვა, საკუთარ ბიცოლასთან. ცენტრიდან ოდნავ მოშორებით, მყუდრო ადგილას ორსართულიან სახლში დავბინავდით, რომლის მშენებლობაც სულ ცოტა ხნის წინ დაესრულებინათ. ბედნიერ შემთხვევას ვუმაღლოდით და ვრცელი აივნიდან ახლომდებარე კომპებს ვათვალიერებდით. ყველაზე მე-

თითქმის ყოველთვის დუმს კადრში. ისე მოხდა, რომ ცხოვრებამ ამ ადამიანის ნაკვალევზე გამატარა – ეს წერილიც აქედანაა. ისევ მოგზაურობა... ამჯერად – ოცნებად ქცეულ სვანეთში (წესით, უცხოეთში გამგზავრებაზე არც უნდა იფიქროს კაცმა, სანამ საქართველოს არ მოივლის კიდით კიდემდე). უკვე ტრადიციად მექცა, თითქმის ყოველი მოგზაურობიდან ჩამომაქვს სიუჟეტი მომავალი წერილისათვის, მაგრამ ამჯერად მსგავსი არაფერი დამიგეგმავს. მე და ჩემს მეგობრებს მხოლოდ ის გვსურდა, რაც შეიძლება, მეტი რამ გვენახა მესტიაში და უშგულამდეც მიგვეღწია. სულ ორი დღე

ტად კი ჩვენი ხნიერი დიასახლისის სიმშვიდემ და სათნოებამ მოგვხიბლა, ცისფერი თვალების მოულოდნელად ბავშვურმა მზერამ. ეს თქვენი მეუღლეა? – ფოტოზე მივუთითე. მეუღლე იყო, ცხადია. ორი წლის გარდაცვლილი აღმოჩნდა. ძველ ფოტოზე მამაკაცი მხნედ გამოიყურებოდა, ძლიერი, ენერგიული. დიახ, ასეთი იყო: უშიშარი, ვერ იტანდა უსამართლობას... ახალგაზრდობაში სპორტს მისდევდა, კინოშიც კი გადაიღეს, – იხსენებდა ქალბატონი დიანა. ახლა კი ყურები ვცქვიტე. კინოში? რომელ ფილმში? ბაბლუანმა გადაილო რამდენიმე წლის წინ, სვანეთზეა ის ფილმი. ჩემს გაოცებას საზღვარი

არ ჰქონდა: აღმოჩნდა, რომ სვანეთის ლომად შერაცხული ლეო ჯაფარიძის ოჯახში ვიყავით, რომელიც „მეცკიდრეობაში“ ბაბუას ასახიერებს. ათი წლის წინათ ნანახი უმალ თვალწინ დამიდგა, ყველაზე მეტად სწორედ მის მიერ შექმნილი სახე მახსოვდა... მეორე დღეს დიასახლისმა იქვე გვერდზე მდგარ ძველ სახლში შემეყვანა, ფილმის პლაკატი მაჩვენა, რომელზეც ბაბუა და შვილიშვილი არიან გამოსახულნი – ცნობილი კადრი ფილმიდან. ახალ სახლს ვერ ვეგუებო – იქვე ერჩივნა ყოფნა, სადაც ჯერ კიდევ დედამთილ-მამამთილთან ერთად ცხოვრობდნენ, სადაც გაიარა მისმა ახალგაზრდობამ... ლეო საკუთარ თავს თამაშობდა, სწორედ ეს მოეთხოვებოდა, ამიტომაც შეაჩერა თემურ ბაბლუანმა მასზე არჩევანი, – ამბობს ქალბატონი დიანა. ახლა კი იმას გაიმბობთ, რაც ფილმის გადაღებას რამდენიმე ათეული წლით უსწრებდა წინ. თემურ ბაბლუანს, რომელიც წარმოშობით ლენტეხის რაიონის სოფელ ჩოლურიდანაა, თბილისის ერთ-ერთი სკოლის მეექვსე კლასში ყოფილა, როცა დიდ ბიჭებთან უთანხმოება მოსვლია და დახმარების თხოვნით მასზე გაცილებით უფროსი ლეო ჯაფარიძისთვის მიუმართავს, რომელსაც დედაქალაქში დაჩაგრულთა ქომავის სახელი ჰქონდა... ბატონი ლეო გამოსარჩლებია. მათი ნაცნობობაც აქედან დაწყებულია. ჰოდა, როცა რეჟისორი თავისი ფილმისთვის შესაფერის ტიპაჟს ეძებდა, არც დაფიქრებულა, ისე მიუმართავს უფროსი მეგობრისთვის, რომელმაც, მშობლიურ მხარეში ასეთი პოპულარობის მიუხედავად, ცხოვრების უდიდესი ნაწილი თბილისში გაატარა, სადაც თსუ-ის სტუდენტის კომენდანტად მუშაობდა. უკვე წარმატი, მაგრამ ძველებურად წარმოსადეგი ლეო ჯაფარიძე მთლიანად იპყრობს ეკრანს – როცა ის ჩანს კადრში, ძნელია სხვა მსახიობებზე იფიქრო. მოსვენებას

არ გაძლევს მისი ნაოჭებით დაღარული სახე, მთიელი კაცის სიტყვაძუნწობა, მკაცრი და პირქუში მზერა. ის, თუ როგორ ინარჩუნებს სასიკვდილოდ მიმავალი, გარეგნულად მაინც, გულგრილობას მტრებისა თუ ავი ბედისწერის მიმართ, ხოლო თანაგრძნობისა და სიბრალულის ნებისმიერ გამოხატულებას, ერთგვარად, ეჭვის თვალთ უყურებს. გარეგნულად-მეთქი, იმიტომ ვახსენე, რომ, როგორც მოგვიანებით ირკვევა, მისი გული თურმე ამ დროს უხილავი ცეცხლით იფლითებოდა იმ ვულკანივით, ყველას რომ მძინარე ჰგონია. მიუხედავად ამისა, პოლიციის უფროსის (რომლის როლსაც გივი სიხარულიძე თამაშობს) შეკითხვას, მიდიხარ, არა? მშრალად და ქედმაღლურადაც კი პასუხობს, მივდივარო, იმ ადამიანის მსგავსად, რომლის სიტყვაც ძვირად ფასობს და ვინც ვერ იტანს შეპასუხებას. ცხოვრებაშიც ასეთი იყო... მას შემდეგ, რაც უმალღეს განათლებას დაეუფლნენ, ლეო ჯაფარიძის შვილები დედაქალაქში ცხოვრობენ და მუშაობენ, მაგრამ, ცხადია, არ ივინყებენ ხნიერ დედას და წინაპართა ფუძეს. ვიმედოვნებ, რომ ამ ოჯახის შემთხვევაში არ განმეორდება ის სევდიანი ისტორია, რაც, ბაბლუანების ფილმის მიხედვით, ფრანგი ახალგაზრდების სვანეთში წამოსვლის საბაზად იქცა. გვიხაროდა, როცა ვხედავდით, რომ ტურიზმის განვითარებასთან ერთად, არაერთი სვანი დაუბრუნდა მშობლიურ კუთხეს, თუმცა ძველისძველი კომპეების უმრავლესობა ისევ და ისევ მიტოვებულია და ჟამთა სვლისგან შელახული. „იშვილე კომპი“ – ასე ჰქვია ქართულ-იტალიურ ფონდს, რომელიც ამ წლის აპრილში შეიქმნა და მიზნად ისახავს სვანური კომპეების გადარჩენა-რეაბილიტაციაზე ზრუნვას. პროექტის ინიციატორები არიან იტალიელი არქიტექტორი სილვიო კალვი და არქეოლოგი რაფაელა პოჯანი, რომელმაც პირველი კომპი

იშვილა. თურმე კოშკის გადასარჩენად არც ისეთი უზარმაზარი თანხაა საჭირო და თუ მათ წამოწყებას ქართველებიც აწყვებიან, შესაძლოა, როგორც იტალიელები იმედოვნებენ, სვანური კოშკები მსოფლიოს ღია მუზეუმების რიცხვში მოხვდეს.

...და მაინც ძალიან მადლობელი ვარ ბაბლუანებისა! მათ თავიანთი ქართულ-ფრანგული ფილმით მოახერხეს და გვაგრძნობინეს მთავარი – მოგვწონს თუ არა, წინაპრებისგან მემკვიდრეობად სწორედ ეს გვერგო: ხალხი, რომელმაც სულ ცოტა ხნის წინ მოიპოვა დამოუკიდებლობა და ხეირიანად ვერ გაუგია, რაში გამოიყენოს, თავად როგორ აიღოს პასუხისმგებლობა და საკუთარი გასაჭირი სხვას არ გადააბრალოს; ქვეყანა, სადაც ხელისუფლების სისუსტეს უმალ მოჰყვება ათასგვარი ნაძირალას თავაშვებულობა, რადგან მის მოსახლეობას ერთსულოვნება აკლია; ქვეყანა, სადაც არა მხოლოდ საბჭოთა პერიოდის, არამედ ადრე-ფეოდალური და წარმართული ხანის გადმონაშთებსაც კი შეხვდები, ღრმად გამჯდარს აზროვნებასა და ცხოვრების

წესში, იმ ტრადიციებში, რომლებიც კვლავაც ქართველების სულისკვეთებას გამოხატავენ, რაც უნდა დრომოჭმულად და ველურად გვეჩვენებოდეს... ქვეყანა, სადაც უკვირთ, რომ ფრანგებს არ უყვართ ნაპოლეონი, იმის გამო, რომ მისმა ნამოქმედარმა ათასობით ადამიანის სიცოცხლე შეინირა: ეს ადამიანები ოდესმე მაინც დაიხობოდნენ, დღეს აღარც ერთი არ იქნებოდა ცოცხალი, სამაგიეროდ, როგორი გმირული ცხოვრებით იცხოვრესო! – ამბობს ფილმის ერთ-ერთი გმირი. ქვეყანა, სადაც სიყვარულის სახელით სიკვდილი და თავგანწირვა არავის უკვირს. ტანჯული სიყვარულის ქვეყანა... ალბათ, ამიტომ ჟღერს ფილმში რეფრენივით იეთიმ გურჯი... „კარგი იყო, არ გამეცნე თავიდან“... ქვეყანა, სადაც უძველესსა და უდიდეს კულტურას ბარბაროსობა ემიჯნება, კონტრასტების ქვეყანა. მაგრამ უკანასკნელი პერანგის სხვისთვის მიმცემი ადამიანების ქვეყანა, რომელსაც ბავშვივით უნდა მოვეფეროთ და მოვეფრთხილდეთ. ჩვენი შვილების ქვეყანა!